Yalçın Yusufoğlu

ETNİK ARINDIRMA POLİTİKALARI

Tehcir, Tenkil, Tedip



pencere yayınları

Yalçın Yusufoğlu
Etnik Arındırma Politikaları
Tehcir, Tenkil, Tedip

Bu kitabın Yayın hakları
Pencere Yayınlarına aittir
Birinci Baskı: Nisan 2011
Kapak: Hüseyin Yoldaş
Baskı ve cilt: Barış Matbaası
Davutpaşa Cad. Güven San. sitesi C Blok No 291 Topkapı
Tel: (0212) 674 85 28

Yayın Yönetmeni: Muzaffer Erdoğdu

ISBN 978-605-4049-40-0

PENCERE YAYINLARI: 264
pencereyayinlari@hotmail.com



Osmanağa Mah. Pavlonya Sok. Nuhoğlu İşhanı No. 10/6
Kadıköy / İSTANBUL TEL: (0216) 414 64 41

Yalçın Yusufoğlu

Etnik Arındırma Politikaları

Tehcir, Tenkil, Tedip

İÇİNDEKİLER

Giriş	7
24 Nisan Sendromu	14
Kovduklarımız	28
Tehcir Tartışmaları	38
Türkiye Türklerindir	42
Bir Irkçı Uygulama Varlık Vergisi	55
6-7 Eylül 1955	63
Serol Teber ve Tehcirde Prusya Militarizmi	73
Ermeni Soykırımında Almanya'nın Rolü	78
Kayzer Wilhelm'den Führer Hitler'e Soykırım	83
A. Dilaçar ve Tarihle Yüzleşmek	107
İstanbul'un Kalmayan Çoğulluğu	117
Hırant Dink Suikastı	143
Arınıyoruz: Ermeni Gitti, Rum Gitti, Sıra Sana Geldi	154
Kurucu İrade ve Teklik	161
Çoğulcu Toplum ve Kurucu İrade	168
Türk Irkının Vatanı Anadolu	174
K. Maraş'ta Ermeni Parmağı	185
2010'da Tehcir Tehdidi	235
Missak Manukyan	245

GİRİŞ

Bu kitapta toplanan yazılar çok milliyetli, çok etnili, çok dinli Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türk ulus devletine nasıl geçildiğinden ve Gayrimüslimler ya da "ekalliyetler" denilen Rum, Ermeni, Asuri, Yahudi yurttaş gruplarımızdan ve Kürtlerden başlayarak Türkiye'yi monolitik ve Türkosantrik bir toplum haline getirmek için neler yapıldığından, tekçi ve tekilci zihniyetin hâlâ da devam ettiğinden, sermayenin ve mülkiyetin Türkleştirilmesinden söz ediliyor.

Yazıları Ermeni sorunu ağırlıklı konular olmak üzere yayımcı seçti. Ben onlara eklemeler, güncellemeler yaptım, ayrı zamanlarda yazıldıkları için yapılmış tekrarları azaltmaya çalıştım. Fakat her yazının kendi bütünlüğü içinde gerekenleri çıkaramadığım için farklı bölümlerdeki tekrarlardan tamamen kaçamadım. Sadece yayınlanmış yazılardan ibaret kalmasın diye konuyu tamamlayacak bölümler ekledim. Tehcir kararında Almanya'nın rolünü göstermek için bu konuda çalışmaları bulunan Ali Sait Çetinoğlu'nun yayınlanmış yazılarını doğrudan aktardım.

Günümüzün resmi tarihçileri bıkıp usanmadan yalan söylüyorlar. Bütün dünyanın gözünün içine baka baka söylüyorlar. Fakat dışa karşı boşuna konuşuyorlar, söylediklerinin uluslararası alanda geçerli yanı yok. "Soykırım olmadı" diyenler olsa olsa "soykırım terimi uluslararası hukuka 1948'de girdi ve geriye doğru işletilemez" cümlesini kendilerine dayanak alabilirler. Ama adlandırma ne olursa olsun, kavram aynıdır. A) Yapılmış

plan etnik temizliktir, B) Dolayısıyla, BM literatüründe "crime against humanity" denilen insanlığa karşı işlenmiş suçtur,

ABD Başkanı Barack Obama 24 Nisan 2010 tarihli açıklamasında "genocide" kelimesini hiç kullanmadan (daha doğrusu o kelimenin Ermenicesi olan Meds Yeghem'i kullanarak) 1915 için söylenecek her şeyi söylemiştir. Ama bizim resmi makamlar ve medya "Başkan jenosit demedi" diye mutlu oldular. Bu kadar şahsiyetsiz olmak suçluluk kompleksinden ileri gelse gerek.

Ne dedi Obama?: "94 yıl önce, 20. yüzyılın en büyük katliamlarından biri başladı. Her yıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerinde 1.5 milyon Ermeni'nin katledilmesi veya ölüme yürümesini anıyoruz... Ermeni halkı bizim kalplerimizde yaşadığı gibi, 'Meds Yeghem" de, bizim anılarımızda yaşamalı... Başkan "Tarihin, çözülmedikçe ağır bir yük olabileceğini" ifade etti ve "1915'in korkunç olaylarının insanoğlunun kendi türüne insani olmayan tutumunun karanlık olasılığını hatırlattığını ve geçmişi gözden geçirmenin uzlaşma yönünde kuvvetli bir vaadi de içinde barındırdığını" bildirdi.

"1915 tehcir miydi, yoksa soykırım mı" tartışması Türk resmi görüşünden çıkmıştır. Aldırılmayan husus soykırım (jenosit) kavramını uluslararası hukuk ve siyaset literatürüne getiren Rafael Lemkin'in 1915 Ermeni olaylarından yola çıkarak konuyu incelemeye başlamış olmasıdır.

Kendisi bir Yahudi olsa da jenosit konusundaki çalışmalarına başladığında henüz Yahudi Soykırımı (Holocoust) yoktu. İktidardan düştükten sonra Berlin'e yerleşmiş Mehmed Talat'ın 1921'de suikast sonucu öldürülmesiyle Ermeni trajedisine eğilen Lemkin'in çalışmaları daha sonra BM kararına ve onu izleyen Soykırım Konvansiyonuna temel oluşturmuştur, ama sözünü ettiğimiz uluslararası iki belge Nazizmin Yahudi Soykırımını esas almıştır. Kavram öncelikle hukukidir.

9 Aralık 1948'de kabul edilen ve 12 Ocak 1951'de yürürlüğe giren 'Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme'nin 2. maddesi şöyledir.

"Milli, etnik, ırki veya dini bir grubu kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla aşağıdaki fiillerden herhangi biri, Soykırım suçunu oluşturur:

a) Gruba mensup olanların öldürülmesi;

b) Grubun mensuplarına ciddi surette bedeni veya zihini olarak zarar verilmesi;

c) Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak, hayat şartlarını kasten değiştirmek;

d) Grup içinde doğumları engellemek niyetiyle tedbir almak;

e) Gruba mensup çocukları cebren başka bir gruba naklet-mek."

Soykırım kelimesine niçin kızıyorlar? Kemal Atatürk'ün yakın arkadaşlarından Falih Rıfkı Atay da 1968'de olayı "jenosit" diye niteler. BMM'nin açılışının ertesi günü (24 Nisan 1920'de) Mustafa Kemal Paşa konuşmasında olayı "geçmişe ait bir fezahat (alçaklık), çok kötü bir hadise" olarak nitelemiş. Bir radyo demecinde de, 'Bir daha Ermeni kıt'aline benzer bir kötülük olmayacağının garantisini veririm' der.

Fakat Gazi Paşa sonradan farklı davranacak, örneğin İsmet Paşa ve heyeti ikinci kez Lozan'a giderken "Masaya Ermeni meselesini getirirlerse, bana danışmadan konferansı terkedip, döneceksin" diye talimat verecektir. Bunun nedeni Osmanlı'nın borçlarını ödeyecek yeni devletin gayimenkulleri müsadere edilen ve kapanın elinde kalan Ermenilerin sağ olanlarına şahsen, hayatta olmayanlarının ise akrabalarına ödenecek tazminatın fazla tutmasından çekinmek olabilir. Veya genç Cumhuriyet'in manevi olarak böyle bir suçu üstlenmesini istememiştir. Ama pek çok bakımdan red-i miras etmiş yeni devletin bu konudaki tutumu ister istemez suçu üstlenmek olmuştur. Bu kitapta okuyacağınız müteakip politikalara bakıldığında temel doğrultunun "Türkiye Türklerindir" şiarına uygun olduğu, İttihat ve Terakki'nin Türkosantrik çizgisiyle uyum teşkil ettiği görülecektir.

Üstelik bu temel politika Türk ulus devletinin kurulma aşamasıyla sınırlı kalmamasının nedeni sermayeyi Türkleştirmek olarak ortaya çıkınca daha iyi anlaşılmıştır. Cumhuriyet'ten 30'u aşkın yıl sonra 6-7 Eylül olayları, 40 yıl sonra Başbakan İnönü'nün 1964 kararnamesiyle T.C. yurttaşı olmayan ama buranın yerlisi olan Rumların sürülmesi ile daha iyi görülmüştür.

Kitlesel imhayı genç devlet yapmamıştır, ama yarısı sürülen yarısı da öldürülen veya yollarda ölen 1,5 milyon insanın emvali

yeni Türkiye'nin sınırları içindedir, ya Hazineye aittir, ya da özel şahıslar tarafından gaspetmiştir..

Resmi iddianın diğer bir boyutu "Ermenilerle Türklerin birbirlerini öldürdükleri" idi, hatta resmiciler daha da ileri gidiyorlar ve "Türk arşivlerine gore 500.000 Türk öldürülmüştür" diyorlar. Rakamın yalan olduğu bir yana, iddialarından Türk kelimesini Gayrimüslim diye değiştirmeleri gerekir. Zira silahlı Ermeni gruplarının öldürdükleri Türklerden çok Kürtlerdi.

Anadolu'daki Ermeni nüfüsunun yarısı imha edilmiştir. Paris'teki Sosyal Bilimler Yüksek Etütler Okulu öğretim üyelerinden Tarihçi Levent Yılmaz'm yazdığına göre bu rakamı telaffuz edenlerin arasında Yahya Kemal de var; Yahya Kemal Beyatlı ölen Ermeni sayısının 800.000 olduğunu söylüyor. Bu 800.000 rakamı bir ecnebinin kitabında da var: 1928'de Yarbay Nihat tarafından Türkçeye çevirilip Genel Kurmay tarafından basılan Maurica Larcher'nin *"La Guerre Turgue dans la Guere Mondiale"* adlı kitabında (Paris, 1926) şöyle diyor: "Savaşta Anadolu savaş kurbanı ya da kaçağı olarak 500.000'den fazla Müslüman ve deportasyon kurbanları olan ya da amele taburlarında ölen 800.000 Ermeni ile 200.000 Rumu zaiyat verdi" diyor (l'Anatolie avait en outre perdu 500.000 Mussulmans des vilayets orienteaux, victims ou fugitifs de la guerre, 800.000 Armeniens et 200.000 Grecs victims des deportations ou décédés dans les bataillons de travailluers.) Bu kitaptaki rakamları anmamızın nedeni iki yıl sonra Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti (Gen.Kur.Bşk.lığı) tarafından çevirtilip Yarbay Nihat imzasıyla yayınlanmış olmasıdır. (Anadolu, bundan maada, Vilâyat-ı Şarkıye Müslümanlarından savaş yüzünden veya mülteci olarak 500.000'ini kaybetmiştir... 800.000 Ermeni ve 200.000 Rum da katl ve tehcir yüzünden veya amele taburlarında ölmüştür...")

Hatta Türk tezinin uluslarası alandaki ödenekli savunucularından Justin McCarthy bile kitabında ölen-öldürülen Ermeni sayısını 600.000 olarak veriyor *[Armenians in the Ottoman Empire and Modern Turkey 1912-1926*, Türkçesi: İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1984.]

Silahlı Ermeni grupların Türk ve Kürt köylerine saldırdığı ve insanları öldürdüğü doğrudur ve o insanlar masum insanlardır.

Fakat 1890'ların başlarında resmiyet kazanmış, yani devlet güçleri arasına katılmış Hamidiye Alayları adındaki Kürt aşiretlerinin Ermeni köylerine saldırıları, provokasyonları, cinayetleri Ermeni katliamını 1915'ten en az 20 sene önce başlatmıştır. Belge belge diyenler, Hamidiye alaylarından hiç bahsetmezler. Keza 1909'da İstanbul'da 31 Mart Vakası meydana geldí ve Adanada 30 bin Ermeni 1 haftada katledildi

Doğu'daki Ermeni nüfusun çoğunluğu köylüydü. O köylülerin en büyük şikayeti topraklarının Kürtlerce sürekli olarak gasp ediliyor olmasıydı. Politik gruplar Kürtlerin ve Çerkeslerin saldırısına uğrayan Ermeni köylülerin can ve mal güvenliklerinin devlet tarafından sağlanmasını istiyorlardı.

Kaldı ki, Alman militarizmini arkasına almış koskoca bir imparatorluğun 1915'te başlattığı etnik temizleme ile silahlı Ermeni gruplarının eylemleri ne güç orantısı ne de olanaklar bakımından bir tutulamaz. Tutulacak olursa, "onlar çeteydi" denilirse, siz Devlet-i Ali-yi Osmani'yi çete derekesine -hatta daha da aşağıya- indirmiş olursunuz. Hele hele o devletin başında Bâb- Ali baskınıyla ve nâzır öldürerek Sadareti ele geçirmiş, suikastleriyle, komplolarıyla ünlü bir çete var ise hiç konuşamazsınız.

Seferberlik ilan etmiş ve yaşı elveren erkekleri silah altına almış bir ordunun organize güçleriye Ermenilerin dağınık küçük silahlı güçleri kıyaslanabilir miydi?

Ama daha da önemilisi aç, susuz ve büyük çoğunluğu yaya yollara döktüğünüz kadınlar, çocuklar, yaşlılar, silahsız erkekler, tamamı esnaf, zanaatkâr ve çiftçi ailelerini yollarda bile bile telef ettiniz. Yola çıkarılmadan öldürülenler bir yana, siz Sivas'tan, Samsun'dan, Erzurum'dan, hatta daha güneydeki Diyarbakır'dan Suriye'ye yaya gitmek ne demektir, bu soru resmi tarihçilerin ve siyasetçilerin umurunda mı? [Kitabın sonunda yayınladığımız linklerde Tehcir'den sağ kurtulabilmiş ya da Tehcir sonrasında doğmuş 130 kadar insanın tanık olduğu ya da yakınlarından dinledikleri gerçek insani trajedilerini kısa kısa bulacaksınız.]

Türklerin büyük çoğunluğu bu insanlık suçunu toptan ve külliyen redderlerken "biz Türkler bu suçu işlemedik" demektedir-

ler. Ortada bir suç olması halinde suçluların Türklükle özdeşleştirileceğinden çekinmektedirler.

a) Olayı yaratanlar ve icra edenler siyasi bir kadrodur ve emrindeki güçlerdir, b) Geniş halk yığınları o cinayetleri işleyen "atalarımız" değillerdir, c) Eğer milliyet ya da etnisiteye bakılacaksa suçlular arasında Türklerin yanısıra, Kürtler, Çerkesler, Lazlar da vardır. d) Almanya'nın suçta çok önemli bir payı vardır. Ama esas olan siyasi sorumluluktur, o da İttihat ve Terakki Fırkası'na ve onun kurduğu Teşkilat-ı Mahsusa'ya aittir.

Amacım 2010 yılından geriye bakıp geçmiştekileri olur olmaz yargılamak değil. Fakat "hadiseleri kendi şartları içinde incelemek" gerekir diyerek yapılanları ya inkâr etmek ya da suça kılıf aramak, binbir mazeret getirmek kabul edilemez. Böylesi iddialar sonuçta suçu ve suçluyu haklı görmeye, hatta alkışlamaya varmıştır.

Yeni kuşaklar yalanlarla yetiştirilmişlerdir. Eğer yüz yıla yakın zamandır olayın üstü örtülmeseydi, örtü aralandığında inkâr fırtınası estirilmeseydi, yalan üstüne yalan bina edilmeseydi bu kitapta yazılanlar tarihe ilişkin değerlendirmeler olurdu. Ama düne dair yazdıklarımız bugün de güncelliklerini koruyorlar. Toplumumuzu bu konuda çıkmaza saplayanlar tutumlarını sürdürdükleri için aşılması gereken dün geride bırakılamamış, bugüne taşınmıştır.

Sorun merhamet meselesi değildir. Tehcire ve tenkile tabi tutulan Ermenilere acımak ve üzülmek değildir. Herhangi bir kavimi merhamet konusu gibi görmek de ırkçılıktır. Zalimi lanetlemeyi mazluma acımakla karıştırmamak gerekir. Sorun insanlık bilincidir. Çağdaş ve evrensel normlarla, prensiplerle, yaklaşımlarla tarihteki ve bugünkü olaylara, olgulara bakmak ona göre davranmaktır.

Ermeni topluluğunun yüzde doksanının güvenlik nedeniyle ve harbin zorunlulukları gereği tehcir edildiğini söyleyerek İttihatçıları aklayanlar o çetenin ülkeyi niçin ve nasıl harbe soktuklarını ve seferberlikle silah altına aldıkları 2.5 milyon insanı (Türk, Kürt, Çerkes, Laz, Abaza, Gürcü, Arap, Ermeni, Süryani. Rum, Yahudi..) Alman kumandanlarının emrinde cepheye sürdüklerini ya da amele Taburları cephe gerisi hizmetlerine ölüm-

cül koşullara koştuklarını yok sayarlar. Hem önünü ardını düşünmeden –ve yapılan savaş antlaşmalarını hükümetten (Heyet-i Vükela'dan) bile gizleyerek- milyonlarca insanı savaşa, ölüme, yokluğa ve yıkıma sürükleyeceksin, o savaşın içinde bile Sarıkamış Faciası gibi askerlik tarihinin en büyük felaketlerinden birine sebep olacaksın (mesela Harpte ölen 1 milyon Osmanlı askerinin onda biri orada Enver'in kaprisleriyle göz göre göre telef edilmiştir), hem de yüzbinlerce Ermeni yurttaşını ölüme ya da çöllere sevk edeceksin, sonra da bu suçları işleyenleri arkadaşları sayanlar kalkıp "ne yapalım yapılanlar harbin gereğiydi" diye yeni kuşakların gözlerinin içine baka baka İttihatçıları aklayacaklar, savunacaklar.

Kimilerine romantik ve hayalci gözükse de halkların kardeşliği, barış ve dostluğu esastır. En büyük yanlışlardan birisi içinde bulunulan zamanı mutlaklaştırıp ebedileştirmektir. Dünyayı ve toplumu hep öyle kalacakmış gibi görmektir.

Oysa, milli sınırlar ve milli devletler gelecekte göçüp gideceklerdir. Tarihin akışı bu geleceği savunan özgürlükten yanadır. İnsanlık şayet çevre yıkımı ya da nükleer felaket gibi yollardan intihar etmezse, gezegenimiz öyle bir yarına ulaşacaktır. Bizler o geleceğin temellerinin bugünde atılacağını bilen, hepimizin müşterek ve özgür yaşamları için şovenizme, milliyetçiliğe, her türlü yabancı düşmanlığına karşı çıkan, "bizden değil" diye insanları dinlerinden dillerinden, etnilerinden dolayı dışarlayan eğilimleri, akımları, söylemleri reddeden insanlarız. Siz bizlere romantik deyiniz, yarınki kuşaklar sizin nefret ve sevgisizlik çıkmazına sapmayacak, kardeşlik ve esenlik yolundan yürüyeceklerdir. Türkiye'nin haysiyetini savunanlar, dünya karşısında insanlığın evrensel değerleriyle dimdik duranlar bu ülkenin uluslararası sözcüleridirler.

24 NİSAN SENDROMU

Her yıl aynı tarihlerde acaba ABD Başkanı 24 Nisan konuşmasında o kelimeyi kullanacak mı endişesi başlar. "Aman ABD Başkanı soykırım kelimesini kullanmasın" demekle ve Başkanın onu kullanmamasıyla rahat nefes alınır ve tarihimiz aklanmış olur. Bir yıl sonra yeniden diplomatik girişimler, gizli-açık pazarlıklar yoluyla ABD Başkanına "jenosit" dedirtmeyerek Osmanlı'nın elini temizletme telaşı başlar. Bu yıl da Başbakan Nükleer Güvenlik Zirvesi'ne giderek ve Ermenistan Başkanıyla görüşerek 2010'u kurtardı, ama "seneye ne olacak" sorusundan kurtulamadı.

Soykırım meselesinin 95 yıl sonra bile uluslararası düzlemde Ankara'nın karşısında durması sebepsiz değil. Çünkü tam 90 yıl önce kurulan yeni devlet aradan bunca zaman geçtiği halde o insanlık suçunu inkârda ısrar etmektedir. İnkâr uluslararası alanda kısmen gerilemiştir, toptan inkâr, soykırım kelimesinin kabul edilmemesine gelmiş, "bu konuyu tarihçilere bırakalım" denilir olmuştur. Türk resmi tezinin tarihçilerinin katılacağı bir uluslararası komisyonundan sonuç hiçbir zaman çıkmayacağı için bu öneri Başbakanın dilindeki "şark kurnazlığı"nın bir başka örneğidir.

Ayrıca, konuyu tarihçilere bırakalım, sorunu tarihte görmek, siyasi sorumluluk almamak ve olayın bugüne değin gelmiş sonuçlarını yok saymak demektir. Sorunun tarihte kalması için önce onun gerçek niteliğinin resmen kabul edilmesi ve yeni devletin 90 yıllık Türkçü politikasının da reddedilmesi lazımdır.

Gelgelelim, sözünü ettiğimiz inkâr içte işe yaramıştır. Kuşak-

lar Osmanlı+Alman devlet suçundan habersiz yetiştirilmişlerdir. Aynı tutumla dışta gülünç duruma düştüklerine aldırmadan, ülkemizi inatla, ısrarla zor durumda bırakmaktan medet umanlar aradan bir asır geçtikten sonra bile çıkmaz yolu görememektedirler.

1915 tutumu sürüyor. Ve 24 Nisan sendromu seneden seneye her Nisan'da duçar olunan periyodik bir âraz olmaktan çıkıyor, kronikleşiyor (maraza dönüşüyor.) 1915'in 100. Yıldönümüne yaklaştığımız 5 yıl içinde bu maraz akut hale gelecek. Bunun ilanihaye böyle gitmeyeceği ne zaman görülecek, bilmiyorum.

İmparatorluğun Çözülmesi

Türk toplumunda yaygın "İmparatorluğumuz yıkıldı" diye ahu vah etmekten vazgeçilmesi, yıkılış sürecindeki toplumsal ve siyasal felaketlerin, kitlesel insan trajedilerinin objektif bir akılla irdelenmesi gerekir.

Bütün imparatorluklar yıkılıyordu, Osmanlı da yıkılacaktı. Balkan Devletleri de, Önasya Arap Devletleri de kurulacaktı. Düvel-i Muazzama arasındaki kapışmada onların Osmanlı'nın harabelerinden pay (üstüyle, altıyla toprak+pazar+ucuz işgücü) kapma yarışı çözülmenin nedeni değil sonucuydu. Bugün Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan -eski Genç Slav cumhuriyetleri- Romanya, Arnavutluk, Mısır, Irak, Suriye, Ürdün, Lübnan, S. Arabistan, Yemen, Katar, BAE, Libya, Filistin devletleri niçin var diyor muyuz? Onların self-determinasyon haklarını tanımıyor muyuz? O halde, İmparatorluk yıkılmasaydı da diyemeyiz. Bu konudaki asıl mesele İmparatorluk niçin yıkıldı sorusu değil, niçin bu kadar büyük insan yıkımlarına, felaketlerine sebep oldu sorusudur.

Ermeni Sorunu Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme sürecinde Balkanlardaki uluslaşmalara benzeyen Ermeni siyasal talepleriyle birlikte ortaya çıkmıştı. Şu farkla ki, Balkan milliyetleri toprak temeline sahiptiler ve o topraklarda çoğunluktaydılar. Ermeniler ise dağınıktılar, hiçbir vilayette ya da sancakta çoğunlukta değildiler. Diyelim ki müstakil (bağımsız) ya da muhtar (özerk) olacaklardı, milli sınırları neydi ve o sınırlar içindeki

milli ya da etnik çoğunlukları var mıydı? [1913'te Van'daki, Gayrimüslim sayısı yüzde 40, Bitlis'te 34'le bölgedeki en yüksek orandı. İslamiyet faktörü nedeniyle Kürtler, Türkler, Türkmenler, Zazalar, Araplar, diğer Müslüman etniler Ermenilere karşı birleşiyorlardı. Ayrıca Ermeni Tehciri geldiğinde Yahudilerin "hayırhah tarafsızlık"la verdikleri desteği de unutmamak gerekir.]

Osmanlı Devletinin kumandasıyla ve Kürt aşiretlerinin gayretiyle kırıldılar. Kıyım İttihat ve Terakki'nin icadı değildi. Alman militarizminin de telkiniyle Kürt aşiretlerinden teşkil edilen ve silahlandırılan, II. Abdülhamid'le isimlendirilen Hamidiye Alayları 1894-96 arasında Ermenilere karşı harp ettirildi (bir iddiaya göre 200 bin kişi öldürüldü.)

Osmanlı devletinin kumandasında ve Kürt aşiretlerinin gayretiyle kırıldılar. Hamidiye Alayları, Dördüncü Ordu Komutanı Müşir Zeki Paşa'nın II. Abdülhamid'e önerisiyle Miladi takvimle 1890 yılında kurulmaya başlanır. 14-15 Nisan 1891'de de "Nizamnâmesi" yayınlanarak kanunen kurulmuş olur. Ruslara yönelik olarak Şafi Kürtler'den oluşturulan Hamidiye Alayları amacına uygun faaliyette bulunmaz. Hamidiye Alayları daha çok eşkiyalık, Ermeni ve Alevi köylerine baskınlar düzenleyip çapulculuk yaparlar.

Alman Devletinin temel bir belgesinde 1894-96 katliamından sonra şöyle deniliyordu: "Kurnaz ve fesat bir ırk olan Ermeniler Türkleri kışkırttılar. Almanya'nın hiçbir menfaat ummadığı bir ırk için duruma müdahale etmesi beklenemezdi, ayrıca bir Hıristiyan 'halkın lehine Hilal'e karşı Haçlı seferi başlatmak Alman siyasetinin vazifesi olamaz. Türkiye'nin bütünlüğünü tehdit eden başka tehlikeler ve oradaki çok sayıda Almanın ekonomik çıkarları düşünülürse, Ermenistan'daki kıyımlar küçük kötülükler olarak görülmelidir." [Alman Dışişleri Siyasi Sorunlar Dairesi Yakındoğu İşleri Başdanışmanı Scharzenstein'ın açıkladığı temel siyasi tutum belgesi.]

Sömürgelerdeki uyanışla Avrupa'da imparatorluklar ve çok uluslu krallıklar çözüldü. Bu çözülmeler sömürge savaşlarıyla ve bağımsızlık hareketleriyle gerçekleşti. Osmanlı İmparatorluğunun dağılması hepsinden kanlı oldu. İmparatorluktan çok sayıda ulus

devlet doğdu. İlki 1821 Mora ayaklanmasıyla başlayan ve 1829'da Britanya'nın da himayesiyle İmparatorluktan kesinlikle kopan Yunanistan'dı. Aynı döneme Mısır'ı da ekleyebiliriz. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Balkan Devletleri kuruldu. Bulgaristan'ı ve daha sonra Yugoslavya (Genç Slavya) olarak birleşecek olanları, başta Sırbistan'ı, Çarlık Rusyası destekliyordu.

Balkanlardaki uluslaşma ve ulus devlet kurma süreçleri Türklerin –ve Türk olmadıkları halde İslamiyeti kabul etmiş eski Balkan Hıristiyanlarının- kitle halinde öldürülmelerini ya da sürülmelerini getirdi. Büyük ve kitlesel insan trajedileri yaşandı. 1913 Balkan Savaşı yeni göç ve soykırım dalgalarını getirdi. Diğer göç dalgaları Çarlık Rusyasından Kırım ve Kafkasya'dan, Dağıstan'dan gelen Tatarlar, Çerkezler, Abazalar, Çeçenler, Gürcüler gibi etnik topluluklardı. [Hıfzı Topuz "*Meyâle*"de İstanbul Tophane'de açık havada kalan öyle bir topluluktan söz eder. Benim anneannemin annesi de anlatırdı: İstanbullular onlara yorgan döşek ve giyecek, yiyecek götürürlermiş.]

Dünya Savaşı'nda ise Ön Asya'daki Arap toplulukları Britanya ve Fransızların denetiminde sömürge devletleri kurdular. Ermeniler ve Rumlar da bu coğrafyadan tehcirle, tenkille, mübadeleyle temizlenince sonuçta Misak-ı Milli (Milli Sınırlar) içinde milliyet olarak kala kala Türkler'le Kürtler kaldılar. Diğer etnik kökenliler büyük ölçüde asimile oldular. Kürtlerin de bir kısmı asimile oldu fakat kitle olarak toplum asimile edilemedi. "Sen Dağ Türküsün, giydiğin, çarık, hedik (kar paleti) karda kart-kurt ederdi" yalanma sadece Türkler inandırıldı.

Cumhuriyeti kuranlar siyaseten İttihat ve Terakki'den geliyorlardı. İttihatçıların içinde asker ağırlığı vardı ve çoğu Balkanlıydılar. Yani bütün o kanlı faciaları Türk ve Müslümanlara yapılan haksızlıkları, zoru, zorbalığı yaşamışlardı. Hayatları askeri okul yatakhanelerinde, dershanelerinde, kışlalarında başlamıştı. Meslekte Balkan Harbi, Cihan Harbi ve İstiklal Harbi yıllarında cepheden cepheye koştular. Yılları savaş karargâhlarında, sahra çadırlarında geçti. Türk ve Müslümanlara uygulanan soykırımlar ve zorla göçertmeler toplumda da, yönetici kadrolarda da büyük bir travma yaratmıştı ve o travmaya sözünü ettiğimiz asker-sivil yönetici kadrolar da dâhildi.

Tekleşme: Etnik ve Dinsel Arındırma

Sonuçta onlar da milli birliği sağlamanın ve ototriteyi tesis etmenin yolunu Türkleşmekte, milli ve etnik bakımdan arınmakta, kültürel ve zihniyet olarak tekleşmekte gördüler. Rum Tehcirleri, Ermeni kırımları ve Kürt tedip hareketleri bu tutumun sonucuydu. Sonra o depremlerin devamı 1934 Trakya Yahudi tehcirinde, 1942-43'te Varlık Vergisinde, 1955'te (Milli Emniyet+Özel Harp+Demokrat Parti tertibi olan) 6-7 Eylül olaylarında, 1964'te Yunanistan uyrukluların sürülmesinde geldi.

Kurucu İrade'nin resmi görüşü Türkçülük üzerinde yükselir. Okullarda hâlâ her sabah çocuklar milli amentüye "Türküm, Doğruyum, Çalışkanım" diye başlayıp "Varlığım Türk Varlığına Armağan Olsun, Ne Mutlu Türküm Diyene" diye bitirirler. Onbinlerce yüksek öğrenimli insanın katıldığı Cumhuriyet Mitinglerinde "On yılda Onbeş milyon Türk yarattık her yaştan"dan başka marş yoktur. Kemalist modernleşme tarihi, Osmanlıyı yerin dibine batırmakla, ama Orta Asya'dan başlayarak Türkçe ezana kadar Türklüğü yüceltmekle, Batı'lıyız diye Batı'yı şekilci biçimde taklit etmekle doludur. Batı diye evrensel kültürel, düşünsel ve insani değerleri özümsemek yerine, "bize de Opera lazımdır, Osmanlı müziği Padişahlığa aittir, Türk müziği ilkeldir, çok sesli olmalıdır, fes atılıp şapka (Fransızca "chapeau") giyilmelidir" denilmiştir.

Kala kala şu anda 60 bin kadar Ermeni yurttaş, 35 bin Yahudi, 10 bin Asuri, 1500'den biraz fazla Rum kalmıştır. Ermenistanlı kayıtsız işçilerin sayısı ise 15.000. 1913 sayımında Osmanlı'da 13 milyon içinde 1.8 milyon civarında Ermeni vardı. Savaştan sonra Misak-ı Milli içindeki sayı 200.000 idi. Sonra 100.000 kadarı geri geldi. Ama Cumhuriyette Ermeni toplumunun nüfusu artmadı, azaldı, Türkiye'den göçtüler. Halen 73 milyonluk nüfus içinde Türkiye'deki toplam Ermeni sayısı –gelen işçilerle birlikte- 1000 kişide 1 kişidir. Binde bir bile Türkçüleri rahatsız etmektedir. Buna rağmen Ermeni fobisi bitmemiştir. Demek ki, tarih yakamızı kolay bırakmamaktadır.

Yukarıda da söylendiği gibi hâlâ da pek çok medya konuşanı Osmanlı'nın çözülmesine hayıflanırlar. Britanya İmparatorluğu-

nun dağılmasına sevinirler ama "bizim imparatorluğumuz yaşamalıydı" derler. Mesela hâlâ "Araplar bizi arkadan vurdu" lafından vazgeçmezler. Oysa uluslaşma çağında o milliyetlerin de ulus devlet talebiyle çıkmaları kaçınılmazdı. Ben ulus devlete meraklı biri değilim, ama "kapitalizmin şafağında" ulus devletler tarihsel bir vakıaydılar. Yeni yetişmekte olan burjuvazi –ya da onun misyonunu üstlenen asker-sivil kadrolar- kendi iç pazarlarına sahip olmak için ulusal duvarları yükseltmek istemişler, ulus devlet talebiyle çıkmışlardır, o ekonomik temelin siyasi üstyapısı milli devlet, ideolojisi ise milliyetçilik olmuştur. Bugün BM'de 193 ulus devlet vardır, devlet olamamış milliyetler de bulunmaktadır. Milli devletler de tabii ki aşılacaktır, ama bugün realitedir.

Ermenilere Yapılanlar Unutturuldu

Türk toplumunda Tehcir yıllarını yaşamış kuşaklar ve ondan hemen sonrakiler resmi söylemle değil, fakat dilden dile anlatımlarla "Ermeni Katliamı"nı bilirlerdi. Ama aradan geçen zamanda o olaylar unutturuldu, hiçbir şekilde yazılmadı, anlatılmadı. Tehcir bölgeleri dışında yetişen yeni kuşaklar olaydan tamamen habersiz büyüdüler. 1970'li yıllarda zuhur eden ve Türk diplomatik misyonlarına mensup büyükelçiden koruma görevlisine ya da oto sürücüsüne kadar hatta Orly'de olduğu gibi THY yolcularına kadar insan öldüren ne idüğü belirsiz Asala terörü Türkiye'de Ermeni düşmanlığının körüklenmesine neden oldu ve tamamen gericiliğin işine yaradı. Asala örgütünün kanlı cürümleri hiçbir şekilde mazur görülemez. Hiçbir davaya hizmet etmediği gibi, Türkiye'de barışçıl yaklaşımın büsbütün boğulmasına, her boydan ve soydan (Ülkücü, İslamcı, Kemalci) şovenliğin ırkçı propagandalarının artmasına yol açmış, Ermeni düşmanlığını bugünkü boyutlarına taşımıştır.

1990'larda "tarihle yüzleşmeliyiz" şeklinde başlayan tartışmalarda Türkçü taraf inkârını derinleştirmekle kalmadı, resmi tarihçilerle ve onlara destek veren Kemalist, ülkücü, dinci bilumum medya unsurlarıyla Ermenilerin Türk ve Müslümanları kestiği iddiasına toplum inandırılır oldu.

Hâlihazırda, resmi diskur ve Türkçü kabuller şöyledir: "Soykırım olmamıştır. Ermeniler yüz binlerce Türkü kesmiştir. Ermeniler isyan etmişlerdir. Savaş başlayınca Rus ordularıyla işbirliği yaptıkları için Osmanlı devleti güvenlik nedeniyle onları Suriye'ye göndermiştir. Ayrıca onlar Rus ordularında savaşmışlardır."

Fotoğraflarla açıktır: Tehcir adı altında silahsız yüz binlerce kadın, erkek, çocuk, büyük çoğunluğu yaya, diğerleri kağnılarla yollara sürülmüşlerdir. [Aynı fotoğrafları Nazi rejiminde de görüyoruz.] Sadece kuzeybatıdakiler tren vagonlarına konulmuşlardır. Talat Paşa'ya bildirilen rakam not defterinde vilayet vilayet yazılıdır, toplam 978.000'dir. Doğu ve Güneydoğu dışında nerede Rus ordusu vardı ki, oralardan da Ermeniler gönderildiler?

Öldürmenin Mütenahi İse

İstanbul'da, yurt dışında okulda, işte, mahallede Ermeni arkadaşı olanlar sorsunlar. Hemen hepsinin soylarında –Suriye'ye gitmeden- öldürülmüş yakın akrabaları vardır. Yani öldürme olayları nadir değil, pek çoktur.

Soyu tüketmek için çocuklar hedef alınmış ve öldürülmüşlerdir. Örneğin yaşı uygun Trabzonlulara, Samsunlulara sorunuz, çocuklar Doğu Karadeniz'de takalara, mavnalara doldurulup açığa götürülmüşler, denize dökülmüşlerdir.

Meclis-i Mebusan mensubu İttihatçı Hafız Mehmet Efendi aynen şöyle diyordu: "Gözlerimle gördüm. Samsun'da kayıklara bindirip denize döküp öldürüyorlardı. Talat'la konuştum, 'engel olamadım' diyor. Zaten bütün işi koordine eden Talat Paşa'dır."

Ölmekten kurtulmak için Ermeni kızları Müslüman (Türk, Kürt, Arap ya da Zaza) ailelere verilmişlerdir. Bugünkü kuşaklar o tarihlerde "bir şeylerin olduğunu" yeni duyuyorlar.

Tehcirin yoğun olduğu Doğu ve Güneydoğu'lular kuşaktan kuşağa anlatılanları duymuşlardır. Ben onlardan biriyim, çocukluğumda katliam öyküleriyle büyüdüm. Benim gibi bütün yaşıtlarım, okul arkadaşlarım daha nice öyle anlatılar dinledikleri için "katliam oldu mu?" onların sorusu değildi.

Olayın diğer boyutu Ermenilerin gayrimenkul mal varlıklarıdır. Boşalttıkları konut ve dükkânlar yağma edilmiş, bina, arsa ve tarlalar kapanın elinde kalmıştır. O mülkler Tehcirin masraflarını çıkarmak amacıyla resmen devletin müsaderesinde olduğu için onlara el koyanlardan yargılananlar olmuştur, bazı kimseler de devletten yok pahasına almışlardır. Pek çok mülkün 40 yıl, 50 yıl sonra bile tapusuz olduğunu biliyorum.

Silahlı Ermeni grupların Kürt ve Türk köylerine saldırdıkları, insan öldürdükleri doğrudur. Onlar siyasi talepleri için -o zamanki deyimle "komitacılık" ya da "çete harbi" denilen- silahlı mücadeleye girişmiş siyasi teşekküllerdi. [İttihatçılar da "komitacı" idiler. Bunlardan Mahmud Celal Bey (Bayar) başvekilliğe ve Cumhurreisliğine kadar gelmiştir.]

Fakat o silahlı çatışmalar Ermeni toplumunun tamamını tehcir ve tenkil etmenin bahanesi olamaz. Yukarıda da söylediğimiz gibi çatışma ve Cihan Harbi alanları dışındaki Ermenilerin de tehcir edilmeleri o gerekçenin bir bahane ve suça kılıf olduğunu göstermektedir.

Büyük çoğunluğu masum ve silahsız 1,5 milyon Ermeni'yi deporte etmek, yarısını da yok etmek ancak ve ancak büyük bir organizasyon işidir. O da Osmanlı Devletidir. "Ermeni çeteleri adam öldürüyorlar" diyerek siz devletin gücüyle tüm kitleyi tehcire ve tenkile kalkışırsanız devlet değil, çeteden de beter olursunuz.

Suçu unutturmaya bir örneği Emre Aköz verdi. Sofra anılarını yazanlardan Falih Rıfkı Atay'ın "*Çankaya*"sının 1958'deki ilk baskısında yazdığı –ama sonra sansür edilen- bir paragrafı Aköz aramış, bulmuş (Sabah, 08. 04. 2010):

"İzmir'i niçin yakıyorduk? Kordon konakları, oteller ve kazinolar kalırsa, azlıklardan kurtulamayacağımızdan mı korkuyorduk. Birinci Dünya Harbinde Ermeniler tehcir olunduğu vakit, Anadolu şehir ve kasabalarının oturulabilir ne kadar mahalle ve semtleri varsa, yine bu korku ile yakmıştık. Bu kuru kuruya tahripçilik hissinden gelen bir şey değildir. Bunda bir aşağılık duygusunun da tesiri var. Bir Avrupa parçasına benzeyen her köşe, sanki Hıristiyan veya yabancı olmak, mutlaka bizim olmamak kaderinde idi. Bir harb daha olsa da yenilmiş olsak, İzmir'i arsa-

lar halinde bırakmış olmak, şehrin Türklüğünü korumaya kâfi mi gelecekti? Koyu bir mutaassıp, öfkelendirici bir demagog olarak tanımış olduğum Nureddin Paşa, ta Afyon'dan beri Yunan'lıların yakıp kül ettiği Türk kasabalarının enkazını ve ağlayıp çırpınan halkını görerek gelen subayların ve neferlerin affetmez hınç ve intikam hislerinden de şüphesiz kuvvet almakta idi." (*Çankaya*, 1958 baskısı, Dünya Yayınları, s. 212-213) [13 Eylül 1922'de yakılan İzmir'de 24 saat içinde 50 bin kadar ev, 24 kilise, 28 okul, beş konsolosluk, beş banka ve bilinmeyen sayıda dükkan ve depo kül olmuştur.]

Aynı Falih Rıfkı Atay 1968'de *Dünya* gazetesinde yazdığı bir makalede "Bu bir jenosittir" diyordu.

Prusya Militarizmi İstedi

Daha önemlisi, olay sadece bir İttihat ve Terakki meselesi değildi. Onun kadar önemli diğer etken Tehciri Almanya'nın istemesiydi. Prusya Militarizmi savaşın başarısı ve güvenliği için Ermenilerin ve Rumların temizlenmesini Osmanlılarla birlikte kararlaştırmıştır. Mesela Sadrazam Sait Halim Paşa'nın yalısında Liman von Sanders, Talat, Enver ve MAH'çı Bahattin Şakir'le yapılan –ve bazı kaynaklarda Yeniköy Antlaşması diye anılan– toplantıda Ermeni Tehciri tavsiye olmaktan çıkmış, karara dönüşmüştür. Çanakkale Muharebeleri başlayınca da kuvveden fiile geçirilmiştir. [Ve Almanya ile ittifak İttihatçılardan çok önce, II. Abdülhamid zamanında 1880 senesinde (yani "93 Harbi" denilen 1877 Osmanlı-Rus savaşından hemen sonra) yapılmıştı.]

Bugün ekranlardaki soykırım ve tehcir tartışmalarında olayları inkâr edenleri bir yana koyalım. Kabul edenler de Almanya'nın tehcirdeki rolüne hiç değinmiyorlar. Liman von Sanders 1913 Kasımında kadrosuyla gelip Payitahta yerleşmiştir. İsmet İnönü anılarında Osmanlı Hariciyesinin ve ordusunun tamamen Alman Genel Kurmayının emrine girdiğini yazmaktadır.

O tarihten 1918 Mondoros Mütarekesine kadar Almanların Osmanlı'da işgal ettikleri üst makamları sıralayalım:

* Gen. Liman von Sanders: Osmanlı Ordusu Umumi Müfettişi,
* Alb. Bronasart von Schellendorf: Erkân-ı Harbiye-i Umu-

miye Reisi ve Başkumandan Muavini – yani bugünkü İlker Başbuğ'un mevkii,

* Gen. Von der Goltz: Padişahın askeri müşaviri [Almanya'da general, Osmanlı'da Müşir (Mareşal)],

* K. Alb. Kress von Kressenstein: Ordu Kumandanı,

* Amiral Von Usedom: Boğazlar Kumandanı,

* Otto Liman von Sanders'le gelen 800 kadar Alman zabiti bütün ordu erkân-ı harp (kurmay) reisliklerine, tümen kumandanlıklarına ve askeri hiyerarşinin kilit noktalarına atanmışlardı.

Daha sonra Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisliğine Gen. Friedrich Seeckr getirildi,

* Yrb. Sievert: Umumi Karargâh II. Şb. Kumandanı (Teşkilat-ı Mahsusa K.) Evet, MAH'ı da Almanlar kurup, örgütlemişler ve yönetmişledir.

* Alb. Otto v. Feldmann: Harekât Dairesi Reisi (Tehcire bizzat sahada kumanda eden kişi),

* Yrb. Böetrich: Nakliye Md. (Tehcir'de kitlelerin nakledilmelerini yöneten subay),

Goltz'un sunduğu Savaş Planı'nın 4. Maddesine bakalım: "Türkiye'nin başına yeni bir felaket sarmamak için, Van, Bitlis, Erzurum gibi Rus sınırına komşu vilayetlerde yaşayan yarım milyon Ermeni'nin tahliye edilmesi şarttır. Bunlar güneye nakledilmeli ve Halep, Mezopotamya bölgelerinde iskân edilmelidirler."

Belge, belge diyerek düzmece belge çıkaran resmi ve yalancı tarihçiler bu ve sayısız Alman belgesinden hiç söz etmezler.

ABD Sefiri Henry Morgenthau Tehcirden Almanları sorumlu tutar. Yukarıda adları yazılı Alman kurmaylarını Osmanlıya deportasyonu empoze ettiğini söyler, Mareşal von der Gotz ile Yrb. Feldmann'ı komplo ortaklığıyla suçlar.

Sahil İstihkâmları Um. Müf. Gen. Guido von Usedom "Ermeniler Alman zaferi için önemli bir engel teşkil etmektedirler" diyordu.

Bütün bunlar Osmanlı Hükümetinin cürümünü hafifletmez, daha da ağırlaştırır.

Kısacası İttihatçıların Türklükleri ve Türkçülükleri de palavraydı. Her şeyi 800 Alman subayına teslim etmiş bir yönetimin milliliği mi olurmuş.

İşte olaya "soykırım değil tehcirdi (deportasyondu)" diyenler böyle bir zilleti savunarak ve devletin Alman zabitlerine teslim edilişini sineye çekip gizleyerek aynı onursuzluğu 2010'larda bile aklamış olmaktadırlar.

Yalan Devam Ediyor

Resmi savların yalanlarına ve gerekçelendirmelerine dünyada hiç kimse inanmamaktadır. Parayla satın alınmış bir-iki madrabaz tarihçi ya da şarlatan dışında Türk iddialarını savunan Batılı yoktur.

Devlette ve Hariciye'de görev almış yöneticiler arasında Emekli Büyükelçi Volkan Vural'ın doğru yolu gösterdiğine tanık olduk: Vural Neşe Düzel'e verdiği mülakatta Ermenilerden özür dilenmesi gerektiğini söylüyordu. Diğer emekli büyükelçiler, Elekdağlar, Öymenler, Bölükbaşılar, Aktanlar ise tam tersini yapıyorlar ve Türkiye'yi bu konuda büsbütün yalnızlığa itecek tutumu tırmandırıyorlardı.

Bugün 22 devlet soykırımı tanımış durumda. Önümüzdeki beş yıl içinde bunların sayısı artacak ve 2015'e kadar inkârın etrafındaki çember daralacak. Alınan kararları Diyasporaya bağlamak da yanlış: ABD ve Fransa dışında kayda değer bir Ermeni nüfus yok. İsveç'te ise sadece Asuri var. Ayrıca dikkat edilirse Avrupa'da kararların alınmasında rol oynayan partiler Sol, Merkez Sol, Çevreci partiler. Yani siyasal yaşamda hümaniteryen ve libereter tutumlarıyla tanınan akımlar. Çoğu da iktidarda değiller, hatta koalisyon ortağı bile değiller. Tersine, o devletlerin çoğu Türkiye ile menfaat ilişkilerinden dolayı "o kelimeyi" telaffuz etmemeyi diplomasi gereği sayıyorlar. Yani "Batılı devletler bizi çekemiyorlar" lafı kuruntudan ibaret. [Zaten bu dünyada Türkün Türkten başka dostu yok!]

Ermeni Düşmanlığı

Meselenin asıl önemli yönü olayların 1915 ve ertesinde kalmamasıdır. 1915'i inkâr etmek Emeni düşmanlığını bugüne taşımaktır. İşte Hrant Dink suikasti. İşte Orhan Pamuk'a ve onu des-

tekleyen aydınlara yapılanlar. İşte Özür Dileme metnine imza atanlara karşı yürütülen çirkin kampanya. Türkçülerin o kadar aklı almıyor ki, imza atanlara hain diyenlerin haddi hesabı yok. Bazıları da o kişilerin parayla satın alındıklarını iddia edecek kadar aymazlık içindeler. Mesela Can Ataklı isimli gazetecinin o listedeki bazı aydınların Soros'tan 107'şer bin Euro aldığı yolundaki yalan ve tezviratı var. Murat Belge iftirayı teşhir etti. [Ataklı Star TV ve gazetesinde Uzan'ların maddi menfaatlerine koçbaşılık yapmasının hesabını veremedi, ama Belge ve bazı arkadaşlarına çamur atarak Kemalistliğini ispat peşinde.]

Tehcir suçunun devamının diğer örneği müsadere edilmiş Gayrimüslim Vakıf Mallarının müsaderesinin devam etmesidir. Bu konuda da dincisi, ülkücüsü, Kemalistiyle bütün gericiler yemin birliği içindedirler. 95 yıl sonra bile o malları niçin sahibi olan cemaatlere iade etmiyorsunuz?

Ya da devlet televizyonu yaptığı bir belgeselde K. Maraş katliamının 1. Nolu sanığı olarak yargılanan, ama hüküm giymekten yakasını sıyıran şahsı bugün konuşturur ve baş fail "K. Maraş olaylarını Ermeniler yaptı" der. Onun öyle söylemesi önemli değil, devlet televizyonunun ona ve sözlerine yer vermesi önemli. Çünkü bir kimse kendisiyle konuşan belgeselciye çok şey söyleyebilir, ama hangi sözlerin filme konulacağına o karar vermez. TRT'de seksen türlü denetleme kademesinin olduğunu bildiğimize göre, zihniyet tepeden tırnağa K.Maraş katliamını Ermenilerin yaptığı yalanını bile bile o belgesele koymaktır.

Ama hiç şaşırmayın. Olay sadece TRT'cilere has değil. Başbakan Erdoğan'ın "Diyaspora böyle devam ederse 100.000 Ermenistanlı işçiyi gönderirim" demesi. Göç alan devletlerin çoğu -ucuz işgücü ihtiyaçlarını aşan- kayıtsız göçmen işiçilerden hoşlanmıyorlar. Eğer Erdoğan Türkiye'deki bütün kayıtsız yabancı işçileri göndermekten söz etseydi, Batılı devletlerin tutumuna benzetebilirdik, ama sadece Ermenistanlı işçilerden söz edince bu sadece Ermenilere dönük bir özel politika olmaktadır.

Hele hele tehdidi Diasporaya karşı kullanması 1915'i bugüne getirmek oluyor. Dün yapılanlarda bugünkü kuşakların bir kabahati yoktur, ama inkâr politikalarıyla ve saldırganlıklarıyla o suçu üstlenmektedirler. Ya da Batman doğumlu Aram Tigran Er-

meni ve Kürt ortak kültürüne önemli hizmetleri olmuştu ve Kürt aydınları, siyasileri sahip çıkıyorlar diye 2009 Ağustos başında öldüğünde yetkililer cenazesinin Diyarbakır'a getirilip defnedilmesine izin vermediler. [Medyada ve dizilerde pek çok kişinin dilinden "bozuşmak" anlamında henüz "papaz olmak" tabiri bile çıkmış değil.]

Pek çok ulusun tarihinde böyle soykırımlar, katliamlar -pogromlar- vardır. Hiçbirisinin eli kansız, tarihi temiz değildir. Almanya'nın Yahudi, Çingene ve eşcinsel soykırımı, Fransa'nın Sahra'da, Hindiçini'de, Britanya'nın Afrika'da, Asya'da, Belçika'nın Kongo'da, Hollanda'nın Endenozya'da, İspanya'nın Orta ve Güney Amerika'da, ABD'nin Kuzey Amerika'da o toprakların yerli sahiplerine yaptıkları ya da sömürgecilerin 1550—1850 arasında 72 milyon Afrikalıyı öldürdükleri köle ticareti hemen sayabileceğimiz insanlık suçlarıdır. Ama bu böyledir diye takınılacak tutum "Tencere dibin kara..." değildir.

Türkiye payına düşeni yaparak geçmişin kusurlarını, suçlarını kabul etmediği müddetçe, kuşaklar cedlerinin yaptıklarını inkâr ederlerse, o cürümü üstlenmiş olurlar.

Bu sorun bugünden yarına değil, yarından öbür güne de değil, daha sonra ama mutlaka evrensel normlarla çözülecektir. Çözüm kin ve düşmanlıktan değil, barış ve kardeşlikten, akıl ve sağduyudan geçmektedir.

"Soykırımı kabul edersek" tazminat öderiz diyenler var, buna karşılık "hayır, ödememiz gerekmez" ya da "ödesek bile miktar fazla tutmaz" diyenler de. Suç işledik ama ceremesini çekmeyiz demek çok sevimsiz bir tutum.

Halk Müziğinde Çok Dilli Sare Gelin

"Sarı Gelin" diye bir Erzurum türküsü var. Türkçe, Ermenice, Kürtçe, Azerice söyleniyor. Türküye konu olan gelin Erzurumlulara göre Sare isimli bir Ermeni kızıymış ve ezgi ona âşık olan bir Türk gencinin yanık sesiymiş. Bu konuda Eyüphan Kılıç ise ulaştığı bulguları "Sarı Gelin Türküsünün Gerçek Öyküsü" isimli bir kitapta toplamış.

Efsane Gürcü Penek Kralı David ile Ermeni Rusu'nun kızı

Humar Hanım'a olan Bağdatlı Müslüman genci Şeyh Senan'ın acıklı aşkından söz ediyormuş. Senan aşkı uğruna dinini terkedip Hıristiyan olmuş, "Sare" ise genç kadının adı değil. Giyindiği ipekli Hint giysisinden geliyormuş. Uğruna Kur'an yakan ve dininden vazgeçen Şeyh Senan'ın ona taktığı isimmiş. Rivayet iki sevgilinin de ölümüyle sona eriyor. Müslümanlar öykünün bu versiyonundan (bir Şeyhin dinini terketmesinden) hazzetmedikleri için o hali unutulmuş.

Efsaneye benzeyen bu anlatı ya da diğerleri, hepsi de Doğu Anadolu ve Kafkas coğrafyasının birbiri içine girmiş kültürlerinin bir öyküsü. Halkların, kültürlerin birbirinin, içine girmesinin bir örneği.

İşte bunca toz duman ve kan revan içinde istediğimiz, özlediğimiz bu parçanın her dört dilden de söylendiği, dinlendiği, sevildiği bir toplumsal coğrafyada yaşamaktır.

KOVDUKLARIMIZ

Başbakan Erdoğan, "Yıllarca bu ülkede bir şeyler yapıldı. Farklı etnik kimlikte olanlar ülkemizden kovuldu. Bu aslında faşizan bir yaklaşımın neticesiydi" dedi ve kıyamet koptu. Faşistler, ülkücü faşistler, Kemalist faşistler, sosyal faşistler, serbest faşistler, bilumum faşistler vaveylayı kopardılar.

İnsan haklarına saygılı bazı kimseler ise "kovmak" kelimesini şık bulmadılar. Bazıları bu resmi beyanın tazminat taleplerini, el konulmuş gayri menkullerin geri istenmesini getirebileceğini söylediler.

Pişkinliğin böylesi görülmemiş: Haydutluk yap, üç milyon insanı gönder, daha doğrusu hem öldür, hem gönder, öz be öz Türk burjuvası yaratacağım diye mallarını, işyerlerini iş adamı Türkler'e, topraklarını Türk ve işbirlikçi Kürt beylerine ver, böylece hem ticari rakiplerinden kurtulsunlar, hem de onların boşalttıkları iş alanlarına konsunlar. Mesela Varlık Vergisi sermaye biriktirmekte olan Ankaralı Vehbi Koç'a ya da Adana'da çırçır yağ fabrikaları sahibi Kayserili Hacı Ömer Ağa'ya (Sabancı) acaba niçin dokunmamıştı? [Tersine, Koç'un daha hızlı sermaye biriktirmesine yaramıştı.]

Kovduklarımızın çoğunun emlâklarının tapu sicillerini yok et, "oh, oldu bitti, bu iş unutuldu" diye memnun ol, şimdi tarihsel olgular resmi ağızdan itiraf edilince, "gönderdiklerimizin, yok ettiklerimizin torunları mallarını geri isterlerse, devletimizden tazminat talep ederlerse" diye mülkün asli sahiplerinin meşru varislerini suçla. Kimisi "ya varisler tazminat isterlerse" diye

korkuyor, kimisi de "yok, canım istemezler" diye onları teskin ediyor.

Savunma Bakanı da Demişti

Başbakana niçin kızıyorlar? Savunma Bakanı 10 Kasım 2008 günü Brüksel'de aynı saptamayı (ama olumlayarak) yaptığında alkışlamışlardı. Başbakanın da, Savunma Bakanının da tespitleri aynı olduğuna göre, birileri bu ülkeden gönderilmişlerdi, hem de az buz değil, birkaç milyon kişiydi gönderilenler.

Ne demişti Savunma Bakanı? İzmir Ticaret Odasının kurucuları arasında tek bir Türk ve Müslüman olmadığını, hepsinin Levanten olduğunu görmüş. Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'da sadece bir Müslüman mahallesi varmış, diğerleri Ermeni, Rum ve Yahudi semtleriymiş. Ege'de verimli topraklar azınlıklara aitmiş. Ulus inşa etme (nation building) sürecinde atılan en önemli adım Mübadele'ymiş. Ege'de Rumlar ve Türkiye'nin pek çok yerinde Ermeniler devam etseymiş bugün acaba böyle bir milli devlet olabilir miymişiz? [Arat Dink, cümle düşüklüğü yapan, 'devam etseydi...' sözündeki eksik sözcüğü tamamlamış ve 'Rumlar, Ermeniler yaşamaya devam etseydi' diye yanlışı düzeltmişti. (*Taraf*, 13 Kasım 2008)]

Yani adı geçen bakan ve temsil ettiği kesimler de Ege'den Rumları, Anadolu'nun pek çok kesiminden Ermenileri KOVDUĞUMUZU kabul ediyorlar, kovmak kelimesi şık kaçmadığı için "gönderdik" diyorlar. Demek ki, Erdoğan'a olan öfke azınlıkları kovduğumuz tespitinde değil, onları kovmakla kötü bir şey yaptığımız noktasında.

90 yıldır, 50 yıldır üstünü örte örte, konuşmaya konuşmaya daha doğrusu konuşturmaya konuşturmaya unutturduğumuzu sandığımız kabahatlerimiz son zamanlarda bir kâbus gibi üstümüze çullanmaya başladı. Başbakanın söylediklerini önce bizler söylüyorduk, vatan haini oluyorduk, 301'den sığaya çekiliyorduk, Üniversitede Ermeni konferansı düzenleyenlere Başbakanın gözde bakanlarından Cemil Çiçek "hainler arkadan hançerliyorlar" diyordu, Ermeni meselesinden dolayı adliyeye verilenlerin duruşmalarına faşist ve sosyal faşist bilumum Ergenekon taifesi

gidip hakaret ediyorlardı, Orhan Pamuk'u az daha linç ediyorlardı, 6-7 Eylül 1955'in 50. Yıldönümünde Tarih Vakfı olayların fotoğraflarını sergileyince, Muhsin Yazıcıoğlu'nun Alperen'leri gidip sergiyi basıyorlar, vurup, kırıyorlardı, şimdi ise başbakan kovmakla faşistlik yapıldı diyerek paralel bir beyan veriyor.

Burjuva Kozmopolitan

Zaten tepkinin böyle büyük olmasının nedeni tam da budur: O sözleri söyleyen kişinin Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanı olmasıdır. Gerçi Erdoğan "Ya sev ye terket" de der, kaçak çalışan Ermenistan yurttaşlarına göz yumduklarını söyleyerek gözdağı verir. Fakat yeri gelir, azınlıkların kovulduklarını söylemekten de kendisini alamaz.

Erdoğan kamuya ait işletmelerin ya da gayrimenkullerinin yabancı firmalar tarafından alınmasına sık sık "sermayenin milliyeti" olmaz der. Galataport ihalesinde, başka KİT satışlarında yabancıların, özellikle İsrailli iş adamlarının ihaleyi kazanmalarına dini ya da milli sebeplerle karşı çıkanları sık sık ırkçılıkla suçlar. Kendisi her ne kadar Türk ve Müslüman olsa da, sermayenin kozmopolit niteliğini kavramış birisidir.

AKP'nin oy potansiyelinde rol oynayan ve bu parti hükümetleri zamanında iyiden iyiye serpilip gelişen, kamu ihaleleriyle, teşvikleriyle, TOKİ'lerle, belediye imkânlarıyla sermaye birikimini hayli ilerleten burjuva kesimi yüzde yüz İslam ve Türk olsa da, Batı'lı ya da Arap veya İsrailli kim olursa olsun yabancı sermaye konusunda Erdoğan kozmopolittir.

[Küreselleşmeye tapınan yeni liberal, eski Marksistler Marksizmin enternasyonalizmini artık uluslararası burjuvazinin temsil ettiğini söyleyip dururlar. Oysa enternasyonalizm işçi sınıfı ve emekçi halklar içindir, küreselleşme ise ülkeler arasındaki uçurumu daha fazla açmıştır, bırakınız emekçileri, burjuvalar için bile böyle bir adalet düzlemi asla öngörmemiştir. Çünkü oyunun kuralı (piyasa ekonomisinin esası) "altta kalanın canı çıksın"dır. Güçlü olanın, diğerlerini ezmesi, silmesi ya da süründürmesidir.]

Son dünya bunalımında bu husus açıkça görüldüğü için küreselci buldumcukların sesi eskisi kadar gür çıkmaz oldu. Dolayı-

sıyla, eski Marksistler, nafile yere uluslararası sermayeye enternasyonalizm atfetmesinler. Unuttuklarını –ya da hiç öğrenmediklerini- hatırlatalım: Literatürde burjuvazinin uluslararasılaşmasına enternasyonalizm denilmiyor, kozmopolitizm deniliyor.]

Fikriyat Türk, Fiiliyat Gayri Türk

Ulus kapitalizmin gündoğumunda doğduğu için bir burjuva kavramdır. Bizde ideolojik burjuvalaşma Genç Türklerle, ekonomik burjuvalaşma ise -daha sonra ekalliyet (azınlık) denilecek- Yahudi, Ermeni ve Rumlarla başlamıştır. Gerçi Genç Türkler arasında azınlıklara mensup olanlar da bulunmuştur (mesela en ünlüsü Yahudi Emmanuel Karasu), ama Osmanlı'da başlayan burjuva sınıflaşmasının fikriyatını yapanlar Türk'türler, pratiğini yapanlar ise yabancı sermayedarlarla Gayrimüslim denilen Türk olmayan Osmanlı vatandaşlarıdır.

Milli burjuvazinin yetişmesi 1910'lu yılların savaşları ortasında serpilen cılız Anadolu ticaret burjuvazisidir. Onların devrim yapacak güçleri bulunmadığından tarihsel misyonlarını asker-sivil bürokrat kesim üstlenmiştir. Ülkedeki işgale son vermek silahın namlusundan geçtiğinden, silahı elinde bulunduranlar fiilen burjuvazinin kendisi olmuşlardır.

Devleti kuranlar kapitülasyonları kaldırarak, yabancı sermayenin elindeki reji, şimendifer, deniz ulaşımı, yeraltı kaynakları gibi işletmeleri millileştirerek, milli burjuvazi adına devlet yatırımlarıyla ve Sovyet yardımlarıyla Sümerbank fabrikalarını kurarak devletçilik yolundan iyi-kötü bir milli iktisat yaratmaya çalışmışlardır.

Gerçi İzmir İktisat Kongresi'yle ve İş Bankası'nın Celal Bey'e (Bayar) kurdurulmasıyla liberal ekonomiye adım atmışlardır, ama Birinci Dünya Savaşı sonrası koşulların üstüne gelen 1929-32 Büyük Bunalımı bu liberalleşmeye ve özel sektörü yaratmaya izin vermemiştir. [Bu nedenledir ki, Başvekil İsmet Paşa'nın himayesinde çıkartılan ve Şevket Süreyya Bey (Aydemir) gibi bazı eski komünistlerin de içinde yer aldığı *Kadro* dergisi bu devletçi iktisadiyatın fikriyatını yapmıştır.]

Ama kriz atlatıldıktan sonra liberalizme adım atılmış, Celal

Bayar bizzat Kemal Atatürk tarafından (İsmet İnönü'ye rağmen) önce İktisat Vekili, sonra da İsmet Paşa'nın azliyle itilip Başvekil yapılmıştır. Derken, Ebedi Şef'in ölümünden sonra, İnönü'nün Cumhurreisi seçilmesi, onu izleyen İkinci Savaş yılları devletçiliği devam ettirmiştir, ama örneğin Varlık Vergisiyle ve Aşkale deportasyonuyla özel sektör burjuvazisini Türkleştirmek devam etmiştir.

1950'de Demokrat Parti iktidarıyla piyasa ekonomisi güçlendirilirken, devletin 6-7 Eylül tertibi sermayenin Türkleştirilme politikasının devam ettiğini göstermiştir. 1964 Kararnamesiyle Başbakan İsmet İnönü Rumları göndererek aynı doğrultuda yeni bir adım atmıştır. Demek ki, İttihatçı parti, İtilafçı parti, tek parti, çok parti farketmemiş, hepsi aynı doğrultuda yürümüştür.

Bütün bu özel sektör burjuvası yaratma çabaları 1910'larda İttihat ve Terakki iktidarıyla başlamış ve BMM ve Cumhuriyet Hükümetleriyle (çetelerle gayrı hukuki olarak, Mübadele'yle kılıfına uydurulmuş biçimde) devam etmiş olan sermayenin Türkleştirilmesi (yani Türk ve Müslüman olan burjuvaların yaratılması) uygulamalarının devamıdır.

Prusya Militarizmine Teslim Türkçülük

Ulus bir burjuva kavramdır dedik. Ulusçuluk da uluslaşmayla birlikte onun ideolojisi olarak doğmuştur. Bu nedenle çok milliyetli Osmanlı İmparatorluğu'nda ulus yaratmak Türkçülüğü getirmiştir. Sadece burjuvaziyi Türkleştirmekle ulus olunamayacağı için Türkçülük ideolojik olarak da yürütülmüş, Merkez'in Türkleştirilmesi İttihat ve Terakki yönetiminin politikası olmuştur. Cumhuriyet'te imparatorluk kalmasa da, hâlâ da ülke çok milliyetli, çok etnili karakterdedir.

Kısacası: Osmanlı'da Türk uluslaşmasının başlangıcından itibaren önce İttihat ve Terakki Fırkası, sonra devamı Cumhuriyet Halk fırkası ekalliyet (azınlık) denilen cemaatleri gönderme politikası izlemiştir.

Bunlardan Ermeni Tehciri denilen olay resmiyette deportasyon, fiiliyatta etnik temizliktir. Jenosit kelimesi uluslararası literatüre İkinci Dünya Savaşından sonra girdiği için Birinci Dünya

Savaşı yıllarında Ermenilere yapılanlar uluslararası organlara bu terimle girmemiştir.

Tehcir ise Rumlara yapılandır. Önce sindirme, kaçırtma yoluyla, sonra da Yunanistan'la anlaşarak mübadele tarzıyla (uluslararası hukuka uydurularak) gönderilmişlerdir.

Son yılarda hortlatılan, Ergenekoncularla tırmandırılan ve Ermeni düşmanlığı nedeniyle inadına arttırılan İttihat ve Terakki muhipliği, Türkçülük iddiasındaki İttihatçıların Birinci Dünya Savaşı arifesinde ne ölçüde gayri milli olduklarını, ülkeyi Alman emperyalizminin savaş stratejisine nasıl teslim ettiklerini düşünmez.

14 Ekim 1913'te General Moltke ile Osmanlı hükümeti arasında gizli bir anlaşma imzalanır ve bir ay sonra Liman von Sanders ile yardımcısı Bronsard Paşa ile kalabalık bir askeri heyet gelir İstanbul'a yerleşir.

İttihatçıların ipleri Alman militarizminin eline nasıl verdiklerini biz değil onların içinden çıkıp gelmiş İsmet Paşa (İnönü) anılarında yeterince açık vurguluyor: "Bir devletin orduda, siyasette, memleket idaresinde sır denilebilecek nesi varsa hepsi yabancı devlet memurlarına emanet edilmişti. Bu devlet müttefik de değildi, dünya siyasetinde ikiye ayrılmış saflardan birisini yönetiyordu. Alman Islah Heyeti memleketin içinde olup bitenleri günü gününe izler durumdaydı."

Sadece bu kadar da değil: Almanya Türkçü Osmanlı hükümetine "birlikte harbetmemiz için 'arkanı temizlemen' lazım, Batı'yı Rumlardan, Doğu'yu Ermenilerden temizle" diyecektir. Yunanistan'ın Britanya'ya yakınlığı nedeniyle Anadolu Rumlarını Britanya'nın, Doğu'daki Ermenileri ise Ermenistan vasıtasıyla Rusya'nın müttefiki sayıyordu. Kısacası, çıkacak savaştaki taraflar (İtilaf Devletleri ve İttifak Devletleri saflaşması) bir yıl öncesinden bu kadar beliydi. [Tehcir konusunda asıl mutabakat ertesi yıl İttihatçıların Sadrazam Sait Halim Paşa'nın yalısında, Enver, Talat, MAH ve Fırka Şeflerinde Bahaeddin Şakir ve Liman von Sander'le bağıtlanacaktır.]

Alman Genel Kurmayı'nın istediği etnik temizlik İttihatçı hükümetin planlarına uyuyordu. Ege ve Trakya Rumlarının göçtürülmesi harp patlak vermeden önce başlamıştı. Onu 1915'te Er-

meni Tehciri izledi. Ermeni tehcirine Rum tehciri de eşlik etti. Murat Bardakçı'nın belirttiğine göre Talat Paşa'nın kayıtlarında Ermeni tehcirinin ilk aylarında 93 bin Rum'un da iç kesimlere tehcir edildiği belirtiliyordu.

Kronoloji

Erdoğan'ın söylediklerine kızanlara sırasıyla hatırlatalım:

» 1911-14: Rum Tehciri,

» 1914: Gidenin pek dönemediği, ya öldüğü veya dağa kaçıp eşkıya olduğu Amele Taburları,

» 1915: Ermeni jenosidi (ve aynı anda 93 bin Rum'un iç bölgelere göçtürülmesi),

» 1916: Rum Tehciri,

» 1919-22: Rum Tehciri,

» 1922-24: Mübadele tehciri,

» 1930'lar: Güneş-Dil Teorisi sırasında resmi görüş olarak ırkçılık fırtınası estirildi. Mehmet Atak yazmış: 1935-1945 arasında duzenlenen CHP Konferans Serisi'nde sunulan bildirilerden bazılarının başlıkları: "Alpin Irk, Turk Etnisi ve Hatay Halkı", "Ojenik Tatbikatı", "Anadolu'nun Irk Tarihi Üzerinde Antropolojik Bir Tetkik", "Türk Beyinleri Üzerine İlk Antropolojik Araşırma", "Irk Hifzısıhhasında İrsiyetin Rolü ve Nesli Tereddiden Koruma Çareleri" [Hıfzısıhha: Kamu sağlığının korunması, hijyen; Tereddi: Soyun -genetik olarak- bozulması, kötüleşmesi, dejenerasyon.]

"Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyasıyla özellikle İstanbul ve İzmir'de azınlıkların sindirilmesi, korkutulması. [Örneğin Türk ve Müslüman olmadıkları anlaşılmasın diye, anneler çocuklarına sokakta "Mama" diye kendilerine hitap etmelerini yasaklamışlardı.]

Azınlıklara ait işyerlerinin Türkçe olmayan isimleri Türkçeleştirilmiş. [Örneğin, Hıristiyan ve Arnavut olan İstanbul'daki Baylan pastanelerinin ikinci kuşak sahiplerine 'Baylan'ın anlamını sormuştum; işletmenin adı 'Loryan'mış. (l'Orient=Şark). Türkçeleştirme furyasında babaları "Baylan" yapmış. Baylan Çağatay Türkçesinde "kusursuz, mükemmel" demekmiş.

Pek çok şehir, kasaba, köy hatta semt ve sokak isimlerinin

Türkçeleştirilmesine başlanmış. [Örneğin İstanbul'un en göze batan Ermeni-Rum semti olan ve Ermeni, Rum, Yahudi ibadethanelerinin ve kabristanlarının bulunduğu Tatavla, 'Kurtuluş' olmuş. Yetmemiş ana caddeleri Ergenekon Caddesi, Bozkurt Caddesi, Türkeli Sokak gibi isimler almış.]

» 1934: Trakya Yahudi Tehciri,

» 1941: İşçi Taburları (Nafia Ameleleri),

» 1943: Varlık Vergisi ve Toplama Kampları,

» 1955: 6-7 Eylül saldırısı,

» 1962: Kurucu İradenin banilerinden İsmet İnönü Başbakan olarak Azınlıklar Tali Komisyonunu kurdu. İçişleri, Dışişleri, polis, MİT, Genelkurmay ve MGK temsilcilerinden oluşan ATK azınlıkların "milli güvenliğe aykırı bütün işlemlerini izlemekle" görevliydi. Bir paralel devlet organı gibi çalıştı.

» 1964: Başbakan İnönü'nün kararnamesiyle Rumların gönderilmesi.

Bütün bu olaylardan sonra, 1913'te 13 milyonda 3 milyon kadar olan Ermeni, Rum, Yahudi, Süryani nüfustan bugün 72 milyonluk Türkiye'de 100 bin kadarı kalmıştır. Bir fikir edinmek için projeksiyon yaparsak, 1913'teki oran bugün yüzde 16.5 Türk ve Müslüman olmayan yurttaşımıza tekabül ederdi. Ekalliyet nüfusun 90 yıl önceki toplam nüfusa oranı 100 kişide 23 kişi iken, bugün 1000 kişide 1,5 kişidir. Yani dikensiz gül bahçesini sağlamışız.

Böylece Türkçülüğün yola çıkmasından bu yana 100 yıl bile geçmeden Türk ve Müslüman olmayanlar konusunda maksat hâsıl olmuştur. Hatta menzile 100 yılda değil, 50 yılda varılmıştır. Geriye Müslüman olan ama Türk olmayan Kürtler kalmıştır.

Devlet Politikası

Çok milliyetli, çok etnili Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülmesi, farklı milliyetlerin uluslaşma ve ulus devlet inşa etme süreçleri çok sancılı olmuştur. Daha sonra gelen Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşı gibi on yıllık üç savaş milli ve etnik farklılıkların büyük yıkımlara, tarifsiz –ve yığınsal- insan dramlarına kadar varmasına neden olmuştur.

Bu tarihsel süreçler Osmanlı'nın içinde bir milliyet olan, ama Saray kendisini Türk saymasa da, Merkez'e en yakın olan Türklerin de uluslaşma süreçleri birlikte gelişmiştir.

İttihat ve Terakki iktidarının çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu'nu Türkleştirme çabaları, tehcir ve kıyım yoluyla etnik arındırmanın bir yönüdür. Cumhuriyet'te artık imparatorluk yoktur, ulus devletin inşa edilmesi ulusun inşa edilmesiyle birlikte götürülecektir.

İttihatçı Halil Bey (Menteşe) 'Talat Bey, Balkan Harbinde hıyanetleri tebarüz eden anasırdan (unsurlardan) memleketi temizlemeyi ön safa koymuştu... Fakat bunu yapmak çok ihtiyat isteyen bir işti. Zira yeni bir harbe yol açabilirdi. Alınan tedbir şu oldu: Valiler ve diğer memurin resmen bu işe müdahale eder görünmeyecek, Cemiyet'in Teşkilatı (Teşkilat-ı Mahsusa) işleri idare edecek...Rumlar ürkütülecek...' Menteşe bu şekilde Trakya'da 100 bin Rum Yunanistan'a 'çekilip gittiler', İzmir ve civarında ise 200.000 [Celal Bayar'a göre Bergama, Dikili, Foça, Karaburun ve Çeşme'de 130 bin] Rum Adalar'a, Yunanistan'a göçtüler, aynı yol Karadeniz'de de uygulandı, der (Ahmet İnsel, *Radikal*, 29. 05. 2005.)

Bir alıntı daha yapalım: Fransız tarihçi E. Driault'ya göre "1910'dan itibaren Jöntürkler, bütün İmparatorlukta Rum malı ve Rum tüccarı avına başladı... Rum reayayı ezmek ve bütün İmparatorlukta Rum ticaretini öldürmek söz konusuydu." Konsolos Auguste Boppe, Paris'e gönderdiği bir raporda "Rumlara duyulan nefret, en yüksek noktaya ulaşmıştır. Rumları artık görmek istemiyorlar, onları Türkiye'nin ölüme dek düşmanı sayıyorlar" diyerek durumun ciddiyetine işaret etti. Gerginliğin görünürdeki nedeni Girit'in Yunanistan'la 'Enonis'e gitmesiydi. Mehmed Emin Yurdakul'un "Ben bir Türküm dinim cinsim uludur/Sinem özüm ateş ile doludur/İnsan olan vatanının kuludur/Türk evladı evde durmaz, giderim" diye halkı galeyana getirdiği bu gergin ortamda, "Gavur" İzmir'in camilerinde hocalar gayrimüslimlerden mal alınmasını boykot için vaaz vermeye başladılar. Geceleri Rum dükkânları renkli boyalarla işaretlendi. Yerli-yabancı tüm kurumlara Rum çalışanları işten çıkarma emri verildi. Hızla "milli burjuvazi" yaratılıyordu. (Grevi yasaklayan Tatil-i Eşgal

Kanunu iki yıl önce çıkarılmıştı.) ABD Büyükelçisi Morgenthau olayı şöyle yorumlar: "Türkler... bütün Hıristiyanlara karşı, yalnız Küçük Asya'da değil, İstanbul'da da resmi boykota giriştiler... Bu boykotu, Türkiye'nin tepetaklak [giden] milli düzeninin belirtisi saydım. Zira bir millet, kendi uyruklarına karşı ticari boykota girişiyordu." (Ayşe Hür, *Radikal 2*, 31. 07. 2005.)

Dikkat edilirse burada yazılanlar Balkan Savaşından da öncesine dairdir. Nitekim andığımız bu kampanyalardan sonra, Balkanları işgal etmek, kaybedilen toprakları geri almak için Osmanlının giriştiği savaş hüsranla sonuçlanınca, Türk merkezciliği daha da kinlenecekti. Rum Tehcirlerini, Ermeni temizliği izledi, tekrar Rum tehcirleri geldi ve Cumhuriyet'e kadar büyük bir kalabalıktan kurtulundu. Sıra milli devleti inşa etmeye gelmişti.

Süreç Cumhuriyet'te a) Türk olmayan ve resmiyette "Gayrimüslim" denilen azınlıkları göndermeye devam etmek, b) 19. yüzyıl başlarından beri sorun çıkaran ve Cumhuriyet'te de bir türlü uslanmayan Kürtleri tedip etmek, Kürt feodalitesiyle işbirliği halinde (feodaliteyi koruyarak) kitleyi kontrol etmek, okumuş kesimleri mümkün olduğu kadar asimile etmek, c) Türk olmayan Çerkezleri, Lazları, Abazaları, Arapları, Pomakları asimile etmek, d) Buna karşılık sıkı bir Türkçülük ve Türkleştirme politikası izlemek, e) Burjuvazinin az çok sermaye biriktirmiş ya da biriktirmekte olan kesimini Rum, Ermeni, Yahudi ve Süryaniler oluşturduğundan onların sermayesini (işletmelerini) Türkleştirerek bir Türk burjuvazisi yaratmak şeklinde devam edecekti.

TEHCİR TARTIŞMALARI

24 Nisan 2005 vesilesiyle Ermeni sorununda yoğun TV yayınları, tartışmaları yapıldı. İzleyebildiğim programlarda Etyen Mahcupyan, Hrant Dink, Murat Belge, Oral Çalışlar, Saruhan Oluç, Baskın Oran, Mehmet Altan dışında gerçeği arayan yoktu. Konuyu yuvarlak sözlerle geçiştiren ve -medyadaki konumları nedeniyle olsa gerek- düşündüklerini açıkça söyleyemeyen veya söylemeyen birkaç kişi daha hariç, konuşmacıların çoğu resmi tezi savundular. TRT ve özel kanallar için hazırlanan ya da tekrarlanan belgeseller ise Ermenilerin Türkleri katlettiklerini kanıtlamaya çalışıyordu.

Bütün bu yayınlar arasında tarihçi ve arşivci Murat Bardakçı'nın Talat Paşa'nın özel not defterinde, tehcir edilen Ermenilerin sayılarına dair rakamları yayınlaması ortaya yeni çıkarılan önemli bir belge oldu. O kayıtlara göre 924 bin Ermeni gönderilmişti.

"Geleceğimizi Karartıyorlar"

O tartışmalardan aldığım bazı notları aktarmak istiyorum.

* TTK Ermeni Araştırmaları bölümü başkanı Prof. Hikmet Özdemir resmi tezin temel yaklaşımını açıkça ifade ediyordu: "Bu bir tarih tartışması değildir, gelecek tartışmasıdır, olay politiktir, yabancı devletler Türkiye'ye karşı soykırımı kasıtlı olarak gündeme getirirken Türkiye'nin dününü değil, yarınını tartışmak istiyorlar, biz Türkiye'nin geleceğinin karartılmasına müsaade etmeyeceğiz" (ATV, Siyaset Meydanı, 28.04.2005.)

* Görevli açık açık Talat Paşa'yı savundu, Bahaeddin Şakir'i kınayan iki konuşmacıyı ısrarla susturdu. Resmi tarihçi, olaylarda ve cinayetlerde meş'um bir rolü olan bu Teşkilat-ı Mahsusa Erzincan bölge reisini belli ki, kahraman gibi görmekteydi.

* H. Özdemir soykırımın olmadığını, Talat Paşa kabinesinin tehcir sırasında suç işleyen mahalli sorumlular için 4 tahkikat encümeni kurduğunu, sanıkları Divan-ı Harb-i Örfi'de yargılattığını söyledi. [Mahcupyan TRT'de (23.04.2005) olayın doğrusunu anlatarak uyardığı halde, Özdemir ertesi akşam Star'daki tartışmada aynı sözleri Baskın Oran'a da ısrarla tekrarlayacaktı. (Star, 24.04.2005.)] Mahçupyan'ın açıkladığına göre, tehcir edilenlerin gayri menkullerine ve kıymetli eşyalarına, mücevherlerine İttihat ve Terakki hükümeti merkezi olarak el koymuş, tehcirin masraflarını buradan karşılamıştı. O hükümetin tehcirden hemen sonra yargıladıkları ise, Ermenilerin mal varlıklarını devlet adına değil, kendi adına gaspetmiş, yani devletin ganimetini paylaşmaya kalkmış, ondan para, mücevher, mal kaçırmış yerel görevlilerdi. Yargılananların gaspettikleri bu paralar, mücevherler müsadere edildi. Özdemir ise bu gerçeği bildiği halde (mahkeme belgeleri elinde olduğu halde) "Talat Paşa hükümeti Tehcir'de Ermenilere kötü davranan görevlileri yargılattı" diyordu, yani davaların içeriğini sadece saklamıyor, çarpıtarak İttihatçılar lehine sunuyordu.

Ama, ATV'deki Siyaset Meydanında aynı çarpıtmayı tekrarlayınca, Etyen Mahcupyan TRT ekranlarında Özdemir'e söylediği o mahkemelerle ilgili bu gerçeği tekrarlayınca, Özdemir "hayır, öyle değildi" diyemedi, gülümseyerek bakmakla yetindi.

1 milyonu aşkın insanı yerlerinden yurtlarından çıkartacaksınız, Hitler'in yaptığı gibi mallarına, mülklerine el koyacaksınız, o kadar yolu yaya yürüterek Suriye çöllerine götüreceksiniz, ölenler için de "yolda öldüler, biz öldürmedik" diyeceksiniz ve bu suçları işleyenlere "atalarımız" diye sahip çıkacaksınız. Ayrıca, Balkan Savaşı vesilesiyle 1913 karışıklıklarında oralardan Türkiye'ye göç dalgası başladığında, Suriye'deki yetkiliye "göçmenleri Der Zor'a yerleştirebilir miyiz?", diye sormuş, valinin verdiği yanıt, "Hayır, buraya gelirse ölürler" olmuş. Mahcupyan "Aynı Talat Paşa iki yıl sonra Ermeniler'i Der Zor'a gönderirken

onların çoğunun öleceğini biliyordu" deyince, Özdemir buna da yanıt vermedi.

* Özdemir "Tehcir kararı zorunluydu ve etikti, hükümet kafilelerin güvenliğini sağlamak için elinden geleni yaptı" diyerek İttihatçı şeflerin cürmünü savunduğu gibi, onları merhametli liderler gibi de gösteriyordu.

* Bu tartışmalarda açık sözlü çıkan bir başka Özdemir, müzikçi Özdemir Erdoğan oldu. Babasının Türk, annesinin Katolik Ermeni olduğunu söyleyen Erdoğan, Kürt sorunu konuşulurken, "Ben bu devlet idaresinde yaşamak istemiyorum, ayrılıp devlet kurmak istiyorum diyen çıkabilir, ben demokrat biriyim, bunu savunan çıkabilir, ama öyle isteyenlerin ödeyecekleri bedel kandır" dedi. Demokrat Özdemir Erdoğan'ın çözümü kandı. Cevizoğlu kendisine "soykırım iddiaları için ne diyeceksiniz?" diye sorunca, "1962'de Küba krizi çıktığında John F. Kennedy "Kruşçov'a füzelerinizi çekmezseniz, nükleer savaş çıkarırım" demişti, Ermeni sorunu da böyleydi, siz isyan edeceksiniz, alacağınız yanıt tabi ki kan olacaktır" dedi. Evet, Erdoğan hiç evirip çevirmedi Ermenilere "yaptığınızın bedelini kanınızla ödediniz" demek istedi. Bu kıyımın, kırımın veya soykırımın ikrarından başka ne olabilirdi?

Tabi ki, bir sanatçının kandan bu kadar söz etmesi irkilticiydi. "Paranın ne önemi var, mühim olan insanlık" diye şarkılar düzen kişi, yeri gelince barışçıl çözümler aramak yerine, gözünü kırpmadan, çok kesin ve keskin sözlerle kan dökmeyi öngörebiliyordu. Politikacılar ve askerler bile savaşı, çatışmayı, kanı salavatla ağızlarına alırlar, kahraman sanatçımız ise döne döne kandan söz edebilmektedir.

"Hitler'e Niçin Sahip Çıkmadınız?"

Prof. Özdemir devletin verdiği görevi yerine getiriyor, ama aynı tartışmalardaki yazar Alev Alatlı'ya ne demeli?

* Alatlı, TRT-1'de ard arda yapılan bir dizi tartışmanın hepsinde vardı, diğer iki konuşmacı değişiyor, o değişmiyordu. Tartışmaların ilkinde "soykırım sözcüğünden midem bulanıyor, bu bile bizim soykırım yapmadığımızı gösterir" diyerek soykırım

olmadığını parlak bir ferasetle ve belagatle ispatlıyordu. Orada bulunan ve "bana istihbaratçı diyorlar, değilim, ama öyle olmaktan, devletime hizmet etmekten şeref duyarım, ben Türkiye Ermenisi değilim, Türk Ermenisiyim" diyen Ermeni konuşmacıya gülücükler dağıtıp, "Ben de Türkiye Türkü değilim, Türk Türküyüm" diyerek espri yaptığını sanıyordu.

* Etyen Mahcupyan "resmi tarihçi nesnel olamaz, araştırmacı olamaz, devletin tarihçisi, tarihi gerçekleri bulmaya çalışmaz, devletin tezini kanıtlamaya uğraşır" dedikçe, Alatlı bu sözleri anlamayıp, "Etyen bey, siz liberal olduğunuz için devlete uzak duruyorsunuz" deyip duruyordu. Mahcupyan'ın liberal olduğu doğruydu, ama buradaki konu ekonomi değildi, Türkiye'de liberal olmayan bir çok aydının devlete Mahcupyan'dan da uzak durduğunu Alatlı bilmez mi? Konu tarihle ilgiliydi, dünyanın neresinde olursa olsun araştırmacı nesnel olmalıydı, her hangi bir devletin tarihçisi, ancak resmi tarihçiydi, yani araştırmalarını resmi tezi kanıtlamak için yapardı, söylenmesi gerekeni söylemekle yükümlüydü.

* Ayrıca, Mahcupyan'ın liberal olduğu doğruydu, fakat Alev hanımın bunu bir suçlama vesilesi yapmaya hakkı yoktu: Yerli liberallerin üstadı ve baş icraatçısı Turgut Özal'a yıllar yılı atanmış danışmanlık yapan kendisi değil miydi?

* Ve o programlarda boş konuşan A. Alatlı'nın boş olmayan tek sözünü aktarayım: Mümtaz Soysal ile CHP milletvekili, eski büyükelçi Ş. Elekdağ'ın katıldığı son oturumda yazar insanın tüylerini diken diken eden şu sözleri –hem de gülerek- söyledi: "Bir Alman SPD (sosyal demokrat) milletvekili bana 'biz jenosidi kabul ettik kurtulduk, siz de kabul edin kurtulun" dedi, ben de ona 'Eğer siz Hitler'e sahip çıksaydınız, bugünkü İsrail belası başımızda olmazdı, dedim.'" (TRT-1, 24.04.2004.)

Evet, jenosit sözcüğünden midesi bulandığını söyleyen Alatlı'nın lanetli Hitler'e bakışı böyleydi. Alman parlamentere bunları söyleyen ve hiç hicap duymadan aynı sözleri TRT ekranlarında tekrarlayan kişi, sohbetlerinde topluma nizamat veren, her şeyi kafasında halletmiş olan aklı evvel kahvehane allamesi değildir, bu ülkenin 10'dan fazla kitap yayınlamış bir yazarıdır. Hitler'e sahip çıkmak onun insanlık suçlarına sahip çıkmak de-

mektir. Bu söz insanın ağzından kazaen bile çıkamaz, çıkarsa duyana sadece dehşet verir. Böyle bir konunun şakası da olamaz.

Siyonizmin bugünkü suçlarını tarihin gelmiş geçmiş en kanlı katiline ve onun canavarlığına sahip çıkmanın gerekçesi saymak normal bir ruhsallığın ürünü olamaz. Ve İsrail siyonizmi ABD emperyalizminin 1945'ten beri güttüğü politikadan ayrı düşünülemez. İsrail'in kurulmasından ve Truman Doktrininden başlayarak, İsrail ile Türkiye ABD'nin birer ileri karakolu olmuşlardır, siyonizm de Türkçülük de soğuk savaş boyunca Sovyetler Birliği'ne ve müttefiklerine karşı ABD'nin ve Batı'nın çıkarlarına hizmet etmişlerdir. Sosyalizm yıkıldıktan sonra, Arap-İsrail çatışkısı bu kez ABD'nin uzun erimli stratejik çıkarlarına girmiştir. Ayrıca, A. Alatlı bilmez mi ki, Arap-Yahudi ihtilafı yeni değildir, Yahudi-Filistinli çatışması kal'ü balâdan beri vardır. [Örneğin, Eski Ahid Yargıçlar Kitabında anlatılan ve M.Ö. 1200-1000 arasındaki döneme ait Samson (Şimşon) ve Dalila efsanesi (16/4-30) Kenani (Kanaan) ülkesindeki düşman kardeşler Yahudi ve Filistinlilerin ezeli çatışmasını anlatır. Yahudi-Arap düşmanlığı Ön Asya menşeli her üç kutsal kitapta da var olan Habil ve Kabil efsanesinin acı bir şekilde doğrulanması gibidir.]

Hitler ve devleti 6 milyon Yahudi'yi katletmiştir, bu sadece sistemli-planlı bir jenosid değildir, aynı zamanda bilimsel, endüstriyel bir jenosiddir. Federal Almanya'nın Hitler'e sahip çıkması "Hitler'in yaptığı jenosid değildi, kaçınılmazlıktı, savaşın bir cilvesiydi, Yahudiler bizi arkadan vurmak istiyorlardı" demekle olurdu.

Hitler'e sahip çıkılmasını öngören bir kişinin Ermeni jenosidi oldu mu, olmadı mı tartışmasında başka ne demesi beklenebilirdi?

TÜRKİYE TÜRKLERİNDİR

Sarkis Çerkesyan'ı bir çoğumuz yazdıklarından biliriz veya bizzat tanırız.* Kendisi "ben tehcir çocuğuyum" der. 1915'te Suriye de doğmuştur. O yıl doğduğuna göre, Suriye'ye ana rahminde gitmiştir, yani doğmadan tehcire mahkûm edilenlerdendir. Sonra vatanına dönmüştür. [Evet, öyledir, bu ülke onun vatanıdır, "Türkiye Türklerindir" diyenlere rağmen öyledir.]

Bir sohbetimizde Sarkis Usta şunları anlattı:

"6-7 Eylül sırasında Yedikule'de oturuyordum, kimseye Ermeni olduğumu söylememiştim, olayların haberi gelince hemen evin önüne masayı kurdum, semaveri yaktım. Ne olduğumu mahalleli bilmiyordu, ama bilen iyi saatte olsunlar bulunabilirdi. Saldırırlarsa eve girmesinler, hanıma çocuklara bir şey yapmasınlar, ne yaparlarsa bana yapsınlar diye tedbir aldım. Birazdan üçü-beşi sökün etti, birisinin koltuğunun altında bir Singer dikiş makinesi vardı, beni Müslüman zanettiklerinden el salladılar, o adam sevinçle makineyi gösterdi, ganimetinden çok memnundu. Hadiseler sadece Beyoğlu'nda değil, azınlıkların bulunduğu diğer semtlerde de vaki olmuştu."

Sarkis Usta'nın buraya kadar anlattıklarında şaşılacak bir yan yoktu, ama sohbeti bağlarken söylediği sözler altüst ediciydi. Çünkü, yaşlı bilge adam kelimesi kelimesi şunu söylemişti: O gün kendi kendime dedim ki, "Gece başımı yastığa koyduğum zaman 'acaba

*. Bütün hayatı özgürlük ve sosyalizm mücadelesiyle geçen Sarkis Çerkesyan 2009 Ağustos başında ve 93 yaşında -oğlu Ohannes'in sözleriyle- "yorgun kemiklerini dinlendirmek için" aramızdan ayrıldı.

bu gece bana bir şey olacak mı?' demeyeceğim bir memlekette yaşamak istiyorum." Bu duyguyu bu yurdun Ermeni bir evlâdı olarak duymuştu. Daha da acısı, aradan 50 yıl geçtikten sonra bile o sözü hatırladığına göre, demek ki, o duygu içinden hiç eksilmemişti.

Bu sözleri bu ülkenin bir insanından duyup da utanç duymamak imkânsız. "Bizim o insanlık suçunda hiçbir dahlimiz yok, solcu olduğumuz için bizi de gece rahat uyutmazlar" diyebiliriz. Fakat, ikisi aynı şey değil. Çünkü sola yaptıkları baskılar insanlık dışı da olsa, onların siyasi muhalifiyiz, iktidarlarına karşıyız ve uzlaşmaya, boyun eğmeğe niyetimiz yok, hiçbir baskıları haklı değildir, ama diyelim ki, iktidar içgüdüsüyle, kendi yönetimlerini ve sınıf mülkiyetlerini koruma refleksiyle bize o şiddeti tatbik ederler. Buna karşılık, Türk olmayan yurttaşlarımıza yaptıkları gene siyasidir, ama daha ağır bir suçtur, insanlık suçudur, bir etnik arındırma politikasıdır.

Uluslaşma ve Milliyetçilik

Onlar bu ülkenin nüfusunu yüzde yüz Türk istiyorlardı, o doğrultuda davrandılar. Çeşitli etnik grupları önemli ölçüde asimile ettiler, ülkenin etnik ve kültürel, dinsel çoğulculuğunu önemli ölçüde sildiler. Kürtleri asimile edemediler, Türkleştiremediler, gayrı müslim dedikleri Rum, Ermeni, Süryani ve Yahudileri zaten Türkleştiremezlerdi, ama onları bu topraklardan göndererek hiç değilse Türkiye'yi İslamlaştırdılar. Yüzde yüz Türkleştiremediler, ama yüzde yüz Müslümanlaştırdılar.

Rumlar gittiler, Ermeniler gittiler, Süryaniler gittiler, Yahudiler gittiler. Giden Yahudilerin Türkiye'yi İsrail devleti kurulunca terketmeleri hariç tutulursa, diğerleri kendiliklerinden gitmediler, gönderildiler. Tehcir denildi gittiler, göçmen mübadelesi denildi gittiler, Varlık Vergisi ve Aşkale Toplama Kampı çıktı gittiler, 6-7 Eylül oldu gittiler, 1963 sonu Kıbrıs olayları ertesinde Başbakan İsmet İnönü 1964 Kararnamesi'ni çıkardı gittiler, baskı yapıldı gittiler, canlarını mallarını güvenlikte bulamadılar gittiler... Gittiler de gittiler.

Beğenmediğimiz ve durup durup haklı haksız zemmettiğimiz Osmanlı'da yüz yıllar boyu yan yana, iç içe yaşamış olanlara,

Meşrutiyetimiz ve muasır (çağdaş) Cumhuriyetimiz tahammül edemedi. Kuşkusuz bu ayrışmada içine girilen burjuva çağının her milliyet açısından milliyetçi akımlarının ve politik hedeflerinin payı büyük oldu. Din farklılıklarının yapmadığını, milliyet farklılıkları yaptı.

Oysa, gizli İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yıldızı Kolağası Enver bey, 1908 devrimi olduğu gün Selanik'te toplanmış kalabalığa balkondan nutuk atarken Osmanlı'daki milliyet, din ve etnileri sayıp, "hepimiz kardeşiz, hepimiz Osmanlıyız" diyordu, ama İttihat ve Terakki hareketi devrimde destek gördüğü, birlikte çalıştığı Ermeni'leri gönderen parti oldu.

Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı aynı zamanda milliyetlerin uyandıkları, milliyetçi akımların güçlendiği alt-üstlüklerdi. [Örneğin, kaynayan kazanın tapasını attıran olay, Sırp milliyetçilerinin Avusturya-Macaristan veliaht prensini ve eşini öldürmeleri olmuştu.]

Milliyetçilik akımı burjuva çağının ideolojisiydi. Amaç, ulusal duvarları yükseltip bütünsel iç pazar yaratmaktı. Avrupa'nın önde gelen ülkelerinde burjuva devrimleri feodal bölünmeleri önlemek ve toplumun burjuvazi ve onun ulusal pazarı etrafında örgütlenmesini sağlamak için feodal toplumun üstyapısı olan dinin yerine milliyetçilik ideolojisini getirmişti, Osmanlı Devleti'nden ayrılan Balkan ve Orta Doğu ülkelerindeki milliyetçilik akımlarının çoğu ise, İngiliz, Fransız ve Rus emperyalizminin güdümünde biçimsel bağımsızlıklarla sonuçlanıyordu. Bu anlamda, onların pazarı pek ulusal pazar sayılmazdı. Emperyalist devletler o milliyetçi akımları kendi çıkarları için kullanıyorlardı.

Milliyetçilik akımları burjuvazinin devrimci dönemlerinde ve sömürgeciliğe karşı ulusal bağımsızlık hareketlerinde elbette ilerici bir rol oynamışlardır, fakat çok uluslu ülkelerin bir çoğunda milliyetçilik egemen olan ulusun milliyetçiliği olarak kaldığından, ulus-devlet ezen ulus baskıcılığının aracı olarak gericiliğe, anti-demokratizme hizmet etmiştir.

"Genç Türk" Sözü Bile Batılıdır

Osmanlı kendisini Türk saymazdı. Hanedan, Kayı Aşiretini

"Ecdadımız" diye çok büyük bir saygıyla anardı, ama ced'leri için kullanılan terimler "İki Cihanda aziz", "Cennetmekân.....Han" gibi dinsel ağırlıklı sözcüklerdi. Osmanlı aristokrasisi, Türklüğü üstlenmez, tersine küçümserdi. O zamanki dilde Türk=köylü demekti. Bir de, Anadolu'da "göçer, koçer" gibi kelimelerle anılan göçebe Türkmenler'e Saray "Türk" derdi. "Etrak-i bî-idrak" (idraksiz Türkler) kendisini Türk saymayan Osmanlı'nın söylediği ağır bir laftı. [Bu bakışın izleri çocukluğuma kadar sürmüştü, tanıdığım bir "Saraylı hanımefendi", İstanbul'daki Kartal'lılara bile "köylü" veya "Türk" derdi (Yunus Çimento hariç, Kartal'da fabrika yoktu, bölge bağ-bostanlıktı, İstanbul'a "yerli" diye zerzevat oradan gelirdi, özellikle "Kartal'ın kemer patlıcanı" ünlüydü), aynı hanımefendi "son zamanlarda İstanbul'u Türklerin istila ettiğinden" (taşralıların, köylülerin İstanbul'a doluştuğundan) yakınırdı.] Buna karşılık, Türk ve Türkiye kelimelerini Batı, Osmanlı için kullanırdı. İsmet İnönü, Celal Bayar gibi yaşlıların "Türkiye" değil, "Türkiya" demeleri, dilleri dönmediğinden veya cahil olduklarından değil, o kelimenin dilimize İtalyanca "Turchia"dan girmesindendi.

Nitekim, Türkiye'deki ilk burjuva akımını başlatan Jön Türkler o kadar Batı'cıydılar ki, kendilerini Avrupa'lı dilleriyle adlandırdılar. Benimsedikleri Batı kültürü, genellikle Fransız ağırlıklı olduğundan "Jön" sıfatını kullandılar (diğer iki Batı dilinde "young, jung" idi), hem de kendilerine Türk diyerek Batı'nın Osmanlı için seçtiği adlandırmayı beğendiler. Yani Jön Türklerin kendilerine Türk demeleri, kendilerini Türk saymalarından çok, Batılılar Osmanlıyı öyle çağırdıkları için "Türk"tüler. [Nitekim bazı Batı kaynakları onlardan "Genç Osmanlılar" diye söz eder.]

Jön Türkler Batı hayranı aydınlar olmalarına rağmen, insanlığın kültür ve düşün hazinesine Avrupa'nın kattıklarını derinlemesine kavramış, özümsemiş değillerdi, ne Rönesansı, ne de Aydınlanma'yı doğru dürüst öğrenmişlerdi. Yaşadıkları çağda işçi sınıfının mücadelesi metropol ülkeleri sarsıyordu, ama (mesela 1870 Paris Komünü'ne katılmış birkaçı dışında) onların o olaylara ilgisi yoktu, yeni doğmuş Marksizmi de bilmiyorlardı. Namık Kemal Paris'te Marx'la aynı sokakta oturmuştu, aynı cafe'ye devam etmişti, ama ne Marx'ı tanımıştı, ne de fikirlerini.

Daha burjuvazisi bile oluşmamış bir ülkenin öncü akımının

burjuva ideolojisi ve burjuva kültürü olmaması normaldi, fakat çağın düşün hareketlerinden, siyasi akımlarından bu kadar habersiz olmak da dar kalmanın sonucuydu. İkincisi, Jön Türk hareketi hiçbir zaman aristokrasiden hatta Saray'dan bağımsız olamamıştı. Namık Kemal dahil, Padişah bir çoğuna sürgünde maaş bağlatmıştı ya da kendileri zaten asılzâde çocuğuydular, varlıklı ailelerden geliyorlardı.

Jön Türk hareketi milli değildi, sadece monarşiye karşıydı, amaç meşrutiyetti. Milliyetçilik epeyce sonra geldi. Hatta, Batı'lı şarkiyatçıların, antropologların, sosyal bilimcilerin, tarihçilerin kitaplarıyla, daha da ajanlarıyla geldi (mesela Almanlar Fransa-Britanya nüfuzuna karşı Türk milliyetçiliğinden yarar umuyorlardı. İttihatçılarla amaçlarına ulaştıklarını sanırlarken, Anadolu hariç, Osmanlı topraklarının tamamını bu iki devlete, özellikle ilkine kaptırarak düşmanlarını daha da güçlendirdiler.)

Kürtlerle Hamidiye alayları kurulup, Türk, Kürt ve Çerkezler 1895'te 100 bine yakın Ermeni'yi öldürdüklerinde Jön Türkler "pogrom" diye nitelenen bu olayı kınamışlardı. Yani, o aşamada Genç Türklerin Türkçülüğü yoktu. Saltanat da milliyetçiliği de Ermenilere karşı olmakla sınırlıydı, Sultan sünni Kürt aşiretleriyle işbirliğine gidip, onlara bir takım imtiyazlar tanıyınca, II. Abdülhamid'e "baba" demeye başladılar, Sultan Hamid, "Bave Kurdan" (Kürt Babası) oldu.

Genç Türkler iki kola ayrıldıklarında, bu ayrılık da Avrupa temellerine oturmuştur. İngiliz-Fransız yanlısı kanat "teşebbüs-ü şahsi ve adem-i merkeziyetçi" (özel girişim ve desantralizasyon yanlısı) yani liberal olurken, Almancı kanat devletçiliği ve merkeziyetçiliği seçmiştir. İttihat ve Terakki'ye ikinci kanat hakim olmuştur.

Türkçülük

Balkan Savaşından sonra, özellikle Birinci Dünya Savaşında parti milliyetçidir. Bu da Ermenileri ezmek anlamındaki bir Türk milliyetçiliğidir, zira ordunun ve Dış politikanın Prusya militarizmine teslim edildiği bir milliyetçilik ne kadar ulusal olabiliyorsa, o kadar ulusaldır. [Öyledir, ama Harbiye Nazırı Enver Pa-

şa'nın yeni edindiği Türkçülük 1914 sonundaki Sarıkamış faciasında 90.000 kadar insanımızı Allahüekber dağlarının buzlarına gömmüştür. Hem 1913'te ordunu ve ülkeni emperyalist bir devletin emrine, onun Liman Von Sanders adlı generaline emanet edeceksin, istihbaratını (Teşkilat-ı Mahsusa'yı) da Almanlara kurduracaksın, o devlet isteyince onun peşinde savaşa gireceksin –yaptığın antlaşmayı kabine üyelerinden bile gizli tutacaksınhem Türklük ve Türkçülük adına yüz bin kişinin kanma gireceksin (savaş boyunca diğer cephelerde ölenler bu rakama dahil değil tabi), sonra da milliyetçi olacaksın.] Sen Türksün ve Türkçüsün, onun için Ermeni'leri öldürmek, Suriye çöllerine sürüp atmak da hakkın. Sadece Enver mi, Talat, Cemal, Dr. Nazım, Kolağası Çerkes Reşid (Çerkes Ethem'in kardeşi), Bahaddin Şakir, Mithat Şükrü... gibi İttihatçı önderleri başta Prusya olmak üzere o sıralarda Avrupa'da baş gösteren ırkçılık ve millet üstünlüğü gibi burjuva milliyetçiliğini de aşan, şoven ve militarist yaklaşımları beğenip, Türkçülüğe uygulamak (Ama Almanların lehine uygulamak) isteyen cahil ve maceracı politikacılardı.

Birinci Dünya Savaşı içinde ulusal eğilimler gösteren bir Anadolu ticaret burjuvazisi oluşmuştur. Savaşın kaybedilmesinden sonra Müdafaa-yi Hukuk cemiyetlerini de örgütleyen İttihatçıların Anadolu kadroları eliyle gene bu sınıftır. Fakat, devrim ve bağımsızlık silahla kazanılacağı için merkezi siyasi örgütlenmeyi ve askeri harekatı yönetenler, cılız bir milli burjuvazinin misyonunu üstlenmiş asker-sivil bürokratlardır.

Nasıl ki, İttihatçılar üretim araçlarına sahip burjuvalar olmadıkları halde, ilk burjuva devrimini yaptılarsa, Cumhuriyet Devrimini de onların içinden gelen bir kol yapmıştır. Milliyetçilik de gerek Enver'ci, gerek Kemal'ci kadrolar eliyle gelişmiştir.

Özellikle, Cumhuriyette milliyetçi akım çok yol aldı. Türk ulusunun uluslaşma sürecinin ideolojisi de, başka uluslarınki gibi elbette milliyetçilik olacaktı. Eski imparatorluğun kalıntıları üzerinde çeşitli devletler kurulurken, o imparatorluğun varisi olan Türkler de tıpkı imparatorluktan ayrılan diğer milliyetler gibi uluslaşma sürecine girmişlerdi, bunun doğal sonucu ulusal devleti güçlendirmekti, miliyetçi ideolojiyi yükseltmekti.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti pan-Türkist olarak kurulmadı,

Turancı olmadı, "bütün Türkleri –ve Türke yakın gördüklerini- tek bir bayrak altında toplamak diye bir amaç gütmedi, ama Türkçülük yaptı, Türkleştirme politikası izledi.

Kendine "Milli Şair" denilen Mehmed Akif Türktü, hatta İstiklal Marşı şiiinde "kahraman ırkım" diyordu ama daha çok bir İslam enternasyonalistiydi.

"Hani milliyetin İslam idi, kavmiyet ne/
Sarılıp sımsıkı dursaydın o milliyetine/
Arnavutluk ne demek, var mı şeriatte yeri/
Küfr olur başka değil kavmini sürmek ileri/
Arab'ın Türk'e, Laz'ın Çerkez'e yahud Kürd'e/
Acem'in Çinli'ye rüçhanı mı (önceliği mi) varmış, nerede?/
İslamiyette anasır mı (unsurlar mı) olur ne gezer?/
Fikr-i milliyeti tel'in ediyor Peygamber/
En büyük düşmanıdır ruh-u Nebi (Peygamber ruhu) tefrikanın (bölünmenin)./
Adı batsın onu İslam'a sokan kaltabanın."

Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi

Mehmed Akif resmi ideolojinin sözcüsü olmadı. İslama (ümmete) karşı ulus bilinci tabii ki, çağdaştı, fakat o bilinç Türk'ün Türkiye'de Türk olmayanlara karşı üstünlüğüne ve onların asimile edilmelerine, edilemiyorlarsa gönderilmelerine de yol açtığı ölçüde gayri insaniydi..

*"Türkçülüğün Esasları"*nı yazan Ziya Gökalp, "Kızıl Elma" düşüyle, Turan'a kadar uzanmıştı, ama Cumhuriyet kurulunca Türkçülüğünü Turan çizgisinden, Kemal Paşa'nın çizgisine doğru çekmekte gecikmedi. Taner Timur *"Yapıt"*ta yayınladığı konuyla ilgili incelemesinde, Cumhuriyetin ilk yıllarında bir İttihatçı Türkçülüğün devam ettiğini, Ergenekon destanlarının revaç kazandığını, bozkurt'lu pullar, kağıt paralar çıkartıldığını söylüyor. (Batı İdeolojisi, Irkçılık ve Ulusal Kimlik Sorunumuz", *Yapıt*, s. 5, 1984)

"Türk Ocakları" devlet desteğiyle kısa zamanda gelişir ve 300'e yakın şubeye ulaşır ve Türk Tarih Kurumuna geçilir. Türk Ocaklarının 1912-1931 arasındaki değişmez ilk başkanı Ham-

dullah Suphi (Tanrıöver) milliyetçiliğin sözcülerinden birisiydi ve iki kez Maarif Vekilliği yapmıştı.

Türk milliyetçiliğinin resmi sözcülerinin en önde geleni ise, 1922-24 İktisat, 1924-39 arasında Adliye Vekillliği yapan Mahmut Esat (Bozkurt)tu. [Bozkurt soyadı sözkonusu şahsın fikriyatından gelmez, bir Fransız gemisi Bozkurt adlı gemiyi batırdığı için kaptanı tutuklanınca, Lahey Adalet divanında açılan davada Türkiye'yi temsil eden Mahmut Esat davayı kazandığı için Kemal Atatürk ona bu soyadını vermiştir.]

Adliye Vekili Mahmut Esat Bey 1930'da bir seçim konuşmasında, Ağrı İsyanı vesilesiyle şunları söylüyordu: "Türk bu milletin yegâne efendisi, yegâne sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette tek hakları vardır, hizmetçi olma hakkı, köle olma hakkı. Dost ve düşman, hatta dağlar bu hakikati böyle bilsinler" (*Cumhuriyet*, 19.09.1930.)

Türk milliyetçiliği daha sonra Türk Tarih Tezi ve Güneş-Dil Teorisi gibi saçmalıklara, ırkçılıklara kadar vardı. Sonradan terkedilen o uyduruk sava göre, bütün insanlık Orta Asya'dan doğmuştu ve herkesin soy kökeni Türktü. İddia terkedildikten çok sonra bile, bizim çocukluğumuzda, her dershanede bir Göçler Haritası bulunurdu. Sapsarı bir dünya haritasında Orta Asya'dan kırmızı oklar çıkıyordu. İnsanlık oradan yani biz Türklerden dünyaya yayılmıştı.

Atatürk'ün manevi kızı Prof.Afet İnan'ın adını çok duyardık, onun Cenevre Üniversitesi'nde yazdığı doktora tezinin konusunun ne olduğuna Lozan'da sahaflarda rastlayınca çok şaşırmıştım. Mustafa Kemal Paşa'nın Türk Tarih Tezini ve Güneş-Dil Teorisi'ni ortaya attığını, birtakım dalkavuk Üniversite hocasının da ona kılıf geçirdiklerini, olayın saçmalığını anlayınca tezi rafa kaldırdığını biliyordum, fakat manevi kızının tezinin ırkçı ve kafatasçı olduğunu bilmiyordum.

Afet İnan'ın doktora çalışması için Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine talimat verilmiş, Türkiye'de tam 64 bin kişinin kafatası kumpasla ölçülmüştür (bilim dilinde buna "antrope-matrix" deniliyor.) Kitabın (tezin) adı "l'Anatolie, le pays de la race turque: recherches sur les caractères anthropologiques" (*Türk Ir-*

kının Vatanı Anadolu: Antropolojik Karakterler Üzerine Araştırmalar, Cenevre, 1939.)

Bu araştırmalarda sadece insanların kafatasları ölçülmedi, değişik bölgelerde mezarlar açılarak kurukafaların da ölçümleri yapıldı. Hatta, Ermeni asıllı Mimar Sinan'ın bile kafatasının mezardan çıkartılarak ölçülmesinin istendiği ileri sürülür. Afet İnan 1935'te Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesindeki ilk dersinde "Dünyadaki yüksek kültürün ilk beşiği Orta Asya'daki Türk anayurtları ve o kültürü kuranlar ve bütün dünyaya yayanlar da Türklerdir" diyordu (anan Taner Timur.)

Bu tez Avrupa'ya karşı, sizin atalarınız biziz, boşuna övünmeyin, o kültürü de biz yarattık gibilerinden bir acemilikti, içeride ise Türk gururunu okşayarak ona özgüven kazandırmaktı, ama ırkçı bir savdı.

Bilimle ve gerçeklikle – hatta antropoloji ile ilgisi olmayan uyduruk Türk Tarih Tezi'ni doğrulamak için manevi babasının isteğini yerine getiren Afet İnan babası öldükten çok sonraları Türk Tarih Kurumu'ndayken Kemal Ataürk'ün bazı görüşlerini sansürleyecek ve kamuoyundan gizleyecekti. Demek ki onun devletine olan bağlılığı manevi babasına olan bağlılığından daha büyüktü. Gelgelelim, yaptığı şey babasının kurduğu devletin otoriteryen yapısına uygundu. Çünkü yasaklar, cezalar, sansürler o devletin yapasında vardı. Kemal Atatürk maalesef kendinin şekil verdiği devlet ideolojisine kızı tarafından kurban edilecekti.

Türkleşmeyenler İtaat Edecekler

Güneş-Dil Nazariyesi fırtınası gelip geçti, ama Türkçülük yerleşti. Aynı yıllarda açılan "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyası doğrudan doğruya "gayrı Müslim" denilen Türk olmayan azınlıkları hedef alıyordu. Adı "kampanya" olmakla birlikte, bir devlet uygulamasıydı. Kampanya denilmesinin nedeni ise devlet görevlisi olmayanları da katmaktı. Kentlerde semt, sokak adları Türkçe değilse, değiştirildi. (En belirgini Ermeni ve Rum mahallesi olan Tatavla'nın adının Kurtuluş yapılması, semtin iki ana caddesine Ergenekon ve Bozkurt Caddesi denilmesi gibi)

Dükkânların, firmaların sahipleri işletmelerinin adlarını de-

ğiştirmeye zorlanıyorlardı veya korkudan öyle yapıyorlardı. [1990'lı yıllarda İstanbul Ansiklopedisi'nin hazırlık çalışmaları sırasında ünlü Baylan Pastanesinin iki yaşlı sahibiyle konuşuyordum, aile kökenleri Arnavutluk'tu, işletmeyi babalarından devralmışlardı. Baylan adının anlamını sordum, "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyası sırasında, babalarının işletmeye yeni bir isim aradığını ve Orta Asya Türkçesinden gelen "Baylan kelimesini bulduğunu" belirttiler. Bozkurt Türkçülüğü, Arnavutluk Ortodokslarını alıp Ergenekon'a kadar götürmüştü.]

Aile büyüklerimin ve öğretmenlerimin anlattıklarına göre, "Vatandaş Türkçe Konuş" isterisine kapılmış öz be öz Türk vatandaşlar tabelalarını değiştirmeyenleri uyaran, sokakta Rumca, Ermenice, İbranice veya Fransızca konuşanları kampanyanın sloganıyla bağırarak, tehdit ederek susturup milli benliklerini bol bol tatmin etmişlerdi ve Vatandaş Türkçe Konuş saldırganlığı Güneş-Dil Teorisinden çok daha uzun sürmüş, halkın dilinde epeyce karikatürize bir biçim de alsa, bizim zamanımıza kadar gelmişti.

Daha sonar Varlık Vergisi geldi. Türkiye'deki azınlıklara yüksek vergiler konuldu. Bunun amacı savaş yıllarının masraflarını çıkarmak değildi, Gayrimüslim denilen yurttaşların elindeki malı-mülkü ve ticari işletmeleri Türklere devrettirmekti. Çoğunun gayimenkulleri ya da dükkânları yok pahasına Türklerin eline geçti. Vergi borçlarını ödeyemeyenler Aşkale'deki toplama kamplarına nakledildiler.

Tek Parti yönetimi ve Milli Şeflik dönemi sona erdikten sonra, gayrı Müslim azınlıklar biraz rahat nefes aldıklarını zannettiler. DP'nin İstanbul ve İzmir listelerinden düzenli Meclis'e de girdiler.

Ama 6 Eylül 1955 günü öğleden sonra İstanbul'da başlayan, bütün gece ve ertesi gün süren, İzmir'de kısmen uygulanan vahşet bu ülkede bir çok şeyin kolay kolay değişmediğini gösterdi.

Kimbilir, bugünkü en büyük Türk gazetesinin, 1949'da yayın hayatına başladığında "Türkiye Türklerindir" sözünü logosuna niçin koyduğu yukarıda kısaca anlatılanlardan daha iyi anlaşılmaktadır.

Aradan yarım asırdan fazla geçmiştir, o gazete AB'yi savun-

maktadır, ama logosunda o sözü hâlâ muhafaza etmektedir. Tutumları ve yayın politikaları AB değerlerinin çok gerisindedir.

O logoyu sürdürmenin nedeni Sedat Simavi'nin anısına saygı da değildir. Cumhuriyetin kurucusu Kemal Atatürk'e tapına tapına, onun kurduğu devletin işletmelerini özel sektöre veya yabancı tekellere haraç mezat satmak Ulu Önder'in anısına saygısızlık olmaz, fakat çok milliyetli, çok etnili, çok kültürlü Türkiye'nin sadece Türklere ait olmadığını söylemek, öyle gazetenin öyle demeyen kurucusuna saygısızlık olur. Gazetenin temel çizgisi tamamen o devletin gayrı resmi sözcülüğü gibidir. Hrant Dink düşmanlığından tutun da, Kürtçe klip yapacağım dediği için lince tâbi tutulan Ahmet Kaya'ya saldırmaya kadar gündeme gelen bu tür sorunlarda gericilik, ırkçılık, tahrifat ve tezvirat yapmak onu yönetenlerin meşrebidir.

Ek: "Maalesef Ermeni"

Yusuf Halacoğlu Türk Devletinin sözcülerinden. Özellikle Ermeni sorunu konusundaki resmi tezi yerli ve uluslararası zeminlerde canla başla savunanlardan. Türk ekranlarında bol bol gözüküyor, yurt dışında ise Türk diplomatik birimlerinin ya da Türk örgütlerinin düzenledikleri toplantılarda bol bol alkış alıyor, fakat Türk olmayan uzmanlar -eğer parayla tutulmuş konuşmacı değillerse- ona itibar etmek şöyle dursun istihza ve istifhahla bakıyorlar.

Halaçoğlu Kürt olduğunu söyleyenlerin yüzde 30'unun Türkmen olduğunu iddia eder, Alevi Kürtlere gelince onların bir bölümü, Tehcirden kurtulmak için kendini Kürt ve Alevi gösteren Ermenilerdi, der. Üstat Alevi Kürtlerin bu bölümü için "maalesef Ermeni" demiş daha da ileri gidip, "Dönenlerin birçoğu da samimi değildiler; zira kilise kurma çabasında oldukları biliniyordu" diye ilave eder.

"1936-37'de devlet bu dönmeleri ev ev tespit etmiştir, kendisinde [yani devlette] 'Ermeni dönmeleri listesi' vardır."

Birçok Ermeni'nin katliamdam kurtulmak için Ermeni olduklarını gizledikleri, müslüman oldukları doğrudur, ama burada MAALESEF olan Ermeni insanlarımıza o dehşeti yaşatanların

devlet yöneticis olmalarıdır. Alçaklık, aşşağılık katliamdadır, soykırımdadır. İkinci husus, Tehcir sırasında ya da sonrasında sayısız Ermeni kızı Türk ya da Kürt erkekleriyle evlendirilmiştir. Hatta bazıları kuma verilmiştir.

Halacoğlu'nun açıklamasındaki asıl önemli husus devletin Tehcirde ya da daha sonra Müslüman olmuş insanları ve onların çocuklarını, torunlarını, ev ev, isim isim fişlemiş ve bugün bile izliyor olmasıdır. Nazi Almanyasmdaki ırkçı, faşist uygulamadır bu. Kanıtı ise 55 yıl önceki 6-7 Eylül pogromunda saldırı bölgesindeki Rumların, Ermenilerin evlerinin dükkânlarının bir gece öncesinden kapı kapı işaretlenmiş olmasıdır. Bu faşist kurumun adı ise Özel Harp Dairesidir.

Azınlıklar Tali Komisyonu (ATK) onun alt birimiydi. 2004'te kaldırıldı, yerine ASMİKK (Asılsız Soykırım İddialarıyla Mücadele Koordinasyon Kurulu) ikame edildi. Her iki kurul da gizlidir. İsmet Berkan ATK adlı kuruluş için şöyle diyor: "Başlıca görevi, gayrimüslim azınlıklara hayatı zehir etmek ve kaçıp gitmelerini sağlamaktı. Bu komisyon iyi iş yaptı ve gayrimüslim azınlıklar çok azaldı... Ancak belki de devletimiz sürülmekten ya da öldürülmekten kurtulmak için İslam'ı seçen Ermeni aileleri takip etmeye devam etmiştir... Halaçoğlu, devletin 1936'da bu 'dönmeler'le ilgili bir çalışma yaptığını, kendisinin de bu çalışmaları güncellediğini söylüyor... Sakın bu liste devlet memuriyetine, silahlı kuvvetlere giriş veya yükselişte bir 'rehber' gibi kullanılıyor olmasın? Devlette 'güvenilir' ve 'güvenilmez' etnik kimliklerden söz edildiği Ankara'da çok bilinen 'sır'lardan biri... Bunları bu ülke gerçek bir demokrasi olduğunda, devlet de hesap verir olduğunda öğrenebileceğiz (23. 08. 2007.)"

BİR IRKÇI UYGULAMA: VARLIK VERGİSİ

Milli Şef'in dehşetengiz başbakanı Şükrü Saraçoğlu var. Hani Fenerbahçe yöneticilerinin stadlarına verdikleri ismin sahibi. Komünistler Saraçoğlu'na faşist derlerdi. Hitler rejimiyle dostça geçinmenin başbakanıydı. Sadece komünistler ve diğer aydınlar değil Tek Parti rejimi altında ezilen halk da Saraçoğlu'ndan nefret ederdi.

Şükrü Saraçoğlu'nun o klübe hizmet etmiş olması kulüp yöneticilerinin onun adını seçmeleri için mazeret olamaz. Tersine, o kişi makamını ve kudretini kullanarak Fenerbahçe'ye yardımcı olduğu için a) sportmenlik ilkelerini çiğnemiştir, b) haksız rekabete vasıta olmuştur.

İsmet İnönü 11 Kasım 1938'de Cumhurbaşkanı seçildikten sonra 2. Celal Bayar kabinesi kurulur, ama bu sadece İnönü'nün bir gösterisidir, nitekim iki ay kadar sonra hükümet istifa eder, 1939 Ocak ayında yeni hükümeti Dr. Refik Saydam oluşturur. 1942 Temmuz'unda Saydam ölünce Şükrü Saraçoğlu başbakanlığa getirilir. Saraçoğlu, 5 Ağustos 1942'de okuduğu hükümet programında "Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve laakal [en azından] o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir.(...) Biz ne sarayın, ne sermayenin, ne de sınıfların saltanatını istiyoruz. İstediğimiz sadece Türk milletinin hâkimiyetidir." diyecektir.

Bu sözlerin hedef kitlesi Kürtlerden çok, Ermeni, Rum, Süryani ve Yahudilerdir. Birkaç ay sonra gelecek Varlık Vergisi'nin peşrevidir.

Varlık Vergisinden önce Birinci Dünya Savaşındaki gibi Ame-

le Taburlarının tekrar teşkili gelmişti. 1941 yılının Mayıs ayında İstanbul ve Trakya'daki 18 - 45 yaşları arasındaki azınlık erkeklerin tümü askere alınırlar. Anadolu'nun çeşitli kentlerinde oluşturulan iş merkezlerine yollanan bu insanlara silah verilmez ve daha çok havaalanı inşaatı ve yol bakımı işlerinde çalıştırılırlar.

Ayhan Aktar yaptığı gazete taramasında, 1942 senesi yaz ayları boyunca İstanbul gazetelerinde gayrimüslimleri genellikle hırsızlık, karaborsacılık, soygunculuk, vurgunculuk ve ihtikâr fiilleriyle ilişkilendiren haberler öne çıkıyor. Birkaç haber başlığı şöyle: *Cumhuriyet*, 31 Ağustos 1942: "İki Yahudi çocuğu Hava Kurumu için toplanan rozet paralarını çaldılar." *Tasvir-i Efkâr*, 1 Eylül 1942: "Bir Yahudi müteahhit hazineyi binlerce lira zarara soktu." *Tasvir-i Efkâr*, 9 Eylül 1942: "İstifçi iki Yahudi yakalandı."

Merak ediyorsanız basın arşivlerinin bulunduğu bir kütüphaneye gidin, o zamanın *Cumhuriyet* ve sair gazetelerini isteyin, hatta savaşı Nazilerin kaybetmesinden sonra 1945-50 arasındaki karikatürist Ramiz Gökçeli'nin çıkardığı Mizah Dergisi koleksiyonlarındaki karikatürlere bakın aynı anti-semit karikatürlere ve Yahudilerle alay eden fıkralara o kadar çok rastlayacaksınız ki, siz de şaşacaksınız. Nazi Almanyasındaki karikatürler sanırsınız. Yahudi haris, hilebaz, kurnaz, hin oğlu hin ve cimridir.

Sermaye Sınıfının Değil, Azınlıkların Vergilendirilmesi

Gayrimüslim azınlıklara karşı yürütülen bu güdümlü kampanyada günün Nazi modasına uyularak özellikle Yahudi düşmanlığı yapılıyor, Yahudi tipilemesi istifçi, karaborsacı olarak gösteriliyordu.

Savaş yıllarında vurgunların yapıldığı doğruydu, ama kanunsuz kazançlarla mücadele etmenin yolu kanuni kovuşturmalardan geçerdi. Öyle yapanlara demokratik ülkelerde hangi Emniyet ve Adliye işlemleri yapılıyorsa, bizde de öyle olmalıydı. O yıllarda bir avuç burjuvanın girdi çıktısını kontrol etmek imkânsız değildi.

Karaborsaya, stokçuluğa, haksız kazanç yollarına karşı dünyanın her yanında alınan önlemler bellidir. Buna değmiş, buna değmemiş diye iş adamlarına re'sen vergi biçmek asıl kanunsuz-

luktur. Hele hele vergilendirmede Türk ve Müslümanları gözetmek, azınlıklara mensup iş adamlarına en az 8-10 kat fazla vergi takdir etmek ise sadece kanunsuzluk değil, ırkçılıktı da. Güdümlü bir politikadır.

Ayrıca vergi mükelleflerine getirilen verginin ödeme süresinin kısa tutulmasının nedeni, ellerindeki işletmeleri ve gayrımenkulleri yok pahasına elden çıkarsınlar diyeydi. Dolayısıyla, o işletmeler ve gayrimenkuller değerlerinin onda birine Türk ve Müslüman şahıslara satılmıştır. Varlık Vergisinden sağlanan hazine gelirlerinin yüzde 70'i İstanbul'dan geldiğine göre, ödeyenlerin büyük çoğunluğu azınlıklardandır. Ödeyemeyip 1943 yılı Ocak ile Ağustos ayları arasında Aşkale'ye yollanan mağdurların tamamı azınlıklara mensuptu.

Hükümet tasarısı 9 Kasım 1942'de Meclis'e sevkedilir ve 11 Kasım'da kanunlaşır. Vergi tahakkuk komisyonları kurulur. İstanbul Valisi Dr. Lütfi Kırdar vergi tahakkuk komisyonlarının çalışmalarına bizzat riyaset eder.

Sermayenin merkezi İstanbul'un üç tahakkuk komisyonu vergi listelerini 18 Aralık 1942'de açıklar. Tahakkuk eden vergilerin mükelleflerinin yüzde 87'si gayrımüslim, yüzde 7'si Müslüman, diğer yüzde 6'sı ise değişik kalemlerdedir. Görüldüğü gibi mükelleflerin yüzde 92'si gayrımüslim azınlıklara mensuptular veya ecnebiydiler. 4 Ocak 1943 gününe kadar vergisini ödemeyen mükelleflere birinci hafta için yüzde 1, sonraki haftalar için yüzde 2 gecikme zammı uygulanacağı ilan edilir.

Aralık 1942 ve Ocak 1943'te İstanbul'da gayrımüslimlere ait binlerce gayrımenkul el değiştirir. Bu mülklerin büyük bir kısmı İstiklal Caddesi'ndedir. Satılan emlakin yüzde 67 kadarını Müslüman Türkler, yüzde 30 kadarını resmi kurum ve kuruluşlar almışlardır. 21 Ocak 1943'ten başlayarak İstanbul'da binlerce gayrımüslime ait ev ve işyerleri haczedilerek haraç mezat satılmıştır. Bu bilgileri veren dönemin İstanbul Defterdarı Faik Ökte'dir (Bak *Varlık Vergisi Faciası*, Nebioğlu Y. İstanbul 1951.)

9 ila 13 Eylül 1943 arasında *New York Times* yazarlarından Cyrus Sulzberger Türkiye'deki Varlık Vergisi uygulamalarını teşhir eden bir yazı dizisi hazırlar. 4 gün sonra alel acele toplanan TBMM, henüz tahsil edilmemiş olan Varlık Vergisi borçları-

nın silinmesine karar verir. Aralık başında da Aşkale ve Sivrihisar mahkûmlarını salıverir.

Başbakan Saraçoğlu: Piyasayı Türklerin Eline Vereceğiz

Demek ki, sözkonusu olan savaşa karşı yüksek savunma masraflarını karşılaşın diye sermaye sınıfının vergilendirilmesi değildir. Eğer sermayenin vergilendirilmesi amaç edilseydi vergilendirme adilane bir şekilde yapılır, Türk ve Türk olmayan ayırımı gözetilmezdi. Mükelleflere daha geniş zaman aralığı tanınırdı. Oysa Türk ve Müslümanların gayrimüslimlere ait işletme ve emlâki yok pahasına alması amaçlanmıştır.

Örneğin o yılların Türk ve Müslüman olarak en tanınmış burjuvası Vehbi Koç Varlık Vergisi'nden zarar görmemiştir. [Koç'un sermaye birikimini nasıl sağladığına (dair romancı Erol Toy'un İmparator isimli kitabı ilgilenecek genç kuşaklara ilginç gelebilir. Örneğin Meclis'in çatısının kiremitlerinin değiştirilmesi gerektiğinde kiremit ihalesi için Koç'un yoksul Hacettepe Mahallesine gidip halkın damlarındaki tuğla ve kiremitleri satın alarak, devlete nasıl kakışladığını veya bir başka defa, istiflediği peynirler küflenince tenekelerden kalıpları tek tek çıkarıp, suyla yıkayıp halka nasıl sattığını orada okuyabilirler. Vehbi Koç savaş zengini değildir, savaştan önce de zengindir, ama savaş yıllarında servetine servet katmış, zengin kere zengin olmuştur. Sermaye biriktirmesini ileri boyutlara götürmüştür.]

1942 yılının Eylül'ünde Maliye Bakanlığı azınlıklarla ilgili bilgileri defterdarlıklardan istemeye başladı. Bu bilgilere dönemin Milli İstihbarat Teşkilatı olan Milli Emniyet tarafından elde edilen veriler, vergi daireleri, bankalar, CHP il ve ilçe örgütlerinin raporları ve 'güvenilir' işadamlarından alınan istihbaratlar eklendi. Fişleme tamamlanmıştı.

Böyle bir kanunun çıkacağını haber alan azınlıklar temsili bir heyeti hükümete gönderirler. "İstediğiniz 300 milyonsa bu parayı kendi aramızda toplayıp verelim" derler. Saraçoğlu bu teklifi reddeder. İşte bu nokta Varlık Vergisi'nin asıl nedenini ortaya koyar. Hükümet vergiyi savunma masraflarını karşılamak için koysaydı getirilen teklifi kabul eder, parayı alırdı. Fakat böyle

yapmamış, kanunu çıkartıp uygulamaya koymuştur. Çünkü amaç sermayeyi ve piyasayı Türkleştirmektir. [Nitekim bütün o hengâmeden sonra toplanan vergi tutarı 315 milyon T.L. olacaktı. Oysa vergi mükellefi gösterilenler o parayı aralarında toplayıp peşinen ödemeye hazırdılar. Ama konu azınlıkları mülksüzleştirmek, varlarını yoklarını ucuza kapatarak Türklere aktarmaktı.]

Nitekim Varlık Vergisi Tasarısı Meclis'e gelmeden önce Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu'nun kapalı oturumunda Şükrü Saracoğlu şunları söyler: "Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşısındayız. Piyasamıza egemen olan yabancıları böylece ortadan kaldırarak Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz."

Parlamentodaki basma açık toplantıda bu amaç dile getirilmez, hükümetin kanun teklifi bir ekonomik önlemler paketi gibi açıklanır, paketin 9. ve sonuncu maddesi sanki önemsiz bir hususmuş gibi Varlık Vergisine dairdir.

G-M-E-D

İstanbul Defterdarı Faik Ökte; sonradan yayınladığı "*Varlık Vergisi Faciası*" ismini taşıyan anılarında (1952) bakın ne diyecekti: "Varlık Vergisi Cumhuriyet tarihinin yüz kızartan bir sayfasıdır... Varlık Vergisi'nde şoven milliyetçiliğin, ırkçılığın damgası vardır... Yan yana iki dükkânda çalışan, aynı kirayı veren, aynı işi yapan Müslim ve gayrimüslim iki vatandaşa tahakkuk ettiğimiz vergilerin arasındaki ölçüsüz fark verginin ilanı günü foyamızı meydana vurmuştu... Bu dönemde asıl üzerinde durulacak nokta; Varlık Vergisi'nin harp dolayısıyla zaten sarsıntılara maruz kalan ekonomimizi deprem gibi sarsmasıdır... Fabrikaları imalathaneleri durdurarak, ticarethaneleri kapatarak, ya da bu işlerden anlamayanların ellerine geçirterek, güven ve emniyet havasını allak bullak ederek bu düzeni bizzat devlet alt üst etmiştir. Devletin vekar ve haysiyetine vurulan bu darbe dolaysıyla başta Başbakan olmak üzere hepimizin toptan yüce divana sevk edilmeyişimize hâlâ hayret ederim."

Her ilde Vali başkanlığında takdir komisyonları kuruldu. Laik

olma iddiasındaki devlet mükellefleri din, mezhep, soy ve kökenlerine göre ayırt etmekteydi: Cetvellerdeki isimlerin karşısında dört harften birinin yazılı olması kanunun da, uygulamanın da faşist ve ırkçı olduğunu göstermeye yeter. G—Gayrımüslim, M-Müslüman, E-Ecnebi, D-Dönme demekti. [Selanik kökenli olup Sebatay Sevi'ci kabul edilenler, tehcir veya başka bir nedenle (korkusundan ya da gönüllü-gönülsüz evlenmeler yoluyla) Müslümanlığa geçmiş olanlar da "dönme" diye ırkçı tasnife tabiydiler. İşyeri sahiplerinin vergilendirilmesinde onların dinsel ya da etnik tasnife tabi tutulmasının başka bir izahı olamaz.]

Komisyon kararları vergilendirme ilkelerinden uzaktı, keyfiydi ve yasanın azınlık düşmanı karakterine uygundu. Belirlenen miktara itiraz hakkı yoktu, kararlar kesindi, yargıya kapalıydı. Kiliseler, okullar, hastaneler, hayır kurumları da vergilendirilmişti.. Vergi 15 gün içerisinde ödenmeliydi. Gecikme faiziyle ikinci 15 günde de vergisini ödemeyen mükelleflerin tüm mal varlıkları icra yoluyla satılıp borca mahsup ediliyordu. Malı mülkü satıldığı halde vergi borcunun tamamını ödeyemeyenler toplama kamplarına götürülüp çalıştırıldılar. Savaş sırasında azınlıklar için kurulan kamplar arasında Aşkale kampı en ünlüsüydü.

Komisyonlar yüksek miktarda vergi biçiyorlardı. İşyeri sahiplerinin işletmeleri ellerinden gittiği gibi birçok mükellef üzerlerine kayıtlı gayrı menkulleri de sattıkları halde yeterli ödemeyi yapamıyorlardı. Mükellefin taşınmaz malları yüksek değerlerde kabul edildiği için vergi de yüksek oluyordu, ama sahipleri onları elden çıkarmaya başlayınca gayrımenkul fiyatları düştü. Satılan mallar kapanın elinde kalıyor, bir bölümünü devlet alıyor, ucuza mal kapatıyor ve o miktarı vergiden düşüyor, böylece mükelefler mallarının gerçek değerini alamıyorlardı. Yüksek gayrımenkul değerinden yüksek vergi koyup, ucuza mal kapatmak mükellef üzerindeki yükü daha da ağırlaştırmak, azınlıklara uygulanan soygunu arttırmak demekti.

1229'u İstanbul'dan olmak üzere tüm yurttan (hepsi azınlıklardan) 2057 kişi Aşkale'ye götürülürler taş ocaklarında, yol inşaatında, benzeri hizmetlerde çalıştırılırlar, 900'ü sonradan Siv-

rihasar'da kurulan başka bir çalışma kampına nakledilirler, 21 kişi kamplarda ölür.

Sermayeyi Türkleştirme amacının hâsıl olup olmadığı konusunda Ayhan Aktar şöyle diyor: "Varlık Vergisi'nin toplumsal sonuçları üzerine bir düşünelim. 1943 yılı içinde azınlıklar bu vergileri ödemek için esas olarak evlerini ve işyerlerini sattılar; birçoğunun iş hayatı sona erdi. Bu vergi ile piyasadan azınlıkların silinmesi büyük ölçüde gerçekleşmiş oldu. Peki, azınlıkları piyasadan biçtik, ama Müslüman-Türk unsuru piyasaya girebildi mi? Benim bu soruya cevabım olumsuz. Müslüman-Türk unsurun piyasaya girmesi için 1970'leri beklemek gerekti; çünkü zengin ile müteşebbis arasında ciddi farklar vardır. Zengin olabilirsiniz, çok paranız olur ama neyi alıp neyi satacağınızı bilemezsiniz. Dolayısıyla 1940'ların tek parti döneminin yöneticileri, gayrimüslim tüccarı piyasadan kestikleri zaman otomatik olarak boşalan yerin Müslüman-Türkler tarafından doldurulacağını sandılar ve yanıldılar. Ankara yönetimi bu çerçevede kendi dizinin dibinden ayrılmayan ve her açıdan güvenebileceği bir işadamı türünü yetiştirmeyi becerdi ve İttihat Terakki'den beri Türkiye'yi yöneten aydın, asker, bürokrat kesime göbekten bağlı yeni bir işadamı türü yetişti. Bu, Türkiye'de işadamları ile ilgili bir sosyolojik tespittir. Varlık Vergisi'nden sonra azınlıkların rejimle bütünleşme hayalleri sona erecekti."

Bilindiği gibi ANAP'ın milletvekili ve bakanlarından Yılmaz Karakoyunlu *Salkım Hanım'ın Taneleri* isimli romanında Varlık Vergisi'ni işler. Hem o insanların ırkçılık altındaki dramlarını yazıp, hem de o vergiyi savunmak ancak bu devletin bakanına yaraşabilirdi. Başbakan Erdoğan'ın azınlıkların bu ülkeden kovulmalarını faşistlik diye nitelemesi üzerine bir TV programında Karakoyunlu sermayeyi Türkleştirme amacının Varlık Vergisi'nde sonuç verdiğini, ama 6-7 Eylül'de malların, dükkanların, işyerlerinin tahrip edilmesi nedeniyle sonuç vermediğini söylerken Varlık Vergisi'ni olumlar gibiydi. (TV8, Haluk Şahin'in Yüksek Siyaset programı, 28.05.2009,)

Böyle olunca yazarın konuyla ilgili eski sözlerini araştırdım, kendisinin gerçekten de Varlık Vergisi'ni ırkçı bulmadığını, tersine savunduğunu gördüm. Romanın yazarı diyormuş ki: "Varlık

Vergisi'nin olumlu tarafı Müslüman-Türk kitlesine yeni iş sahaları, yeni bir güç kattı" (*Hürriyet*,-28.11.1999) ve "Varlık Vergisi'ni hazırlayan kadro çok milliyetçi, vatanperver insanlardı... Vergiyi uygularken bunu ırkçı bir yaklaşımla değil de, 'aman devlet biraz daha para alsın bunlardan' fikriyle milliyetçi bir yaklaşım içinde yaptılar... Tekrar ediyorum, bunların hiçbiri ırkçı değildi" (*Şalom* - 01. 04. 1992.)

Yani Varlık Vergisi'nin sermayeyi Türkleştirmek olduğunu ikrar ve itiraf ediyor. Onun vergiyi savunup savunmamasının önemi yok. Aslolan sermaye sınıfının Türkleştirilmesi amacını söylemesidir.

Yahudi iş adamlarından İshak Alaton aynı günkü, aynı gazetede devlet adamı Karakoyunlu'yu mazur görüyor ve "Yılmaz Karakoyunlu'nun bulunduğu pozisyon itibariyle böyle konuşması normal. Çünkü devletin devamlılığı var, devlet de bugüne kadar açık ve kabul eder pozisyonda konuşmadı" (*Hürriyet*, 28.11.1999).

6-7 EYLÜL 1955

1950'lerin ortalarından itibaren Kıbrıs konusu siyasi gündemin değişmeyen maddeleri arasına girdi. Devlet mitingleri düzenleniyor, öğrenciler ve kamu çalışanları mitinglere götürülüyordu. Sokaklarda bağırtılan sloganların başında "Kıbrıs Türktür, Türk Kalacaktır, Kahrolsun Komünistler" idi. Ona eşlik eden laf ise Kıbrıs'ta bağımsızlığın simgesi olarak söylenen "Kızıl Papaz Makarios"tu. Sağcılar yatıp kalkıp komünistlere "Allahsız" diye söverlerdi, ama devletin düzenlediği mitinglerde Bağımsız Kıbrıs'ın simgesi bir din adamına da "kızıl" demeyi hiç çelişkili bulmazlar, hatta daha ileri gidip "Kızıl Papaz Moskovaya" diye tempo tutarlardı. [Ama galiba haklı çıktılar, çünkü Kıbrıs Cumhuriyeti kurulunca, Rum+Türk, topu topu yarım milyon nüfuslu küçücük bir ülkenin Cumhurbaşkanı Makarios bağlantısız ülkelerin devlet başkanları arasında yerini aldı. Türklerin iddia ettiği gibi Enosis'e kalkışmadı, NATO üyesi Yunanistan'a meyletmedi. Belki, Washington'dan çok Moskova'ya gitti.] (Zaten onu 1974'te darbeyle faşist Yunanistan albayları ve eski EOKA'cı faşist Nikos Sampson çeteleri devirmediler mi?)

Bu komünistlik ve kızıllık tekerlemelerine daha sonra "Ya Taksim, Ya Ölüm" veya "Kıbrıs Bizim Canımız, Feda Olsun Kanımız" eklendi. Ha, az daha unutuyordum, hepsinin yanında hiç eksilmeyen "Kahpe Yunan – Alçak Palikarya" da vardı. Sloganları alt alta yazın ve siyasetin tıynetini, o sloganları bağırıp çağıranların seviyesini varın hesap edin. Hayır, sizin hesap etmenize lüzum yok, lumpenleşen kalabalıklar o kollektif kimliklerini 6

ve 7 Eylül 1955'te çapul ve talanla, yakıp-yıkma ve ırza geçmeyle ispat ettilerdi.

Ama yanlış anlaşılmasın, burada hatırlattığım sloganların hiçbiri 1955'e kadar mevcut değillerdi, sonra ansızın zuhur ettiler. Nasıl mı?

Britanya'nın "İç İşi" Milli Davamız Oldu

Kıbrıs'lı Rumlar Ada'nın bağımsızlığı için mücadele verirlerken, Türkiye kendisinin meselede taraf olmadığını, Kıbrıs ihtilafının "İngiltere'nin iç işi" olduğunu söylüyordu. Bugünkü Milli Kahraman ve Kıbrıs Gazisi (halkı tarafından Başkanlıktan gönderilince kalbi yaralandığı için gazi) Rauf Denktaş ise o zamanlar Britanya'nın sömürge savcısıydı. Kıbrıs Türk Cemaatinin başında Dr. Fazıl Küçük vardı, diğer önde gelen isim Faik Kaymak'tı.

DP'nin ilk Hariciye Vekili Fuat Köprülü 1 Nisan 1954'te Meclis'teki konuşmasında "Dost ve müttefik Yunanistan'ın devlet adamlarıyla vaki görüşmelerde Kıbrıs üzerine her hangi bir muhabere veya müzakere cereyan etmiş değildir. Bunun sebebi, Türkiye'nin Kıbrıs meselesi diye bir şey mevcut olmadığı mütalaasında bulunması ve Kıbrıs'ın halen İngiltere'ye ait olduğuna göre, bu ada hakkında Yunanistan'la ikili konuşmalar yapılmasının caiz olmamasıdır" demişti. (Aktaran "*Toplumsal Tarih* dergisi" 117 sayısı, Olaylarla Türk Dış Politikası, Ankara Siyasal K. 1996, sf. 339.) Üzerinde Güneşin Batmadığı o en büyük, en deneyimli sömürge imparatorluğu, Kıbrıs'ın kendi kaderini tayin hakkını savunan –ve görüşmeler yaptığı- Yunanistan'a karşı Türkiye kartını oynamak istediğinden Ankarayı da devreye soktu ve 1955'te düzenlediği Londra Konferansına Türkiye'yi de çağırdı. Amaç, sorunu içinden çıkılmaz hâle getirerek, sonuçta varılacak bir çözümde Ada'daki askeri üslerini korumaktı. Her ne kadar, Yunanistan da, Türkiye de NATO üyesi idiyseler de, "Londra planı" ABD'nin de işine geliyordu. Kıbrıs yüzmeyen bir uçak gemisi olarak kalmalı, gereğinde Orta Doğu'ya bir atlama taşı olarak kullanılabilmeliydi.

İçeride ise, daha bir yıl önceki seçimlerden zaferle çıkmış Men-

deres iktidarı ekonomide bocalamaya başlamıştı. İlk yıllarda ABD'den gelen krediler har vurup harman savrulmuş, musluklar yavaş yavaş kısılmaya başlanmış, enflasyon tırmanışa gişmişti. Bu bakımdan bir milli heyecan vesilesi bulup onun üzerine yoğunlaşarak dikkatleri dış olaylara çekmek bütün beceriksiz iktidarların çaresizliğiydi ve DP'de Kıbrıs'tan böyle yararlanmak isteyecekti. Halkın bunu yutacağını sanmak ise bir başka budalalıktı.

Çünkü, hangi milli fırtınayı estirirseniz estirin, halk cebindeki paranın miktarına ve satın alma gücüne bakar, içinde bulunduğu yaşam koşullarının iyiye mi, kötüye mi gittiğine bakar. [Bunun en bilinen örneği, İkinci Dünya Savaşının muzaffer komutanı Churchill'in savaştan hemen sonra devletçilikten (savaş komünizminden) vazgeçen bir siyasetle girdiği seçimleri kaybetmesi ve hükümeti İşçi Partisine devretmesidir.] DP çok değil, iki yıl sonra, 1957'de bir sonraki genel seçimleri kaybedeceğini anladı, seçimleri bir yıl öne aldı, seçim yasasını kendine göre değiştirdi, örneğin, radyoda siyasi partilerin propaganda yapmalarını kaldırdı, başka kısıtlamalar getirdi, DP'den ayrılıp Hürriyet Partisi'ni kuranlar, CHP ile seçim ittifakına gidince, tatile girmiş Meclis toplantıya çağrıldı, tekrar kanun değişikliği yapılarak seçim ittifakları yasaklandı. Seçim günü öğle ajansından itibaren devlet radyosu seçim sonuçlarını açıklamaya başladı, bütün sandıklarda DP büyük farkla önde gidiyordu, nüfusunun henüz yüzde 80'i köylerde yaşayan bir toplumda, öyle açıklanan sonuçlar "kazanan partiye oy vermezsek başımıza çorap örer, en azından bize hizmet getirmez" korkusuna neden olacağı için köylerde kullanılacak oyları iktidar partisi lehine etkileyecek çok önemli bir etmendi (köylerde elektrik yoktu, ama DC bataryalı radyolar vardı.)

Bütün bu baskılara ve İstanbul'da birçok seçim sandığının kaybolmasına rağmen, 1957 rakamları gösterdi ki, seçim ittifakı yasaklanmasaydı, CHP-Hürriyet Partisi koalisyonu iktidara gelecekti. Kısacası, dikkatlerin Kıbrıs'la dış politikaya çekilmesi seçmenin fikrini değiştirmeye yetmemiş, geri sayım 1955'te başlamıştı, o yıl hükümetin tertiplediği 6-7 Eylül olayları, bazı politik yorumculara göre DP döneminde sonun başlangıcı olmuştu. 6-7 Eylül'ün 50. Yıldönümü vesilesiyle gazetelerde yayın yapılıyor, Tarih Vakfı, fotoğraf sergisi açtı (fotoğrafları Vakfa bağışla-

yan elli yıl önce Örfi İdare Mahkemesi başkanlığı yapmış emekli amiral bir hakim), basında çeşitli yazılar yayınlanıyor, söyleşiler düzenleniyor. Konu geçtiğimiz yıllarda çeşitli yazı ve kitaplarla hatırlatılıyordu, İHD bu konuda bir sergi de açmıştı, ama 50. yıldönümü vesilesiyle olayların üzerinde daha genişçe durulması olağandı.

Ama bu görüşte olmayanlar da çıktı, Sivil Toplum Kuruluşları Birliği adına konuşan ama örgütünün kaç kuruluşu, kaç kişiyi temsil ettiğini bilmediğiniz birisi devlet büyüklerine çektiği telfrafta onları uyarıyor ve olayların 50. Yıldönümü nedeniyle toplantı, sergi düzenleyenleri tehdit ediyor: "6-7 Eylül 1955'te yaşanan olayları konu alan bir panel 10 Eylül 2005'te Bilgi Üniversitesinde, 6 Eylül 2005'te bir sergi Tarih Vakfına tahsisli Darphane binalarında düzenlenmektedir. 6-7 Eylül olayı hepimizin üzüldüğü bir durumdur. Bu olay Kıbrıs'ta EOKA katliamlarına karşı devletin müdahale edemeyeşine halkın tepkisidir... Bu tür toplantılara halkın sessiz kalması beklenemez. T.C. Devletinin altını oymaya yönelik bu çalışmalara halk 1955'ten daha sert tepki gösterebilir. Arzu edilmeyen olaylar yaşanabilir. Konuya gereken hassasiyeti göstererek sergi ve panelin iptali için gereken tavrı göstermenizi bekliyoruz" (O.H. *Tercüman*, 23.8.2005)

Sonun Başlangıcı

29 Ağustos 1955'te Londra'da Britanya, Yunanistan ve Türkiye arasında Kıbrıs görüşmeleri başlarken, DP iktidarı ve muvafık ya da muhalif Türk basını Kıbrıs konusunda milli heyecan yaratacak bir tutum izliyordu. Ama Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu, konferansta "İngiliz idaresinin Kıbrıs'ta takip ettiği hareket tarzını överek, Kıbrıs meselesinin milletlerin kendi mukadderatına hakim olmaları prensibi ile karıştırılmasının hatalı olduğunu" söyleyecekti (*Vatan*, 2.9.1955, aktaran *Toplumsal Tarih* 117.)

Üç ülkenin dışişleri bakanları arasındaki toplantıda, Yunanistan Kıbrıs'ta self-determination'u savundu, Britanya anayasal özerklik verilebileceğini söyledi, Türkiye ise mevcut durumun devam etmesini, ama illa ki bir değişiklik yapılacaksa Kıbrıs'ın

Türkiye'ye verilmesini ister. 6 Eylül günü Selanik'te Atatürk'ün evinin bahçesinde bomba patlayınca, toplantı gerginleşir ve kopma noktasına gelir.

6 Eylül 1955 Öğleden Sonra

6 Eylül sabahı Selanik'teki Atatürk'ün evinin bahçesinde bomba patlar, evin camları kırılır. Ev ile idari konsolosluk binası aynı bahçe içindedir. Haber Ankara Radyosunun 13.00 bülteninde duyurulur. Aynı saatlerde *İstanbul Ekspres* gazetesi harıl harıl 2. baskı yapmaktadır. *İstanbul Ekspres* gazetesi bir öğleden sonra gazetesidir. İstanbul'daki cinayet veya kaza gibi olayları iri puntolarla vererek, sansasyonel haberlerle satış yapmak isteyen, içinde pehlivan tefrikalarının veya "cinsiyet romanı" denilen, o zamanların ölçüsünde seks romanı sayılacak ucuz romanlar yayınlayan, bayilerden çok gazete satıcısı çocuklar aracılığıyla bağıra çağıra meydanlarda, iskelelerde, akşam eve dönüş vapurlarında satılan önemsiz bir gazetedir. Ama sahibi önemlidir. O zamanki solcuların iyi tanıdıkları, GS mezunu bir burjuvadır ve istihbarat teşkilatının basın dünyasındaki bir mensubudur. 6 Eylül günü yaptığı 2. ve 3. baskılarıyla tirajı 300 bine varmıştır. Normalde 25-30 bin adet basılan gazetenin o kadar basabilmesine olanak yoktur. Zamanın düz baskı sistemiyle 300 bin gazete ancak 3 günde basılabilirdi. Şu halde, o "fevkalade nüshalar"! önceden "başka bir yerde" basılmış ve bekletilmiştir. Öğleden sonra ne idüğü belirsiz bir kalabalık Taksim'de birikmeye başlar. Ortaya çıkıp nutuk atanlar devletin güdümündeki Kıbrıs Türktür Cemiyeti ile İstanbul Yüksek Okullar Birliği mensuplarıdır. Ama ilk toplanan kalabalık, daha ziyade DP teşkilatının bindirilmiş kıtalarıdır.

Tabi, konuyu parti ile sınırlamak doğru olmaz, bizzat bir yetkilinin de çok sonra övüneceği gibi bu bir devlet operasyonudur. DP teşkilatı da olsa olsa ona yardımcı olmuş kalabalığı oluşturacak adam vermiştir.

Kalabalık sloganlarla İstiklal Caddesi'de doğru harekete geçer. Dükkanları yağmalamaya, yakıp yıkmaya, buldukları mücevher, kol saati vb. yükte hafif pahada ağır malları gaspetmeye,

beyaz eşyaları kırıp parçalamaya, kumaşları giysileri sokaklara atmaya başlar. Aynı anda İstanbul'un 52 ayrı yerinde yangın çıkar. Talan ve yağma azınlıkların bulunduğu tüm semtlerde bütün gece sürer, ertesi gün azalmakla birlikte gene devam eder. 7 Eylül'de ayrıca İzmir'de de saldırılar yapılır. Faillerin ellerinde sopalar, baltalar, demir kanırtma çubukları, manivelalar vardır. Hepsi bir örnektir, aynı tornadan çıkmıştır. Onlar sayesinde kapalı dükkanları da açarlar. Saldırılacak evler, dükkânlar, bürolar işaretlenmiştir. Olayları yöneten elebaşıların ellerinde isim ve adres listeleri vardır.

İstanbul'daki 74 kiliseden 70'i, ayrıca 1 sinagog, 8 ayazma, 2 manastır tahrip edilir, içlerindeki tarihi ve antika eşyalar yağmalanır, 32'si Rum, 8'i Ermeni olmak üzere azınlık okulları, British Council (İngiliz Kültür Heyeti) binası, Tünel semtindeki *Apoyevmatini, Tahidromos* ve *Embros* gazetelerinin matbaa ve idarehaneleri ile 3584'ü Rumlara ait 5538 ev ve işyeri yakılıp, yıkılır, birisi din adamı 3 kişi öldürülür, 30 kişi yaralanır, 200 kadar kadına tecavüz edilir. İzmir'de ise zarar ziyan azdır, ama Enternasyonal Fuar'daki Yunan pavyonu ateşe verilmiştir.

Kadıköy sahillerinden motorlarla Büyükadaya giden saldırganlar orada da aynı cürümleri işlemişlerdir. Ermenilerin yaşadığı Kınalıada'ya teknelerle varan kalabalığı ise, oranın muhtarı "Burası tamam" diye geri göndererek, saldırıyı önlemiştir. DP İstanbul millitvekili Aleksandros Haçopulos, Meclis'teki konuşmasında evinin bulunduğu Büyükada'ya teknelerle gelen 200-300 kişinin polisin gözleri önünde ev ve işyerlerini yağmalayıp, tahrip ettikten sonra, gittiklerini söyler: "Evimin yanında polis karakolu bulunmaktadır, bizi tanırlar anne-babamı bilirler. Tahripçiler evin içine giriyor, ev tamamen tahrip ediliyor, evimin önündeki silahlı jandarmalar hiç müdahele etmiyor. Bu hadisede diyebilirim ki, evim değil tahripçiler muhafaza edilmiştir. Babam ve annem 80 yaşındadır, yataktan aşağı atılmışlar ve gece yarısı yatakları dahil her şey tahrip edilmiştir. Sarf ettikleri cümleler şunlardır: Kırın, yakın mebusun evini, bedavadan para alıyor" [Aktaran Recep Maraşlı, *Türkiye'nin Kristal Gecesi*, İstanbul.indymedia, 25.08.2005.]

Yassıada Mahkemeleri'nde ortaya çıktığına göre, bombayı

diplomatik çanta içinde Temmuzda Başkonsolos Yrd. Ali Tekinalp götürmüştür. Bombayı koyanlar oradaki bir Türk milletvekilinin oğlu Oktay Egin ile onun konsolosluğa kavas soktuğu Hasan Uçar'dır. Atatürk'ün evi ve konsolosluk binası aynı bahçe içindedir. Her iki şahıs da Yunan makamları tarafından tutuklanmış, Hasan Uçar hapis cezasını çekmiş, Engin ise tahliyeden sonra Türkiye'ye iltica etmiş, zamanla valiliğe, Emniyet Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığına kadar yükseltilmiştir.

Alavare Dalavare, Komünistler Harbiye'ye

Dahiliye Vekili Namık Gedik, usülen istifa eder. (Sonra tekrar aynı bakanlığa getirilecek ve DP iktidarının sonuna kadar o makamda kalacaktır.) Örfi İdare (sıkıyönetim) ilan edilir, basına sansür getirilir. Olayı komünistlerin yaptığı söylenerek 45 "müseccel komünist" gözaltına alınır. Aralarında, Aziz Nesin, Dr. Hulusi Dosdoğru, Hasan İzettin Dinamo, Hamdi Şamilof, Kemal Tahir, Dr. Can ve Dr. Müyyet Boratav (Pertev N. Boratav'ın kardeşleri, Korkut Boratav'ın amcaları), Muzaffer Faik Amaç, Arslan Kaynardağ, Emin Sekün, Asım Bezirci (1993'te Madımak'ta yakıldı), İlhan Berktay (Ayşe ve Ali Berktay'ın babası, Halil Berktay'ın amcası), Hadi Malkoç, Dr. Nihat Sargın, İsmet Selimoğlu, Recep Yelkenkaya... bulunuyordu, fail diye arananlardan birisi ölüdür, bir diğeri Doğu'da askerlik görevindedir. Örfi İdare Komutanı Nurettin Aknoz, örfi idare hakimlerine "Komünistleri Eminönü Meydanında salkım salkım asılmış görmek istiyorum" der. İçeri alınanlar aylarca Harbiye zindanlarında kaldıktan sonra, beraat ederek çıkarlar, yedikleri içtikleri yanlarına kâr kalır, zira örfi idare komutanının emrine rağmen, devlet onları asmayıp, beslemiştir. Komutana gelince, örfi idare bildirilerinde "yasakladım, kaldırdım, kapattım" gibi birinci tekil özneyle hitap ettiği için ismi "DIM PAŞA" kaldı. [Yüzü de, kalbi de hep gülümseyen kızı Günseli'den özür dilerim, bu hatırlatmayı istihza için değil, halkın nükte zekasına bir örnek olsun diye yazdım.]

O sıralarda Türkiye'ye gelen CIA Başkanı Allen Dulles'a olayları komünistlerin yaptığı söylenir. [Allen Dulles, o şiddetli Soğuk Savaş kışlarının önde gelen dört isminden birisiydi: Sena-

tor McCarthy, FBI Başkanı Hoover, CIA Başkanı Allen Dulles ve ağabeyi Dışişleri Bakanı John Foster Dulles.] İşte bu Allen Dulles, Türk yetkililerin uzun uzun anlattıklarını dinledikten sonra "Olayları komünistlerin çıkarmış olabileceği bana ikna edici gelmedi" der. Bizimkilerin akıllarına bakın ki, CIA gibi dünya çapında örgütlü, Türkiye'de de örgütlü, dolayısıyla Türk istihbaratında da örgütlü (oradaki birçok elemanı kendisi yetiştirmiş) bir haber alma teşkilatının hadiseler hakkında kendi enformasyonunun, bilgisinin olmayacağını zannediyorlar.

Yassıada Mahkemelerinde olayla ilgili 11 sanıklık dava açıldı, Yüksek Adalet Divanı adı verilen mahkeme hukuki ve meşru değildi. Fakat bu davadaki tanıklıklar ve belgeler her şeyi ortaya koyuyordu

Adnan Menderes "efkarı umumiye bu olaya hazırdı, bir mürettip (tertipçi) aramak gerekmez" diyecekti, Bayar "gizli bir kuvvetin işi" olabileceğini buyuracaktı, Zorlu o sırada Londra'da bulunduğunu belirtecek, başvekil yardımcısı Köprülü ise olayla ilgisi bulunmadığını söyleyecekti. Bu davadan Menderes ve Zorlu'ya hapis cezası verildi.

Muhteşem mi, Muhteşem

Konunun birinci üzücü boyutu, siyasaldır. Siyasi iktidar bir takım hesaplarla bu olayın tertibinde yer almıştır. Çirkinliği düşünsenize, siz hükümet olarak bu tür komplolara giriyorsunuz. İkincisi, olaylar devrin siyasi iktidarıyla sınırlı değildi, ebed müddet olan devletin organizasyonuydu. Yurttaşlarının mal ve can güvenliğinden sorumlu olanların böyle bir işe kalkışmaları maalesef tarihimizin hicap verici bir sayfasıdır. Üçüncü boyut, olayın azınlıklara karşı yapılmasıdır. Onların kovulması, sermayelerinin ve işletmelerinin ellerinden gitmesi, o iş alanlarına Türklerin girmesi istenmiştir. Türkiye'yi dünyaya rezil ü rüsvay ettiği gibi, bu ülkenin çağdaşlık bilinci taşıyan insanlarının da bilincini, onurunu yaralamıştır, yaralamaya devam edecektir. Bu tür olaylar toplumun tarih bilincinden, belleğinden sökülüp atılamazlar. Elli yıl sonra bile böyle anımsanıyorlarsa, demek ki gerçekten de ortada vahim bir durum vardır. Bu söylediğim, sağın

ve solun ötesindedir, doğrudan doğruya insanlığın evrensel değerleriyle ve erdemleriyle ilgilidir. Örneğin, Yılmaz Karakoyunlu sağdaki bir politikacıdır, ama olayları "Osmanlı'dan beri iktisadi hayatı elinde bulunduran azınlık sermayesinin Türk kesimine transferi" olarak görmekte, şöyle demektedir: "Hadiselerin başlangıç itibariyle bir tertip olduğu ortadadır. Nitekim o tarihte Atatürk'ün evine bomba koymak suretiyle bu heyecanı yaratan insan bugün Nevşehir Valisidir. Mürettip bugün devletin tertibinden sorumlu bir makamının sorumlusudur. Bu da az bir iş değildir. O arkadaşımızı tezyif etmek için söylemiyorum. O bir görevdi yerine getirildi. Tertibin olduğunun en güzel örneğidir. (...) Hadise sadece bir sermaye transferi anlamı da taşımaz. Bir sermayenin varlığını yok etmektir. Örneğin Varlık Vergisinde öyle değildir. Sizden zorla vergi almaya kalktım. Evinizi sattım, ben ucuza aldım. Mal benim aktifime geçti. Burada öyle değil. Her şey payimal edildi, talan edildi. Yani fiziki olarak sermaye tahrip edildi. Kabul etmek zorundayız ki, o hadiseden sonra Anadolu'dan İstanbul'a gelmiş palazlanmış esnaf, ticaret hayatına da sahip olmuştur. 6-7 Eylül hadiselerinde tahrip edilen kadronun yerini dolduranlar, bugün Türk iktisadi hayatında önemli isimler olmuşlardır." (*Aktüel* 3.9.1996, aktaran Recep Maraşlı)

Ama kanımca, en vahim olanı, hadiseler önceden örgütlenmiş birkaç bin kişiyle başlamış olsa bile, örgütlenmemiş çok sayıda kişinin de talana, çapula, yakıp yıkmaya katılmış olmasıdır. Örneğin, yeni yayınlanan sergi fotoğraflarında hiç de pecmürde giyimli olmayan bir kadının demir çubukla dükkan kepengi kanırttığı görülmektedir. Veya ANAP'ın eski bakanlarından (olayları "*Güz Sancısı*" romanında yazmış) Yılmaz Karakoyunlu, aynı mülakatta "En ünlü güreşçimiz bile yağmadaydı" demiş. Buna karşılık, pek çok Türk de komşularını, tanıdıklarını, hatta sokaklarını saldırganlara karşı korumuştur.

Yıllar sonra, Em. Org. Sabri Yirmibeşoğlu kendisiyle röportaj yapan Fatih Güllapoğlu'na şunları söyleyecekti:

> "Bak sana bir örnek daha vereyim. 1974 Kıbrıs Harikâtı Eğer Özel Harp Dairesi olmasaydı bu harekât, yani iki harekât da o kadar başarılı olabilir miydi? Harekât başlamadan

önce Özel Harp Dairesi devredeydi. Adaya bankacı, gazeteci, memur görüntüsü altında Özel Harp Dairesi elemanları gönderildi ve bu arkadaşlar adadaki sivil direnişi örgütlediler, halkı bilinçlendirdiler. Silahları on tonluk küçük teknelerle adaya soktular. Sonra, 6-7 Eylül olaylarını ele al. 6-7 Eylül de bir Özel Harp işiydi ve muhteşem bir örgütlenmeydi. Amacına ulaştı. Sorarım size, bu muhteşem bir örgütlenme değil miydi?" (*Tempo,* 9.6.1991.)

Evet, toplumca sorumlu olduğumuz o insanlık faciasından, ulus olarak ve ulusta yöneticilik yapmış biri olarak hiç değilse 37 yıl sonra nedamet duyacağımıza, muhteşemdi, deyip, karşımızdakine de tasdik ettiriyoruz.

Sorunun yanıtı kişinin muhteşem'den ne anladığına bağlı. Talan, yağma, çapul mu, yakıp yıkmak mı, yoksa ırza geçmek mi, hangisi muhteşem? Amacına ulaşan bu muydu? Ülkemizi bir alay çapulcuya, talancıya, yağmacıya, ırz düşmanına teslim ettirmek miydi amaç? Yoksa, vatandaşının canını, malını, ırzını koruyacağına, tam tersine onları bilerek, istiyerek yok etmek miydi? Neydi

NOT: Bu konuda yapılmış en iyi çalışma: Dilek Güven, "*6-7 Eylül Olayları; Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları Ve Stratejileri Bağlamında*", Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2005.

SEROL TEBER VE TEHCİRDE PRUSYA MİLİTARİZMİ

"Hayata beraber başladığımız dostlar"dan değildik, "yolun yarısı"ndan sonra tanışmıştık. Paylaştığımız ortam yayın ve siyasetti, ama yakınlığımız o sınırların ötesinde başladı ve hep öyle kaldı.

Akıl yeteneğini duygu yoğunluğuyla bütünleştirmiş, insanı (bireyi olduğu kadar toplumu da) tanıyan, dünyayı dikkat ve zekayla gözleyen, düşünen, üreten, insana düşkün, değerlerine bağlı (geriye doğru değer değiştirmeyen, 'yeni paradigma'lar diye önüne konulan aşın tadına bakmayan) bir kimseydi. Dünya sosyalizminin yıkılış yıllarını birlikte yaşamıştık: Savundukları fikirlerini özümsemeyip sadece giysi gibi üzerlerine geçirmiş olanlar hemen onları alıp, liberalizmin faziletini Adam Smith'ten 150 yıl sonra keşfederken, pazarı insanlığın en büyük buluşu olarak kutsarken, o, değerlerinden geri çekilmedi, kapitalizmle uzlaşmadı, sosyalizmi iktidar olduğu için değil, evrensel olduğu için benimsemişti, bu nedenle iktidardan düşünce gözünden düşmedi.

Üç yıl kadar önce Almanya'da küreselleşmeyle ilgili bir söyleşim olmuştu: "İnsanlık kapitalizm ile sosyalizm arasında tercih yapmaktan uzaklaştı, küreselleşme söyleminde 'çirkin politikacı'yla 'büyük şirket yöneticileri' arasında, 'kırk katır mı, kırk satır mı?' tercihiyle karşı karşıya bırakıldı" diye mevcut çözümsüzlüğe değinmiştim, Serol Teber 'beni Mercedes-Benz'in genel direktörü yöneteceğine, politikacı yönetsin, razıyım, çünkü öbür tipleri iyi tanırım, insan zerre kadar umurlarında değildir, onlar sadece parayı, kârı, piyasayı, maliyeti, satışı, borsayı, rakamları

düşünürler, insanlar onlar için rakamlardan ibarettir, politikacı oy niyetiyle de olsa insanların arasındadır, oportünistlik de olsa çeşitli toplumsal faktörleri göz önüne almak zorundadır' demişti; hayatında hiçbir zaman siyasi iktidara ödün vermemiş, devlete, mevki ve makama ilgi duymamış bir kimsenin bu sözleri, kapitalizme ve işveren tipine, şimdilerde CEO denilen şirket yöneticilerine karşı hissetikleriydi.

Meslek tecrübesiyle, sayısız insanla tanışmasıyla güçlenmiş sezgileri, birbirine bağlı birçok olguları süzebilme, aslolanı, ya da bazen hayatın nüktesini seçebilme yeteneği, yazdıklarına da yansımıştır. Örneğin, Engels'in bir yıllığına başkente gönüllü askerlik yapmaya gitmesinin nedenini araştırır, çünkü bilimsel sosyalizmin kurucusunun 21 yaşında bile bile militarist olamayacağı kanısındadır, nitekim yasada daha uzun olan zorunlu askerlikten kaçınmak için kısa olan gönüllülüğü yeğ tuttuğunu keşfeder. [Ayrıca, iyi ki o yaşında Berlin'e gitmiş, Bruno Bauer ve Feuerbach gibi Genç Hegelciler'le orada tanışır.] Teber'in, Tevfik Fikret'e özenle eğilmesi veya okul kitaplarındaki "Şair Evlenmesi" dışında tanımadığımız Şinasi'nin Osmanlı'daki ilk devrimci demokrat olduğunu bize tanıtması öyleydi.

Paris Komünü'nün 115. Yıldönümü vesilesiyle *Düşün* dergisinde "Yeni Osmanlı Cemiyeti ve 1870-71 Paris Savunması-Komününde Üç Türk Yurtseveri: Reşat, Nuri ve Mehmet Beyler" başlıklı yazı dizisi olmasaydı (Nisan-Temmuz 1986) gerçek bir halk ayaklanmasının sayısız demokratik ve katılımcı derslerini sunan Komün'de üç Türk devrimcisinin yer aldığını nereden öğrenecektik? [Çünkü biz öyle bir gelenekten geliyoruz ki, Genç Türk Namık Kemal Paris'te (1867) Karl Marx'la aynı sokakta oturur, aynı kahveye gider, ama ne Marx'tan haberi vardır, ne fikriyatından.]

Günümüz Türkiyesi'nin yaygın bir illeti de kanıksamak. Her şeye alışmak. Hatırlarsınız, 1989 yerel seçimlerinde azınlığa düşen Turgut Özal, artık başbakanlığın hayal olduğunu anlayınca, kağıt üzerinde meşru, ama oy göstergelerinde ve kamu vicdanında gayrı meşru olarak kendisini parlamentodan cumhurbaşkanı seçtirdiğinde, muhalefet partileri onun yeni makamını tanımamışlar, köşke gitmemeye başlamışlardı. Sadece o partiler değil,

toplum da hoşnutsuzluk göstermişti, ANAP erkânı kaygılanırken, Turgut Özal her zamanki pişkinliğiyle, "Merak etmeyin, alışırlar, alışırlar" demişti.

Serol Teber alışmayanlardandı. Alışamadığı Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığı gibi sıradan bir politika olayı değildi. Toplumun geçirdiği değerler sarsıntısıydı, bireyin sıradanlaşmasıydı, insanın üretim ve tüketim yapmaktan ibaret bir makine haline gelmesi, bir "homo economicus"a indirgenmesiydi, insan onurunun önemsizleşmesi, birçok kişinin bunu kabüllenmesiydi.

Bütün o bilgeliğine ve anlayışlılığına rağmen, hayata 60 yaşında bile bir çocuk gibi şaşarak baktı, heyecanlandı, sevindi, üzüldü, güldü, hiddetlendi. Hiçbir şeyi bilgiç bilgiç izlemedi, "böyle gelmiş böyle gider, Çelebi, böyle olur bizde bu işler" demedi.

Ölümünden bir gün önce rastlamıştım, doktor olan eski bir ağabeyimin cenazesinden geliyordum, Serol Teber son kitaplarını yayınlayan Teşvikiye'deki Okuyan Us yayınevinden çıkmıştı, caminin arkasına düşen "Tikina" (Lazca'da "Çay Sepeti" demekmiş) adlı sevimli çayhanede oturmuştuk. Artık kulaklarımızdan tınısı bile yiten o nefis İstanbul şivesiyle üç saat kadar ortalığı kahkahadan kırıp geçirmişti, komşu masadakileri de. Gene o her zamanki Serol'du. Her defasında dağarcığına yeni şeyler eklemiş olan, anlatacağı yeni bilgileri, dile getireceği fikirleri veya soruları bulunan... o tükenmeyen insandı.

Heyecanlı heyecanlı son çalışmalarındaki bazı saptamalarından söz ettiydi. (Hepsi aklımda kalmadı, aynı sohbetteki müşterek arkadaşımız Orhan Aydın konuşulanları notlarına geçirmiş, o daha iyi biliyor.) Teber'in bulguları arasında en ilginci Ermeni tehcirinin daha "Harb-i Umumi" başlamadan önce Almanlarla kararlaştırılmasıydı. Balkan Savaşı yenilgisinden sonra onuru kırılan Osmanlı devleti bir genel savaş çıkarsa Almanya'yla birlikte davranmaya karar vermişti (bendeki kaynaklara baktım, Ekim 1913'te iki ülke arasında bir askeri antlaşma imzalanır ve Liman von Sanders başkanlığındaki bir Alman askeri heyeti Osmanlı ordusunu yapılandırmak üzere İstanbul'a gelir, artık askeriyenin de, siyasetin de ipleri Alman genel kurmayının eline geçmiştir. Savaş ertesi yıl Ağustosa girilirken başlar, Osmanlı resmen 1

Kasım 1914'te, fiilen daha önce Sivastopol bombardımanıyla savaşa dahil olur.) Almanlar "savaşa katılmadan önce arkanızı temizlemeniz gerekir" diyerek Rum ve Ermeni azınlıkların tehcirini isterler, Ermeniler üzerinde karar kılınır, ilk olarak –gene Almanların akıl vermesiyle- Ermeni cemaatinden aralarında sanatçıların da bulunduğu 200 kadar tanınmış kişi İstanbul'dan Anadolu'ya götürülür (bu arada ünlü müzikçi Komitas Vardabet'i, İttihatçılara söz geçirebilen Halide Edip Hanım kurtarır.) Sonra hapishanelerdeki kriminalleri çıkartıp, taburlar oluştururlar, başlarına İttihat ve Terakki silahşörlerini geçirip Anadolu'ya sevkederler. Enver "öl" dese ölecek kadar fırkalarına ve liderlerine bağlı olan gözü pek İttihatçılar zaten Teşkilat-ı Mahsusa'yı teşkilatlamaktadırlar. 18 Mart 1915'da başlayan Çanakkale saldırısının ilk ayında (24 Nisan 1915'te) MAH Erzincan mıntıka sorumlusu Bahaeddin Şakir İstanbul'dan gelen şifreli emirle "tehcir"i başlatır.

Anlattıklarında bilmediğim iki nokta, tehcir için mahkumların MAH emrinde görevlendirilmesi ve daha önemlisi deportasyonu Almanların empoze etmesiydi. Resmi tez ne derse desin, tehcir öykülerini çocukluğumda ailenin yaşlılarından dinlemiştim, onlarınki resmi değildi, ama otantikti, zaten o yıllara ilişkin ya "seferberlik"ten, değişik cephelere gidip değil kendileri, ölüm haberleri bile gelmeyen büyük dayılardan, amcalardan söz edilirdi veya Ermenilerin götürüldüğü "kafile"lerden. Cephe onlardan uzaktaydı, ama tehcirin dehşetini yaşamışlardı. Kolay değil, kapı komşun, fırıncın, marangozun, kunduracın, berberin, kuyumcun... çocukluğundan beri aynı yaşamı paylaştığın insanlar kitle halinde meçhul bir akıbete götürülüyorlar. Aradan geçen 40 yıla rağmen –yerel dille- "kafle" (kafile) olayları unutulmamıştı, birçok aile "kafleyle giden" komşusunun çocuklarını saklamıştı, kimisini "askerler bulmuş götürmüş," kimisini fırtına geçtikten sonra akrabaları aldırmış.

Ben çocuk aklımla "Almanlar ne yapıyorlardı, onlar Hıristiyan, neden mani olmuyorlardı?" diye sorardım, "Almanlar hiç karışmazlardı, sadece iri köpekleriyle ve şangırtılı mahmuzlarıyla sokaklarda devriye gezerlerdi" yanıtını alırdım, tatmin olmayıp bir başka zaman tekrar sorardım. Serol Teber'den öğrendim

ki, Almanlar niçin karşı dursunlarmış, teklif onlardan gelmiş. Savaşa girerken "azınlıklardan kurtulma"yı Adolf Hitler icad etti sanıyordum, meğer, Prusya militarizmi Hitler daha lumpen bir onbaşıyken o işi yaptırmış.

Serol Teber o gün bunları ve başka şeyleri anlatıp gitti, ertesi hafta buluşup bir arkadaşımızı ziyaret edecektik.

Olmadı.

ERMENİ SOYKIRIMINDA ALMANYA'NIN ROLÜ

Ali Sait Çetinoğlu'nun Yazısından Aktarma

Serol Teber yayınlayamadan öldüğü araştırmasındaki bulgularını anlattığında henüz Vahakh Dadrian'm kitabı Türkçe'de yayınlanmamıştı. Belge Yayınlarında yayınlanan çalışmanın konumuzla ilgili saptamaları konusunda Ali Sait Çetinoğlu'nun bir yazısını Serol Teber yazısına ek olarak sunuyorum:

"Belge Yayınları'nın yeni yayınladığı 'İttifak Devletleri Kaynaklarında Ermeni Soykırımı-Toplu Makaleler-3[1] kitabında Ermeni Soykırımı'nda Alman etkisi de tartışılarak, ittifak devletleri arşiv belgelerinden hareketle soykırım belgelenmektedir.

Dadrian'ın sunduğu ve incelediği belgeler, kamuoyuna açıklanmak amaçlı değil, kurum içi dahili amaçlar güden raporlar olmasından dolayı önemli raporlardır; 'Almanya ve Avusturya Birinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin politik ve askeri müttefikleriydi. Bu devletlerin temsilcilerinin, çoğu sadece kurum içi amaçlarla yazılmış olan özel, gizli ve çok gizli raporları, mevcut başka kaynak ya da verinin boy ölçüşemeyeceği bir doğruluk ve yakınlığa sahiptir.' (s 109)

Albay Stange'nin raporu: Alman askeri misyonu görevlileri Osmanlı Genelkurmayı'nı uzun yıllardır kontrol etmektedirler, gerek elçileri, gerekse her düzeydeki komutanlarıyla Ermenilere

1. [Vahakn Dadrian., *'İttifak Devletleri Kaynaklarında Ermeni Soykırımı'*, 'Toplu Makaleler' Kitap 3, 412 Sayfa, Çev. Ali Çakıroğlu, Belge Y. 2006]

yapılan muameleler bilgileri dahilindedir. Her kademedeki Alman görevliler kırımdan haberdardır ve üstlerine sürekli raporlarla soykırımı belgelemektedirler. 'Üstlerinin örtülü planları ve amaçlarının farkında olmayan Alman devletinin bu alt düzeyli memurları, üst kurumlarını yayılan kitle katliamlarının ayrıntılarıyla ilgili olarak tam anlamıyla bir rapor bombardımanına tuttular; benzer raporlar Türkiye'nin içinde görev yapan Alman subayları tarafından Almanların Türkiye Askeri Misyonu'na gönderildi. Avrupa'daki diğer devlet arşivlerine kıyasla, Bonn'daki Alman Dışişleri Bakanlığı arşivlerinin depoları, bu kitlesel katliamla ilgili birincil kaynakları yönünden kıyas kabul etmez.' (s.112-113) Üstlerinin planları ve amaçlarının farkında olanlarda, çok övündükleri Alman disiplini çerçevesinde üstlerine gönderdikleri raporlarla da soykırımı belgelemişlerdir. Almanların raporları kırıma ilişkin inanılmaz ayrıntılar içermektedir. Burada örnek olarak Teşkilat-ı Mahsusa kumandanı olan Albay Stange'nin raporundan söz edelim. Albay Stange'nin özel konumuyla birlikte raporu belgeleme de önemlidir: 'Onun bu uzun raporu, açık yürekliliği, olgusal temelleri, özgünlüğü ve geniş perspektifiyle dikkatleri kendisine çekiyor. Burada Stange, içinde fırsat, tasarlama, karar alma, gözetim, zulüm tipleri ve imhanın ölçü ve failleri gibi unsurların bir ilişki ağına oturtulduğu görünen bir soykırım sendromunun işleyiş hatlarını kendi askeri üslubuyla sunuyor.' (s 79)

Dadrian'ın soykırım konusunda Alman, Avusturya ve Bulgaristan arşiv kaynaklarında yaptığı incelemeleri öğreticidir. Dadrian, Alman etkisini iki kategoride inceler, biri tavsiye ve kolaylaştırma, diğeri de rıza ve icabet etme. Alman askeri misyonuna bağlı görevlilerin bir kısmı kararları verirken, bir kısmı verilen kararları uygulamışlar, bir kısmı Ermenilere yapılan muamelelere rıza göstererek göz yummuştur. Bir kısmının raporları karartmasının yanında soykırıma tavır alıp belgeleyenler de yine bu misyon görevlileridir. Osmanlı Silahlı Kuvvetleri Erkan-ı Harp Reisi, Seeckt: 'Ermenilere yönelik Hristiyanca tüm duygularımız ve politik kaygılar savaşın mecburiyetleri karşısında ortadan kalkmak zorundadır.' (s 78) demekten çekinmeyecektir.

Bu gâvurları hâlâ sürmediniz mi: Bir diğer Alman Erkan-ı

Harbiye Reisi general Bronsart'ın sorumluluk temeli sağlayan bir emri vardır: Ermeni ahalinin tehciri mukarrerdir. General silahsız ve izole edilmiş amele taburlarındaki Ermeni askerlere karşı sert önlemler alınması emrini de verir. Bir diğer örnek de Demiryollarında sorumlu Alman komutan yarbay Boettrich'in Bağdat Demiryolu inşaat ve tünellerinde çalışan Ermeni işçiler, mühendisler, idari ve teknik personelin tehciri emridir. (s 130-134)

Von Sanders Ayvalık'ta Rumları görünce bu gavurları hâlâ sürmediniz mi diyerek astlarını paylamaktan çekinmez.

Katliam emrini veren komutanların yanında katliama iştirak eden Alman görevliler de vardır: 'Osmanlı Ordusu'nda görev yapan çok sayıda Alman askeri misyoner, Türk askerinin bu aksiyonuna [Soykırım] aktif olarak da katılmıştı. Örneğin 1915 yılında Musa Dağ'da saklanan Ermeni köylüleri kuşatan Türkler'e Alman komuta ediyordu. Ekim 1915'te Urfa'daki Ermeni semtinin kuşatılmasını Suriye'deki Alman Kurmay Eberhard Graf Wolfskeel von Reihenberg yönetiyordu. Mart 1915'te Türk birliklerinin Zeytun'a gönderilmesi emrini de bir Alman subay verdi. O zamanlar çok sayıda Alman için Ermeniler siyasi olarak güvenilmez, azılı düşman Rusya'ya sempati gösteren ve hatta onlarla pakt kuran bir halktı.' General Seeckt günlüğünde 'Çok sayıda Türkleşmiş (*vertürkt*) Alman subayından şikayet etme[si]' (s 46) boşuna değildir.

Diğer soykırımları da cesaretlendirmiştir: Büyükelçi Morgenthau bunlara, Alman Büyükelçisi Wangenheim, askeri Ataşe Binbaşı Haumann, Goltz Paşa, Amiral Usedom ve Amiral Shouson'u da ilave eder. 'Şu ya da bu biçimde Ermeni tehciri kararının alınmasında etkili olan danışma ya da fikir oluşumuna katılan bu Alman subaylar, özellikle Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya Türkiye'nin doğu vilayetlerindeki Ermenileri tehcir etme tavsiyesinde bulunduğunu kabul eden Mareşal Von der Goltz ve yarbay Feldman'a komplo ortaklığı suçlaması yöneltilmiştir' (s 152-153)

Batılı güçlerin 20. yüzyılın bu ilk soykırımı karşısındaki duyarsızlığı, diğer soykırımları da cesaretlendirmiştir. 'Tüm olanlara rağmen bugün Ermenilerin imhasından bahseden kim kaldı' diyen Hitler'in, 1939'daki bu sözleri Ermeni Soykırımının ceza-

sızlığından cesaret almaktadır. Hitlerin yanında Ermeni soykırımının tanıklarının da özel bir yeri olduğunu yeri gelmişken belirtelim ve bunlara örnek olarak Richter ve Dönitz'den söz edelim: Birahane baskınında Hitlerin yanında yürüyen Erzurum Alman konsolosu Max Scheubner-Richter'in Soykırımdaki etkisi küçümsenemez.

Kafkasya'da görevli bir diğer Teşkilat-ı Mahsusa komutanı Albay Stange gibi, Richter'de, Teşkilat-ı Mahsusa elemanı olarak Ömer Naci ile birlikte İran operasyonlarına da katılan bir komutan olarak aynı zamanda bölgedeki kırımların da tanığıdır.

Danimarkalı Marcher, 'Harput Valisi Erzincanlı Sabit'in [Sağıroğlu], Erzurum Alman konsolosu Max Scheubner-Richter'e; 'Türkiye'deki Ermeni milletinin, yok edilmesi gerektiğini ve edileceğini söyledi. Egemen Türk milletini tehdit edecek derecede nüfus ve refah açısından büyüdüklerini anlattı; tek çare, onları yok etmekti', dediğini aktarmaktadır.' Richter'e Breslau'nun kaptanı Karl Dönitz'i eklemekle, Amirale saygısızlık yapmış sayılmayız. Amiral Hitler'in vasiyeti üzerine kendisinden sonra Alman Devlet Başkanlığına getirilmiş ve Nurenberg'de soykırım suçuyla cezalandırılmıştır.

Almanların Osmanlının kırım politikalarını onaylamalarının tarihi eskidir. Alman imparatorunun ittihatçılarla dostluğunun yanında Sultan Hamit'le dostluğu eskiye dayanır ve Jöntürk devriminden de endişe duymamıştır. Jöntürk devrimiyle Alman çıkarlarının zedelenmeyeceğinin bilincindedir. 1896 Ermeni katliamlarından sonra 'hissizleşmiş Avrupa onlardan [Hamid ve ekibinden] nefret eder ve katliamların mimarı Kızıl Sultanı lanetlerken, imparatorluk çapındaki katliam dizisinin sona ermesinden yaklaşık iki yıl sonra, 1898'de II. Wilhelm'in, Türkiye'ye yaptığı ikinci ziyarette büyük tantana ve törenlerle karşılanmasının Almanları memnun etmesi, onların bir teba milliyetinin boğazlanmasını affetme eğiliminde olduğunun işaretiydi. Bu hoşgörü için, imparator ev sahiplerince cömertçe ödüllendirilecekti. Fransız Büyükelçi Cambon'un dilinde, Sultan konuklarına paha biçilmez hediyeler vermekle tam bir sağmal inek olduğunu göstermiştir.' (s 118-119) Hamit İmparatoru hediyelere boğmaktan çekinmeyecektir. [bu gün yabancı resmi tarihçilerin ödüllendiril-

diği gibi] Alman imparatoru ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nu ziyaret eden politik papaz Naumann, Almanların yüksek çıkarlarının Türk imparatorluğundaki Hristiyanların ızdıraplarına politik olarak kayıtsız kalmalarının gerekli olduğunu söylemekten çekinmeyecektir. (s.120)

Ermeni Tehciri ve katliamlarıyla ilgili belgelerden bir seçkiyi hazırlayan dr.Lepsius da Alman devletini sorumluluktan kurtarmak için bazı belgeleri karartmaktan çekinmeyecektir. (s 114-115)

Almanların bölgedeki çıkarları, soykırımı görmezden gelmelerinin yanında kolaylaştırıcı bir etken olmuştur. Berlin-Bağdat Demiryolu hattının güvenliği ve Almanların Ermeni burjuvazisinin yerine geçme düşünceleri de Soykırıma giden yola döşenen taşlardan biridir." (Ali Sait Çetinoğlu, *Gündem*, 18. O9. 2008)

KAYZER WILHELM'DEN FÜHRER HITLER'E SOYKIRIM

Ermeni Soykırımı konusunda Hitler'in ifade ettiği söylenen bir söz var. Aşağıdaki paragraf Hitler'in 1939'da kumandanlarıyla yaptığı bir toplantıda tutulan notları elde eden Louis P. Lochner'in 1942'de New York'ta yayınladığı *"What About Germany?"* isimli kitapta yer alan bir bölümü (New York, Dod, Mead& Co.)

Belgenin diğer iki versiyonunun "Akten zur Deutschen Auswärtigen Politik 1918–1945" isimli orijinal Alman dosyalarında bulunduğu belirtiliyor. (Seri D, Cilt VII, Baden Baden, 1956, Ek II ve III, Baden-Baden, 1956, sf. 171-172.)

Sözü edilen konuşma 1945'te Nürnbeg Mahkemesine belge olarak sunulmuş ve L-3 kod numarasıyla dosyaya konulmuş (Bilahare ABD kodu olarak USA-28 no.) Belgenin 3. Paragrafını, Türkçe ve İngilizce çevirilerini aşağıda bulacaksınız.

Ermenilerin İmhası

Adolf Hitler 22 Ağustos 1939 günü, yani Polonya'yı istila etmeden bir hafta önce Bavyera Alplerinde Oberslzberg'deki Berghof (Dağsarayı) adını verdiği konutunda Devlet Mareşali Göring ve Wehrmacht kumandanlarına Polonya ile ilgili tasarılarından bahsederken şöyle konuşmuş:

Türkçe'ye çevirecek olursak:

"Bizim gücümüz çabukluğumuz ve acımasızlığımızdır. Cengiz Han milyonlarca kadın ve çocuğun ölümüne yol açtı, hem de

bilerek ve iç rahatlığıyla. Tarih onu sadece büyük bir devlet kurucusu olarak görüyor. Zayıf Batı Avrupa medeniyetinin benim hakkımda ne diyeceği umurumda değil. Ben emir verdim –ağzından tek bir itiraz kelimesi çıkacak herkes öldürülecek- savaşın hedefi belli hatlara ulaşmak değil, karşıtlarımızı fiziken yok etmektir. Bu nedenle, halihazırda Doğu'da benim Ölüm Birliklerimi Leh kökenine ve diline mensup bütün erkek, kadın ve çocukları hiç acımadan ya da merhamet etmeden öldürmeleri emriyle hazırladım. Ancak bu şekilde ihtiyaç duyduğumuz yaşama alanına (Lebensraum) kavuşabileceğiz. Bugün kim Ermenilerin imha edilmesinden söz ediyor?"

Burada Hitler'in cümlesindeki "Vernichtung" kelimesi "imha" anlamına geliyor. İngilizce versiyonlarında aynı anlamdaki "annihilation" ya da "extermination" kullanılmış.

"Hitler ve Ermeni Soykırımı"

Kevork Bardakjian isimli Yerevan Üniversitesinden -Oxford doktoralı- bir öğretim üyesinin yazdığı ve Türkçe'de 2006'da Peri Yayınları'ndan çıkan "*Hitler ve Ermeni Soykırımı*" kitapta ise bu sözlerin daha uzun bir bölümü yer alıyor:

"Biz gücümüzü hızımızdan ve acımasızlığımızdan alıyoruz. Cengiz Han milyonlarca kadın ve çocuğun ölümüne yol açtı, planlı bir şekilde ve büyük bir mutlulukla... Tarih, onun şahsında sadece bir devlet kurucusunu görüyor. Güçsüz bir Batı Avrupa medeniyetinin benim hakkımda ne diyeceği umurumda bile olmaz. Polonya mevcut nüfusundan arındırılacak ve buraya Almanlar yerleştirilecek. Küçük devletler beni korkutamaz. Kemal'in ölümünden beri Türkiye aptallar ve yarım akıllılar tarafından idare ediliyor... Savaş amacımızın yalnızca belli sınırlara ulaşmaktan ibaret olmayıp, düşmanın fiziksel varlığını yok etmeyi de kapsadığını bildiren buyruğu yayınladım ve her kim ağzını açıp tek bir eleştiri sözcüğü sarf edecek olursa, infaz mangası tarafından idam edilecektir. Siz beyler, şan ve şerefe yüzyıllardır olmadığınız kadar yakınsınız. Güçlü olun! Merhametsiz olun! Başkalarından daha hızlı ve daha acımasızca harekete geçin! Batı Avrupa vatandaşları korkudan tir tir titremeliler. Bu,

onları korkudan öldüreceği için, savaşı ilerletmenin en medeni yoludur. Bu yüzden, şimdilik yalnızca doğuda ölüm teşkilatlarını hazır bulunduruyorum. Onlar Leh kökenli ve Leh dilini konuşan erkek kadın, çocuk yaşlı her kim varsa hepsini gözlerini kırpmadan ve acımadan öldürmek için emir aldılar. Bize gereken yaşama alanını, ancak bu şekilde ele geçirebiliriz. Tüm olanlara rağmen bugün Ermenilerin imhasından bahseden kim kaldı ki?" (Kevork Bardakjiyan, *Hitler ve Ermeni Soykırımı*, Peri yayınları, Ağustos 2006)

Türk resmi tezini dile getiren yerli ve Justin McCarthy gibi yabancı profesyonel savunucular Hitler'in böyle bir söz sarfetmediğini söylüyorlar. Onların reddiyeleri olağan, çünkü soykırım sözcüğünü içeren her cümleyi peşinen ve külliyen –hem de bağıra çağıra- reddediyorlar. Bu nedenle itirazlarını soru işaretiyle karşılamak gerekir.

Benim şu ya da bu yönde peşin hükmüm yok. Fakat incelediğim kaynaklarda sarahat bulamadım. Ne ki sondaki siyahla dizili cümleyi Ermenilerin uydurduğu yolundaki Türkçü iddiaya da inanmıyorum. Öte yandan, kitap (What About Germany?) 1942'de yayınlandığında her hangi bir Alman kaynağı o sözleri tekzip etmemiş. "Der Führer böyle bir şey söylemedi" dememiş.

Ermenilerin Kökü Kazındı

Hitler'in iktidara gelmeden önce 1931'de "Leipziger Neueste Nachrichten" (Leipzig Enson Haberler) adlı sağcı bir günlük gazetenin Genel Yönetmen Yrd. Richard Breitling'e verdiği bir mülakat var. Kitlelerin göçertilmesinden ve yerleştirilmesinden söz ederken şöyle diyor:

"1923'te küçücük Yunanistan bir milyon kişiyi yerleştirdi [Mübadeleyi kastediyor,] Kutsal Kitaptaki deportasyonları, Orta Çağ'daki katliamları düşünün, ya da Ermenilerin kökünden koparılmalarını aklınıza getirin (oder errinern Sie sich doch an die Ausrottung Armeniens.) Hitler'in 1939'da kullandığı kelime "Vernichtung" iken, 1931'deki "Ausrottung"dur, kökünden koparmak ya da kökünü kazımak anlamına gelir.

Hitler 1931'de sadece NSDAP Başkanıydı. Fakat kitleleri

imha etmek o zaman da kafasında vardı. 1933'te (I. Savaş'ın Alman Kahramanı) C. Başkanı Hindenburg onu Şansölyeliğe getirdi. Böylece Hitler ve partisi iktidara adımını atmış oldu.

Gerisini biliyorsunuz.

Sende mi?

Öyle söyleyen sadece Hitler mi? Falih Rıfkı Atay da Ermeni olayını sonradan jenosit diye nitelemiştir. 1968'de *Dünya*'da yazdığı bir yazıda bu kelimeyi kullanmıştır. Atay *Çankaya* adlı anılarında Teşkilat-ı Mahsusa şeflerinden ünlü İttihatçı Dr. Nazım'la bir görüşmesinden söz ederken "Bu katiller ordusu hakkında ne diyeceğimi şaşırdım" diye yazıyor.

Halide Edip Adıvar ise 1926'da yayınladığı "*Memoirs of Halide Edip*" adlı kitabında olay hakkında "Pazarları Türk ve Almanlara bırakmak için Ermenilerin iktisadi hakimiyetini nihayete indirecek sebepler vardı" diyor. Böyle düşünenlere vatan haini diye saldıran bilumum gericiler Falih Rıfkı Atay'a ne diyecekler? Sultanahmed Mitingi'nin unutulmaz hatibesi Halide Edib Hanıma ne diyecekler? Kendileri Kemal Atatürk'e bu insanlardan daha mı yakın?

Kriminaller İttihadı

Ermenilere yapılanları savunmak derinleştirildikçe (haklı görmek, göstermek savunmak demektir) yanlışlık tarihçe mahkûm olmuş İttihat ve Terakki şeflerini de tamamen savunmaya varmaktadır. Oysa eskiden Kemalistler Enver-Talat-Cemal triumvirasını sevmezlerdi. II. Abdülhamid'e "Ulu Hakan" diyenler de İttihtçılara lanet okurlardı. Solculara gelince, ülkeyi bu kadar büyük bir felakete sürükleyenleri Sol'un hoşgörmesi elbette mümkün değildi.

Ama son yıllarda TV programlarında da görüleceği gibi, önce bu üçlüyü savunmak başladı, onu da aşıp kahramanlık mertebesine çıkaranların sayısı gitgide arttı. Tekrar edelim: Bunun nedeni İttihatçıların başını çektiği Ermeni faciasını savunmak ve aklamak güdüsüdür. Yani onlar öldürülen ve sürülen Ermeniler

nedeniyle katillerin elebaşlarını yüceltelim derken, Cihan Harbinde ölen Türklerin ve diğer Müslümanların da canına kastetmiş olan o şahısları yüceltmektedirler.

Ermeni oldukları için öldürülen yüzbinlerce insanın yok edilmesinden zerre kadar üzülmeyenler İttihatçı yönetimin ülkeyi felakete sürüklemiş olmasına hiç aldırmamaktadırlar.

Maceracı ve kanlı yönetim sadece Ermenilere ve Rumlara mı zarar verdi? Ülkeyi savaşa sokarak yüzbinlerce Türk, Kürt, Çerkes ve İslam dinine mensup diğer insanları da ölüme yolladı, onların ailelerini perişan etti. Ülkeyi tam bir yıkıma sürükledi. Tarih bunun hesabını hiç sormayacak mıdır? "Tarih onları mahkûm etti" desek bu bir züğürt tesellisi olur. Türkiye Cumhuriyeti onlara Hürriyet Şehitleri payesini vermiş ve anıt-mezar yaptırmıştır.

Bugün ise onları yüceltiyorlar. Demek ki tarih diye bir özne yok. Özne tarih kitaplarını yazan insanlar. Yani öznellikler. Tarih her ne kadar objektif bilgiler sayılsa bile o bilgilerin sunuluşu ve yorumu öne çıkmakta, bu açıdan tarih bugün yaşayan insanların bilinçlilik durumları olmakta. Toplumun düşünsel yapısını belirleyen ve şekillendiren asli unsur devlet ve onun izindeki medyadır. Halen bu etkenler bizde toplumsal tarih bilincinin varolmasına engel.

Oysa tarih bilincinin mümkün mertebe topluma nesnel ve temel saptamalar halinde mal olması gerekir. Bir örnek vereyim: Fransız faşist politikacı Jean Marie Lepen "Yahudi soykırımı İkinci Dünya Savaşının bir ayrıntısıdır" dediği zaman bütün Fransa ayağa kalkmıştı. Ya da aynı kişi C. Başkanlığı seçiminde ikinci tura kaldığında sağ ve sol, istisnasız bütün partiler o şahsa karşı birleşmişler ve Jacques Chirac Fransa tarihinin eşi görülmedik en yüksek oy yüzdesine ulaşmıştı. İşte tarih bilinci budur.

Bizde ise 70 yıl, 50 yıl hatta 20 yıl öncesinde toplumun İttihatçı felaketçilere karşı taşıdığı bilinç bugün yoktur. Yeni kuşakların o olaylardan haberleri yoktur. Olanlar da devlet ve medya tarafından dezenforme edilmişlerdir.

"Soykırımı tanımak, tanımamak ne ifade eder?" diye soranlar bu noktayı düşünmelidirler. "Ermenilere bir şey yapmadık, bu karşılıklı bir çatışmaydı, hatta onlar bizi kestiler" yalanına inanmış büyük çoğunluk Enver-Talat-Cemal üçlüsünün ve şeriklerinin bu

topluma yaptıkları kötülükleri de bilmezler, Savaşın hezimetinden, onların Türklük ve milliyetçilik adına nasıl Alman Genel Kurmayının emrine girdiklerinin vahametini kavrayamazlar. Onların tek bildikleri "Atatürk bizi kurtardı"dan ibarettir. Yatıp kalkıp "Ulu Önder bizi kurtardı" demekle tarihimizin en kötü, en felaketli dönemi anlaşılmaz. Ulu Önder'in kurduğu rejimin İttihat ve Terakki'den neleri tevarüs ettiği ve hangilerinin bugünlere kadar geldiği de onların tarih ve bugün bilinçlerinde yoktur.

Galiçya'dan Kafkaslara, Çanakkale'den Arabistan ve Yemen çöllerine kadar 2,5 milyon insanı dört yıl boyunca kan, ateş ve baruta salan bir iktidarı savunmak tarih bilincinden –ve de bilgisinden- yoksun olmaktır. Bu kadar geniş bir alanda savaşmış olmak Garp'ın Hasta Adam dediği İmparatorluğu'nun her şeye rağmen gücünü kanıtlamaya yettiği gibi o ülkenin yoksul halkının gösterdiği olağanüstü özverinin boyutlarını da ortaya koyar.

"Ama savaş kaybedilmiş; İttihatçı-Prusya ittifakı çökmüş; Filistin hezimeti İttihat-Terakkinin sonunu getirmiş, dört yıllık savaşta İmparatorluğun insan gücü ve ekonomik kaynakları tükenmişti. 1914 Ağustosunda İmparatorluğu harbe sokan tertipleri mukadderat diye seyreden Mehmed Talat şimdi ondan sıyrılıyordu. İstifa için bir değil binlerce sebep vardı. Talat Paşa çekilmek zorunda kalınca (8 Ekim 1918) iki siyaset hamlesi düşündü. Biri, çözülmeye başlayan Meclis grubunun başına güvenilir birini getirmek, diğeri de ılımlı bir geçiş hükumetine fırsat vermekti. Hükumeti kuran Ahmet İzzet Paşa 30 Ekimde Mondros Mütarekesini imzaladıktan sonra istifa etmek zorunda kaldı (14. 10. 1918- 8.11. 1918) "Mondros Mütarekesi, İmparatorluğun çöküşünü simgeliyor; İttihatçıları acı günler bekliyordu. İttihat - Terakkinin olağanüstü kongresi 1 Kasım 1918'de 120 delegeyle toplandı. Talat Paşa, Kongreyi açtıktan sonra kaderiyle başbaşa bıraktı. Teceddüt Fırkasının tüzük ve kadrosu hazırlanmış, Dr. Nazım Merkez-i Umuminin tüm belgelerini götürmüş; kaçış planını Von Bronzart ile Kara Kemal çoktan hazırlamıştı. İttihat Terakki'nin kutsal ismi tarihe karışıyordu. 2-3 Kasım 1918 Cumartesiyi Pazara bağlayan gece, Enver, Cemal ve Talat Paşalarla Dr. Nazım, Bahaettin Şakir, polis müdürleri Bedri ve Azmi Beyler Alman torpidosuyla Karadeniz'e açılmış; Odessa üzerinden Al-

manya'ya kaçmışlardı. (Enver yolda ayrılacaktır) İttihatçıların firarı duyulunca ezeli ebedi ne kadar düşmanları varsa hepsini harekete geçirdi. Refik Halit Karay, "Hesap vermeden nereye beyler!" diye soruyor; firarlara göz yumulduğu iddiası İzzet Paşa'yı zora sokuyordu. İzzet Paşa anılarında bundan habersiz olduğunu belirtir, ancak Rauf Orbay ve Fethi Okyar'ın anıları bunu yalanlamakta... Vahdettin def olup gitmeleri için haber göndermişti: "İngilizler Talat, Enver ve Cemal Paşalar 6 saat içinde teslim edilmezse Mondros Mütarekesini iptal ederek İstanbul'un işgal edileceği haberini gönderiyorlar. Memleketin başına getirdiklerini kâfi bulmuyorlarsa, kendilerini düşünüp gizlice gitsinler. Bu işleri iyi bilirler..." Mesajı Talat Paşa'ya ileten Bahriye Nazırı Rauf Bey idi. İttihatçıların firarı İzzet Paşa'yı zora sokunca çekilmek zorunda kaldı. 8 Kasım 1918'de istifa ederek yerini Tevfik Paşa'ya bıraktı (11.11.1918 - 12.1.1919). İtilaf Devletleri İstanbul'a asker çıkardılar (13 Kasım 1918)." (Osman Selim Kocahanoğlu, *"Mütareke Divan-ı Harb-i Örfîlerinde Tehcir Yargılamaları"* kitabının yazarı, Temel yayınları, 2005)

Devam edelim: Aynı yazarın *"İttihat-Terakki'nin Sorgulanması ve Yargılanması (1918-1919)*, adıyla bastırdığı (Temel yayınlar) kitaptan Sadrazam Said Halim Paşa, Adliye Nazırı İbrahim Bey ve Maarif Nazırı Ahmed Şükrü Bey'in "Tehcir Kanunu" ve sonrasıyla ilgili sorgulanmalarından bazı yanıtları okuyalım:

Cihet-i Askeriye

Reis Abdullah Azmi Efendi:- Kavaid-i hukukiyye ve insaniyyeye ve hassaten Kanun-u Esasimizin [Anayasımızm] ruh ve sarahatine külliyen münafi [aykırı] muvakkat kanunlar ve emir ve nizamlar isdar ederek memleketi bir sahne-i fecayi'e kalb eylemesi?

Said Halim Paşa: Dört sene imtidad [devam] eden bir harbde, en meşrutî hükümetlerde bile Kanun-u Esâsiye harfiyyen riayet edilebilmek mümkün olamamıştır. Zaten kavanin-i esasiyyenin ahkâmı ancak ez-mine-i âdiyyede [normal zamanlarda] tatbik olunabilir; Kanun-u Esasiler harb için yapılmamıştır.

Bu sualden maksad anladığıma göre, Ermeni, Rum ve Arab meselesi olsa gerek.

İlân-ı harbi müteakib Ortodoks Kilisesi namına Rusya Çarı Nikola'da Ortodoksların reisi sıfatıyla bütün bu kilise sakinini kıyama davet eylemiş idi. Kafkas cebhesindeki ordumuzun gerileri evvelce Ermeni teşkilatı ve Orduyu Osmanîden silâhları ile firar eden ve işbu teşkilata iltihak eyleyen Ermeni çeteleri tarafından vuruluyordu. Orduyu Osmanî bu suretle iki ateş arasında kaldığından hatt-ı ricatin [geri çekilme hattının] kesilmesi tehlikesi derpiş olunuyordu.

Cihet-i askeriyece teklif edilen ve Meclis-i Mebusan Encümenlerince kabul edilen bir madde-i kanuniyye, Ordu ve fırka kumandanlarına, lüzumunda ahaliyi gerek münferiden gerek müçtemian [toplu halde] tehcir edebilmek selâhiyyetini veriyordu.

Bilahere icra edilen taharriyat [yazışmalar] neticesinde, Ermenilerin bu bâbdaki sui fikri tamamiyle ayan oldu. Fakat maalesef icrasına memur olanlar, kanunu fena bir halde tatbik eylediler. Müsebbiblerin buldurulması ve cezalandırılması için tahkik komisyonları teşkil eyledik. Tahkikat-ı lâzime icra edildi ve komisyon raporunu Dahiliye Nezaretine takdim eyledi. Memalik-i Şahanenin [Ülkenin] birçok kısmını gezip oldukça az bir müddette, tahkikatını ikmal eyleyen komisyonun raporu Dahiliye Nezaretinden Sadarete aylarca gelmedi.

Talât Bey'in Dahiliye Nezaretinde kaldığı müddetçe bu işe bir hüsn-ü netice verebilmek imkânı kalmıyordu. Mamafih İstanbul'da ve gözümün önünde bulunan Ermeni ve Rumlar'ın da ancemaatin tehcir edileceği, Ermeni erkân ve eşrafı tarafından bana ihbar edildiği zaman bu icraata kemal-i şiddetle mani oldum.

Aynı suale Adliye Nazırı İbrahim Bey'in cevabı şöyle:

"Mamafih hal-i harb esnasında kuvayı askeriyye kumandanları bazı salâhiyetleri haiz idiler; bu salâhiyetler de ordunun arkasını temin için lâzım gelen bazı harekâtın icrasına mütedair idi. İşte ondan dolayı Cihet-i Askeriyye de bunu deruhte etmiş ve tatbik eylemiştir; bilahere Tehcir Kanunu tanzim olunmuştur. Erzurum ve Şebinkarahisar ve Bitlis vak'ayii nazarı itibare, alındığı ve Ermeni Komitelerinin beyannameleri okunulduğu takdir-

de memleket için harb eden Ordunun arkasını temin için hükümetçe bu Tehcir Kanunu'nü yapmak bir mecburiyet idi."

İttihatçıların başları yurt dışına çıkmışlardır, geride kalanlar ise hem binbir mazeret göstermekte, hem suçu diğerlerinin üzerine atmakta, hem de yukarıdaki son satırda görüldüğü gibi (ordunun arkasını güvenliğe almak için bu yola başvurulmak zorunda kalındığını) yalana başvurmaktadırlar.

Peki, bu konudaki tarih bilinci yokluğunun zararı nerede? Mesela vasyet rejimini aklamakta, daha da fazlasını istemekte. Demokratikleşme yerine ototriteryanizmi yeğlemekte.

Ya da örneğin Ergenekon'u savunmakta. Ortaya çıkan belgelere inanmamakta. Balyoz planındaki yıkıcı tasarıları yalan sanmakta. Gayrimüslimlere yapılan (Rahip Santoro, Hrant Dink, Malatya suikasti gibi) suikastleri bireysel saymakta. Danıştay Suikastinin faili Kemalist Özel Harpçilerle sıkı fıkı çıktığı halde bu olayı "dinci biri münferiden yaptı" diye hüküm vermektir, OYAK'a bağlı güvenlik şirketinin (bir Özel Harpçi tarafından yöntilen firmanın) kamera kayıtlarını sildiği ortaya çıkınca, bu vahim olguya hiç aldırmamakta. Daha da kötüsü, bütün onlara inansa bile Kemalisttir diye o kesimi tercih etmekte.

İttihatçı Üçlü'ye gelince, Düvel-i Muazzama Osmanlıyı şu ya da bu şekilde savaşa sokacaktı, ama onların ve haydutlukla ele geçirdikleri iktidarlarının rolü çöküşün en kötü, en kanlı bir şekilde gerçekleşmesinde belirleyici oldu. Bundan daha kötü bir sonuç olamazdı ve ona da ancak İttihatçılar neden olabilirlerdi.

Şu hususlara dikkat etmekte yarar var:

* İttihatçılar yurt dışına çıkarlarken Fırkanın ve MAH'ın arşivlerini imha etmişlerdir. Geri kalan arşiv belgelerinden makbul görülmeyenler ise sonraki yıllarda yok edilmiştir. Arşivleri açalım sözleri riyakârlıktır. Tabii ki ortada suç belgeleri bulunmayacak, olsa da ortaya çıkarılmayacaktır.

* Mecis-i Mebusan çok seyrek toplanmış, harbin gidişatından ne kurul, ne de tek tek mebuslar bilgilendirilmiştir.

* On yıllar boyu iddia edilen "sadece savaş bölgesindeki Ermenilerin deporte edildiği"nin da yalan olduğu –Tehcir'in Dahiliya Nazır'ı (sonra Sadrazam) Mehmed Talat'ın refikası Hayriye Hanım'la yakın ilkişkileri bilinen gazeteci Murat Bardakçı'nın

yayınladığı bizzat el yazısıyla tutulmuş özel defter sayfalarıyla kesinlik kazanmıştır. Burada Marmara, Ege ve Orta Anadolu vilayetlerinden tehcir edilen il il rakamlar yazılıdır. Bardakçı defterin fotokopisini önce *Hürriyet*'te yayınlamış, sonra da Everest yayınlarından 2009 Ocak ayındaki *"Talat Paşa'nın Evrak-ı Metrûkesi"* adlı kitaba koymuştur.

* Der Zor'da 70 bin, Suriye'de 39 bin 409, Musul'da ise 7 bin 300, Halep'de 27 bin Ermeni nüfus gözükmektedir. Bunların hepsini toplasak 160 bine varmamaktadır.

* Ermeni sorununu o sırada bir iç savaş (Vatandaş Harbi) vardı gibi göstermek bir başka yalandır, çarpıtmadır.

Ermeni meselesine dönecek olursak, daha once de söyledik: Onlar hapishanelerdeki kriminalleri Ermenileri tehcir ve tenkil için çıkardılar MAH'ın ve katillerinin emrine verdiler. [İttihatçı elebaşılardam Kuşçubaşı Eşref vardı: Bu şahıs "Anadolu'dan gayri Türk unsurların tasfiye" planı hazırladı ve Seferberliğin ilan edidiği 2 Ağustos 1914 gününün akşamı Fırkanın Merkez-i Umumi toplantısına sundu, alınan kararla Vilayet-i Şarkiyyede Teşkilat-ı Mahsusa birlikleri teşkil edildi. Mahmud Celal Beyin (Bayar) *"Ben de Yazdım"* adlı anılarının V. Cildinde MAH şefi Eşref'e atfen belirttiğine göre Mayıs-Ağustos 1914'te Harbiye Nezaretinde yapılan toplantıların başlıca konusu stratejik noktalarda kümelenmiş ve dış tesirlere bağlı Türk olmayan yığınlarının tasfiyesiydi.]

Tarihçi Devlet Sözcüsü Değilse

Tehcire ve kıyıma uğrayan insanların anlattıklarını bir yana koyalım ve tarihçi Ahmet Refik'in [Altınay] yazdıklarını okuyalım. [Derleyen Hüsnü Arkan] Ahmet Refik Bey'in aşağıya aktardığımız paragrafları İttihatçıların İstanbul, Anadolu ve Doğu Trakya'da yaşayan insanların hepsinin felaketine yol açmasına tanık olmuş ve yazmış bir Tarihçi'nin kaleminden çıkmış olması bakımından önemlidir. [Kitabının adı: *"İki Komite İki Kıtal"*] Buraya alacağımız yazarın o sırada görevli olduğu Eskişehir'deki Tehcir manzaralarını ve konuyla ilgili kanaatini.

Eskişehir'den Tehcir Manzaraları

Sayısız tehcir tanıklığı arasında Eskişehir'i seçtim? Burası savaş bölgesinin dışındaydı. Rus orduları yoktu. Üstelik oranın sakini Ermeniler talihli sayılmalıydılar, Şark Vilayetlerindeki gibi yaya tehcir edilmiyorlardı, trenlerle nakledilmek şansları vardı. Paraları varsa tabi.

Eskişehir'de Ermeni isyancılar ya da "komitacılar"da yoktu. Ama İttihatçı ve MAH'çı komitacılar vardı. Onların namlı kabadayılardan daha ünlü katilleri, haydutlar vardı. Gözlerini kırpmadan insan öldürürlerdi. Yani Karadeniz'de dokuz bin Rumun, Koçgiri'de Alevi Kürdün katili Giresunlu Osman Ağa eşkiyası tek değildi. Pek çok benzeri vardı. Mevcutlar yetmezmiş gibi İttihat ve Terakki hükümeti hapishanelerdeki katilleri ve bilumum krimanalleri çıkartıp MAH'ın emrine vermişti.

Trenler birbirini takip ediyordu. Her trenden binlerce aile, binlerce köy halkı çıkıyordu. O derecede ki, gelenlerin Eskişehir'den sevki mümkün değildi. Gitmekten ümitlerini kesenler, istasyon bahçesinde, yol üzerinde birleşiyorlardı. Birkaç gün içinde Eskişehir istasyonunun civarı on binden, yirmi binden ziyade aileyle dolmuştu.

Trenle sevk edilemeyen çoluk çocuk, kadın erkek, ayakları kan içinde, etraflarında birkaç fakir jandarma, karadan gelmişlerdi. Bu manzara pek acı idi. Bedbaht aileler nereye gideceklerdi? Kimsenin bildiği yoktu. Tren yarım biletle taşımaya bile razı olmuyordu. Artık hiçbir ümit kalmamıştı. Birçok aile babaları, çocuklarını soğuktan korumak için çadırlar yapmaya başlamışlardı. Çarşıdan tanıdıklarından tahtalar ve direkler getiriyorlar, kilimlerini pırtılarını üzerlerine örtüyorlar, bağlarını bahçelerini bırakan zengin aileler bile, geceyi topraklar üzerinde geçiriyorlardı. Artık Eskişehir civarında yirmi bin kişiden ibaret bir ordugah vücuda gelmişti. Çadırlar arasında sokaklar açılmış pazarlar kurulmuştu. Gece dağlar kararıyor, Porsuk suyunun hazin uğultusu tepelere aksediyor, bedbaht Ermenilerin perişan bir halde yattıkları ovalardaki sönük ışıkları görülüyordu. Bazen bu çadırlar altında birbirine sarılıp yatan masumların kalbi üzüntü ve heyecanlar içinde en tatlı emel ve saadetini mahvolmuş gören, sabahtan beri ağzına bir lokma ekmek koy-

mayan, çadırın bir köşesinde uyuyan zavallı bir kızın sarı saçları, zayıf bir mum ışığı altında parlıyordu.

Eskişehir Ermenileri bu manzaradan dilhun oluyorlardı. Fakat ne yapabilirlerdi? En zenginleri, birkaç ailenin nakli için aralarında para toplamışlar, kendilerine yardımdan geri durmamışlardı. Acaba aynı felaket onların, kendilerinin de başına gelmeyecek miydi? Fakat onlar biraz emin gibi görünüyorlardı. Adapazarı'ndan ve çevresinden gelen Ermenilerle görüştükleri zaman, haber almışlardı: Adapazarı'nda birçok silah bulunmuştu. Fakat Adapazarlılar bu silahların kendilerine evvelce İbrahim Bey tarafından verildiğini, kendilerinin tamamen suçsuz olduklarını iddia ediyorlardı. Mamafih her ne surette olursa olsun, oralarda silah çıktığı için kendileri tehcir edilmişler demekti. Eskişehir'de ise Ermeni meselesiyle alakadar olanlar yoktu. Halk ticaret ve ziraatle meşguldü. Tüfek ve bomba Eskişehir bölgesine uğramamıştı. Fakat onun da Eskişehir merkez memurunun marifeti olduğundan hiç şüphe yoktu. Bu herif Eskişehir'in en menhus simasıydı. İttihat ve Terakki'ye intisap ederek rezalet ve külhanbeylikle temayüz eden birisiydi. Eskişehir Ermenileri, tehcir edilmeyeceklerinden emin, arada sırada istasyon civarına geliyorlar, milletdaşlarına yardım ediyorlardı.

Artık bütün Ermeniler, çadırlar içinde Eskişehir'e yerleşmişlerdi. Kendilerine hiç tecavüz eden yoktu. Onların en gaddar düşmanı Merkez memuru idi. Zaman oluyor aralarından erkekleri toplatıyor, ceplerinden paraları aldırıyordu. Kadınların feryat ve çığlığı üzerine istasyon zabitleri erkekleri kurtarıyorlar, merkez memurunu tehdit ederek aldıkları paraları sahiplerine iade ettiriyorlardı.

Haftalar geçtiği halde Ermenilerin nakledildikleri görülmüyordu. Bir kısmı karadan Kütahya'ya sevk edilmişti. Fakat bunlar kasabaya girmemişler, (Alayunt) istasyonunda ikinci bir karargah tesis etmişlerdi. Bu binlerce aileler içinde açlık da baş göstermişti. Yiyecek, içecek, para, birşeyler yoktu. Nihayet eşyalarını satmaya karar verdiler. Bu karar pek kötüydü. Eskişehir sokaklarında istasyon meydanlarında gelinlik ve genç kızların göz nuru dökerek, masum kalplerinde tatlı emeller besleyerek ördükleri dantellerini, ipekli yatak çarşaflarını, özene bezene

yaptıkları gelinlik esvaplarını kollarına atmışlar, kırmızı çarşaflı kadınlara yok pahasına sattıkları, sokak sokak dolaştırdıkları görülüyordu. Ne feci haldi!

Bu felaketten cahil halk, Eskişehir'in Almanları ve Rumları istifade ediyorlardı. Satacak eşyası olmayanlar için dilenmekten başka çare yoktu. Ekseriya perişan kıyafetli ailelerin kapı diplerinde oturdukları, boyunlarını bükerek dilendikleri görülüyordu. Açlık gittikçe çoğalıyor, soğuk gittikçe şiddetini arttırıyordu. Kendilerine çadır yapmayanlar istasyon civarındaki evlerin duvar diplerine yataklarını sermişler, çoluk çocuklarıyla beraber geceyi soğukta geçiriyorlardı. İstasyon civarında, sokakta yatan aileler içinde hırçın bir kız vardı. Her sabah başını taratmaz, anasına devamlı eziyet ederdi. Bir sabah, zavallı kadın aç ve biilaç kızının saçını taramakla meşguldü. Felaket kalbinde büyük bir üzüntü doğurmuştu. Çocuğun hırçınlığı ise büsbütün üzüntüsünü arttırıyordu. Kız ağlıyor, bağırıyor, biçare kadına bir türlü rahat tarattırmıyordu. Nihayet o kadar müteessir oldu ki, eline bir makas aldı, kızının saçlarını kesmeye karar verdi, fakat üzüntüsünden elleri titredi, makas hırçın yavrunun derisini de beraber kesti, çocuğun başından çıkan kanlar bedbaht annenin güya kalbine döküldü, yavrusunun başını elleri içine aldı, öptü, üzerine kapanarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Bu gibi manzaralar bir değildi. Köylerinde verem döşeğinde yatan, ihtizar halde bulunan hastalar acil ve mecnun, yarı belinden aşağısı tutmayan dilenciler bile çıkarılmıştı. Hemen her gün Eskişehir Ermeni mezarlığına, önde papaz arkada birkaç fakir aile ya çocuklarından birini veya ihtiyar babalarını gömüyorlardı. Fakat bu merasim sessiz ve sade oluyordu. Ne bir çan sedası dostlarını topluyor, ne bir ilahi zemzemesi ruhları huşuya davet ediyordu. Bu felaket kalpleri yaralıyordu.

Bir gün karı koca iki Ermeni konuşarak gidiyorlardı. İkisi de üzgündü. Fakat erkeğin üzüntüsü daha fazlaydı. Kadın kocasını teselli etmeye çalıştı.

"Ne yapalım, Allah büyük, elbette bizi gözetir," dedi.

Erkek birdenbire kızdı. Karısına sert nazarla baktı.

"Hâlâ Allah mı diyorsun? Allah nerede? Allah var mı? Varsa

bu hal ne?" diye bağırdı. Dereye doğru ilerliyor, yırtık kolunun yeniyle gözlerini siliyordu.

Nihayet bir gün, meş'um bir emir geldi. Eskişehir de tahliye edilecekti. Merkez memuru için gün doğmuştu. O gece Eskişehir'de matemli bir sükun hasıl oldu. Sokağa kimse çıkmayacaktı. Ortalık karardı. Bir gece önce sükun ve huzur içinde aydınlanan evlerde bir ölüm sessizliği başladı. Sokak başlarında nöbetçiler bekliyor, evlerde çekiç sesleri işitiliyordu. Demek onlar da gideceklerdi. Bir zamanlar pencerelerinin önünde mahçup tavırları, namuskâr simaları, afif edalarıyla dikişlerini diken, erkek yüzü görür görmez başlarını içeri çeken masum kadınlar, genç kızlar, hasta ve ihtiyarlar, talihsiz çocuklar, demek onlar da bu felakete ve ölüm seline karışacaklardı...

Filhakika öyle de oldu. Ertesi gün Eskişehir'in biçare aileleri, ellerinde birer sepet, kollarında paltoları, hayvan vagonlarına bindiler, gözleri yaşlarla dolu, kalpleri heyecanlı, asırlardan beri sevip oturdukları, yaşadıkları evlerini, çiçekli bahçelerini, aziz hatıralarını bıraktlar, Eskişehir'in güzel ufuklarına, yiğit Osman'ın adaletine makes olan tarihi şehre veda ettiler. Konya ovasını kuşatan dağlara, Pozantı'nın yalçın geçitlerine, El-Cezire'nin ateşli çöllerine, açlığa sefalete, perişanlığa, ölüme doğru gittiler...

Bu masum halkı kurtarmak için hiçbir vesile yok muydu? Eskişehir'deki Alman rahiple görüştüm. İstanbul'a bir telgraf çekmişti, hiç olmazsa Avusturya sefiri vasıtasıyla Katolik Ermeniler için müsaade almasını söyledim. Kabul etti. Ertesi gün, İstanbul'dan gelen bir emirde, Katolik Ermenilerin, asker ailelerinin, tren kumpanyalarında işçi olanların kalabilecekleri beyan ediliyordu. Bu emir birçok aileleri kurtardı. Genç ve kibar kızlar, normal zamanlarda kendilerine uşaklık bile edemeyen adamlarla, kumpanyanın kardofrenleriyle evlenmeye başladılar. Bu evlenme canlarını kurtarmak içindi. İçlerinden bir kısmı müslüman olmak istiyor, hükümet kabul etmiyordu.

Gesi Bağlarında Bir Tek Gülüm Var

Artık Eskişehir Ermenileri de çıkarılmıştı. Kıymetli halılarının ve eşyalarının hepsi ellerindeydi. Fakat hükümet bunları da

korumaktan acizdi. Sahipsiz kalan evler güya, polis tarafından korunuyordu. Halbuki geceleyin halılar ve davarlar, kıymetli eşyanın hepsi çalınıyordu. Aynı durum İzmit ve Adapazarı'nın tahliyesi esnasında da meydana gelmiş, eşyalar çalındıktan sonra, izi belli edilmemek için evler ateşe verilmişti. Ermenilerin bu felaketinden en ziyade memnun olanlar, Yahudilerdi. Akın akın Yahudi İzmit'e, Adapazarı'na gidiyor, felaketzede Ermenilerin eşyasıyla servet teminine çalışıyorlardı. Eskişehir'de pek az miktarda bulunan Yahudiden biri bir gün yanıma geldi, Ermeniler aleyhinde bulunarak, güya yaranmak istedi. Nazarlarını mütecessisane gözlerime dikti.

"Beyefendi, çok güzel oldu... Gidiyorlar değil mi? Uğurlar olsun, neler yapmamışlardı? Biz Türklere neler yapmamışlardı?" diyerek vatanı seven bir insan edasıyla hislerini belirtmeye çalışıyordu.

Eskişehir'de bu gibi mürailer pek çoktu. Fakat halkın ekseriyeti bu cinayetlerden dilhundu. Ermeniler tehcir ediliyor, diğer taraftan da Türk unsuru kafile kafile ateşe götürülüyordu. Anadolunun vâsi ovalarında, geniş ve mezru tarlalarında, kırık bir boyunduruk parçasından buzağı haline gelmiş, sıska bir çift mecalsiz öküzü idareye çalışan, yalınayak, sefil, yüzleri güneşten yanmış, çocuklardan başka canlı görülmüyordu. Geniş ovaların çıplaklığı ortasında bu talihsiz çocuklar aciz bir mahluk gibi kalıyordu. Bir taraftan Ermeniler felakete sevk ediliyor, diğer taraftan halk açlıktan öldürülüyordu. Katar katar geçen trenlerde yurtlarını terk eden askerlerin meyus ve muzdarip sesleri, acıklı türküler şeklinde aksediyordu. Bazen tren, Anadolu'ya son ve hazin bir veda şeklinde acı bir çığlık koparıyor, birkaç dakika sonra:

Gesi bağlarında bir tek gülüm var
Ey Allahtan korkmaz, sana bana ölüm var,

nağmeleri trenin tekerlek uğultularına karışıyordu.

Oh!.. Bu trenlerle gidenler ne bedbaht insanlardı? Onların da Ermenilerden ne farkları vardı? İkisinin de gayeleri bir değil miydi? Çünkü ikisinin de gayeleri sefaletti, ölümdü. İkisi de

Anadolu'nun iki ucunda ömürlerine, saadetlerine, duygularına nihayet vereceklerdi. Birinin ömrü çöle, diğerininki deniz kenarına kadardı.

İstanbul'da bir sabırsızlıkk hasıl olmuştu. Aylardan beri sokak ortalarında yaşayan, yaşamak için dilenen Ermenilerin sefilane bir hayatını bile çok görüyorlardı. İstasyon civarı tahliye edilecekti. Birkaç aydan beri istasyon bahçelerini işgal edenler artık Konya'ya, Pozantı'ya sevk edileceklerdi. Fakat kimse yerinden kımıldamak istemiyordu. Hemen hepsi de inanıyorlardı ki, Pozantı'da kendilerini bekleyen müthiş bir kuvvet vardı: Ölüm. Dağların etrafındaki ormanlıklar, İttihat hükümetinin İstanbul'dan gönderdiği çetelerle doluydu. Halk ölmemek için Eskişehir'de kalmaya razıydı. Hem zavallıların ne suçları vardı? İsyanı hazırlayanlar, vaktiyle İttihatçılarla birleşenler, Hürriyet ve İtilaf Fırkası İttihatçılara sükût ettireceği zaman, İttihatçılara zahir olanlar, vilayat-ı Şarkiyyede Ruslarla birlikte Türk unsurunu imhaya çalışanlar, İttihatçıların kıt'aline sebep olanlar, binlerce masum Ermeninin kanına girenler, komiteler değil miydi? Bu zavallılar, köylerinde, bağlarında, bahçelerinde, sakin ve refah içinde çalışıyorlar, bulundukları şehirlerin ziraatine ticaretine, umranına hizmet ediyorlardı. Şimdi birkaç türedinin cehaletine, Katil komitelerin kanlı ihtiraslarına kurban olacaklardı... Türk köylüleri birlikte yaşadıkları komşulardan son derece memnunlardı. Hatta Adapazarı ve Eskişehir arasında Ermenilerle meskun köylerin bir çoğunda, Türk ahali hükümete başvurmuşlar, mazbatalar vermişler, komşularını kurtarmak için çalışmışlardı. Fakat hükümetin kalbinde kendilerinin hiçbir merhamet, hiçbir şefkat hasıl edemeyeceklerini düşünmemişlerdi. Rica ve dileklerine hiçbir kimse önem vermemişti.

Nihayet İstanbul'dan emir geldi. Eskişehir'e Muhacirin Memurları gönderilmişti. Bütün Ermeniler Konya'ya, Pozantı'ya ve Halep ovalarına gideceklerdi.

Siranuş'u merak ettim. Mini mini yavruyu görmek istedim. Binlerce Ermeninin içinde o sarışın masum öksüz yavruyu aradım. Nihayet buldum. Büyükanasına yalvardım.

"Bırak bu çocukları, bu felaket geçer, sonra gel, burada beni bul," dedim.

İhtiyar kadın yaşlı gözlerini semaya dikerek:

"Hayır," dedi. "Hayır efendi, sağ ol, biz hep gideceğiz, beraber öleceğiz, hem ben onları nasıl taşıyacağım? Yapacağım şey pek basit: Yolda önce onları sonra kendimi dereye atacağım."

Kalbim sızladı. Eskişehir kafile kafile, katar katar boşalıyordu. Bu trenler, kapalı yük vagonları bile değildi, kafes şeklinde her tarafı açık hayvan vagonlarıydı. Muhacirler İdaresinden gelen memura:

"Bari kapalı vagonlarla gönderin," dedim.

Hiç tavrını bozmadan, lakayıt bir sesle,

"Daha iyi, hava alırlar," cevabını verdi.

Bu zavallıların hava almaya değil, artık yaşamaya bile ihtiyaçları kalmamıştı. Bir gün, yine bir tren, fakat muntazam ve muhteşem bir tren, bu sefalet kafilesi arasından geçti. Enver Paşa ailesiyle, şevket ve ihtişamıyla, İzmir'e gidiyordu. Sabahın sisleri arasında aç halkı tiz bir ses uyandırdı. Birkaç dakika sonra, İttihatçıların hürriyet kahramanı, elleri cebinde, başı açık, trenin ön tarafına çıkmıştı, gözleri yüksek ufuklarda, yıldırım gibi geçip gitti. Yerlere serilen, açlıktan ölen bedbaht tebaaya başını bile çevirip bakmaya tenezzül etmedi.

Gece gündüz istasyonda müthiş bir faaliyet vardı. Bir akşam zarif bir madam, bir paşa ile beraber trenden çıktı. Salona girdi. Bu felaket manzarası kalbinde derin bir üzüntü doğurmuştu. Görüştüm: Matmazel, Liman von Sanders Paşa'nın hanımı imiş. Cemal Paşa'nın yanından, Suriye'den geliyormuş. Üzüntümü o da anladı, derhal bu muhaceret kurbanlarına nakli kelam etti:

"Ah, ne kadar yazık," dedi. "Bu yavrulardan, bu masumlardan, bu biçare kadınlardan bilmem ne istiyorlar? Kimler cinayet yapmışsa onları tecziye etsinler."

Sanki İstanbuldakiler bunlardan daha az mı suçlu? Asıl kafaları kesilecekler o Talat, o Enver, o zalim kabine. Dereler insan gövdeleri, çocuk başları taşıyor. Bu manzara yürekleri parçalıyor. Fakat bir gün bunların hesabı sorulmayacak mı? Alman zabitleri hep bu kesilen başların, parçalanan cesetlerin fotoğraflarını aldılar. Zaten bu zulmü lanetlemek için çeteci zihniyetiyle malul olmak lazımdı. Almanlardan kalpleri insaniyet hisleriyle meşbu (dolu) olanların da bu cinayetlerden müteneffir oldukları-

na (nefret ettiklerine) hiç şüphe yok. Fakat resmi Almanya isteseydi, bu kıtâle mani olurdu. Said Halim Paşa İttihad'ın kör bir aletiydi; Enver ve Talat Almanya'nın sözünden bir adım çıkmazlardı, bu cinayetleri kuvvetlerine güvenerek icra etmeleri imkân haricinde idi. Hiç şüphesiz Almanya'nın zaferine güveniyorlar, bu muazzam faciayı Almanya'nın kuvvetiyle, bu masumlar feryadını Almanların zafer teraneleriyle bastırmak ümidinde bulunuyorlardı. Almanya Anadolu'da kazanacağı menfaatlerle sermest; kurun-u vusta'da (Ortaçağ'da) bile görülmeyen bu cinayetlere; samit (sessiz) ve lakayt, seyirci vaziyetini takınıyordu...

Alman İmparatoru Wilhelm: "Osmanlı Fesini Bile Giyerim..."

Ermenilerin en fazla korktukları Pozantı idi. Orada, çetelerin hücumu kalplerini titretiyordu. Bunlar hangi çetelerdi? İttihat Terakki'nin Turan siyaseti, İslam ittihadı namına Kafkasya'ya gönderdiği çetelerdi. Hatta bir zamanlar Alman İmparatoruna İslam alemi namına müracaat eyleyen, ağalar saltanatında Ocak vaizliğiyle temayüz eden zorbalar, Şeyh Ubeydullah Efendi'yi de bu çeteler giderken, Afgan Emiri'ne göndermemiş miydi? Bu tedbirler ve zulümler hep birer komedya, hep cahilane birer faciaydı. Almanlar, Enver'in Almanya'da bir yüzbaşı kadar askeri hareketi idare edemeyeceğini biliyorlardı. Fakat Türkiye'yi bir sömürge gibi Alman nüfuzu altına almak için Enver'i alkışlamak, âdi bir türediye büyük bir nüfuz vermek, Alman satvetini idame için çok bir şey miydi?

Fas meselesinde: "Almanya cihan siyasetine geç karıştı. Sömürgeler tamamen paylaşıldı. Almanya için Afrika'da yer kalmadı. Almanya'nın sömürge yapacağı yerler, yıkılmaya başlayan İslam devletleriydi. Almanya buraları iktisadi sömürgeleri haline koyacaktı. Bu amaca ulaşmak için fes giymek de lazım gelse giyeceğim, diyen Kayzer Wilhelm idi. Şu halde Enver'e telgraf çekmek, Talat'ı Osmanlı diplomatı sıfatıyla selamlamak, menfaat temkini için gerekliydi. Üçüncü Sultan Selim devrinde Napolyon'un elçisi General Sebastiyani de Kabakçı Mustafa'yı aynı emellerle alkışlamamış mıydı?

Cemal Paşa'nın Telgrafı: Çerkez Ahmet'in İzalesi Vacip

Bir akşam Eskişehir'e Cemal Paşa'dan bir telgraf geldi. Bu telgrafta, Çerkez Ahmet'in trenden çıkar çıkmaz tevkifi emrediliyordu. Hayret! Bunun herhalde mühim bir sebebi olmalıydı. Vakıa, Cemal Paşa'nın Ermenileri koruduğu, kendi mıntıkasına giren biçare halkı muhafaza eylediği biliniyordu. Fakat Çerkez Ahmet'in tevkifi herhalde mühim bir sebebe dayanmalıydı. Çerkez Ahmet İttihat ve Terakki hükümetinin gözbebeği idi. Cavit Bey'in şerefine Zeki Bey'i katledenler arasında bulunan bu İttihat fedaisi şimdi neden tevkif ediliyordu? İttihadın sükûtu üzerine, cinayete mahkum edildiği halde 10 Kanunusani Bab-ı Ali Baskınını takiben affolunan bu vatan mücahidi, İttihadın selameti için her fedakarlığı göze almıştı. Hatta, cihat arkadaşı Nazım'la beraber, son Harb-i Umumide de İttihad-ı İslam namına Kafkas cephelerine kadar gitmemiş miydi? Çerkez Ahmet gerçek bir mücahitti. Maarif Nazırı Şükrü Bey yakında onun namıyla bir lise veya ilkokul mektebi açacaktı. Ocak şairleri zafer ve nusreti için şiirler yazacaklar, Ocak alimleri (Türk Ocağı) bu büyük mücahidin ruhiyyatını tetkik edeceklerdi. Şimdi bu tezat nereden ileri geliyordu?

Nihayet o da anlaşıldı. Çerkez Ahmet Ermenilere karşı arkadaşı Nazım ve Halil ile beraber birçok fecaatler yaptıktan sonra, Cemal Paşa'nın bölgesine [Suriye] gitmiş, orada yığınlarla Ermenileri görünce hayret etmiş. Askerce bir selam ifasından sonra: "Emir buyurun, bir teşkilat yapalım, bunları da temizleyelim," demiş.

Cemal Paşa razı olmamış. O sırada İstanbul mebusu Zöhrap, Varteks ve diğer arkadaşları da İstanbul'dan sürülmüşler, Halep'e gelmişler. Ateşin zekası, feyizli dimağı, hassas ruhu ile milletin selametini şahsi hislerine feda eden Zöhrap Efendi, Cemal Paşa'nın huzuruna çıkmış. Kendilerinin Diyarbekir Divan-ı Harbine gönderileceklerini, yana yakıla, ağlaya sızlaya anlatmış. O kadar acı gözyaşları dökmüş ki, Cemal Paşa da acıyarak, kendilerini koruyacağına söz vermiş. İstanbul'a Dahiliye Nazırı Talat Paşa'ya bir telgraf çekmiş. Bu mesele kapanıncaya kadar Zöhrap ve arkadaşlarını ortadan kaybedeceğini, mesele yatışınca

meydana çıkaracağını söylemiş, Talat razı olmamış ve Diyarbekir'e gitmeleri için ısrar etmiş. Nihayet Cemal Paşa isteğinin kabul edilmediğini görünce, Talat'tan gelen telgrafı memurlarına bırakmış, "bunu ben hareket ettikten sonra kendilerine gösterin," demiş ve hareket etmiş. Zöhrap ve arkadaşları üzüntülü ve dilhun, bir araba ile Diyarbekir'e doğru yola çıkmışlar. Nihayet yolda Çerkez Ahmet'in çetesine rastlamışlar. Çerkez Ahmet bu zavallıları birer hamlede perişan etmiş. Cemal Paşa bunu haber alınca fena halde kızmış, Çerkez Ahmet'in tevkifini emretmiş. Mesele bundan ibaretmiş.

Çerkez Ahmet'i getiren tren geldiği zaman, her taraf inzibat altına alınmış. Ahmet, esasen Afyonkarahisar'da tevkif edilmiş, Eskişehir'e muhafaza altında getiriliyordu. Trenden uzun boylu, kalpaklı, İttihatçı murahhas ve valilerin seyahat kıyafetinde pala bıyıklı, zayıf yüzlü biri çıktı.

Arkasından kadife pantolonlu, esmer, orta boylu biri daha geliyordu. Uzunu Çerkez Ahmet, ötekisi mülazım Halil idi. Bunlar Teşkilat-ı Mahsusa marifetiyle gönderilen çete reisleriydi. Özellikle Halil'in gazası daha büyüktü. Bu mücahit, mebus Suudi Bey'in çetesi Ardahan'a girdiği sırada o da Artvin'e gitmiş, bu güzel beldede yaşayan Ermenileri perişan eylemişti. Bu felaketi daha Ulukışla'da bulunduğum zaman işitmiştim.

Bir Alman gazetesinin muhabiri menfur çetelerin cinayetlerinden nefret ediyordu: "Görseniz ne zalim hareketlerde bulundular! Lanet olsun, bir daha bu adamlarla yola çıkmaya! Ne İslam ne Hıristiyan hiçbir şey tanımıyorlar. Şimdi orada İslam İslamla çarpışıyor." Alman gazetesi muhabirinin bu sözleri birer gerçekti. Üç sene sonra Artvin'e gittiğim zaman, bunun ne derece doğru olduğunu gördüm. Zavallı Ermeni kadınları, Türk üniforması gördükleri zaman, ezile büzüle duvar diplerine sokuluyordu. Cennetten numune olan güller, çiçekler, meyve ağaçlarıyla ruhlara şevk ve serinlik veren güzel belde bomboştu. Halil ve avanesi Artvin halkına o kadar zulüm etmişlerdi ki, Ermenilerin teşviki üzerine, Rus hükümeti tarafından Sibirya'ya sürülen İsmail Ağa bu bedbaht halkın çektiklerine dilhun olmuş, Rus ordusunun geri çekilmesinden sonra Ermenileri tecavüzden vikaye eylemişti.

Çerkez Ahmet, Ermeni fecayii için mühim bir vesika idi. Bu kanlı olayın safahatını bizzat failinden dinlemek istedim. Çerkez Ahmet'e Vilayat-ı Şarkiyyede neler yaptığını sordum. Çizmeli ayaklarını birbirinin üzerine attı, sigarasının dumanlarını karşıya doğru savurarak: "Bey birader," dedi. "şu durum namusuma dokunuyor. Ben bu vatana hizmet ettim. Gidin, görün, Van ve çevresini Kabe toprağına çevirdim. Bugün orada tek bir Ermeniye tesadüf edemezsiniz. Vatana bu kadar hizmet ettim, sonra o Talat gibi hergeleler İstanbul'da buzlu bira içsinler, beni de böyle muhafaza altında getirtsinler, yok, bu haysiyetime dokunuyor!" Fakat onun bir arkadaşı vardı, kendisiyle beraber Zeki Bey'i öldüren Nazım! Çerkez Ahmet'e Nazım'ı sordum:

"Sus bey birader. Zavallı şehit oldu," dedi.

Çerkez Ahmet'ten daha fazla malumat almak istiyordum.

"Peki bu Zöhrap falan ne oldular?"

"Aaa... Duymadınız mı? Hepsini geberttim."

Cıgarasının dumanlarını havaya doğru savurdu, sol eliyle bıyıklarını düzelterek sözüne devam etti:

"Halep'ten çıkmışlardı. Yolda rast geldik. Derhal arabalarını kuşattım. Gebereceklerini anladılar. Varteks dedi ki:

'Peki Ahmet Bey, bize bunu yapıyorsunuz, fakat Araplara ne yapacaksınız? Sizden onlar da memnun değiller.'

'O senin bileceğin iş değil kerata,' dedim. Bir mavzer kurşunuyla beynini patlattım. Sonra Zöhrap'ı yakaladım. Ayağımın altına aldım, kafasını ezdim."

Çerkez Ahmet, o sabahki trenle İstanbul'a gitmişti. Ahmet'in dönüşü, arkadaşlarını pek mütehayyir ediyordu. Bu haber Merkez Kumandanı Cevat Bey'le beraber kumandanlık odasında bir şeyler muayene eden Bedri'nin de hayretini mucip olmuştu. Fakat bunda herhalde bir yanlışlık vardı: Çerkez Ahmet Halep'e gidecekti. İki sene evvel izzet ve ikramla büyük bir mücahit sıfatıyla çete reisliğini üzerine alan Çerkez Ahmet, Merkez Komutanlığına nasıl olur da mevkufen getirilebilirdi? İnzibat kumandanı bunu haber aldığı zaman hakikaten şaşırdı, mebhut bir halde: "İçeri gelsin!" dedi.

Çerkez Ahmet elinde sigara, vakur endamıyla kollarını sallayarak içeri girdi. O zaman odada samimi bir sohbet başladı,

Yüzbaşı ayağa kalkmış: "Vay kardeşim, Ahmet'ciğim, nereden böyle?" diye koca katili kucaklıyor, Çerkez Ahmet peltek lisanıyla: "Azizim bunda bir yanlışlık olacak, fakat bu bir edepsizlik," diyordu.

Birkaç hafta sonra haber alındı: Çerkez Ahmet Şam'a gönderilmiş, "izalesi vacip olmakla!!!" Cemal Paşa tarafından kaydı görülmüştü

Nerde Osman Gazi'nin Adaleti?

Eskişehir'de Katoliklerden, asker ailelerinden başka Ermeni kalmamıştı. Bir kısmı trenlerle, bir kısmı kafileler halinde karadan gönderilmişti. İstasyon civarındaki karargahlarda paçavralardan, çadır izlerinden başka bir şey görülmüyordu.

Fakat İstanbul boş durmuyordu. Tren tren Ermeni mütefekkirleri [düşünürleri] ve sanatkarları Anadolu'nun ücra köşelerine gönderiliyordu. Bir akşam dolu bir tren geldi. İstasyondan baktım, bütün tanıdığım ve bildiğim simalardı: Diran Kelekyan, Pozant Keçeyan, Torkumyan...

Mütefekkir, vatanperver ne kadar Ermeni varsa kafile kafile sürülmüştü. Hatta İstanbul'dan bütün Ermenilerin çıkarılacağı bile söyleniyordu. Zaten sürülmedik, asılmadık kim kalmıştı? Osmanlı tebaası güya bütün türedilere babalarından miras kalmıştı. Bu mezalime karşı hiç kimse sesini çıkarmıyordu. Hallaçyan Efendi yine Ada'da, müzeyyen köşkünde İttihatçılara ziyafet çekiyor, Ermeni mebusları yine Meclis-i Mebusanda Talat'lara avanesine dalkavukluk etmeye devam ediyorlar, Rum, Ermeni ve Yahudi tüccarları ihtikarda yine Türklerle rekabet ediyorlardı. İstanbul'da bu cinayetleri haklı göstermek için lazım gelen propagandalar tamamen hazırlanmıştı. Ermeniler düşmanla ittifak etmişler, İstanbul'da isyan çıkaracaklar, İttihatçı reislerini öldürecekler, Boğaz'ı açmaya muvaffak olacaklardı. Bu âdi tezvirler, ancak açlığını bile idrak edemeyen halk tabakasını ikna edebiliyordu. Keşke Ermeniler İttihat reislerini devirmeye muvaffak olsalardı, o zaman Türkiye'yi de Türkleri de türedilerin tahakkümünden kurtarmış olurlar, Türklerin ebedi minnettarlığını kazanmış olurlardı..

Ermenilerin istiklal ve kurtuluş gayeleri düşünülecek olursa, böyle bir hareket onların bütün emellerini suya düşürebilirdi. Çünkü İttihat reislerinin sükutu, memlekette İtilaf ve sulh taraftarı bir fırkanın iktidara geçmesine sebebiyet verir, o zaman Alman çemberinden kurtulmak kabil olursa, İngilizlerle uzlaşılır, Türkiye daha baş bir vaziyet iktisap edebilirdi. Alman çemberinden kurtulmak kabil olmadığı takdirde, harbe devam edilir, fakat hiç olmazsa İttihat türedilerinin zulmüne nihayet verilmiş olurdu. Binaenaleyh Ermenilere isnat edilen bu teşebbüste hiçbir mantık aramak kabil değildi. Halbuki tehcir meselesi, gerçekte şark vilayetlerindeki Ermenilerin çıkardıklar isyan ve kıt'alin son bir mukabelesiydi ve bunu teci eden de Almanların müteselsil zaferiydi.

Tehcir mezalimine Eskişehir'de halktan iştirak edenler yoktu. Ermenilerin en çok zulüm gördükleri bazı memurlar, jandarmalar ve polislerdi. Pek çok yerde muvazzaf ordu zabitleri bu kanlı icraatla ellerini bulaştırmamışlardı. Halk müteessirdi. Özellikle, Anadolu vilayetlerinin köylerinde yapılan icraatlar, o vilayetlerdeki valilerin kabiliyetlerine, cinai istidatlarına göre idi. Eskişehir'de ölenler Talat'ın zulmüne, icraatına tehcir beliyyesiyle kurban olanlardı. Burada halktan, jandarmadan, hatta polisten hiçbir kimse insan öldürmemişti. En elim facialarn Bursa ve Ankara'da yapıldığı söyleniyordu. Ankara'dan gelenler üzüntülü bir lisanla anlatıyorlardı: Evleri abluka edilmiş, yüzlerce Ermeni ailesi arabalara doldurularak derelere dökülmüştü. Birçok kadın bu fecaatler karşısında aklını oynatmıştı. Ermeni zenginlerinin evleri satın alınmış, takrir verilir verilmez, paralar zorla, zulümle geri alınmıştı.

Bu fecaatleri duyup da üzülmemek mümkün değildi. Bunun bir gün hesabının sorulacağı muhakkaktı. Bu hareket insanlık namına bir cinayetti. Hiçbir hükümet, hiçbir devirde bu kadar gaddarane bir cinayet işlememişti. Ermenilerin kanlı bir şekilde tehciri memleketi mühim bir uzuvdan mahrum etmekti. Hatta bu elim icraati müteakip, Eskişehir'de değirmenler durmuş, halk ekmeksiz kalma tehlikesine uğramıştı. Çünkü memlekette her sanat anasırların kabiliyet ve istidadma göre bölünmüştü.

İstasyon civarına, Porsuk kıyılarına gittim. Hazin bir sonbahar yaprakları döküyor, çiçekleri solduruyordu. Çarşı boyunda kaplıcaların taş binaları, kahraman Osman'ın, genç Orhan'ın

adalet ve şefkatine şahit iki tarihi abide gibi yükseliyordu. Ne feci bir tezattı.

Bir zamanlar Osman Gazi burada yine bu Pazar yerinde, Bilecikli bir Hıristiyanın hakkını gaspa çalışan Germiyanlı bir Türkü cezalandırmış, adalet ve halka karşı sevgisini ispat eylemişti. Şimdi aynı şehirde evler ve yurtlar gaspediliyor, çoluk çocuk dağ başlarına atılıyordu.

Eskişehir'in faal, namuslu ve vakur halkı işleriyle meşguldü. Bu zalim hükümetin kahrına bir zamanlar onlar da uğramışlar, içlerinden fedakar simalar ömürlerini Sinop zindanlarında geçirmişlerdi. Kalpleri hürriyet aşkıyla çarpan, İttihadın zulmüne karşı vicdanen isyan eden Eskişehir evlatları bu faziletleriyle iftihar edebilirlerdi.

Gözlerim gayrı ihtiyari tren yoluna, mor dağlarla nihayetlenen ağaçları sarmaşıklara doğru çevrildi. Bir zamanlar burada, soğukta gecenin karanlıkları içinde yatıp uyuyan, ağlayan, korkunç rüyalar aileleri düşündüm. Şimdi kim bilir nerelerde, hangi dağda, hangi gaddar çetenin pençelerinde kurban olmuşlardı.

Zavallı Siranuş, güzel, masum, sen nerelerdesin?"

A. DİLAÇAR VE TARİHLE YÜZLEŞMEK

Orhan Pamuk'un *Zürich* gazetesine verdiği mülakatta söylediği sözler şimşekleri çekti, hep o bilinen sövgüler arasında yazarın Nobel almak için öyle konuştuğu veya ailesinin Selanik kökeninden geldiği gibilerinden sözler fikir olmasa da, hiç değilse küfür de değildi. [Nasıl olsundu, "Selanikli" olan sadece Pamuk ailesi miydi.? Resmi söylemde insan üstüleşmiş Ulu Önder Atatürk nereliydi?]

Orhan Pamuk'un sözettiği Ermeni Tehciri'nden bu yana tam 90 yıl geçmiş, biz hâlâ tarihimizle yüzleşememişiz. Yüzleşmeye de niyetimiz yok. Oysa, Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı tahkikat encümeni kurmuş, olaydaki suçu tespit etmiş, bunları kayıtlara, zabıtlara geçirmiş, hatta sorumlu gördüklerini yargılamış, mahkûm etmiş. Fakat "hani belge, hani belge?" diye diye, bizzat Osmanlı parlamentosunun belgelerini belgeden saymamışız.

"Konuyu tarihçilere bırakalım, onlar tartışsınlar, siyasi bir mesele haline getirmeyelim" diyenler var. Sorunu tarihçiler tartışsın, demek olay dünde kalmıştır, günümüzle bir ilgisi yok demek. Tarihçilerin vardıkları sonuç hukuki ve siyasi alana aktarılmadıkça akademik kalmaya mahkûmdur.

Olay Bir Devlet Suçuydu

Oysa, olay bir devlet suçuydu, bunun da sorumlusu tetikçileriyle, suikastleriyle ünlü İttihatçı önderlerdi. Cumhuriyet devleti 1915'i inkâr yoluna giderek, ister istemez onu günümüze kadar taşımış oldu. [1912'de muhalefete düşmüş olan İttihatçıların ileri

gelenlerinden Enver ve Talât beyler Ocak 1913'te yanlarına silahşörlerden Yakup Cemil, Sapancalı Hakkı, Mustafa Necip ve 40 kadar fedaiyi alarak Bâb-ı Ali'yi (Sadareti) basmışlar, çetin ceviz Harbiye Nazırı Nazım Paşa'yı ve bazı yaverleri öldürmüşler, Sadrazam Kamil Paşa'ya istifaname imzalatmışlar, hükümeti gaspetmişlerdi. Ekim 1913'te Almanya'yla askeri bir antlaşma yaparak orduyu ve dış politikayı General Liman von Sanders'e teslim etmişlerdi. Birinci Dünya Savaşı başlayınca da, Sadrazam Sait Halim Paşa'nın yalısında Almanya'yla kabineden bile gizli bir antlaşma imzalayarak, Almanya'nın yanında savaşa girmeyi taahhüt etmişler, Fransız savaş gemilerini batırıp Marmara'ya sığınmak isteyen iki savaş muhribini "satın aldık" diye ilan etmişler, gemilerin Alman mürettabatına kalpak giydirmişler, sonra da o iki gemi gitmiş, Sivastopol limanını bombalayıp, bazı Rus gemilerini batırmış, iki gün sonra da Rusya Türkiyeye savaş açmıştı. Büyük önder Enver Allahuekber dağlarında 90.000 insanımızı karlara gömmüş, olay kamuoyundan saklanmıştı. Derken, 1915 Nisan'ından başlatılan trajik olaylarda Ermeniler Rus yanlısıdır diyerekten 3,5 milyon insanın bir kısmını öldürtmüşler, geri kalanını yerlerinden yurtlarından Suriye'ye sürmüşlerdi. Kısacası, resmi tarihte ve resmi diskurda İttihatçılar her konuda suçluydular ama Ermeni meselesinde haklı ve masumdular.]

(...)

Agop Dilaçar'ın Atatürk Anıları

Bir buçuk yıl sonra Kemal Atatürk'ün doğumunun 100. yılı vesilesiyle yapılan yayınlarda çeşitli anılar anlatılırken, Agop Dilaçar'ınkine de yer verildiydi.

Agop Martayan Harb-i Umumi (Birinci Dünya Savaşı) başlayınca 19 yaşında silah altına alınıp ihtiyat zabiti olarak Kafkas cephesine sevkedilir. Ama oradaki Ermeni yedek subay ve erler çok geçmeden Suriye'ye gönderilirler. Martayan "bunun asıl nedenini Nisan 1915'te 'Büyük Tehcir' başlayınca öğrendik" diye yazar.

Suriye'deki İngiliz savaş esirleri kendilerine kötü muamele yapıldığını söyleyerek İngilizce konuşan Mülazim-i Evvel (Teğ-

men) Martayan'a şikayette bulunurlar, üstlerine tavassut etmesini rica ederler. Bunun üzerine Martayan İngiliz casusu olarak zincire vurulup, kumandanın karşısına çıkarılır. Martayan kumandana "esirlere kötü davranarak, barbarlık, eziyet ve işkenceyle muamele ederek Türkiye'nin medeni bir memleket olamayacağını" söyler. Kumandan kendisini dinledikten sonra, Martayan'ın ellerini çözmelerini ve odadan çıkmalarını söyler, sonra da teğmene çay ikram edip fikirlerini dinler, Martayan'ı maiyetine alır." [İlgili bir makaleyi www.biyografi.net' te Ceyhun Sunsay'ın kaleminden okuyabilirsiniz.]

Adı Mustafa Kemal Paşa olan kumandan, 1932'de Cumhurbaşkanı olarak özel vize çıkartarak, Sofya'da üniversitede Şark Dilleri ve Osmanlıca hocası olan Agop Martayan'ı I. Türk Dil Kurultayına davet eder, kendisinden Türk dili konusunda çalışmalar yapmasını ister.

"T.C. Maarif Vekaleti"nin 1933'te İstanbul Devlet Matbaasında bastırdığı "Birinci Türk Dil Kurultayı-Tezler ve Müzakere Zabıtları" başlıklı kitapta Agop Martanyan'ın parlak kağıda basılmış bir portresi yer almaktadır. Aynı kurultaya katılan diğer Ermeni delegelerden sadece Bey olarak söz edilmiştir: Bedros Bey, Hrant Bey, Gürdikyan Bey, Kevork Bey, Mihran Bey.

1932'de soyadı kanunu çıktığında, TBMM Kemal Paşa'ya Atatürk soyadını verir. Aynı yıl Atatürk Agop Martayan'dan, Türkçe'ye yaptığı katkılarından dolayı Dilaçar soyadını almasını ister.

Resmi deyimle A. Dilaçar DTCF'de Genel Dilbilim ve Dil Tarihi hocalığı yapar (1936-50), Türk Ansiklopedisi'inde baş danışman olarak çalışır (1942-69), Türk Diline Genel Bir Bakış, Dil, Diller ve Dilcikler, Devlet Dili Olarak Türkçe, Türkiye'de Dil Özleşmsi, Kutagu Bilig İncelemesi, Anadil İlkeleri gibi kitaplar yazmış, *Türk Dili* dergisi ve *Belleten* yıllığında makaleler yayınlamıştır. Yaşamının geri kalan kısmını tamamen Türk diline ve bir devlet kurumu olan TDK'na vakfeden Agop Martanyan Dilaçar'a devletin ve medyanın reva gördüğü muamele onun Agop adını, cenaze töreninin hangi kilisede yapılacağını, defnin kabristanda olacağını anmayarak, bilimcinin Ermeni'liğini kamuoyundan gizlemek olmuştu. [Agop hoca cenazesine reva

görüleni göremediği için, hizmet ettiği mercilerin gerçek yüzünü de öğrenemedi. O kadirbilmezlik kalktı mı sanıyorsunuz? Örneğin, Türkçe dilinin en büyük hocalarından birisinin Ermeni olduğunu 70 milyon nüfuslu ülkede bilen 70 bin kişi var mıdır acaba?]

Avrupa Birliği'ne girdik, giriyoruz diye Türkiye'nin çağ atladığını sananlar, "tarihimizle yüzleşmemiz gerekir" denilmesine bile tahammül edilmediğini düşünmelidirler. Pamuk'un sözlerinin Türkiye'ye kara çalmak, Türkleri küçük düşürmek, ucu tazminata kadar gidecek bir sürece yardımcı olmak gibi ithamlarla yadsınmasına karşı yukarıdaki sözümü yineleyeceğim:

"Hükümet gaspçısı, oldu bittici, çeteci, maceracı İttihatçı önderliğinin 1913 ve sonrasındaki her şeyi kötüdür", "ama Ermeni Tehciri (uluslararası dilde "deportasyonu") haklıdır ve güzeldir", öyle mi?

Agop'un Adı Yok

12 Eylül 2009 büyük dilbilimci Agop Dilaçar'ın 30. ölüm yıldönümü. Bu kısa değinmede hatırlatacağım olayı daha önce Sesonline'da yazmıştım. Şimdi giriş bölümünü bir miktar kişiselleştirerek tekrarlayacağım.

1979'un Eylül ayıydı. O sırada mensubu bulunduğum partinin seçim çalışmalarının koşuşturmaları içinde güncel olayları izlemekte zorluk çekerken, bir akşam annemi ziyarete gitmiştim. TRT Televizyonunun ana haber bültenindeki haberlerden birinde sunucu Türk Dil Kurumu kurucularından büyük dilbilimci Adil Açar'ın o gün aksama doğru öldüğünü ve yarın defnedileceğini söylüyordu. Cenaze töreni hakkında cami, vakit namazı ya da kabristan hakkında hiçbir bilgi yoktu.

O dilbilimcinin adını hiç duymamıştım. Yaşı gereği annem bilir diye mutfağa gidip ona sordum. "Adil Açar'ı nereden uydurdun. Yanlış duymuşsun, o Agop Dilaçar'dır" dedi ve kim olduğunu söyledi. Ben Agop Dilaçar'ı da bilmiyordum. O sırada günlük gazete çıkarıyorduk, aynı yanlışı yapmışlarsa düzeltsinler diye gazetedeki nöbetçi arkadaşlara telefon ettim. Meğer bir başka arkadaşım da aynı amaçla telefon etmiş. Gazete dar bir büt-

çeyle çıkıyordu. İstanbul baskılarının kalıpları bile büyük gazetelerden erken matbaaya gönderiliyordu. Anadolu ajansından öyle bir haber geldiğinde kalıplar bağlanmışmış. Haberi koymamışlar. Böylece biz de devletin suçuna ortak olmaktan kurtulmuştuk.

Aynı gece TV Kapanış bülteninde de işittiğimiz isim gene Adil Açar oldu. Ertesi gün gazetelerde TDK'nın ölüm ilanlarındaki isim A. Dilaçar'dı. O yıllarda başlıca iki haber ajansı olan Anadolu Ajansı ve Hürriyet Haber Ajansı kaynaklı gazete haberlerinde de A. Dilaçar yazılıydı. Ve defin hakkında hiçbir bilgi yoktu.

Yazının kişisel kısmını bitireyim: Sonradan annem Dilaçar'a yapılandan dolayı utandığını söyleyecekti. Cumhuriyetin ilk dönemlerinden başlayarak 43 yıl öğretmenlik yapmıştı. 'Agop Hoca hepimizin hocasıydı' dedi. O güne değin ilköğretim eğitimcilerinin çocuklara okuma yazmayı ve temel bilgileri öğrettiklerini sanırdım, oysa dilli doğaçlama öğrenmiş çocuğun Türkçelerinin şekillendirilmesi ve kurallara oturtulması, geliştirilmesi gibi bir eğitim işlevleri de varmış. Özellikle üst sınıfların konuştuğu dille, halkın dilinin hayli farklı olduğu, sınıf ayrılıklarının dile çokça yansıdığı, Osmanlı dilinden Türkçeye geçilmesinin aynı zamanda bu farklılıkları azaltacak tarzda gerçekleştirildiği, en önemlisi nüfusun yüzde90'dan fazlasının okur yazar olmadığı yıllarda 'Hocaların Hocası' Agop Dilaçar'ın yaptığı çalışmaların şimdi çoktan unutulmuş değeri ortadadır. Agop Dilaçar o çabanın en önde gelen İSİMSİZ kahramanıydı. Bugün gelişkin bir Türkçeye ulaştığımız için pek farkında olmayabiliriz, ama 1930'lu 40'lı yılların gazete-mecmua koleksiyonlarını karıştırdığımızda veya o dönemlerin tercüme eserlerine, mesela Maarif Klasiklerine baktığımızda bugünkü Türkçenin yetkinlik ve zenginlik farkını daha iyi görüyoruz.

Olayı ertesi günkü baskıda haberleştirdik, bir makaleyle de kınadık. İki gün sonra İlhan Selçuk aynı doğrultuda bir yazı yazdı. Başka hiçbir gazete Dilaçar haberinin ve ilanının niçin isimsiz verildiğinden söz etmedi. Fakat çok sonraları (Internet çıktıktan sonra) bir Alman Internet sitesinde bilginin biyografisi verilirken, öldüğünde Dilaçar'ın Ermeni kimliğinin devlet radyo ve

televizyonu tarafından "halının altına süpürüldüğü"nün yazılı olduğunu gördüm. Demek ki, Türk basınının ses çıkarmayarak paylaştığı devlet ayıbını, yabancılar atlamamış.

Dilbilime Hasredilmiş Bir Hayat

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda Osmanlıca'dan Türkçe'ye geçilirken Türkçe dilbiliminin en büyük hocası Agop Martanyan oldu. Reisicumhur Gazi Paşa onu 1932'de Bulgaristan'dan 1. Türk Dil Kurultayına pasaportsuz getirmiş, Türk Dil Kurumu'nun kurucu yöneticilerinden yapmış, soyadı kanunu çıkınca Martanyan olan soyadını Dilaçar yapmasını istemişti. [Kurultayda dört Ermeni delege daha vardı.]

Türkiye'nin yetiştirdiği bu değerli bilimcinin etimolojideki yetkinliğini ve Türk diline katkılarını arkadaşı Sennur Sezer'den aktaralım (*Evrensel*, 24. 01.2007): Agop Martanyan 1895'te İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Gedikpaşa'da ABD misyoner okulunda yaptı. İngilizce, Rumca, İspanyolca öğrendi. Robert Kolej'iden 1915'te mezun oldu. Latince, Yunanca, Almanca, Rusça, Bulgarca üzerinde çalıştı. Birinci Dünya Savaşı'na ihtiyat zabiti olarak katıldı. Kafkas cephesinde gösterdiği başarıdan dolayı madalya ile ödüllendirildi. Ermeni tehcirinden dolayı ordudaki Ermeniler Suriye Cephesine sevkedilince o da Suriye'ye gönderildi. İleride Türkiye Reisicumhuru olacak Mustafa Kemal Paşa'yla orada tanıştı.

Eserleri

Savaştan sonra Robert Kolej'de İngilizce öğretmenliğine başladı (1919). Sofya'da Svabodan Üniversitesi'nde Eski Doğu Dilleri ve Osmanlıca okuttu. Avrupa'da ve İstanbul'da çıkan Ermenice gazetelerde yazdı. Yazının doğuşu (1928), Albion Bahçesi (1929) adlı kitaplarını yayımladı.

İlk dil kurultayında "Türk, Sümer ve Hint dilleri arasındaki rabıtalar (ilişkiler)"; ikincisinde "Türk paleoetimolojisi" konulu bildirilerini sundu. Türk Dil Kurumu baş uzmanlığına atandı (1934). Atatürk'ün isteğiyle Dilaçar soyadını aldı (1935). Anka-

ra Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde dilbilim tarihi ve genel dilbilim okuttu (1936-1951). *Türk Ansiklopedisi*'nde başdanışmanlık ve baş redaktörlük yaptı (1942-1960). Eski Türk dilleri ve lehçeleriyle ilgili araştırma ve incelemelerini ölümüne dek sürdürdü. Dilin özleştirilmesine ve çağdaş kavramları karşılayacak bir bilim ve kültür dilinin yaratılmasına çalıştı. Başlıca yapıtları:

Les bases Bio-Psychologique de la Theorie Gunes Dil (Güneş Dil Teorisinin Biyopsikolojik Kökenleri), "Azeri Türkçesi" (1950), "Batı Türkçesi" (1953) *Lehcelerin Yazılma Tarzı Turk Dil ve Lehçelerinin Tasnifi Meselesi* (1954), *"Devlet Dili Olarak Türkçe"* (1962), *"Wilhelm Thomsen ve Orhon Yazıtlarının Çözülüşü"* (1963), *"Türk Diline Genel Bir Bakış"* (1964), *"Türkiye'de Dil Özleşmesi"* (1965), *"Dil, Diller ve Dilcilik"* (1968), *"Kutadgu Bilig İncelemesi"* (1972), *"Anadil İlkeleri ve Türkiye Dışındaki Başlıca Uygulamalar"* (1978).

Yukarıdaki paragraflardan görüldüğü gibi, yaşamı boyunca Türk diline hizmet eden, hatta *Orhun Yazıtlarını* bile okuyarak günümüz Türkçesine kazandıran bu en büyük Türkçe öğretmeni öldüğünde onun onca hizmetinin karşılığı, TRT spikerlerinin dilinden ölenin Adil Açar isimli bir Sarı Çizmeli Memet Ağa olduğunun sanılmasıydı.

Ermeni Olmak Kabahat

Dahasını da söyleyelim: Oğlu Vahe Dilaçar'ın -mülakat yapan Şule Perinçek'e- anlattığına göre, Türk Hükümeti Dilaçar'a hiç pasaport vermemiş. Sekiz dil bilen uluslararası çaptaki dilbilimci bilimsel amaçla ya da başka bir nedenle hiç yurt dışına çıkamamış. Bir başka Ermeni dilbilimci olan, çeşitli sözlükler hazırlamış bulunan Pars Tuğlacı Türk Dil Kurumu'na üyelik başvurusunda bulunduğunda talebi "Kurumda zaten bir tane Ermeni var" saikiyle reddedilmiş.

Türkçe'nin ilk etimologu da Ermeniydi. Bedros Keresteciyan (1840-1909) ilk Türkçe etimoloji sözlüğünü hazırlamış dilbilimcimizdir.

Kamu kuruluşlarındaki Ermeni fobisinin boyutlarını göster-

mek için bu Agop Dilaçar örneği çarpıcıdır. Ermeniyseniz Türklüğe bu kadar çok hizmet etmiş olsanız dahi öldükten sonra bile yakanızı bırakmıyorlar. Ancak Sabiha Gökçen gibi asimile olmuşsanız ve Ermeni kökeninizi bir günah gibi saklamışsanız ve hele hele Reisicumhur Gazı Paşa Hazretleri sizi yetimhaneden alıp Çankaya'ya çıkarmışsa ve gidip Dersim'li köylüleri bombalamaktan – sanki matah bir şeymiş gibi kendinize dünyanın ilk kadın savaş pilotu ilan etmekten başka hayatta hiçbir özelliğiniz olmamışsa, o zaman size itibar ediyorlar. Hava limanlarına adınızı veriyorlar. On yıllar boyunca toplumdan titizlikle saklanmış ayıbınızı (Ermeni ana-babadan doğmuşluğunuzu) açıklayan Ermeni gazeteciyi önce Vilayet makamına çağırıp "tekzip et" diye tehdit ediyorlar, sonra o gazeteci bu görüşmeyi açıklayınca, öldürüyorlar.

Yukarıda andığımız resmi Ermeni düşmanlığının bir başka örneği de şöyle: ABD'de Beyaz Saray Türk Kütüphanesi Müdürü Abraham Bodurgil 2000 kitaplık Atatürk bibliyografyası hazırlamış, ama haber TRT Televizyonunda Atatürkçülük adına övüne gerine verilirken, o bibliyografyayı hazırlayan kişinin adından hiç söz edilmemiş. Böylece Atatürkçülerin ne kadar Türkçü (ve Ermeni düşmanı) oldukları bir kez daha tescil edilmiş.

Ulu Önder'in evlatlığı Sabiha Gökçen'in Ermeni kökenini sakla, en büyük Türkçe bilimcisi Agop Dilaçar'ın Agop'unu gizle, hem ulu önder, ulu önder diye diye Kemal Atatürk'e ulvilik ve dinsellik atfet, hem de Atatürk Bibliyografyası hazırlayan Beyaz Saray Kütüphanecisi Abraham Bodurgil'in adını yok et, Atatürk'e tap, tapındır, Türkçülüğe tak takıştır.

Başka Ulusları Aşağılamak

Kuru sıkı Türklük övgüsü yapanları görmezlikten geliyorlar. Türkler hangi ulusu seviyorlar, merak ediyorum. Yunan kahpedir, alçak palikaryadır, değil Ermeni olmak, o kökenden gelmek bile "gâvurun dölü" olmaktır, Yahudi cimri bezirgândır, "Çıfıt" kelimesi müzevir, bozguncu anlamına gelen bir küfür olmuştur, eskiden Yahudi Pazarının diğer adı olan "Çıfıt Çarşısı" da öyle. (Bugünkü Eminönü sahil doldurulmadan önce Bizans'ta Yahudi

Mahallesi ve çarşısıymış. Osmanlı Çıfıt Mahallesi demiş. Ama kelimenin pejoratif olması sonraki yüzyıllara rastlar.

Devam edelim. Acem palavracıdır, Arap fellahtır, dili "uydur uydur söyle", müziği "ya lelli"dir, en sevdiği şey "kırmızı çorap"tır, TV yorumcularına göre bile, 'kalleş'tir. Harpte bizi 'arkadan vurmuştur' (mesela medya uzmanı Ali Saydam öyle diyor), Moskof ayıdır (toplumda senin gibi insan sevmez olmaktansa, doğada ayı olmak daha makbul olsa gerek.) Çerkesler halayık, Bulgarlar çobandır, Romenler Çingene. Çingene zaten en ağır küfür.

Başka uluslara, etnilere bu kadar çok olumsuzlama sıfatı yakıştırırsan sana da elbet bir ad icat ederler. Mesela "Etrak-ı Bîidrak" derler.

Gelelim Kürt'e. Türk'ün ona yakıştırdığı en bildik sıfat "Kuyruklu Kürt"tür. Üniversitede Diyarbakırlı bir arkadaşım batılı arkadaşlarıyla hamama gitmişti, onların peştamalının arka tarafına bakmaya çalıştıklarını hissetmiş, nedenini sormuş, "kuyruğuna bakıyorduk" demişler, Kürtlerin kuyruklu olduğuna inanırlarmış.

Oysa kuyruklu olmakta utanılacak bir şey yok, hepimiz kuyrukludan geliyoruz, omurgamız bile bunun kanıtı, hatta "Evrim" yerine "Yaratılış"ı kabul edenlerimiz bile insan vücudunun o bölümüne Türkçede "kuyruk sokumu" demişler, dem Babamızı değil, Homo Sapiens'i kabul etmişler. Oysa kuyruk hayvanda olur, insanın kuyruğu mu olurmuş ki, sokumu olsun.

Gelgelelim, kendinden saymadığın ulusun mensuplarına "kuyruklu" demen düpedüz ırkçılık. Abartmıyorum: Ku Klux Klan, John Birch Society gibi namlı ve azılı ABD faşistleri aynı zamanda bağnaz Protestandılar. Tevrat'la başlayan, İncil'le devam eden Yahudi-Hıristiyan ilahiyatının Adem ile Havva efsanesine inanırlardı. Buna karşılık, siyah ırk söz konusu olduğunda, Darwin'e dayanarak, zencilerin maymunların gelişkin biri türü olduklarını, insan olmadıklarını ileri sürerlerdi. Bu amaçla düzmece kitaplar, uyduruk makaleler yayınlarlar, hatta bir maymunun başıyla, bir siyah insanın başının fotoğraflarını ve illüstrasyonlarını cepheden ve profilden yan yana koyarak aradaki benzerlikleri gösterirlerdi.

Etrak-ı Biidrak Değil, Etrak-ı Fiidrak Olmak

Çok milliyetli Osmanlı toplumundan çok sayıda ulus devlet çıktı. Türkiye Cumhuriyeti de onlardan birisidir. Doğrusunu isterseniz, Türkler imparatorluktan kopmuş milliyetleri sevmezler, onlar da Türkleri sevmez. Bu antipatileri kaldırmak Türkiye Cumhuriyetinin atacağı adımlara bağlıdır. Türklerin "oralar eskiden BİZİM topraklarımızdı" deme sendromundan kurtulmalarına bağlıdır.

"Türkün Türk'ten başka dostu yoktur" lafını neredeyse övünerek söyleyeceksiniz. Oysa o tesbitinize dövünmeniz gerek. Beni hiç kimse sevmiyor, diyen insanın kendisine iki soru sorması gerekir: 1- Niçin sevmiyor. Bunda benim payım ne? 2- Ben kimi seviyorum? Devletinin ve onun fikriyatının, zikriyatının peşindeki her Türk söylesin: Sen hangi ulusu seviyorsun?

Yok, haksızlık etmeyelim. Halkın indinde olamasa bile, resmi söylemde Dost ve Kardeş Pakistan'ı severiz, ama o dahi bize kelek yaptı, KKTC adlı korsan devletimizi tanımadı.

Ulusların veya etnilerin başkalarını küçümsemelerinin sonu gelmez: Fransız Belçikalıyla, Rus Ukraynalıyla, Alman Bavyeralıyla, İtalyan Sicilyalıyla, Yankee Texas'lıyla, İngiliz İskoçyalıyla, Galliyle alay eder. Hepsi birden size "Barbar Türk" der.

Bırakınız yabancıyı, Osmanlı bile kendisini Türk saymamış, Türklüğü köylü ve göçebe kabul ederek (yukarıda hatırlattığımız gibi) "Etrak-ı bîidrak" demiş. Irkçılık yapacaksanız, önce –"atalarımız üç kıtada at koşturdular" diye övündüğünüz ve fütuhat edebiyatı yaptığınız- ecdadmız "bize niçin öyle demiş" diye düşünün. Osmanlıyı tekzip etmek isteniyorsa, Etrak-ı bîidrak değil, tam tersine 'fiidrak' olmak gerekir.

İSTANBUL'UN KALMAYAN ÇOĞULLUĞU

Sait Faik'in hikâyeleri o dönemlerin İstanbul yaşamından röportajlara benzer: Rum ve Türk balıkçılar beraber çalışırlar: İbram, İstelyo, Muharrem, Koço, Barba, Hüseyin, Hristo, Karavokoni, Ahmet, Niko. Veya Kör Mustafa, yaşlı Apostol Efendi, Papaz Aleksandros, dondurmacı çırağı İmrozlu Todori, Çankırılı amele Mehmet oğlu Mehmet, ihtiyar duvarcı Antimos, Kumarbaz Hayri Efendi, berber Dimitro, Stelyanos Hrisopolus ve torunu Trifon, Bakırköylü Ermeni Mercan Usta, Arabacı Bayram, Bulgar sütçü Pandeli, Madam Eleni, genç sevgili Aleksandra... gündelik yaşamın insanlarından bazılarıdır. [Buradaki isimlerin tamamına yakınının erkek ismi olması bizi yanıltmasın. Sait Faik'in yaşadığı İstanbul yılları meyhanesiyle, kahvehanesiyle, balıkçısıyla, simitçisiyle, sokağıyla erkeklerin ortamı olduğu için betimlediği tiplerin çoğu erkektir. Fakat bazı öykülerinde ve Grenoble'dan babasına yazdığı bir kurban bayramı mektubunda kadın cinsine ve onların haklarına karşı ne kadar duyarlı, saygılı olduğunu görürüz.]

Türk ve Müslüman insanlarla Rum, Ermeni, Yahudi yurttaşlar mahallede, kahvehanede, muhallebicide, meyhanede, çarşıda-pazarda, kadın hamamında, kabul günlerinde iç içe, yan yanaydılar. Paskalyalarını, Hamursuzlarını, 10 Muharrem Aşure Günlerini, bayramlarını, yortularını, kandillerini karşılıklı kutluyorlardı. Komşular birbirlerine çörek, un helvası, haşlanmış boyalı yumurta, aşure, bayram yemeği, kandil simidi, iftar sofrasından özel yiyecekler sunuyorlardı. Yardımlaşarak turşu, sirke kuruyorlar, reçel, ev salçası yapıyorlardı.

İthal malı buzdolaplarını genellikle azınlıklar alabildiğinden yaz günlerinde, o akşam misafiri gelecek olan buzdolapsız Türk aileleri onlardan kâse içinde buz istiyorlardı. Birbirlerinin cenaze törenlerine, taziye ziyaretlerine gidiyorlardı. Hatta Müslümanlar kiliselerde Hıristiyan azizlere, Hıristiyanlar türbelerde Müslüman yatırlara mum yakıyorlar, çaput bağlıyorlar, nezir (adak) adıyorlardı.

Çocuklar okulda, mahallede arkadaştılar, arsada top koşturduklarında hiç de dinlerine göre takımlara ayrılmıyorlardı. O maçlar öncesinde her iki tarafın itirazsız takım kaptanı olan iki kişi sırayla kendi takımlarına oyuncu seçerler ve takımlarını kurarken bu Hıristiyan, şu Müslüman, o Yahudi diye ayırım yapmazlardı, en iyi oyuncuları kapmaya bakarlardı. O yıllarda ilk ve orta öğrenimdeki Türk öğrencilerin azınlıklardan arkadaşları vardı.

Tabii, bu yazdıklarımı romantizme götürüp yanlış bir izlenim vermemek gerekir. Azınlıklara karşı önyargılar, koşullanmalar vardı, örneğin bir Türk azınlıklardan birisine kızdığında ilk refleksi onun gâvurluğunu, Yahudiliğini hatırlamak olurdu. Türklerle azınlıklar can ciğer kuzu sarması değillerdi, ama aralarında kin ve nefret yoktu, ahbaplık ve iyi komşuluk vardı. Birbirlerinin haklarına, yaşam tarzlarına, inançlarına saygı gösterirlerdi. "Devlet bunları göndersin de mallarına, dükkânlarına konalım" diye bir düşünce kimsenin aklından geçmezdi. Onlara karşı kıskançlık duyguları var mıydı? Çekemeyenler olmuştur, ama genel kabul Gayrimüslim denilen yani Türk olmayan o insanlarımızın zanaatte, ticarette becerikli ve hünerli olduklarıydı. Onların bu hasletleri Türk ve Müslümanlar tarafından benimsenmişti. "Bunlar bizim ekmeğimizi yiyorlar, sırtımızdan para kazanıyorlar" diyen bir ırkçılık yoktu.

Örneğin Ege'de zeytinyağı, sabun, şarap imalatını Rumlar iyi biliyorlardı. Ermenilerin bulunduğu Anadolu illerinde soğuk kuyumculuk gibi estetik ve ince işçilik başta olmak üzere pek çok teknik zanaat, ince marangozluk, demircilik halkın "tüfekçi" dediği silah tamirciliği ya da sucuk, pastırma imalatı Ermeniler'deydi. Kimse onlara kızmazdı, hatta yaz tatillerinde çocuklarını Ermeni ustaların yanına çırak verirlerdi. Ermeniler de Türk,

Kürt çocuklarına zanaat ve mesleğin inceliklerini öğretmekte kıskanç davranmazlardı.

6-7 Eylül yağmasını İstanbul halkının kendisi yapmamıştı, özel olarak organize edilmiş ve harekete geçirilmiş, çoğu taşradan getirilmiş kara kalabalıklar yapmışlardı. Yağmayı duyup koşanlar yoktu diyemeyiz, ama bu tür çapulcuların sayısı çok azdı. Bu da 500 yıllık birlikte yaşama kültürünün insanlara yerleştirdiği değerlerden ileri geliyordu.

Rum, Ermeni, Yahudi Sporcular

Geniş yığınların en fazla ilgisini çeken alanlardan birisi olduğu için popüler (halklaşmış) sayılan futbolda Beyoğluspor, Taksim, Şişli gibi kulüplerin futbolcuları Rum ve Ermeni ağırlıklıydı, ama statta karşı takım taraftarı onlara gâvur diye sövmüyor, taraftarlarına "Kansızlar Dışarı" diye bağırmıyordu.

Bu ülkenin yetiştirdiği en büyük futbolcu, Taksim Kulübünde başlamış, 16 yaşında 1. Küme'de oynamış, Fiorentina, Nice takımlarına transfer olmuş, 50. kez milli formayı giyerek Şeref Madalyalı ilk futbolcu ünvanını kazanmış, milli takımdaki gol krallığını futbolu bıraktıktan sonra bile -30 yılı aşkın süre- elinde tutmuş, milli takıma kaptanlık yapmış, adı Fenerbahçe ve Türk futboluyla özdeşleşmiş, 'Ordinaryüs' lâkabını kazanmış, "Ver Lefter'e, yaz deftere' sözüyle popülerleşmiş, yediden yetmişe futbolla hiç ilgisi olmayan insanların bile bildiği Lefter Küçükandoniyadis -herkesin Rum zannettiği- Büyükadalı balıkçı çocuğu bir Arnavut Ortodoks'uydu. [Bugün İstanbul B.B. futbol takımının savunma futbolcusu F.B. kökenli Can Arat Türkiye Ermenisi, Sivasspor'lu Balili İsrail Yahudisidir.]

Diğer milli takım futbolcularından Galatasaraylı Buduri, Beyoğlusporlu ve Beşiktaşlı Hristaki (Kaplan), Sofyanidis, Kasapoğlu ve Niko, Beykozlu Yordan Rum, Vefalı Tenekeci Garbis (İstanbulyan) ve Küçük Garbis, Sarıyer kaptanı Amatör Milli Garo Hamamcıyan, milli takımlarda oynamamış futbolculardan G. Saraylı Varujan Arslanyan ve Yervant Balcı Ermeni, A milli G. Saraylı Rober Yahudiydi. Statlarda onlar için tek bir aşağılayıcı kelime duymazdınız.

Yanlış söylemiş olmayayım: Bu dediğim eskidendi. Türk ve Müslüman olmayanlarla yüzyıllardır birlikte yaşama kültürüne sahip İstanbul'un o futbol seyircisi kalmadı. Yarım yüzyılda o kültürün üzerinden dincisiyle, ülkücüsüyle, Atatürkçüsüyle silindir gibi geçildi. Hem toplumdaki çürümenin dışa vuran bir vechesi olarak stadyumlardaki izleyici kitlesinde lumpenleşme oldu, hem de Tek'lik tutkunu resmi propagandanın ve medyanın yarattığı monolitik kültürün insanları ırkçılaştı.

Mesela Sarıyersporlu Garo'ya Kamil Ocak stadında 20 bin Gaziantepli taraftar "gâvur, kefere, Asala, Makarios" diye bağırmışlar. Yukarıdan gelen şartlandırmanın eseri halkımızın ırkçı kültürü o kadar geniş ki, Ermeni Garo ile Kıbrıs Rum'u Makarios'u aynı sayıyor. Hepsi Gâvur değil mi, ne farkeder! Futbolcu bütün maç boyunca Gaziantepli oyuncuların sahada "aldırma, kusura bakma" diye özür dilediklerini, kendisini yüreklendirdiğini söylüyor.

İlk Olimpiyatçılarımız Ermeniydi

Basketbol, voleybol kız takımlarında azınlıklardan oyuncular erkek sporculara oranla daha çoktu.

Önce Balkan, sonra Avrupa Şampiyonu olan Cemal Kamacı yetişinceye dek uzun süre Türkiye'nin uluslararası ringlerdeki en ünlü profesyonel boksörünün adı Garbis Zaharyan'dı. İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'ndaki maçları radyodan naklen yayınlanır, bütün Türkler dünya çapındaki güreşçilerini alkışladıkları gibi, Ermeni boksörün başarılarıyla gönenirlerdi. Cemal Kamacı'yı da Zaharyan yetiştirmişti. Zaharyan zamanında diğer profesyonel boksörümüz Varujan Köseoğlu da Ermeniydi. Zareh Kalpakçıyan, Hagop Yavruyan, Artan Harutyan, Vahriç Melkonyan, Sarkis Güllap da milli formayı giymiş sporcularımızdı.

Vahram Papazyan ve Mıgırdıç Mıgıryan, Milli Olimpiyat Komitesi tarafından 1912 Stockholm oyunlarına gönderilen ilk olimpiyat yarışmacılarımız olurlar. Bütün masrafları kendi ceplerinden karşılarlar. Yarışma formalarını beyaz fanila üzerine ayyıldız işleyerek Türk sefiresi diker. Bayrak gönderlerinde Os-

manlı bayrağını göremeyen Papazyan durumu fuzuli eder ve Osmanlı Devletinin bayrağı temin edilip, göndere çekilir.

Türkiye basketbolunun temellerini atanlardan birisi Rupen Semerciyan'dır. Türkiye Milli Spor Teşkilatı'nın görevlendirmesi üzerine ilk basketbol milli takımını kuran kişi olur. Devletin parası olmadığı için 1936'da Yunanistan milli takımını kendi aralarında topladıkları parayla İstanbul'a getirtirler, maçı Türkiye 49-12 kazanır. Basketbolde FİBA kokartlı hakemimiz Yakovas Bilek'ti.

İstanbul'un ilk atletizm ve cimnastik kulubü olan Raffi'yi 1907'de Mıgır Mıgıryan kurmuştur. 1908'de kurduğu Dork atletizm kulübü ikinci klüptü. Arak, Sasun, Ardavazt, Didan, Ardziv de bu dönemlerde kurulan diğer Ermeni kulüplerdi. Bu kulüpler, yabancı ülkelerden davet ettikleri oyuncularla ilki 1911'de olmak üzere birçok "mini olimpiyat" düzenlerler. 1926'da kurulan Nor Şişli Kulübü futbolun yanı sıra bisiklet ve teniste de öne çıktı. Kulüp, 1941'de başka kulüplerle birleşerek futbol tarihimizde yeri olan Taksimspor'un kuruluşuna katılacaktır.

Balkan Tenis Şampiyonu olan sporcumuz Vahram Yavru, Asod Mamigonyan (Motor sporları), Garbis Andonyan (Yüzme), Levon Ciknavoryan (Golf), Sarkis Güllap (Halter), Jirayr Ohanyan Çakır (Satranç Federasyonu Başkanı), Linda Ohanyan Çakır (Satranç), Majak Ohanyan Çakır (Basketbol), Vahriç Melkonyan (Boks).

Uzunca bir dönem İstanbul kulüplerinin sporcularının iyi tanıdıkları bir Yorgo Tagar vardı. Spora boksör olarak başlamış, uluslararası müsabakalarda milli takım formasını giymişti, fakat Türkiye'de spora asıl katkısı sporcu sakatlıklarını, incinmelerini iyileştirmek için ilk tedavi merkezini açan spor adamı olmasıydı. O sırada spor hekimliği branşı henüz başlamamıştı, Tagar İtalya'da fizik tedavi eğitimi görmüştü. Ayrıca vücut geliştirme (body building) tekniklerini Türkiye'ye getiren kişiydi, içinde çeşitli salon sporlarının, vücut geliştirme çalışmalarının yapıldığı, bugün fitness center da denilen spor salonlarından birini açmıştır. Tagar Galatasaray'ın futbol ve basketbol masörü de olduğu için İstanbullu sporseverler onu "Masör Yorgo" diye tanırlardı.

Türkiye'nin ünlü sprinterlerinden birisi adı bu sayfalarda ya-

zar-çevirmen olarak geçen Herkül Milas'tı. Herkül bu toprağın insanıydı, Türkiye'nin spor-sanat-düşün-yazın yaşamından sayısız dostu vardı. 1966'da girdiği Yedek Subay Okulu'ndan çavuş çıkartıldı. Atlet olduğu için Muhafız Alayı'na (Muhafızgücüne) aldılar, ama herkesin bildiği gibi -ve Sakıncalı Piyade'de Uğur Mumcu'nun da anlattığı şekilde- yüksek öğrenimlileri kıtaya çavuş çıkarmak o yıllarda bir cezalandırma ve aşağılama yöntemiydi. [Herkül'ün Yd. Sb. Ok. döneminde yazar Demir Özlü de çavuş çıkartıldı ve o sırada sakıncalıların gönderildiği -Yılmaz Güney'in de acemi eğitiminden sonra aynı dönemlerde 22 ay askerlik yaptığı- bu niteliğinden dolayı bilenlerin "sürgün alayı" dedikleri Van ilindeki belirli bir birliğe verildi. Uğur Mumcu'ya sıra daha sonra –12 Mart rejiminde- gelecekti.] Milas bugün Yunanistan'da yaşıyor.]

Bu ayrıntılar Cumhuriyetten önce tehcirle, Cumhuriyette ise kaçırtma yöntemleriyle Ermenilerin gönderilmelerinin bu ülkeye her alanda neler kaybettirdiğini göstermek içindi. Aynı ayrıntıları Rumlar için de verebiliriz. Fakat spor konusunu burada bitirip, sanata geçelim.

Kültürümüzün Türk Olmayan Yaratıcıları

İlk kadın oyuncumuz 1857'de sahneye çıkan Arşuyak Papazyan'dı. Afife Jale'nin yaşam öyküsünden bildiğimiz gibi dini taassup nedeniyle Türk kadınlarının sahneye çıkmaları yasak olduğundan Arşuyak Hanım'dan sonraki oyuncular ve kantocular gibi diğer sahne sanatçıları da Ermeni veya Rum'dular. İlk operetti.

Geleneksel tiyatromuz olan Orta Oyununda ise kadın rolünü erkekler oynardı. Modern tiyatro anlayışındaki ilk tiyatro gösterileri Ortaköy, Kuzguncuk, Hasköy Ermeni okullarında başlar. Shakespeare'in dramlarını, Moliere'in komedilerini –adapte ederek- ilk oynayanlar da Ermeni sanatçılardı. [Örneğin nükte gibi anlatırlar: Shakespeare'nin ünlü tiplerinden kıskançlığa kapılıp eşi güzeller güzeli Desdemona'yı öldüren Kıbrıs Hükümdarı Othello piyeste koyu esmer birisi olduğundan Othello'nun uyarlaması Direklerarası'nda "Arabın Aşkı" adıyla oynanmış.]

Klasik Osmanlı müziğine sonra değineceğiz. O zamanlar

Şark musikisi denilen o müzik türünde adını anacağımız Dikran Çuhacıyan ilk Türkçe operet "Arif'in Hilesi"ni besteleyen ve Türk operetini ve çok sesli müzik bestelerini de başlatan odur. Fakat ilk Türk opereti denilince akla hiç kuşkusuz ki Güllü Agop gelir. İlk orkestranın kurucusu Kirkor Sinanyan'dır.

Operanın ilk oyuncuları arasında Alis Manukyan, Alis Kitapciyan, Hagop Topuz, Jirayr Çarkçi, Nurhan Rusan, Nubar Bayverdyan, Bedros Kuyumcuyan'ı sayabiliriz. Koristlerin çoğu Ermeni kiliselerinin koro sanatçıları arasındandır. Ankara Devlet Operası'nın başına getirilen Vedat (Vahe) Gürten de birçok ünlü uluslararası operanın sahnelenmesine ön ayak olmuştur.

Tiyatromuzun kurucularından Agop Vartoyan 20 yaşından başlayarak çeşitli Ermeni topluluklarında oynadıktan sonra 1870'te İstanbul Gedikpaşa'da kurduğu Tiyatro-i Osmani'de Türkçe piyesler oynama yetkisine sahip tek tiyatro olma imtiyazını on yıl için Sadrazam Ali Paşa'dan aldı. "Güllü" lakabıyla anılmasının nedeni soyadının Güllü anlamına gelmesiydi. Bu imtiyaz kendine İstanbul, Üsküdar, Galata, Tophane ve Pera'da birer tiyatro kurmak ve her sene Üsküdar'da 30, Beyoğlu ve İstanbul'da 50 oyun oynamak şartıyla verilmişti. [Eski İstanbullular kentin iç taksimatında "İstanbul" kelimesiyle sadece Haliç'in batı yakası olan Tarihi Yarımada'dan Edirnekapı-Yedikule arasındaki surlara kadar olan kesimi kastederlerdi.] Tiyatro-i Osmani Cumhuriyette Darülbedayi sonra da Şehir Tiyatroları adını alacak kurumun temeli sayılır.

Tiyatroda telif ve tercüme eserler sahneye konuldu. Teodor Kasap'ın ve Ahmed Vefik Paşa'nın Moliere uyarlamaları halka tanıtıldı. Recaizade Mahmud Ekrem (Umur Talu'nun Büyük Büyükbabası, Zeynep Talu'nun Büyük Büyükdedesi), Şinasi, Ebüzziya Tevfik, Namık Kemal, Ahmed Mithat Efendi gibi devrin ünlü yazarlarının piyesleriyle Tiyatro Türkçesinin gelişmesine hizmet etti, Ahmed Fehim, Ahmed Necip, Muhterem Efendi, Mehmed Vamık gibi ilk Türk tiyatro oyuncuları onun yanında yetişti. Kel Hamit, Kavuklu Hamdi, İsmail Hakkı, Küçük İsmail gibi ünlü Orta Oyuncuları ve tuluatçılar da gene Gedikpaşa Tiyatrosu'ndan yetiştiler. Tiyatro Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre"sini sahneye koyunca Agop Vartovyan bir süre tutuklan-

mış, bazı oyuncular sürgüne yollanmıştır. Fakat topluluk Namık Kemal'in Magosa'dan yazıp yolladığı oyunları yazarın adını vermeden oynamıştır. Agop Vartoyan halkı kadınlara tiyatroyu sevdirmek için biletlerini bila ücret vermiştir, onlara kafesli bölümler yaptırmıştı.

Sonradan Müslüman dinine geçip Yakup adını aldı. [Yakup'un çeşitli dillerdeki karşılıkları şöyle: Jacques, Jack, James, Giacomo, Jacobo, Hagop (Agop), Yakov, Lokovos, Yakovas, Lacobos, Diego, Santiago, Jago, Yago, Giacobe, Yankev, ilh.]

Son bir ekleme yapalım: Tanınmış viyolonist Necip Yakup Aşkın onun oğluydu. Torunu ise haksız ve kasıtlı kovuşturmalara ve tutuklamalara uğratılan Van Üniversitesi eski Rektörü Yücel Aşkın'dır. Yücel Aşkın'a açılan kampanya sırasında bir AKP milletvekili ve muadil basın Rektörün büyükbabasının Ermeni kökenini konu ederek suçlama vesilesi yapmışlardı.

Keşke o politikacıların ve gazetecilerin topu birden Agop Vartoyan'ın bu ülke kültürüne ettiği hizmetlerin binde biri kadar hizmet etmiş olsalardı. İzmir'in CHP'li kadın milletvekili "C. Başkanının annesi Ermeni kökenlidir" der, suçlar, AKP'li Aksaray milletvekili üniversite rektörünün dedesinin Ermeni olmasını suçlama vesilesi, yapar. Al birini, vur ötekine.

Türkiye'de çoksesli müziğin önderi, opera ve operetin bestecisi, aynı zamanda Dikran Çuhacıyan ilk Türkçe operayı, ilk Türk opereti "Arif'in Hilesi"ni de bestelemiş. Çuhaciyan ayrıca Şark Musiki Cemiyeti isimli ilk müzikçiler derneğini kurmuştur.

Mari Luiz Karakaş ilk sopranomuz ve ilk kadın operacımızdır. Babası Bogos Karakaş İstanbul'da ilk çiçekci dükkânını açandır. (Yukardaki bilgilerin bir kısmı Şule Perinçek'in çalışmasından alınmıştır, özeti: 2000'e Doğru, 12-18 Nisan 1987.) [Ama Eski İstanbul'un en tanınmış çiçekçisi Rum Sabuncakis ailesi olmuştur.]

Üç yıl önce 95 yaşında kaybettğimiz –Agos gazetesi yazarlarından- tiyatro oyuncusu ve yazarı Hagop Ayvaz 1946-96 arasında tam 50 yıl bu ülkenin en uzun süreli tiyatro dergisi "*Kulis*"i çıkarmış sanatçımızdı. Boğos Karakaşyan ve Kirkor Hagopyan onu yetişitiren ustaları ve Şark tiyatrosu sahipleriydi.

Tiyatro bizde Ermenilerle başladığı halde Cumhuriyetle bir-

likte Ermenice oyun sahneye koymak yasaklanmıştır. 1946'da bir gazeteci İnönü'ye bu yasağın nedenini sorunca Milli Şef böyle bir yasaktan haberi olmadığını söylemiştir. İnandırıcı olmayan bu yanıttan bir süre sonra ülkeye Batı telminiyle gelen demokrasiye açılma sürecinde yasak kaldırılmıştır.

Sinemaya gelince, 1950'li, 60'lı yılların en ünlü aktörü Ayhan Işık, 'Horoz Nuri' Vahi Öz (Vahe Ozinyan), sayısız filmin emekçisi Kenan Pars (Kirkor Cezveciyan), Turgut Özatay, sevilen tip Diyarbakır'lı Sami Hazinses (Samuel Uluç), Nubar Terziyan, Anta Toros, Kamer Sadikyan, Nişan Hançer, Dr. Arsavir Alyanak, görüntü yönetmeni Mike Rafaelyan, Artun Yeres, yönetmen Aram Gülyüz Ermeniydi, bir başka görüntü yönetmeni Kriton İlyadis Rumdu. Tiyatro sanatçısı Nedim Saban Yahudidir.

Tiyatro oyuncusu (inanç olarak Bektaşi) Mehmet Karaca'nın eşi –ve müzisyen Cem Karaca'nın annesi- Toto Felekyan Karaca dinini değiştirmemiş Ermeniydi. Ani İpekkaya'nın ailesi bu toprağın etnik mozayığına örnektir: Babası Ermeni, annesi bir Rus ile Ortodoks Arnavut'un kızıdır, kendisi Palu'lu Kürtle evlenmiştir, kızının kocası ise Türktür.

Yazarlar

Edebiyatta daha geriye gidersek Eremya Çelebi (Kömürcüyan) (1637-1695) ilk Osmanlı yazarlarındandı, şair, seyyah, diplomat ve tarihçiydi. Vartan Paşa adıyla Osmanlı'da yüksek makamlarda bulunmuş Hovsep Vartanyan'ın 1851'de Türkçe olarak yayınladığı ve Osmanlı Ermeni toplumunu anlattığı Akabi Hikâyesi modern anlamda ilk Türk romanlarından sayılır. Avusturyalı tanınmış Türkbilimci Andreas Tietze romanı "Türkiye'de yazılmış ve basılmış hakiki ilk modern roman" olarak niteler, Hacettepe Üniversitesi'nden Dr. Gonca Gökalp ise, 18. yüzyıl sonlarından başlayarak Divan ve Halk Edebiyatlarından farklılaşan ve romana yaklaşan yazılı anlatı anlayışının ilk beş örneğinden birisi olarak görür. Vartan Paşa aynı zamanda "Boşboğaz Bir dem" ismiyle 1852'de ilk mizah dergisini çıkaran kişidir. Yervant Odyan, Vahan Tekeyan, Arsen Derderyan, Anşuvan Magaryan, Siman Simonyan diğer yazarlardı. Nişan Berberyan ve Harutyan

Hekimyan karikatürü başlatanlar olarak geçiyor. Ressam Agop Arad, karikatürist Sinan Bıçakçı da Ermeni Topluluğundan.

Berç Keresteciyan Cumhuriyet döneminin ilk Hıristiyan milletvekili. Osmanlı Bankası Umum Müdürü olmuş, Hilal-i Ahmer (Kızılay) Cemiyeti'nde ikinci başkanlık yapmış, Milli Mücadele'de sağlık malzemesini ve çeşitli ihtiyaç malzemelerini ilaç sandıkları içinde Anadolu'ya göndermiş, Cumhuriyet'ten sonra ekalliyetten ilk Cumhuriyet mebusu olarak Meclis'e girmiş, Taksim'deki Cumhuriyet Anıtı'nın komisyonunda da yer almış. Soyadı Kanunu çıktığında kendisine verilen Atatürk adını alan Ulu Önder Berç'in soyadını değiştirmesini ve Türker'i almasını istemiş. O da Gazi Paşa'nın isteğini yerine getirmiş

Türkçe yazan günümüz Ermeni yazarları arasında -müzisyen Onnik Dinkçiyan'ın Diyarbakır'daki Mezopotamya Sosyal Forumunda (25-30 Eylül 2009) "Baron Magosyan" diye hitap ettiği- Mıgırdıç Margosyan, (Ermenice'de Baron Batıdaki gibi asalet ünvanı değil, Bay demek, ama Dinkçiyan kelimeyi her iki anlamda kullandı), edebiyatçı Karin Karakaşlı, Jaklin Çelik var. Sevan Nişanyan, Etyen Mahçupyan, Markar Eseyan, Robert Koptaş, öğrencilik yıllarından arkadaşım Bayar Karakaş, sinema eleştirmeni Alin Taşçıyan, edebiyatçı ve viyolonselist Panayot Abacı (Rum), Yahudi yazar veya gazetecilerimizden Vivet Kaneti, Mario Levi, Rıfat Bali, Cem Behar, Liz Behmeoras, Roni Margulies, sinema eleştirmeni Giovanni Scognamillo, gazeteci Sami Kohen, Gila Benmayor, Leyla İpeker gibi isimleri sayabiliriz.

Yukarıda andığımız Jak İhmalyan'dan başka, ressamlardan Maide Arel, Kristin Saleri, Süzan Adil, Artin Demirci, Aslin Gürünlüoğlu, Zepür Hanımyan, Berç Toroser, Ohannes Şaşkal Ermeni, pek çok ressama hocalık yapmış Leopold Levy Yahudiydi.

Komünist olduğu için yurdundan uzakta yaşayan ve ölen Vartan İhmalyan'ı Moskova'yı ziyaret eden aydınların çoğu tanırdı. Ona sızma zeytinyağı, sele zeytini, Bağdat hurması, badem ezmesi gibi özlediği yiyeceklerden götürürlerdi. Konuklarına hasret içinde Türkiye'yi, İstanbul'u anlattırırdı, kitapları Türkiye'de Türkçe basılırdı, fakat kendisi Türkiye'ye gelemezdi. 'İhmal Amca' adıyla çocuklar için nefis masal kitapları yazardı.

Aynı politik gruptan (geleneksel Türkiye Komünist Parti-

si'nden) Zaven Biberyan öykü yazarı, Vartan'ın kardeşi Paris resim eğitimli Jak İhmalyan ressam, Aram Pehlivanyan şairdi.

Komünistler

Türkiye Komünist hareketinde aklımda olan azınlık topluluklardan isimler Dr. Hayk Açıkgöz, Vartan İhmalyan, Jak İhmalyan, Aram Pehlivanyan (A. Saydan), Zaven Biberyan, Sarkis Çerkesyan, Grontes Arpağ, Masis Kürkçügil, Garbis Altınoğu, Hrant Dink, Zahar Mildanyan, Moris Gabay (Yahudi), Panayot Abacı (Rum) Türkiye Komünist Partisi, Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Türkiye Birleşik Komünist Partisi, Birleşik Sosyalist Parti, Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin -adları değişik kuşaklarca bilinen- yönetici veya üyeleriydiler.

Ali Sait Çetinoğlu Orta Doğu ve Balkanlardaki bazı önemli komünistlerin isimlerini veriyor. Görüldüğü gibi onların çoğu Osmanlı Coğrafyasında doğmuşlardı::

Harutyun (Artin) Madeyan, Adana'da doğdu, İstanbul'da okudu. Önceleri Hınçak Partisi üyesiydi, 1924'te Beyrut'ta Spartakist hareketi başlatanlardandı. Halit Bektaş ile birlikte Suriye-Lübnan KP kurucusu, 1926'da iki parti birleşerek Suriye KP'ne dönüştü.

Aram Madoyan, Lünnan KP kurucusu, daha sonra Suriye/Cezire'de parti sorumlusu Hovannes Ağabaşyan, KP gazetesi kurucusu, Barur Yeresyan KP MK üyesi, Krikor Hamamcıyan, Parti matbaasının kurucusu, Pierre Şadarevian, Lünnan KP kurucusu, işkencede öldürüldü, Faracallahilu ile birlikte cesedi asit çukurunda eritildi, Hagop Der Bedrosyan Suriye KP Üyesi, Lovon Der Petrosyan'ın babası, devrimciliği musa dağdan başlar Partinin Halep sorumlusu 1946'da Ermenistan'a gitti, Avedis Alaksyanyan Suriye KP sorumlularından Fransa'ya gitti orada *Aşkar* adlı gazete çıkardı, Varujyan Sahatyan, Suriye KP MK üyesi, Badrik Seliyan, Suriye KP MK üyesi, ABD'ye gitti orada KP içinde çalıştı, *Draper* gazetesi kurucusu, Nikol Aşrafi, Suriye KP yöneticisi Arslanyan, Bulgaristan KP kurucusu, Boğosyan, Bulgaristan KP kurucusu, Varna'da öldürüldü ve denize atıldı, N. Benyamin, İran KP –Tudeh, yöneticisi, Şah rejiminde katle-

dildi, cesedi bulunamadı, Hagop Hagopyan, Mısır KP yöneticisi, ressam daha sonra Ermenistan'a gitti ölümü 1960, Aşot Artiesyan, ABD'den İspanya Savaşında Uluslararası Tugaylar'dan Lincoln Taburunda savaşçı olarak bulundu İspanya'da falanjistler tarafından 32 yaşında öldürüldü, Takesyan, Yunanistan KP içinde çalıştı Atina sorumlularından, Stefan Grudikyan, Yunanistan KP içinde çalıştı, daha sonra Ermenistana gitti.

Müzikçiler

Osmanlı müziğinin bestecilerinden Udi Afet Mısırlıyan, Kemani Sarkis Efendi, Kirkor Çulhayan, Sarkis Sucuyan, Hamparsun Limoncuyan, Arşak Efendi, Bağdasar Ekmekçi, Kemanî Sahak Hocasar, Tanburî Aleksan Ağa, Kemani Sebuh Ağa, Kemani Agopos Efendi, Udi Hrant Kenkülyan - Emre, Dikran Çuhacıyan, Asdikzade Boğos Hamamcıyan, Levon Hancıyan, Kanuni Kirkor Mehteryan, Nubar Tekyay ve babası Udi Arşak Bedros Efendi (Çömlekçiyan), Udi Kirkor Berberyan, Artaki Candan Tertsakyan- (Terziyan) Türk Sanat Müziği'nde Hanende Yegyazar Garabedyan (Ağyazar), Udi Bogos Kireççiyan, (soyadını bizzat Atatürk'ün verdiği) Bimen Şen (Der Gazaryan), Agop Alyanak, Hosep Ebeyan "Osep", Notacı Uzun Garbis, Karnik Garmiyan, Sarı Onnik, Istepan Gedikyan, Aristakris Hisarlıyan, Kanuni Hayk, Gülbenkyan, Udî Sahak Hocasar, Tanburi Kapriyel, "Kapril", Udî Karekin, Kirkor Ciğercioğlu, Artin Mandoli Hanende Manol, Mardik, Mestan, Markar Çlingiryan, Mihran Keresteciyan, Mihran Kavukçuyan, Misak, Tanburi Nigoğos Ağa (Taşçıyan), Tanburi Oskiyan, Lavtacı Ovrik "Hovik" (Kazkayan), Serkis Nurlıyan Udî Serkis, Udi Serope, Tanburi Agop Düzyan, Neyzen Zenop Limoncuyan, Kemani Tatyos Efendi (Tateos Enserciyan), babası Ortaköy Ermeni Kilisesi Musikişinaslarından Manokyan Enserciyan, dayısı Kanuni Novses Papazyan, Kemençeci Zerven Ermeniydi.

Fransızca'dan müzik diline girmiş lütiye (luthier) kelimesi müzik aletleri yapan zanaatkâr demektir. Osmanlı'da ve Cumhuriyette en önemli lütiyeler Ermenilerden çıkmıştı. Baron Baronak, Harutyan (Artin) Uzunyan, Niğdeli Mihran Keresteciyan,

Kirkor Kahyayan, Hasköylü Mıgırdıç, Arşak Çömlekçiyan (Nubar Tekyay'ın babası), Zeron Çakıcıyan, Garabet Mikailyan, Arşak Köseyan, Diyarbekir Eğinli Dikran Nişan, Selanikli Onnik Garifyan, Tokatlı Eshep Agopyan, Halepli Anton Tabbah, Diyarbekirli Levon Bogosyan (Gözenoğlu), Konyalı Viçen, Eskişehirli Onnik Zaduryan gibi.

Günümüz Türkçe popüler müziğinde isim yapmış müzikçilerden Cenk Taşkın (Majak Tosikyan), Onno Tunç (Tunçboyaciyan), Norayr Demirci, Garo Mafyan, Arto Tunç (Tunçboyaciyan), Neşet (Nişan) Can, Orhan Şevki (Krikor Ohanyan), Nona Bella (Zaruhi Bursaliyan), Hayko (Tataryan), Ediz Onay (Avedis Kocaoğlu), yorumcu Asu Maralman (Silva Ohanyan Bursalıoğlu), Aram Tigran, baba-oğul Onnik ve Ara Dinkçiyan gibi sanatçıları sayabiliriz. Klasik Batı Müziği'nde orkestra şefleri Prof. Jirayr Arslanyants, Prof. Edgar Manas', Dr. Dikran Mamigonyan Ermeni Cemaatinden yetişmiş müzik ustalarıydılar. Dikran Karagözyan, Caz sanatçısı piyanist Burak Bedikçiyan, Sevan Agoşyan hayatta olan Ermeni müzikçilerdendir. Halk türküleri sanatçısı Bedri Ayseli Süryanidir.

Batman doğumlu Ermeni sanatçı ve hem Ermeni hem de Kürt müziğine hizmet etmiş Aram Tigran 2009 Ağustos'unda yurt dışında öldüğünde Türk Devleti onun vasiyeti gereğince Diyarbakır'a gömülmesine izin vermemiştir.

Lale Devrinin ünlü bestecisi Kürkçü Zaharya Efendi Mir Cemil Zaharya, Kemâni Yorgi Efendi, Türklerin adını Tiryaki'ye dönüştürdükleri Petraki, Kemâni Zafiraki, Kemâni Corci, İlya Efendi, İstavri Efendi, mûsikişinas kardeşler âmâ Lavtacı Civan Ağa (Zivannis Kiryazis), Lavtacı Andon (Batrik Kiryazis), Lavtacı Hristo (Hristaki Kiryazis), Kemençeci Nikolaki, Usta Yani, Vasilaki, Aleko ve Yorgo Bacanos kardeşler bu toplumun Rum müzisyenleriydiler,

Mısırlı İbrahim Efendi (Avram Levi), Tanburi İshak Efendi (Fresco Romano), Musi (Moşe Farao), Haham Şemoil Mendil Efendi, Haham Nesim Silviya Efendi, Karakaş Avram Efendi, Isak Varon, Boncukcu gibi müzikçiler Yahudiydi.

25 Nisan 1915 günü İstanbul'dan Çankırı'ya tehcir edilen, fakat İttihatçılarla iyi ilişkilere sahip Halide Edib Hanım'ın tavas-

sutuyla İstanbul'a geri getirilen Ermeni ulusunun (Aram Haçaturyan ve Civan Gasparyan'la birlikte) uluslararası üne sahip üç büyük bestecisinden Komitas Verdabet bu olaydan dolayı ruh sağlığını yitirmiş, ne yazık ki üç yıl bir askeri hastanede tedavi gördükten sonra Paris'e gitmiş, 1935'te bir psikiyatri kliniğinde ölmüştür.

Ermeni Bestecilerden Türk Müziği

Yukarıdaki ayrıntıların nedeni Ermeniler başta olmak üzere Türk ve Müslüman olmayanların kültürümüze katkılarını vurgulamaktır.

ABD'de yapılmış bir Kompakt Disk'te yer alan aşağıdaki bastelerin ilk dizelerini şarkı adı olarak örnek buraya aktarmak istiyorum:

*Bir âşık-ı dil-hastayı dilşad edecek yok / fet Mısırlıyan

*Koklasam saçlarını bu gece ta fecre kadar / Artaki Candan

*Kimseye etmem şikayet ağlarım ben halime / Kemani Sarkis Efendi

*Hüsnü güzel nazik beden / Kirkor Çulhayan

*Nasıl nasıl elden gittin ah / Serkis Sucuyan

*Bensiz ey gül gülşen-i âlemde mey nûş eyleme / Bimen Şen

*Ben esiri âşıkınım çoktan beri çeşmi eda / Arşak Efendi (Çömlekçiyan)

*Seni bir şuh-i cihan derler idi gerçek imiş / Hamparsum (Baba)

*Pek muzdaribim ey gül-iter / Udi Kirkor Efendi (Berberyan)

*Müşkil haldir benim halim / Kanuni Kirkor Mehteryan

*Bilmen ki safa neş'e bu ömrün neresinde / Leon Hancıyan

*Muhayyerkürdî peşrev / Astik Ağa

*Var mı hâcet söyleyim ey gül tenim / Nikoğos Ağa

*Cemalin benziyor aya, kara kaşların yaya / Udi Sarkis Efendi

*Ağlamış gülmüş cefâya dermadan yanmış gönül / Nubar Tekyay

*Unutmam seni ben Kalbde sonsuz acısın / Kemani Agapos Efendi

*Hastayım yaşıyorum görünmez hayalinle / Udi Hrant Kenkiloğlu
*Bir nazik nevreste fidan / Tanburi Aleksan Ağa
*Ey şehin şah-ı ferid-i ruzigâr / Bağdasar Ekmekçi
*Dinmiyor göz yaşlarım maderden beri / Sahak Hocasar
*Hicazkâr Sirto / Kemani Sebuh Ağa

Mimarlar

Mimaride Ermeni kökenli Koca Sinan'ı din değiştirdiği için Ermeni görmesek bile, kültürel ve etnik çoğulluğun bulunduğu bütün kentlerimizde Ermeni mimarlarının yapıtları ve konutları vardır.

En ünlü Mimar ailesi Balyanlardır. Saraylardan Dolmabahçe, Yıldız, Çırağan, Beylerbeyi Sarayları, Baltalimanı Sahilsarayı; kasırlardan Kalender, Aynalı Kavak, Ihlamur, Göksu, Ayazağa, Çağlayan, Validebağ Kasırları; Malta Köşkü, kışlalardan Selimiye, Davutpaşa, Rami, Maltepe (Topkapı), Balmumcu, Topçular Kışlaları, Kuleli Askeri İdadisi, uzun yıllar İTU binaları olan Taşkışla ve Gümüşsuyu Kışlaları; camilerden İstanbul Aksaray'daki bezmuiâliem Pertevniyal Valide Sultan Camii, Ortaköy Camii, Nusretiye Camii; kiliselerden Üç Horon Kilisesi, su bendleri, Terkos Tesisi, Tophane Saat Kulesi; hastanelerden Gümüşsuyu Askeri Hastanesi, Yedikule Ermeni Hastanesi, fabrikalardan Beykoz Kösele Fabrikası, kamu binalarından Akaretler'deki binalar, Darphane, eski Harbiye Nezareti (şimdiki İstanbul Üniversitesi Merkez Binası) ve Osmanlı'da Cadde-i Kebir denilen İstiklal Caddesi'ndeki (La Grande Rue de Pera) en güzel art nouveau sitili binalar, Boğaz'da, Kadıköy'de, Büyükada'daki bazı köşkler Balyan ailesine aittir. Hiç abartmadan söyleyelim: O sarayları, kasırları, kışlaları, köşkleri çıkarın İstanbul insan eliyle yaratılmış kimliğinden, güzelliğinden soyunur, mahzun kalır.

Anadolu'nun pek çok kentinde Osmanlı devrinden kalma binaların mimarlerinin çoğu Ermenidir. Hepsine de evin mimarı bir plakatle inşa yılını ve kendi adını yazar. Birkaç sene önce Diyarbakır'daki kesme bazalttan aile evimizin metruk hâldeki ayvanında Arap harfleriyle soyadını sökemediğim ama Gayn'dan

ve alfabenin ilk harfleri olan Elif-Be-Te'den Garabet olduğunu çıkardığım Usta'nın adı ve evin yapım senesi hâlâ duruyordu.

Yarım yüzyılı aşkın zamandır dünyanın en öndeki birkaç fotoğrafçısı arasında gösterilen, ünlü uluslararası fotoğraf ajanslarını peşinden koşturan ve -kendisi fotoğrafçılığı sanat değil, zanaat saysa da- sanat eseri gibi sayısız fotoğraflarını kuşaktan kuşağa aktaracağımız Ara Güler'den daha büyük fotoğrafçı mı yetiştirdik?

Bu Toprakların Yetiştirdiği Değerlerdendiler; Sürüldüler, Katledildiler...

Yukarıda adları geçen sanatçı, yazar ve bilimciler kapsamında Tehcir'de öldürülen Ermeni aydınlarından dördünü analım. İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi 24 Nisan 2009'da "Ermeni Aydınlar ve 24 Nisan 1915 / Tutuklandılar, Sürüldüler, Mezar Taşları Bile Olmadı" temalı bir etkinlik düzenlemişti. Bu toplantıda anılan 24 Nisan tutuklamaları sürecinde katledilmiş Ermeni aydınlardan, bu toprakların yetiştirdiği değerlerden Taniel Varujan, Siamonto (Adom Yarcanyan), Rupen Zevag ve Krikor Zohrab'ın yaşam öykülerini aşağıda bulacaksınız.

KRİKOR ZOHRAB (1861-1915) Döneminin, gerek Ermeni toplumunda, gerekse Osmanlı düşünce yaşamında en parlak kişilerinden... Gazeteci, yazar, hukukçu, milletvekili...

26 Haziran 1861'de İstanbul'da doğdu.

İlk ve orta öğrenimini, Mahrukyan, Tarkmançats ve Katolik Lusaroviçyan Ermeni okullarında tamamladı.

Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'nin Mühendislik Bölümünden yol ve köprü mühendisi olarak mezun oldu. Ermenice *"Lırakir"* de ilk yazıları yayınladı.

Klara Yazıcıyan'la evlendi, Dört çocukları oldu.

"Hayrenik" (Vatan) gazetesinde yazmaya başladı.

Dönemin Ermeni basınının en önemli yayınlarından haftalık *"Masis" (Ağrı Dağı)* gazetesini çıkaranlar arasında yer aldı. 1908'de Paris'e zoraki göçün ardından bir yıl sonra İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla memlekete döndü. *"Nor Or" (Yeni Gün)* gazetesini yayınlamaya başladı. Ermeni Cemaat Meclisine en yüksek

oyu alarak seçildi; ilk genel seçimlerde Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda İstanbul mebusu oldu.

"Azadamart" (Özgürlük Mücadelesi)'ta yazmaya başladı. 1912'de ikinci genel seçimlerde, üç ay sonra feshedilecek olan meclise yeniden İstanbul mebusu olarak seçildi.

O, bir edebiyatçıydı. Roman, şiir, eleştiri, makale ve kısa öyküler yazdı. Yapıtları Türkçe'ye de çevrildi.

Çağının çok ilerisinde bir kısa öykü anlayışı sergiledi. Yapıtlarında dilde sadelik, halk sevgisi ve gerçekçilik ayırt edici özelliklerindendi. Yerleşik değer yargılarını, varlıklı kesimin ikiyüzlü ahlâk anlayışını eleştirdi. Yoksul ve yoksunlardan yana oldu. Öykülerinin kahramanları, küçük insanlar, hizmetçiler, suçlular, kaçakçılar, küçük esnaf, küçük memurlardı. Kadınlar çoğu kez öykülerinin merkezinde yer aldı.

Hukukçu olarak Zohrab, İstanbul'un önde gelen avukatlarındandı. Türkçe ve Ermenicesinin yanı sıra çok iyi bildiği Fransızcası nedeniyle dönemin ticari davalarında aranan kişiydi. Abdülhamit istibdadı altında zor ve tehlikeli siyasi davaları aldı, rejim düşmanı sayıldı. İstibdadın son yıllarında avukatlıktan men edildi.

1908'de Paris'ten döner dönmez Hukuk Fakültesi'nde ceza hukuku dersi hocalığına davet edildi. 1909'da ders notları yayınlandı. 1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanı ve Jön Türk devrimi Eşitlik, Özgürlük, Kardeşlik ideallerinin zaferi olarak kutlandı ve büyük bir iyimserlik yarattı.

Ermeni devrimci örgütleri ("Fedai"ler) silah bıraktı, yeni rejimi tanıdıklarını ilan ettiler. 1907'de başlayan Taşnaksutyun ile İTC (İttihat ve Terakki Cemiyeti) ittifakı gelişti, güçlendi.

Siyasetçi Zohrab, farklı kimliklerin Osmanlılık temelinde birlikteliğini savundu. Özellikle Ermenilerle Türklerin kardeşliği için mücadele etti. Kendini bu yüzden hem Ermeni, hem de Osmanlı olarak tanımladı. Yalnızca Ermeni toplumunun sorunlarını dile getirmedi, bir bütün olarak Osmanlı toplumunun ve devlet yapısının modernleşmesi için çalıştı.

31 Temmuz 1908'de, Taksim Belediye Bahçesi'nde, Meşrutiyet-i Osmaniye Kulübü adına 10 bin kişilik bir topluluğa Türkçe hitap etti: "Ey hür Osmanlılar! Hür vatandaşlar!" Seslenişiyle

başlayan konuşmasını şu sözlerle bitirdi: "Dinimiz muhtelif, mezhebimiz birdir. Hepimiz hürriyet mezhepdaşlarıyız."

Siyasetçi Zohrab, üç dönem milletvekili seçildi. Osmanlı Meclis-i Mebusan'ının "sosyalist" olarak anılan, en aktif milletvekillerinden biriydi ve etkileyici konuşmasıyla ünlüydü. Yalnızca Ermeni toplumunun sorunlarını dile getirmedi. Bir bütün olarak Osmanlı toplumunun ve devlet yapısının modernleşmesi için çalıştı.

Meclis'teki zina tartışmasında "veled-i zina", yani gayrimeşru çocuk konusunda yaptığı ünlü konuşmasında, "...(öyle) bir Mecliste hâkimiyet icra ediyoruz ki, biz orada hem müddei (savcı), hem de hâkimiz. Erkekler, kadınlar üzerinde olan hukukunu tahkim etmek için uğraşıyorlar... Bu cürümde (zina) en büyük kabahat erkeklerdedir," dedi. Kanunda geçen "Veler-i Zina" için ise, şöyle diyordu: "20. asırda... Ben bu nesebi tahrip meselesini anlayamıyorum... Kurun-u ustada (Ortaçağda) asilzadelik davaları vardı. O asırda ben falanın oğluyum, falan benim ecdadımdandır, bu veler-i zinadır, piçtir tabirleri vardı. 20. asrın şerefi için ve bütün insaniyetin şerefi için bu tabirleri şiddetle reddederim; bundan sonra yeryüzünde yalnız insanlar vardır, veled-i zinalar, piçler yoktur."

Dolaysız vergilerin kaldırılmasını talep etti. "Vergi denilen şey kişilerin toplumda tuttukları yerin bir icar bedelidir... Bir evin kapısında yatan, veya tavan arasına sığınan bir fakir ile, aynı evin en mükellef ve süslü salonlarında oturan zenginin aynı kirayı vermeleri doğru mudur? Eşitlik, toplanan meyvenin oranına göredir; şahsa göre değildir."

24 Nisan 1915 – Bir gecede 250 Ermeni aydın tutuklanarak Çankırı ve Ayaş'a tehcir edildi.

26 Nisan 1915 – Zohrab Patrik Zaven'e koştu, kaleme aldığı yazıyı, Patrik ve diğer delegelerle birlikte, Sadrazam Sait Halim Paşa'ya sundu.

28 Nisan 1915 – Tutuklamaları durdurmak için Talat Paşa'ya tekrar yazılı başvurur. Kaçıp canını kurtarabilecekken son ana kadar bir şeyler yapabileceği umudunu yitirmedi ve temaslara devam etti.

20 Mayıs 1915 – Oysa sıra ona gelmişti. Erzurum milletveki-

li Vartkes Serengülyan ile birlikte tutuklanarak Diyarbakır'a doğru yola çıkarıldı. Urfa yakınlarında İttihat tetikçisi Çerkez Ahmet ve Nazım tarafından başı taşla ezilerek öldürüldü. Yolda, eşi Klara'ya yazdığı 15 Temmuz 1915 tarihli mektubu şu sözlerle son buluyordu:

"Sevgilim, bir tanem, artık bizim için son perde başlıyor. Daha fazla gücüm kalmadı. Sağ kalmazsam, çocuklarıma son öğüdüm şu ki daima birbirini sevsinler, sana tapsınlar ve kalbini acıtmasınlar ve beni de hatırlasınlar

RUPEN ZEVAG; Ermeni şiirin en büyük isimlerinden Rupen Sevag'ın çok yakın dostu, 24 Nisan tutuklamaları sırasında onunla ve diğer aydınlarla birlikte tehcir edilen ve çok az sayıdaki kurtulanlar arasında yer alan Teotig arkadaşının yaşamını şöyle özetliyor:

Asıl adı Rupen Çilingiryan... Silivri'de doğdu. İlköğrenimini orada tamamladıktan sonra Bahçecik'e geçti, sonra Berberyan Okulu'na devam ederek 1905'te mezun oldu.

Edebi yeteneğinden başka, bilime karşı eğilimli görüldüğünden, başöğretmeninin telkin ve tavsiyeleriyle İsviçre'nin Lozan şehrine gitti.

Buradaki Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra birçok hastane ve kliniklerde çalıştı ve bilimin bu dalının sırlarını inceledi. Hayal gücüyle beslenen sanat adamı ile bilim adamlığı, onun kişiliğinde iç içe geçmişti. Sanat sazını, Hipokrat yemini ettiği ve eğitimini aldığı bilim dalı için terk edemedi ama insanlığa olan aşkını, vatan ve insan sevgisini, hem mesleği olan tıp dalında hem de edebiyat alanında çalışarak terennüm etti. Ermeni kökenli hekimler Birinci Dünya Savaşı öncesi, tüm Osmanlı coğrafyasında emsal teşkil edecek bir kampanya başlatmışlardı. Amaç, hekimlerin, çağın yeni bilgileri ışığında, konferanslar ve açık oturumlarla yetilerini geliştirmekti.

Dr. Rupen Çilingiryan, nam-ı diğer Sevag, bu kampanyaya aktif şekilde katıldı. Onun dikkat çekici ve ufuk açan konuşmaları, yankı uyandırdı. Bakırköy'de vatanî görevini, her Osmanlı vatandaşı ve yurttaşı gibi, tabiatıyla yerine getirirken, bu konferanslardan biri vesilesiyle ayakta alkışlandı. Ertesi gün de Çankı-

rı'ya "tehcir" edildi, bir daha hiç geri gelmemecesine! Sevag'ı en güzel anlatanlardan Rober Koptaş şöyle diyor :

"Lozan'da karşılaştılar. İkisi de üniversite öğrencisiydi; Rupen Çilingiryan tıp, Yani Appel pedagoji okuyordu. İlk görüşte aşktı onlarınki. Bir kır gezisinde karşılaşmışlardı kara kaşlı, kara gözlü Rupen'le, sapsarışın, mavi gözlü Yani. Şehirde buluştuklarında, kalplerinin gümbür gümbür atışını duydukça aşkla sarhoş oldular.

Silivrili bir aileden gelme Rupen Lozan'da bin bir güçlükle okuyor, ailesine yük olmamak için gün geliyor İstanbul Patriği Ormanyan'dan mektupla yardım istiyordu. Şairdi; Ermenice basında şiirleri çıkan, kara gözlerinden ötürü "Sevag" diye anılan, gelecek vaat eden bir şair. Yani ise varlıklı bir Alman aileden geliyordu; tiyatroyla ilgileniyor, sahneye çıkmak için can atıyordu. Appel'ler için kızlarının bu köylü görünümlü Şarklıyla evlenme isteğini kabullenmek kolay olmadı.

Sevag'ın gönderdiği, "kızınız ve benim için ebedi mutluluğu lütfetmeniz arzusuyla" diye biten mektuba verdikleri cevap hiç sıcak değildi. Ancak çok geçmeden onlar da bu zeki ve dürüst gence ısındılar. Yani ve Rupen'in iki çocuğu oldu: Oğullarına Levon, kızlarına Şamiram adını verdiler. Rupen okulunu bitirince Lozan'da bir hastanede çalışmaya başladı, Yani'yse öğretmenlik yapıyordu. Rupen İstanbul edebiyat çevrelerinde şiirleri ve yazılarıyla, yenilikçi bir isim olarak kabul edilmişti artık.

Sevdadan, yurt sevgisinden, halkının acılarından ve yepyeni bir dünya hayalinden söz ettiği şiirleri büyük beğeni toplamış, 1913'te "*Azadamard*"da yayımladığı "Bir doktorun defterinden koparılmış yapraklar" dizisi de heyecan yaratmıştı. Hayatını İstanbul'da sürdürmek, orada tıp dersleri verip şiir yazmak istiyordu. Yani Appel sevgilisinin isteğini kabul etti; Ermenicesini bir hayli ilerletmişti, Ermeni okullarında ders verebilirdi.

1914'te geldiler İstanbul'a, zor zamanlarda; savaş ha patladı ha patlayacaktı. Rupen askerlikten kaçmak için her yolu denese de, tabip-subay olarak askere alındı.

Makriköy'de (Bakırköy) görev yapıyordu. 24 Nisan 1915'te İstanbul'da Ermeni aydınları tutuklanıp Çankırı ve Ayaş tarafına

sürüldüğünde kaçmayı düşündü, ancak harekete geçemeden, üzerinde subay kıyafetleriyle tutuklandı.

Onu Çankırı'daki kafileye kattılar. Şehirde hep korku içinde, gözetim altındaydılar. "Ayaş'a gideceksiniz!" diye toplananların öldürüldüğü haberleri geliyordu kulaklarına.

Yani ise İstanbul'da her gün Alman elçiliğine gidiyor, diplomatları kocasını kurtarmak için araya girmeye zorlamaya çalışıyordu. Büyükelçi Wangenheim'la dahi görüşmüş, ancak adamın o soğuk nezaketini aşıp umursamazlığını kırmayı başaramamıştı. Wangenheim "Alman ulusunun çıkarları" diyor, başka laf etmiyordu. Yani aynı dili konuştuğu bu adamın kalbine bir türlü nüfuz edemiyor, umudunu gittikçe yitiriyordu.

Çankırı'da, sıcak bir Ağustos günü, Rupen Sevag, şair arkadaşı Taniel Varujan'ın da dahil olduğu beş kişilik bir grupla yola çıkarıldı. Aynı günün akşamı Tüney köyü yakınlarında öldürüldükleri haberi geldi. Aynı haber İstanbul'a bir haftalık gecikmeyle ulaştı. Yani Appel o günden sonra anadili Almancayı bir daha hiç ağzına almadı, ömrünün sonuna kadar tek bir Almanca kelime etmedi. Levon ve Şamiram'la birlikte Fransa'ya yerleşti, orada öldü."

Ermenicenin büyük şairi Sevag'ın bir şiiri:

NEDEN

NEDEN, niçin âşık oldun bana? /Minicik kız, yazık sana./ Yüreğine anca bir kelebek sığar, ama / Sen tuttun, yaşlı bir kartalı hapsettin oraya.

Mavi kız mavi gözlerin aralandığında / Bir bülbülün şarkısı çınlardı orda./ Ah aşk nağmeleri duyacakken, tuttun / Uğursuz iniltilerimi doldurdun kulaklarına.

Ben başıbozuğun, serserinin biriyim / Geçmişin sonu gelmez mezarlarında ayak izlerim./ Sarıp sarmalayacakken uysal bir aşkla / Sen yüreğini tuttun, bıraktın fırtınaya.

Gözlerin aşkın aleviyle kararmıştı / Öyle şarkı söyleme, ölürsün sonra./

Senin gibi minicik bir aşk lazımdı sana / Sen gittin tutuldun bir aşk tanrısına.

SİAMANTO Asıl adı Adom Yarcanyan. Edebiyat tarihine

Siamanto olarak geçti. Ermeni edebiyatında "Lirik Şiir"in en iyi temsilcisi olarak tanındı. Sorbonne'da Felsefe okumuş, döneminin parlak entelektüellerindendi. 24 Nisan tutuklamaları sırasında diğer Ermeni aydınlarıyla aynı kaderi paylaştı.

Rober Koptaş 20 Ocak 2009 tarihli *Agos* gazetesinde yayınlanan yazısının "*Siamanto*: Acıya Tanık" bölümünde onu şöyle anlatılıyor:

Eskiden bir hayata daha çok şey mi sığıyordu acaba? Hayat o zamanlar daha büyük bir macera mıydı? Ağın'dan (Eğin, Kemaliye) çıkıp Kahire'ye, Cenevre'ye, Paris'e, yine Cenevre'ye, Lozan'a, Zürih'e, New York'a, Boston'a, Kafkasya'ya uzanan bir hayat. Bir şair, en âlâsından. Ve bir eylemci, en ateşlisinden. Ve çağının tanığı, en acılısından.

Adom Yarcanyan. Nice nice öğrenci yetiştirmiş hocası Karekin Vartabed Sırvantzdiyants'ın ona verdiği ve benimseyip mahlas yaptığı o güzel ismiyle, Siamanto.

1890'lardan başlayarak Ermenice şiirde yeni yollar çizen şairler kuşağının en parlak isimlerinden biri. Yerevan'da basılan Sovyet-Ermeni Ansiklopedisi'ne, şiirinde 10. yüzyıl şaheseri "Nareg"den esintiler bulduracak kadar hakiki bir şair.

1878'de Eğin'de, tüccar bir ailenin çocuğu olarak doğan Adom Yarcanyan, 1891'de babasıyla birlikte İstanbul'a göç etti. Kumkapı'daki Miricanyan ve Üsküdar'daki Berberyan okullarında okudu. 1896'da, 18 yaşındayken, İstanbul'da Ermeni devrimcilerinin eylemlerini takip eden pogromların hemen ardından yurtdışına çıktı. Paris'te, Avrupa Ermeni Öğrenciler Birliği'yle ve Abdülhamid rejimini devirmeye çalışan Taşnaklarla ilişki kurdu.

Manchester'daki '*Vağvan Tzaynı*' (Yarının Sesi) gazetesinde yayımlanan ilk eseri '*Aksorvadz Khağağutyun*'dan (Sürgün Edilmiş Barış) itibaren, 1894-96 yıllarında Anadolu'da yaşanan katliamların yarattığı dehşeti anlattı. Düşsel bir dünyada, acının, ölümlerin, yok olan ve yeşeren ümitlerin şiirini yazdı. Hıristiyan kaderciliğinin karşısına "Daha nice şafaklar var ki doğmadılar" diyen Rigveda felsefesini koyup, yeni nesilleri, geleceği hep birlikte kurmaya çağırdı.

Haksızlıklara karşı koyma, adalet arayışı, intikam ve bağışlama duygusu, ışık ve güzellik ideallerini anlattığı büyülü, simge-

sel üslup, onu, Minas Tölölyan'ın deyişiyle "kitlelerin tapındığı" bir şaire dönüştürdü. 1905'ten sonra yazdığı şiirlerde ise, mücadele çağrısı, yerini memleket özlemine, sisler ardında kalan hayallere, kötümser, kötücül rüyalara bırakacaktı. Siamanto, belli ki, genç yaşında memleketinin uzağında kaldığı on yılı aşkın süre içerisinde oradan oraya savrulmaktan yorgun düşmüştü.

1908'de Meşrutiyet ilan edilince nihayet İstanbul'a döndü. 1909'daki Adana Katliamı'nın yarattığı acıyı *'Garmir Lurer Paregames'* (Dosttan Kırmızı Haberler) kitabında anlattı. Aynı yıl Amerika'ya gitti ve Abdülhamit döneminde Yeni Dünya'ya göç etmiş Ermenileri, memleketlerini elbirliğiyle ayağa kaldırmak için topraklarına davet eden *'Hayreni Hıraver'*i (Memlekete Davet) yayımladı.

1911'de Amerika'dan İstanbul'a döndükten sonra, memleketinin yaptığı çağrıya uyarak Anadolu'ya gitti. Oradan Tiflis'e geçti; Bakü'yü ve Eçmiyadzin'i ziyaret etti. Bunca memleket gezen şair, kaderin çağrısını bir kez daha dinledi ve İstanbul'a döndü. En yakın yazar dostlarının, kalem ve sütun arkadaşlarının kaderini paylaştı. 24 Nisan 1915 gecesi tutuklandı. Çankırı'ya sürüldü.

Birkaç hafta sonra Ankara yakınlarında öldürüldüğünde henüz 37 yaşındaydı. Şimdi onun dua adlı şiirine kulak verelim. Çeviren, Cem Yavuz.

DUA

Kuğular bu akşam ümitsizce göçtü zehirli göllerden / Mahzun kızlar zindandaki kardeşlerini düşlüyor / Savaş bitti leylakların bittiği çayırda. / Ağıtlar yakarak ince kadınlar, başları önde / Tabutların ardından gidiyorlar yeraltı geçitlerinde./ Çabuk n'olur, donuyoruz bu vicdansız karanlıktan / Çabuk götürün bizi o müşfik hayata, / Kardeşlerimizin uyuduğu o kilise mezarlığına./ Öksüz bir kuğu gam çekiyor ruhumda / Ve orda, kan damlıyor gözlerimde taze ölüler üstüne. /Sakatlar ordusu çiğnerken kalbimin patikalarını / Çıplak ayaklı bir kör / Bir duacı aramada kutsal umutla./ Bütün gece uludu çölün kızıl köpekleri / Kumlar üstünde anlaşılmaz, anlatılmaz bir kederle inleyerek. / Ve düşüncelerimin fırtınası yağmurla dindi;

Dalgalar zâlim buzun altında sindi / Dev meşeler çığlık çığlığa / Yaralı kuşlar gibi döktü yapraklarını. / Sonra gece, ıssız bir boşluğa gömüldü. / Ve yalnız, kanlı ayın altmda / Kımıltısız, binlerce mermer heykel gibi / Toprağımızın bütün ölüleri, / birbirine duaya dirildi.

TANIEL VARUJAN: 1884'te, Sivas'ın Pırtnik köyünde doğdu. 12 yaşında İstanbul'a gelip Beyoğlu ve Kadıköy'deki Mıkhitaryan okullarında okudu. Eğitimini Venedik'teki Murat Rafael Mıkhitaryan Okulu'nda sürdürdü. Buradan mezun olduktan sonra, Brüksel'deki Gandhi Üniversitesi'ne yüksek öğrenimine başladı. Bu yıllarda şiirleri, *"Pazmaveb"*, *"Keğuni"*, *"Anahid"*, *"Şirag"*, *"Razmig"*, *"Hayrenik"* gazetelerinde yayınlanmaya başladı ve büyük bir dikkat çekti. Üniversiteden mezun olduğunda Meşrutiyet'in ilanıyla, diğerleri gibi heyecanla İstanbul'a döndü. Ancak diplomat olmak için eğitim almış bu genç yetenek 1909'da yaşam çizgisinde radikal bir değişiklik yaparak öğretmenliğe başladı. 1912'ye kadar, Sivas ve Tokat'ta bulunan birçok Ermeni Lisesinin Müdürlüğünü yaptı.

1912'de İstanbul'a döndü ve Beyoğlu'ndaki Ermeni Katolik Lusavoriç Okulu'nun başına geçti ve burada sayısız değerli öğrenciler yetiştirdi. Eserleri arasında *"Sarsurner"* (Ürpertiler), *"Çartı"* (Kıyım), *"Dırdunçk Demircibaşyani"* (Demircibaşyan'ın Yakınmaları), *"Hetanos Yerker"*ı (Putperest Şarkılar) sayabiliriz.

Ama en ünlü kitabı, şiirlerini topladığı *"Hatsin Yerkı"* - Ekmeğin Şarkısı'dır. Bu eserini Teotig'in deyişiyle, "sevgili eşinin", "baskıcı rejim zabitlerinin elinden zor kurtardığı" bilinir. Yoksulluğun, alın terinin, emeğin, aşkın ve yurtseverliğin, kendine özgü şarkıcısı ve olağanüstü şairi, hayat dolu bir hayal gücüne ve görülmemiş bir üretkenliğe sahipti.

Şair Cem Yavuz, Varujan'ın şiirini ve önemini şu sözlerle anlatıyor:

"20. yüzyıl dönümünde Ermeni toplumunun umutlarını dile getirme açısından Siamanto ve Varujan, çağdaşlarına göre çok daha etkin olmuşlardır. İki şair de şiirlerinde destansı öğelere, epik göndermelere ve pagan döneme ait imajlara yaslanarak

sembolik bir biçemle özgürlük düşünü dillendirmiş ve Ermeni sanatında bir yenidendoğum için çaba göstermişlerdir. 1896 Kilikya (Adana) olayları esnasında babasının İstanbul'da haksız yere suçlanıp hapsedilmesiyle, örgütlü kötülüğün Varujan için kurguladığı ağıdın ilk dizeleri yazılmış olur."

Aralarında Ermeni şiirinin iki büyük ismi Taniel Varujan ile Rupen Sevag'ın da bulunduğu 5 kişi, -tutuklandıktan sonra 13 Ağustos 1915 Perşembe sabahı götürüldükleri- Çankırı'dan iki arabayla yola çıkarıldılar. Atlı bir jandarma ve bir polis onlara eşlik ediyordu.

Sürgün günlerini birlikte geçirdikleri Teotig o günü şöyle anlatıyor:

"Ayrılacağımız gece, evimiz görece olarak kederden uzak durdu. Aşçımızın da yardımı ile tatlılar ve diğer lezzetli şeyler pişirmekle uğraştık. Sevag Ayaş'taki arkadaşımız için yanına alacaktı. Tatlıların en iyi parçalarını da sevgili arkadaşıma, yakından tanıdığım Siamanto'ya ikram ettim. Tatlı olan her şeye zaafının farkındaydım. Gece geç yattık ve çok az uyuduk. Gün doğmadan ayaklandık. Kafamız, bu ayrılışa neden olan kötü kader ile meşguldü. Sevag yine eşi ve oğluna ilişkin rüyalar görmüştü. Rüyasında karısı son derece zayıflamış ve çirkinleşmişti. Oğlu ise alışılmadık derecede şişmanlamıştı, ama yakışıklıydı. Aramızda rüyaların ne anlama geldiğinin açıklanabileceğine inananların çıkardığı tek sonuç ise, büyük bir felaketin yaklaşmakta olduğu yolundaydı.

Arabacı erkenden sökün etti, kısa bir süre için ayrılıp, kasaba yakınlarındaki sürgünlerin toplanma yerine, köprübaşına gittik. Karanlık Ayın olmadığı karanlık bir Ağustos gecesi, beş arkadaşımızla vedalaşıp, yolcu ettik.

O gece, saat 12.00'den hemen önce öldürüldükleri haberini aldık. Haber Tuney'den Çankırı'ya telefonla ulaşmıştı. Polis şefi Nurettin ve İttihat Partisi genel müfettişi Oğuz, bu ölümcül haberi neşeyle karşıladılar."

Oysa Varujan şöyle sesleniyordu insanlara:

DÜNYAYI TAKDIS

Dünyanın doğu tarafında / Barış olsun./ Tarlanın apak çığırla-

rı / Kan değil, ter aksın / Ve çınlarken akşam çanı / Eğilsin herkes takdise.../ Dünyanın batı tarafında / Bereket olsun./

Her yıldızdan çiy yağsın / Her başaktan altın saçılsın, / Ve koyunlar tepelerde otlarken /

Filiz, çiçek bitsin yerden.../ Dünyanın kuzey tarafında / Bolluk olsun. / Buğdayın altın denizinde / Yüzsün daima orak, tırpan, / Bugdaym tanelerinin geniş ambarı açıldığı zaman /

Mutluluk sarsın dört yanı. / Dünyanın güney tarafında / Ağaçlar meyveye dursun. /

Peteklerden ballar damlasın / Kadehlerden şarap aksın / Ve gelinler yoğururken ak ekmeği / Söylensin aşk şarkıları...

HIRANT DİNK SUİKASTI

Hrant Dink suikasti –bazı ayrıntıları belki belleklerde kalmamış olsa da- sayısız veçhesiyle tarihe geçecek bir rezalettir: Olay ülkede ve uluslararası kamuoyunda büyük yankı uyandırıyor, faillerden bazıları yakalanıyor, ama ortaya çıkıyor ki,

a) devletin kolluk kuvvetleri katille anlı şanlı ve de al bayraklı hatıra fotoğrafı (ve video kaydı) çektirmişler, katile kahraman muamelesi yapmışlar,

b) Suikastin işleneceğini Sağır Sultan duymuş, sadece Hrant Dink ve arkadaşları bilmiyorlarmış: Trabzon Emniyeti, İstanbul Emniyeti, Emniyet Genel Müdürlüğü biliyorlarmış,

c) Ayrıca Trabzon Jandarma Alayı'ndaki iki astsubay olayı cinayetten çok önce haber almışlar ve alay komutanını ısrarla haberdar etmişler, uyarmışlar. O alay komutanının bu kadar önemli bir haberi üstlerine aktarmamış olması imkânsızdır.

Sözü edilen bilgi suikastten bir yılı aşkın zaman sonra astsubayların tanıklığıyla ortaya çıktığında Bilecik Alay Komutanı olan albay için hiçbir idari işlemde bulunulmadı, soruşturma açılmadı tersine taltif edercesine onu Bursa'ya atamış. [Çünkü sorulacak olsa ben bilgiyi size (üst makamlara) rapor ettim diyecekti.] Ve bu albayın adliye önüne çıkartılması gecikti de gecikti. Sonuçta onun da söylediği, söyleyeceği 'hatırlamıyorum hâkim beyefendi' oldu. Demek ki, sadece Emniyet'in değil, jandarma üst makamlarının da olayda dahli vardır.

Görgü tanıkları cinayeti işleyenden başka birisinin daha olay mahallinde bulunduğunu ve ikisinin birden kaçtıklarını TV kameralarına ısrarla söylemişlerdi, hepimiz duymuştuk. Bunu el-

bette Emniyet ifadelerinde de belirtmişlerdir. Ne var ki, 19 Ocak 2007'den ancak 19 ay sonra ve duruşmalar başladıktan çok sonra –müdahil avukatların başvurusu üzerine- ikinci bir şahsın daha olay mahallinde bulunduğu kabul ediliyor, katillerden birisinin ağabeyi olan bir zanlı sorguya alınıyor. Video görüntülerindeki kişinin o olduğu tahmin ediliyor. Oysa bugün kanıt sayılan o video görüntüleri 19 ay önce de polisin elindeydi, görgü tanıklarının ısrarları da.

Sanıkların bir fazla, bir eksik olması ayrıntı gibi gözükebilir ama kovuşturmayı yürüten savcının, Emniyet'in ne kadar ciddi olduğunu veya olmadığını göstermesi açısından bu olay bir ayrıntı değildir, öze ilişkindir.

Ve nihayet adliyeye sevkedilen tutuklu sanıklar sadece tetikçidirler. Bu kadar önemli bir suikasti üç beş faşist lumpen kendi başlarına kararlaştırmış ve kıvırmış olamazlar. Suikast kararını ve emrini veren merci ya da kişiler her zamanki gibi karanlıkta kalmıştır. Asıl ortaya çıkmayacak olan onlardır.

Örneğin, Hrant Dink ölümünden önce bir açıklama yayınlamıştı: *Agos* gazetesi Sabiha Gökçen'in Ermeni kökenli olduğunu, Gazi Paşa tarafından evlat edinilmeden önce 12 yaşına kadar Bursa Yetimhanesinde yetiştiğini açıkladıktan sonra Genel Kurmay sert bir açıklama yapar, milli değerlerle oynandığını söyler, 2 gün sonra Kemal Kerinçsiz'in başını çektiği bir grup *Agos* önüne gelerek protesto gösterisi yapar.

Derken, İstanbul Vali Muavini tarafından çağrıldığı vilayet makamında 'yukarıdan' gelmiş biri kadın biri erkek iki kişi bu haberin doğru olmadığını gazetenin açıklamasını isterler, aksi halde Hrant Dink'in başına bir şeyler geleceğinden endişe ettiklerini söylerler. Açık tehdit olan bu olayı Dink bir süre gazetedeki arkadaşlarına bile söylemez. Sonuçta olanları anlatınca arkadaşları konuyu gazetede yazmasını isterler, o da yazar ve öldürülür.

Cinayetin soruşturması sırasında bu husus söz konusu edilmemiştir. Polisin vali muavinini sorguya çekemeyeceği, çünkü onun emrinde çalıştığı söylenebilir, ama tahkikatı yöneten merci Emniyet değil, C. Savcılığıdır, polis soruşturmada Vilayetin değil, savcılığın emrindedir ve savcının vali muavinini sorguya çekememesi diye bir husus söz konusu olamaz. Eğer dava dosya-

sında vilayetteki görüşme söz konusu edilmemişse, en azından adı geçen vali muavininin bilgisine başvurulmamışsa, kaç adet tetikçiyi cezalandırırsanız cezalandırın cinayetin asıl kaynağına ulaşmak için hiçbir çaba sarf etmemişsinizdir. Demokrasilerde hukuk bu mudur, adalet dağıtacak yargı organı böyle mi çalışır?

Hakim Cinayeti, Hakim Adaleti

Danıştay suikastının kendisine ulusalcı diyen odaklar tarafından işlendiği olaydan kısa süre sonra çeşitli bulgularla açıklık kazanmıştı ama tahkikatı yürüten Ankara savcılığı o verilerin üzerinde durmadı, bir yıl sonra Ümraniye bombalarıyla Ergenekon soruşturması başladıktan ve çeşitli kanıtlar, ifadeler ortaya çıktıktan sonra da durmadı.

İlgili mahkeme cinayeti şeriatçilerin işlediğine hükmetti, İstanbul C. Savcılığının yolladığı bilgi ve verilere aldırış etmedi. Bu karardan sonra daha başka kanıtlar da çıktı. Artık Danıştay suikastinin Ergenekoncu Kemalistlerin cürümü olduğunu Ergenekon'un avukatı Deniz Baykal ve *Cumhuriyet* gazetesi dışında herkes kabul ediyor. Bu bir adli skandaldır. Devletin bir mahkemesinin savcılarının verilerini, bulgularını bir başka mahkemesi hâkimlerinin hiç dikkate almamasının hukuki bir izahı yoktur.

Adliyeye dair medyaya yansıyan son bir rezalet, bir gasp ve hırsızlık şebekesinin tutuklu 52 mensubundan hepsinin adli tatil sırasında nöbetçi mahkeme tarafından salıverilmesi oldu. CMUK'a göre ağır ceza tutuklularının dosyaları bir sonraki duruşma beklenmeden her 30 günde bir (kendileri başvurmasa bile re'sen) incelenir, tutukluluğun devamına ya da tahliyeye karar verilir. Dava sırasında tutuklunun mağdur olmaması için konulmuş olumlu bir kuraldır bu.

Anlattığımız olay da adli tatil esnasında vuku bulmuş ve sanıkların hepsi salıverilmiş. Mevzuat açısından nöbetçi mahkemenin böyle bir yetkisi var, ama sanıklar hakkındaki suç isnatlarının dosya münderecatı bu tahliyelerin hepsine uygun mu, değil mi, bu husus şimdi anlaşılacak. Zira davaya bakan ağır ceza mahkemesinin başkanı izinden döndükten sonra dosyaları ince-

lerken durumu görmüş ve o sanıkların hepsi hakkında gıyabı tutuklama kararı çıkarmıştır.

Bakanlık olayın incelenmesi için müfettiş göndermiş. Bu olayın siyasetle ilgisi yok, ama çürümüşlüğün bir boyutu da bir takım akçeli ilişkilerdir. Elbette yargı sisteminin tamamı bu gibi bir isnatla suçlanamaz, ama böylesinin de bulunduğu kimsenin meçhulü değil, 'Türk hâkimi vicdanıyla cüzdanı arasında sıkışmıştır' diyen kişi yüksek bir yargıcımız.

Jitem'in Yaptığı Teröristlik Değil

Yakınlardaki bir olay da Jitem denilen cinayet şebekesinin kurucusu -medyada "Jitem'in kara kutusu" diye adlandırılan- Arif Doğan'ın tutuklanması oldu. Varlığı hiçbir zaman resmen ikrar edilmiş olmayan bir Jitem vardı, nasıl itiraf edilsindi, teşkilatla ilgili ortaya sadece kirli savaş cinayetleri, silah ve uyuşturucu trafiği çıkmıştı. [Jitem'in adı şimdi Jit olmuştur.]

Emekli albay ifadesinde Jitem'i kendisinin kurup yönettiğini, sonra da Veli Küçük'e devrettiğini belirtiyor. Ankara'da yaşayan Doğan'ın Beykoz Çavuşbaşı'nda zulasında bir cephanelik, askeri gizlilik derecesiyle 'kozmik çok gizli' Jitem belgeleri, klasörler ve CD'ler dolusu doküman ele geçti.

Ergenekon kapsamında (Ümraniye ve Eskişehir'den sonra) açığa çıkan bu üçüncü cephanelikteki silahları saymaya gerek yok, ama depoda bir miktar da uyuşturucu varmış ve albay sorgusunda, uyuşturucuları operasyona gönderdiği kimselere verdiğini söylemiş.

Söylediği doğru olmayabilir, ama bu şerefli albayın ifadesini kamuoyunun doğru kabul ettiğini düşünelim. O takdirde durum daha vahim bir hal alır.

İntihar bombacılarına eyleme çıkmadan önce uyuşturucu verildiği iddiası zaman zaman medyada ifade edilir. O bombacılara siyasi literatürde TERÖRİST deniliyor. Peki, Jitem komutanı ne yaparmış? Eyleme gönderdiği kişiye uyuşturucu verirmiş. Arada ne fark var? Bir tarafta İslam'ın mukaddes cihadı için (ve eylemcinin cennete gideceğinden emin olunarak) o eylemleri emreden

şeriatçılar var. Beri taraftaki emir mercii ise köktendinci değil, sapma kadar laik ve Kemalist.

Bunlar İslam cihadı için değil, vatanın, milletin, devletin yüksek çıkarları için cinayete karar veriyorlar. Git şunu öldür diyorlar. Üstelik eyleme gönderdikleri tetikçiler ölmeyecek, cennete filan da gitmeyecek, bu tiplerin emri veren Kemalistler gibi ulvi amaçları da yok. Bunların hepsi birer itirafçı, tetikçi, bilmemneci yani süfli kişilikler.

Kamu Hizmetlisi Caniler

Bunlardan ikisine göz atalım: Devletin şefkatli kollarına sığınmış bir itirafçı. 20 Eylül 1992'de Diyarbakır'daki Musa Anter suikastinin faillerinden. [Cinayetle ilgili İsveç'teki itiraflarını daha önce Sesonline.net'te özetlemiştim.] Adam sıradan bir katil değil. Bölgenin Asayiş Jan. Komutanı (medyadan tanıdığımız) Org. Necati Özgen 1993'te Irak Kurdistan Demokrat Partisi Bşk. Mesut Barzani'yle görüştüğünde tercümanlık yaparken çekilmiş fotoğrafları var. Katilin itibarına bakınız: 1991- 1992 yıllarında aşağıda sayacağımız cinayetleri işliyor, 1993'te koskoca Orgeneralin yanında tercümanlığa gidecek (devlet sırlarını öğrenecek kadar) güven ve saygınlık sahibi oluyor. Gelgelelim PKK itirafçısı bir süre sonra bu kez Jitem itirafçısı oluyor, -olay sırasında Anter'in yanında bulunan Orhan Miroğlu'nun yazdığına göre-başka kimi itirafçı Jitemciler gibi öldürüleceğinden korkarak İsveç'e kaçıyor ve 'Bir Jitemci Anlattı' diye yazdığı kitapta 40 kısım tekmili birden maceralarını anlatıyor. [Devletin ciddiyetini –veya Kürdistan sorununa verdiği ciddiyetsizliği- görüyor musunuz?]

İşte bu kişi Arif Doğan ile Ersever'in kendisini Diyarbakır Asayiş Komutanlığı karargâhı emrine aldığını belirtmiş. Orada binbaşı Aytekin Özen ve bir kısım itirafçıyla birlikte işledikleri cinayetleri anlatıyor. Musa Anter'den başka, evinden alınıp öldürülerek cesedinin kırsal alana bırakılan Hep D. Bakır İl Bşk. Vedat Aydın. (Temmuz 1991), Hep Muş İl Bşk. Harbi Arman (Ocak 1992), Bismil'li Zahid Turan, Sağlık Sen D. Bakır Şb. Bşk. Necati Aydın ve Ramazan Keskin, Mehmet Aydın, Diyarbakırlı Abdülkadir Çelikbilek kamusal katiller güruhunun maktülleri arasında.

Kutlu Aktaş'ın Susurluk Raporunda itirafçı canilerden İbrahim Babat'ın 11 sayfalık ifadesi yer almış. O da Arif Doğan'ın ismini veriyor. Doğan itirafçı Jitem'ciyi Silopi'den Batman'a aldırmış. O da Aygan'ın içinde bulunduğu çetede devlete hizmet vermiş. Uyuşturucu konusuna dönersek, işte şerefli albay bu ve benzeri mülevves kişileri devletin âli menfaatleri için kullanırken, tıpkı (çok karşı olduğu ve Türkiye'yi ele geçireceklerinden korktuğu) şeriatçılar gibi eylemciye uyuşturucu veriyor. Ama birisi terörist, diğeri Kemalist. Ne kadar farklı değil mi? Kirli savaşın başbakanlarından biri ne demişti? Devlet için ölmek de bir, öldürmek de. İşte o tetikçiler terörist değiller, devlet için insan öldürüyorlar. Orada burada bomba patlatıyorlar.

Jitemci Şef Profili

Albay Doğan'ın adını Kürt halkı bölgedeki uygulamalarından biliyordu, Türkiye kamuoyu ise 1991'de Şırnak İdil'de üç köylü faili meçhul cinayete kurban gittiği zaman duymuştu. Emri Arif Doğan'ın verdiği ileri sürülmüş ama, sivil mahkeme görevsizlik kararı vererek dosyayı DGM'ye göndermiş. 7 sene sürüncemede kaldıktan sonra 1998'de Diyarbakır DGM'de kapatılmıştı. Şimdi Ergenekon dosyalarından öğreniyoruz ki Kutlu Aktaş raporu üzerine D. Bakır DGM Savcılığı 17 subay astsubay hakkında Jandarma Komutanlığından Nisan 1998'de bilgi istemiş. Adı geçenler Bnb. Cem Ersever, Alb. Arif Doğan, Asayiş Kolordu Kom. Hulusi Sayın, Korgeneral İsmail Selen, Org. Hikmet Köksal, Tuğg. Veli Küçük, Alb. İsmet Yediyıldız, Bnb. Nurettin Ata gibi rütbeliler de var. Jan. K. önce 'inceleme yapılıyor' diye yanıt verir, Savcılık Ankara DGM savcılığı kanalıyla Haziran ve Eylülde iki tekit yazısı gönderir. Genel Kurmay Adli Müşaviri tümgeneralin yazdığı yazı yanıt değil emirdir: "Genelkurmay Başkanlığımızca gerekli inceleme tarafımızdan yürütülmüştür. Bu nedenle tekrar talepte bulunulmasının sebebi anlaşılmamıştır. Konunun bu haliyle merciine bildirilmesi uygun olacaktır." (*Taraf*, 23 Ağustos 1998.) Böylece general fırçası yiyen savcılık da dosyayı kapatır. Haklarında görev bilgisi istenen askeri zevat ve itirafçıların sayısı 17'dir.

Arif Doğan bugün emniyette verdiği ifade Ümraniye bombalarının öldürülen Jitem'ci Bnb. Ahmet Cem Ersever'e ait olduğunu ve el değiştirdiğini söylemiştir. (İfadede ölü birisinin adını vermek, suçtan kurtulmak için alışılmış bir yalandır.)

Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in Şubat 1993'teki ölümünün kaza değil, suikast olduğu artık hemen herkesin kanısıdır. Bu suikasti Ersever'in düzenlediğini söyleyenler vardır. Elbette bu bir savdır, kanıtı yoktur. Ersever'in bir ay sonra istifa etmesi kuşku vericidir. Aynı Ersever aynı yıl Kasım ayında öldürülmüştür. Jitem kurucularından Ersever'i Arif Doğan'ın emir vererek Yeşil'e öldürttüğüne dair iddialar vardır.

Çavuşbaşı'nda bulunan belgeler arasında kendisine ait çeşitli banka cüzdanları bulunduğu, bazılarında yüklü hesapların gösterildiği belirtiliyor. Bu arada bir banka cüzdanına iliştirilmiş bir notta 1994'te Yalova Jandarma Komutanı'yken kendi adına Ziraat Bankası'nın Yalova Şubesinden NewYork Şubesine kızı Arzu Işıl Doğan adına 1 milyon dolar transfer edildiği yazılı. Bir devlet memurunda 1 milyon dolar ne arar? O da zaten öyle demiş, hayatında bu kadar parayı bir arada görmediğini söylemiş. Eğer böyle bir para havale edilmişse bankanın kayıtlarından çıkar. O takdirde, emekli albay paranın kaynağını açıklamak zorundadır.

Ergenekon dosyasında bir astsubayın mektubunda Jitem mensuplarının korucularla birlikte uyuşturucu ve silah trafiği yaptığına dair ifadeler yer alıyor. Bölgedeki bir İ.A. isimli tabur komutanının 1992'de uyuşturucu ve silah kaçakçılığı yaptığı, N.D. adlı bir başka jandarma binbaşısının köylüden silah toplayıp sattığı, Irak'taki Kürt soykırımından kaçan 300 bin kadar mülteciden toplanan külliyetli miktarda silahın bir bölümünün ilgili makamlara teslim edildiğini, bir bölümünün ise yörede satıldığı belirtiliyor. Veya ATV'ye konuşan bir eski özel tim mensubunun birçok uyuşturucu ve silah olayını anlatması bir başka örnek.

Zaten bilinen bu olgu yeni açıklanan örneklerle bir kez daha sergilenmiş oldu.

Çünkü Ergenekon veya benzeri teşkilatlara çalışanlar kamu maliyesinin gizli veya açık fonlarından aldıkları tahsisata ilaveten, uyuşturucu trafiğine girerek kara para aklayarak, silah kaçakçılığı yaparak ve benzeri organize suçlara katılarak büyük meblağlarda

gelir elde ederler, bu paranın bir kısmını devletin âli çıkarları için cinayet, bombalama gibi suçların finansmanında kullanırlar ama büyük bölümünü ceplerine atarlar, hatta bazen paylaşım kavgasına düşerek birbirlerini öldürmeye kadar varırlar. [Örneğin Mit'çi, Ergenekon'cu ve katil Tarık Ümit'in öldürülmesinin böyle bir kavga nedeniyle olduğu iddialar arasındadır.]

Don Paça Gösteri

Doğan'ın evinden Emniyete götürülme görüntülerini görmüşsünüzdür: Hasta olduğu söylenen albay don paça evden çıkıyordu. Üzerindeki bir kısa pantolon veya spor şortu değildi, düpedüz bildiğimiz beyaz dondu. İsteseydi üzerine bir giysi giymesini polis engellemeyeceğine göre evden böyle don paça çıkmak kendisinin tercihiydi. Albayın hasta olduğuna inandık ama bir pantolon dahi giyemeyecek kadar hasta olduğuna inanmadık. Nitekim gazetecilere laf yetiştirecek, sinkaflı küfürler savuracak kadar sağlamdı, oradaki muhabir arkadaşların belirttiğine göre, albay hastaydı, ama 'o mermileri tek tek hepinizin götüne dolduracağım' diyecek kadar evelallah onuru, gururu da yerindeydi.

Bir zamanlar görev yaparken Ali kıran baş kesen kesilen azametli albayın kendisini acındırmak için don paça evden çıkması gazetecilere küfretmesi kendisinin kişilik düzeyini gösterebilir. Güneydoğu'daki operasyonlarda kimlerin, hangi tıynet ve kişilikteki kimselerin yetkilendirildiğini görmek açısından dikkat çekicidir. Her türlü yetkiden ve etkiden uzak zavallı haldeki bir adam görevini yapan gazetecilere hakaret ve tehdit savurabiliyorsa, bu şahıs sınırsız ve kanunsuz otoriteyi elinde tuttuğu yörelerde ve dönemlerde o mermileri (insan yerine koymadığı, hakir gördüğü) Kürt köylüsünün makatına değil vücuduna seve seve doldururdu.

Jitem kurucusu albay hakkında çok iddia ve itham var. Ama biz her hangi bir belirsizlik taşımaması için bunları sıralamayacağız.

Atipik Değil, Prototipik

21 Ekim 2007'de meydana gelen Dağlıca baskını hakkında

Taraf gazetesinin 25 Haziran 2008'de yayınladığı bir Genel Kurmay belgesinde baskının önceden haber alındığı belirtilmiş, Genel Kurmay ise yaptığı açıklamada belgeyi doğrulamış, ama gerekli önlemin alındığını öne sürmüştü.

Konuyla ilgili Ergenekon dosyasından da bir belge çıktı. Dağlıca Dağ Jan. Tb. K. Kur. Yrb. Onur Dirik arkadaşı Ayşe Özdemir'le İnternet yazışmalarında olaydan on ay önce Dağlıca ve Çukurca'daki askeri bölgeleri gösteren fotoğraflar göndermiş. Stratejik tepeler ve mevkiler, yollar konusunda açıklayıcı bilgiler fotoğrafların üzerinde yazılı olarak yer aldığına göre bu fotoğraflar gizli askeri belge niteliği taşıyor.

Peki, Ayşe Özdemir kim? Ergenekon sanıklarından olup kronik siroz hastalığı nedeniyle taburcu edilmiş bir kimse. Tunceli Pülümür doğumlu. Yrb. Dirik sıradan bir yarbay değil, Veli Küçük'ün sıkı hayranı. Muhtelif İnternet sitelerine Küçük'ü savunan iletiler yollayacak kadar ona hayran: "Veli Küçük'ün görevdeyken Azerbaycan'da Ermenistan'a karşı kontrgerilla örgütlenmesine girdiği doğruysa daha neyi konuşuyorsunuz. Karabağ olaylarının hukuki temellerini bilmiyor musunuz? Bunu dünyada yapmayan hangi ülke var?" diyerek komşu bir ülkeye karşı kanunsuz faaliyetleri savunuyor, 'dünyada böyle yapan başka ülkeler de var, biz de yaparız' diyor.

Ayşe Özdemir ise Dirik'e sükunet tavsiye ediyor, 'sakin ol, kendi IP numaranla yazıyorsun, adını tesbit ederler' diye uyarıyor. Yrb. Dirik de 'Ben sakinim, o adam bana yazdı, demokratik zemin falan filan diyor. Sanki biz gerzeğiz. Neyse cevap falan vermedim, ben söyleyeceğimi söyledim.'

Dirik'in söylediği ne? Tekrar anımsayalım: Devletin görevlilerinin Ermenistan'a karşı Azerbaycan üzerinden yaptığı örgütlenmelerin kanunsuz olup olmamasının önem taşımadığı, bu faaliyete karşı demokratik zeminden söz etmenin saçma olduğu (belli ki böyle bir ileti almış). "Biz gerzek miyiz, o adamın dediği demokrasiyi, memokrasiyi biz de biliriz, ama Ermenistan'a karşı Veli Paşa'nın yaptığı gibi yapmak gerekir" diyor. Böyle diyen kişi kurmay yarbaydır, bir komando tabur komutanıdır. Ermenilere karşı kanunları ve demokrasiyi hiçe sayan birisinin ge-

ne vatan millet adına Kürtlere karşı demokrasiyi gözeteceğine nasıl inanalım?

Kısadan hisse: Veli Küçük'ün gözden çıkarılarak – gene devletin âli çıkarları için, kurban olarak atıldığına, üstelik de (bu konuda iki kitap yayınlamış Tayyar Şafak'ın yazdığına göre) Ergenekon'un şeflerinin 'safraları atıyoruz' dediklerine bakarak Küçük'ün atipik bir profil olduğunu sanmayalım. Veli Küçük atipik değil, pek prototipik bir şahsiyet.

Onur Dirik Veli Küçük'e hayran, Veli Küçük Giresun'lu Osman Ağa'ya.

Hem de o kadar hayran ki, onun için heykel bile yaptırmış. Osman Ağa yöresinde haydutluğuyla tanınan birisi. Çetesinde beslediği adamlarıyla ortalığa dehşet saçmış, bölgesindeki Ermeni ve Rum soykırımcılığı yetmemiş; eşkıyalarını toplayıp Koçgiri'ye kadar Kürt katliamına gitmiş. Hiçbir rütbesi, hatta okuma yazması yokken, Gazi Paşa'nın muhafız birliği komutanlığına kadar yükselen Osman Ağa Paşa'nın Meclis'teki muhalifi Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey'i evinde yemeğe davet edip öldürünce, jandarmalar tarafından öldürülmüş. Böylece cinayetin tanığı da, sanığı da ortadan kalkmış.

O bir milli kahraman. Gerçi Osman Ağa'nın adamları Çankaya'yı basmış, ulu önderi kadın çarşafıyla kaçmak zorunda bırakmış, ne beis. Esas olan devlette devamlılıktır, Veli Küçük de o devamlılığın bir temsilcisidir ve hayranı olduğu Osman Ağa'dan günümüze kadar tutarlılığı, devamlılığı temsil etmektedir. Peki, vatanını, milletini, devletini bu kadar seven bir komutan nasıl olmuş da Dağlıca baskınını haber aldığı halde önlemlerini almamış. (Bu konuda oradaki bir subayın You Tube'a düşen sözlerini de anımsayalım. Ve You Tube'un 3,5 aydır hâlâ yasaklı olduğunu da unutmayalım.) Veya gizli askeri fotoğrafları –sana ne kadar yakın olursa olsun senin makamının sorumluluklarını taşımayan- bir arkadaşına göndermek çok mu olağan?

Nurlu Ufuklar

Medyaya yansıyan dosya içeriklerinde fişlemeler var. Devletin başka hangi makamları hangi kişi ve kuruluşları fişliyor bile-

meyiz ama Ergenokon sanıklarından, örneğin İP genel merkezinden veya yöneticilerinden belgelerde askeri makamların fişlemeleri var. Kişiler, meslek kuruluşları, diğer demokratik kitle örgütleri hakkında tutulmuş askeri notlar var. Veya çeşitli askeri makamlarda siyasete müdahale için yapılan planlar var. Tabii öyle olacak, mesele toplum mühendisliğiyse bir mühendis önce plan yapar, sonra uygular.

Bazı basın mensupları da bu çirkinliğin içinde. Örneğin bir kiralık kalem var. Ismarlama küfür kitapları yazıları yazıyor, Jandarma'dan düzenli para alıyormuş, Jitem onun yanına üç koruma katmış. Adamın yemediği nane yok. Jandarma Genel Komutanıyla başka bazı generallerle içli dışlı. Haydi onu değmez diye bir yana bırakalım, peki *Cumhuriyet*'in Ankara Bürosu şefine ne demeli. Askerle senli benli, o kadar ki oturup meslektaşlarını çekiştiriyor, kimilerini aşırı Amerikancıdır, Arap'tır, Kürt'tür diye aşağılıyor. Merak ediyorum Şener ve Levent paşalarla kişisel dost olduğu için mi o kadar samimi, yoksa onların makamları mı daha önemli. Jandarma birliklerinde *Cumhuriyet* satılsın, 200 bin liraya satılsın fiyat farkını komutanlık ödesin dediğine göre, ilişki mesleki ve itibar o askerlerin şahsına değil makamına. Generallerin kendisini ne kadar adam yerine koydukları ise görüşmelerini gizlice videoya kaydetmelerinden belli.

Türkiye'nin sistemiyle ve basın-yayın özgürlüğüyle ilgili son haber de Türkiye'de 800 kadar İnternet sitesine erişimin resmi makamlar tarafından engellendiği, yukarıda da söylediğimiz gibi You Tube'un Türkiye'de 3.5 aydır yasaklı olduğu ve bu konuda Türkiye'nin adının Çin ve Suudi Arabistan'la birlikte anıldığı.

Başbakan son günlerde bolca mutlu tablolar çiziyor, bir zamanlar dillerden düşmeyen Nurlu Ufuklar edebiyatındaki gibi Türkiye'nin parlak geleceğinden bahsediyor, Cumhuriyetin 100. yılında dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına gireceğimizi söylüyor. Erdoğan, nafile propagandayı bıraksın da, nasıl bir ülkeyi yönettiğini, hangi sistemin üstünde oturduğunu görsün...

ARINIYORUZ: ERMENİ GİTTİ, RUM GİTTİ, SIRA SANA GELDİ (1)

Milli Savunma Bakanı: Vecdi Gönül "İzmir Ticaret Odası'nda görev almıştım. Bu odanın kurucuları arasında bir tek Müslüman yoktu. Tamamı levantenlerden müteşekkildi. Cumhuriyetin kuruluş öncesinde Ankara'da Ermenilere, Rumlara, Musevilere ve Müslümanlara ait dört mahalle bulunurdu. Ege'de verimli topraklar azınlıkların elindeydi. Ulus oluşturma sürecinde en önemli adım mübadele olmuştur. Düşünün Ege'de Rumlar ve Türkiye'nin pek çok yerinde Ermeniler devam etseydi bugün acaba böyle bir milli devlet olabilir miydik? Güneydoğu'da verilen mücadelede tehcir sebebiyle kendisini mağdur sayanların katkısını hep biliyoruz." [Arat Dink, cümle düşüklüğü yapan, 'devam etseydi...' sözündeki eksik sözcüğü tamamladı ve 'Rumlar, Ermeniler yaşamaya devam etseydi' diye cümleyi düzeltti. (*Taraf*, 13 Kasım 2008)]

Açık konuştuğu için bakana elbette teşekkür etmeyeceğiz. Sözleri aynı zamanda bir itiraftır, ama bu ülkenin demokrasiye, çoğulculuğa, insan haklarına bağlı insanları için utanma vesilesidir.

Bazı sözcükler terimleşince anlam kaymasına uğrar. Mübadele siyasi bir terim olarak kulağımıza olağan (alışılmış) geliyor, ama dilde değiş-tokuş demektir. İnsanlar emtia mıdırlar ki değiş-tokuş edilsinler? İki devlet 'ben bendekini vereyim, sen sendekini ver' demişler diye olanı olağan mı karşılayacağız? Ülkeler arasında savaş esirlerinin, mahkûmların mübadele edilmeleri o insanların isteklerine, tercihlerine uygundur. Ayrıca o şekilde değiş-tokuş edilen insanlar hür değildirler, tutsaktırlar. Oysa Müba-

dele'de menkul mal gibi değiş tokuş edilen yüz binlerce tutsak veya tutuklu muydular ki devletler onları verdiler, aldılar?

Yüz binlerce serbest insanı, yurttaş insanı rızaları hilafına yerlerinden yurtlarından koparıp göndermenin insani yanı yoktur. Bundan övünç duyulamaz, ancak utanç duyulur. 85-90 yıl önce yapılan savaşın dehşeti ve felaketi olarak yalnızca 'maalesef'le 'ne yazık ki'yle anılabilir, ama asla övülemez, 'iyi ki' denilemez.

Kürtsen Çek Git

Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra çağdaş bir ülke için asla kabul edilemeyecek bu lafları eden zât 1999 ANAP'ından kalma parlamenterdir, 2002'den beri bakandır. Milli Savunma Bakanlığı gibi hükümeti kuran siyasetçinin atamada özen göstereceği, zira askerin kabul edeceği birisidir.

Dahası da, 10. C. Başkanı Sezer'in görev süresi dolarken devletin Kemalist ortaklarının AKP'den birisi seçilecekse kendisini kabul edeceklerini söyledikleri mutemed adamdır.

Erdoğan-Gül-Arınç anlaşsalardı Vecdi Gönül bugün Türkiye'nin C. Başkanıydı. O takdirde ihtilaf doğmayacağı için anayasa değişmeyecek, Tehcirci, Mübadeleci Vecdi Bey Türkiye'yi 7 yıllığına temsil ediyor olacaktı. [Erdoğan Gönül'ün adaylığını kabul etmeye razıydı, ama Arınç 'Gül dışında birisini aday gösterirseniz ben de adaylığımı açıklarım' dediği ve partide belli bir tabanı temsil ettiği için Erdoğan dayatmaya karşı çıkamayınca Gönül de devletin en yüksek temsil makamına çıkamadı.]

Sayın bakanın bu kimliğini yazmamız başka devletlûların böyle düşünmediği, anlamına gelmez. Tam tersine, o anlama gelir. Yaklaşım dün de, bugün de devleti yöneten veya teşkil eden kadroların hakiki ve samimi kanaatidir.

Öyle bir rejim düşününüz ki, başbakan, siyasal ve kültürel haklarını isteyen milyonlarca Kürt yurttaşa 'çekin gidin' der, Savunma Bakanı 'iyi ki, Ermenileri, Rumları göndermişiz' diye fikir serdeder, Gen. Kur. Bşk. kimi yurttaşları 'sözde vatandaş' diye niteler, polis vazife ve salahiyetleri (Dur/vur yasası) görüşülürken, polisin adam vurmasını isteyen afili milletvekili başba-

kanının pompalı tüfek teşvikinden cüretlenip 'Devlete karşı çıkanı vururum' diye gürler.

Daha ilginç olanı şu ki, birileri devletin tepesindeki AKP'lilere eşlerinin başörtüsünden dolayı 'Suudi Arabistan'a git' demişlerdi. 'Git' diyenler de, denilenler de şimdi hep beraber Kürtlere 'git' diyorlar. Memleketi babasının çiftliği, yurttaşı ağanın marabası sayıp önüne geleni gönderen gönderene.

Önce Ermeniler

Ermenileri Osmanlı Hükümeti tasfiye etmiştir, ama Türkiye Cumhuriyeti de bu faciayı benimsemiş, onaylamıştır. Hiçbir şekilde 'Osmanlı ayrı devletti, Monarşiydi, biz Cumhuriyetiz, yeni ve başka bir devletiz' dememiştir. [<de dediğini planladı" Atatürk Tehciri gibi "Mübadele>] Cumhuriyeti kuranlar Tehcirde siyasi mevkilerde olmasalar bile askeri veya sivil makamlardaydılar. Kadın, erkek, yaşlı çocuk 1,5 milyon Ermeniyi göç ettirmek ve bu coğrafyadan silmek konusunda 90 yıl sonraki halefleri Vecdi Gönül gibi düşünmüşlerdir.

Daha önemlisi, yeni rejimi kuran da, 1915-18 Tehcirini planlayan, organize ve icra eden de aynı kuruluştu, Teşkilat-ı Mahsusa'ydı. Almanya Doğu'da Ruslara karşı espiyonaj amacıyla kurulmasını istemişti, ama MAH devletin değil İttihat ve Terakki'nin teşkilatı oldu. Tepesinde İttihatçı –Merkez-i Umumi âzâsı- Dr. Bahattin Şakir vardı. İlk önemli işlevini de Ermeni Tehcirinde yerine getirdi. Sadece Ermeni katliamında değil, Karadeniz Rumlarına karşı da aktif oldu MAH'çı Osman Ağa çeteleri binlerce Rumu öldürdüler.

İsmet Paşa riyasetindeki delegasyon Lozan'a giderken Gazi'den aldığı talimat 'Ermeni konusu görüşme masasına getirilecek olursa, asla görüşmeyeceksiniz, bana sormadan masayı terkedip döneceksiniz' olmuştu.

Lozan'da Azınlık Hakları

Demek ki, bakan beyin söyledikleri devletin resmi politikasıdır, dile getirdiği husus uluslararası literatürde etnik arındırmadır.

Ayrıca geçmişte yapılmış olanın bugün savunulması Türkiye'nin taraf olduğu 1945 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1960 Roma Sözleşmesi, 1976 AGİK Helsinki Senedi ve 1990 Paris Şartı (BM, Avrupa Konseyi, AGİK ve AB) ilkeleriyle bağdaşmaz.

Bu yaklaşım sadece 1945 sonrası temel uluslararası belgelere aykırı değildir, 1923 Lozan Muahedesi'nde "Gayrimüslim" diye nitelenen ekalliyetin (azınlıkların) hakları güvence altına alındığı için o toplulukları alenen dışlayıcı niteliktedir, onları rencide etmektedir.

Antlaşmanın azınlıkları korumaya ilişkin hükümleri III. Kısım'ın 37. ila 44. maddelerinde zikredilir. 37. madde bu bölümdeki hükümlerin temel kanun olarak kabul edilmesini öngörür. 38: onlara yaşama, din, seyahat ve göç hürriyetini, 39: medeni ve siyasi hakları ve mahkemelerde ana dillerini kullanma hakkını, 40: okul ve benzer kurumlar açma, yönetme, anadilden eğitim yaptırma ve buralarda dini törenler düzenleme hakkını, 41: o okullarda anadilde eğitimi kolaylaştırma amacıyla devletin o eğitim kurumlarına maddi yardım sağlamasını, 42: aile kurumu haklarının, örf ve ananelerin, din serbestliğinin teminat altına alınmasını, 43: din ve vicdan hürriyetini vurgular, 44. madde ise bu anılan hükümlerin Cemiyet-i Akvam'ın (Milletler Birliği'nin) güvencesi altında bulunduğunu ve Birlik Konseyi'nin ekseriyet kararı olmadan değiştirilemeyeceğini söyler.

Ermeni Tehciri denilen olay deportasyon (zorla hicret ettirme) şekli altında fiili ve fiziki likidasyondur. Resmi görüş kabul etmese de çeşitli ülkelerin nazarında -literatüre sonradan girmiş- jenosit bağlammda etnik temizlemedir. İcra için hapishanelerdeki katiller, sair sabıkalılar, eski Hamidiye'li Kürtler, (o yıllarda askerlik hizmeti diye yıllarca yapılan, adeta bir meslek haline gelmiş) sayısız jandarmalar infazcı olarak kullanılmışlardır. Geçtikleri yollarda yağma, cinayet ve tecavüz için saldıran mahalli çeteler ve çapulcular da cabası. Sadece güneydoğu Anadolu'dan değil, Samsun, Karesi (Balıkesir), İzmit, Muğla dahil tüm Anadolu'dan. Tehcirse, Türk-Yunan Mübadelesi tehcirdir, etnik arındırmadır, çünkü göç ne Yunanistan'daki, ne de Türkiye'deki etnik toplulukların rızasıdır, gönüllü tercihidir.

Mübadele karşılıklı iki devletin anlaşmasıyla yapıldığına göre ortada hukuki bir sorun yoktur. Yani Ermenilerin etnik temizliği türünden bir yok ediş değildir. Ama Türkiye ve Yunanis-

tan'ın yaptıkları, uluslararası hukuka uydurulmuş zorla göçtürmedir. Lozan'da azınlık haklarını karşılıklı tanımalarına rağmen, ulus devlet kurmak için Anadolu yarımadasını Rum ve Ortodokslardan, Yunanistan yarımadasını Türk ve Müslümanlardan arındırmayı öngören rejimlerin marifetidir. Her ikisi de uyruklarındaki etnik azınlıkları gönderirken onlara asla danışmamışlardır, itiraz hakkı da bırakmamışlardır.

Gavur İzmir'in Yakılması

Batı Anadolu'daki arındırmanın savaş sonraki evresi 9 Eylül 1922 günü Gâvur İzmir'de gâvurların öldürülmesiyle, evlerinin, işyerlerinin yağmalanmasıyla başlamıştır. İlk günlerde 30 bin kadar Rum ve Ermeni öldürüldü. Binlercesi limana götürülerek gemilere bindirildi. Sakallı Nureddin adlı bir paşa aldığı emirle İzmir'i yaktırdı. 13 Eylül'de Rum ve Ermeni semtleri ateşe verildi, evler, konaklar ahşap olduğundan yangın İzmir'in yıkılması demekti. İzmir'i bilenler için sölüyorum: Konak'tan Basmane'ye bir hat çekin bu çizginin kuzeyinde kalan Körfez'e kadar - bugünkü adıyla Alsancak, o zamanki ismiyle Punta semti dahil bütün bölge yakıldı. Böylece Gâvur İzmir'in içi kısa zamanda Gâvurdan temizlenmişti. [Aradan nerdeyse 90 yıl geçti İzmir hâlâ halk dilinde Gâvur İzmir'dir. Hatta bir defasında Başbakan Erdoğan bile dili sürçmüş, böyle bir telmihte bulunmuştur.] İzmir'i yakanlar, sigaralarını yakıp kin ve keyifle faciayı seyrederlerken, aynı gün Anadolu Rumları da göçmeye başladılar.

Mübadil dediğimiz kitlelerin hangi dramları yaşadıklarına ait belgeler ya da edebiyat (kurgu yazın) Türkçede maalesef az. [Şu anda aklıma Yaşar Kemal'in 'Ada Üçlemesi'nin ilk kitabı *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana* (Yapı Kredi, 1997), Dido Sotiriyu'nun *Benden Selam Olsun Anadolu'ya* (Can yayınları, 2003), Louis de Bernières'in "*Kanatsız Kuşlar*" (Birds Without Wings) (Altın Kitaplar, Aralık 2007) geliyor.]

Bilgiler daha çok yaşanmışların kuşaktan kuşağa, dilden dile aktarılmasında kalmış. Bu konudaki ilk akademik araştırma 70 yıl sonra, 1996'da tamamlanan, Kemal Arın'ın doktora tezidir. Azınlıklar üzerine çalışan Ayhan Aktar olmasaydı o çalışma üni-

versite kütüphanelerinde kalacak, Mübadelenin veya azınlık sorunlarının değişik tarihsel veçhelerinden haberimiz olmayacaktı.

Bir toplum belleğini bu kadar yadsıyamaz, iki milyon insanın dramını bu denli unutamaz, unutturamaz, tarihini yeni kuşaklardan böylesine kaçıramaz. Ve gençlik tarih diye 10 Kasım'larda "Atam sen kalk ben yatam"a, okul kitaplarındaki hamasiyata, ulusçu mitinglerde başkası söylenmeyen Onuncu Yıl Marşı'na bırakılamaz.

İnsanlar zor, baskı, korku olmadan soyunun, sopunun, ailesinin yüzyıllardır yaşadığı, çocukluğunun gençlik yıllarının geçtiği, ölülerini gömdüğü toprakları, sahip olduğu malı, mülkü, araziyi, dükkânı, işyerini rızalarıyla terketmezler. Gidecekleri yerdeki insanlarla olan dil birliği, soy birliği ya da din/mezhep birliği o ülkeyi kendi yurtları gibi görmek ve isteyerek kitle halinde maceraya girmek için yeterli neden değildir.

Balkanlarda ulus devletlerin kurulma evresinde ve özellikle Balkan Savaşları sırasında Türk ve Müslümanların kitle halinde göçmeleri baskılardan kaçmak içindi. Türkiye ve Yunanistan mübadilleriyse karşılıklı devlet zoruyla göçtürülmüşlerdir. 85-90 yıl geçtiği halde mübadillerin çocukları, torunları hâlâ ailelerinin terkettikleri kasabaları ziyarete gelmektedirler, gitmektedirler. Türkiye'den gidenlerin ayrı futbol takımları bile var. Atina'da, Selanik'te yeni kuşaklardan Türkçe bilen ne kadar çok Yunan yaşıyor. Birçok, Anadolu Mübadili ana dilleri olmayan (ama anayurtlarından kalan) Türkçe'yi ailelerinde kuşaktan kuşağa yaşatmışlar. [Gönül'ün o lafları ettiği hafta Selanik'te verilen Klasik Türk Müziği konserini izlemeye gelen o torunların sevinçleri, hasretleri bakanı utandırmalıdır.]

Rum Tehciri 1911'de Başladı

Rum tehciri Cumhuriyet'le başlamadı. 1910 başlarında böyle bir plan vardı. Balkan Savaşı'nda Anadolu'ya kaçan Türk ve Müslümanlar MAH tarafından silahlandırılıp çeteler halinde Ege'ye gönderildiler. Rumlar korkutuldular. İttihatçı Halil Bey (Menteşe) 'Talat Bey, Balkan Harbinde hıyanetleri tebarüz eden anasırdan (unsurlardan) memleketi temizlemeyi ön safa koymuştu... Fakat bunu yapmak çok ihtiyat isteyen bir işti. Zira yeni bir

harbe yol açabilirdi. Alınan tedbir şu oldu: Valiler ve diğer memurin resmen bu işe müdahale eder görünmeyecek, Cemiyet'in Teşkilatı (Teşkilat-ı Mahsusa) işleri idare edecek... Rumlar ürkütülecek...' Menteşe bu şekilde Trakya'da 100 bin Rum Yunanistan'a 'çekilip gittiler', İzmir ve civarında ise 200.000 [Celal Bayar'a göre Bergama, Dikili, Foça, Karaburun ve Çeşme'de 130 bin] Rum Adalar'a, Yunanistan'a göçtüler, aynı yol Karadeniz'de de uygulandı, der (Ahmet İnsel, *Radikal,* 29. 05. 2005.)

Demek ki, Yunanistan orduları Ege'ye girmeden 5 yıl kadar önce Rumları kitle halinde kaçırtma başlatmıştır. Ve Doğan Avcıoğlu'nun da belirttiği gibi esas neden güvenlik değildir, üretim ve ticaret hayatında Rum ve Ermeni işadamlarının yerine Türk ve Müslüman işadamını geçirmektir: "1910'den itibaren Genç Türkler İmparatorlukta Rum avı ve Rum tüccarı avına başladılar... Komiteler Rum mal ve tüccarlarına karşı, açıkça belirtilen ve onları tamamen kovma azmiyle inatçı bir savaş yürüttüler. Bütün doğuyu alt üst eden milliyetçi ateş içinde, bu eylem kısa sürede büyük bir gelişme gösterdi. Rum reayayı ezmek ve bütün İmparatorlukta Rum ticaretini öldürmek söz konusuydu."

Mübadele sürgün etme operasyonunun tamamlanmasıdır. Yeni göç dalgası fiilen 1922 Eylülüyle başlamış ve 1924'e kadar sürmüştür. Mübadelenin 1924 tarihiyle anılması Yunanistan'daki Türklerin gönderildiği tarih olması nedeniyledir. Mübadeleyle gelenlerin sayısı 400.000'dir.

Sonuç olarak (Ayhan Aktar'a göre) Ege, Trakya ve Karadeniz'den bir milyon 200 bin Rum gönderilmiştir, Harb-i Umumi'den önce gidenlerle birlikte bu rakam 1,5 milyon insandır. Bir o kadar da Ermeninin sürüldüğünü veya fiziken likide edildiğini düşünürsek 3 milyon insanın ülkeden silinmesinin insani dramatik boyutlarının yanı sıra, 'Milli İktisat' denilen ülke ekonomisi açısından da olay kalifiye işgücünün ve -sermaye biriktiren- burjuvazinin tasfiye edilmesidir. 1924 Kongresi'yle Kapitalist yola girmiş Türkiye'de onların yerine esnaf, zanaatkâr ve burjuva yetiştirilmesi uzunca zaman almıştır.

» *İttihat Terakkiden Günümüze Tek Tarz-ı Siyaset TÜRKLEŞTİRME*, Gülçiçek Günel, Belge Y., İstanbul, Mayıs 2006.

» *Türk Milliyetçiliği, Gayrimüslimler ve Ekonomik Dönüşüm* Ayhan Aktar, İletişim Y., İstanbul, 2006

KURUCU İRADE VE TEK'LİK (2)

Tehcir ve Mübadeleyle yapılanın etnik temizleme olduğunu sadece ben söylemiyorum, Vecdi Gönül de öyle düşünüyor: "Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet kurma gayesi icabı, dünün Osmanlı sonrasının Türkiye toplumunu oluşturan Ermeni, Rumlar başta, bazı kimlikleri etnik temizlemeden geçirme sonucu kurulduğunu" söylüyor.

Ermeni ve Rumlardan BAŞKA temizlenen 'etnik kimlikler' acaba kimlerdi? Yanıtı bilmiyorum, ama onca kıyıma, kırıma, olanca zor'a rağmen bir türlü temizlenemeyenin Kürt kimliği olduğunu biliyorum. Kürtlüğü ne Türkçülük asimile edebildi, ne İslamlık, ne Sünnilik, ne de yüzyıllardır sürüp gelen Nakşîlik.

Savunma Bakanının andığımız 10 Kasım toplantısında Tehcir ve Mübadeleyi övmesiyle başbakanın 'Tek Bayrak, Tek Devlet, Tek Millet' yüceltmesi uyum teşkil etmektedir, Kurucu İrade'yle Milli İrade Tek'lik konusunda hemfikirdir. Türk ve Müslüman olmayanların gönderilmesini, yerlerine Türk ve Müslümanların getirilmesini bugün bile savunmak Tek'leştirme manisinin ve çoğulculuk fobisinin devam ettiğini göstermektedir.

Ne var ki başbakan Tek'leri eksik saymış: Tek'lik onun saydığı üç Tek'ten ibaret değil. Kendisi de iyi bilir ki, Müslümanlık da o Tek'lere dahildir. İslamiyete ilaveten mezhep Tek'lik de vardır.

Laik Kurucu İrade dini Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığıyla devlet kontrolüne almak isterken amacı sadece Müslümanlık değildi, Sünni Tek'leştirmeydi de. Gayrimüslimleri göndererek

toplumu Müslümanlaştırmak, Alevi-Bektaşileri dışlayarak Sünnileştirme amacıyla tamamlanmıştır.

Bugün türban konusunda Milli İrade'cilerle takışan Kurucu İrade, kadınların asla türban takmadığı Alevi ve Bektaşileri dışlamak konusunda 'Milli İrade'yi temsil ederiz diyen Sünni/Nakşi/Nurcu siyasilerle ahenk ve birlik içindedir.

Ali Kıran Baş Kesen

Osmanlı'nın Kral Ferdinand ve Kraliçe Katolik İsabella (bizde Sofu İzabel diye anılır) zamanında İspanya'dan tardedilen Safarad'lara nasıl kucak açtığı çok anlatılır da Alevileri kitleler halinde nasıl kırdığından pek söz açılmaz. Oysa Osmanlı tarihinin kara sayfaları Alevi soykırımlarıyla doludur.

Bunu da inkâr ediyorsunuz? I. Selimin Safevilere karşı düzenlediği seferden ve Çaldıran Savaşı dönüşünde Bıyıklı Mehmed Paşa ve İdris Bitlisi ile anlaşmasından başlayarak onbinlerce alevi kırılmıştır.

Bu paragrafın başlığına bakın yeter: "Astığı astık, kestiği kestik" tabirinin eş anlamlısı "Ali kıran, baş kesen"dir. Osmanlı Ali'yi kırmış, başını kesmiştir.

Ne var ki, Alevi düşmanlığı Osmanlı'yla bitmemiştir. Osmanlı'nın devamı da aynı politikayı tevarüs etmiştir.

Kurucu İrade o kadar laiktir ki, namazsız, camisiz, Cumasız Alevi nüfuslu köylere 'cami yaptır' der. Tıpkı imamsız Kürt köylerine bir an önce imam atanmasını istemesi gibi.

Demek ki, Kurucu İrade'nin asıl derdi laiklik değil. Onun istediği devlette, millette, etnide, dinde, mezhepte monolitik bir Türkiye. Her şeyiyle Tek ve emsalsiz, tıpkı Tanrı gibi. İşte kutsallık budur, Tek tanrılı inanç sisteminde kutsallaştırma demektir. Çok Tanrılılıkta ise Tabu'laştırmaktır.

Aksi halde Cumhuriyet tarihi boyunca Cumhuriyeti ve laikliği desteklemiş ve dinsel gericiliğe hep karşı durmuş Aleviler Kurucu İrade tarafından sürekli ayırımcılığa uğratılmazlardı. Kürtlerin siyasi özgürlükleri tabu olmazdı.

Çeşitli Alevi-Bektaşi kuruluşlarının başkentte düzenledikleri mitingi yadırgadılar. *Zaman* gazetesi mitingin öncesinde sonra-

sında bir hafta yayın yaptı, *Zaman, Yeni Şafak, Vakit* gibi gazetelere ilaveten kamuoyunun tanıdığı bazı Alevi simalar -ve bu arada o camianın mensubudur diye AKP'den mebusluk almış zat- Alevilerin alanlara çıkmasından hoşlanmadılar. Eyleme 135 bin kişinin katılmasından rahatsız olmuşlardır. Konjonktür, zamanlama vb. gibi kelimeleri geveleyerek, 'başımızda bu kadar dert varken, bir de sen çıkma' der gibidirler.

Yöneticiler toplumun her kesiminin uslu çocuk olmasını isterler. İtaat beklerler. Çünkü siyasi anlayışlarında otorite mutlaktır. Yönetmek hükmetmektir. Yönetilen ne kadar boyun eğerse, yöneten daha çok hükmeder...

Halkımız söylemiş: Ağlamayan çocuğa meme verilmez, demiş. Alevi-Bektaşilerin (etnik nitelik de taşıyan Koçgiri ve Dersim başkaldırıları sayılmazsa) kültürel ve siyasal hakları konusunda edilgen durmaları bugüne dek ne getirdi? Üvey çocuk olmalarını sona mı erdirdi? Yoksa Malatya, K. Maraş, Çorum, Sivas, Madımak, Gazi katliamlarını mı önledi? Ya da faillerin, katillerin yaptıklarını ödemelerini mi sağladı? İlk günden beri desteklekdikleri, kendilerini ait gördükleri Kurucu İrade'nin Tek Mezhepçiliğini mi değiştirdi?

Tam tersine, 'tarihte ilk kez miting yapmaları' kabahat oldu. Seksen yıldır Mezhepçilik yapanların şimdi Alevileri mezhepçilikle suçlamaları yavuz hırsız misalidir. Tıpkı TBMM kurulurken milliyetler sorununda verilmiş sözlerin üstüne yatıp, seksen senedir ayırımcılık yapıp, sonra da Kürtleri bölücülükle itham etmeleri gibi. [Derken hükümet Alevi çalıştayları düzenledi, Alevi katilini de davet etti.]

Tekleşmenin Ekonomik Bedeli

İttihat ve Terakki'den beri süregelen bütün o Tek'leştirme gayretleri bugün Kürt sorununun vardığı boyutların nedenidir, Alevi-Bektaşi topluluklarına huzur vermemenin sebebidir. Milyonlarca insanımızın temel haklarını ilgilendiren hususların, ölümlerin, kederlerin yanı sıra, Bakan Gönül'ün milli ekonomi dediği ekonomik çıkarlar açısından da sonuç vahim olmuştur.

Cemil Çiçek Kürt sorunu nedeniyle son 25 yılda bin milyar

dolar harcandığını ikrar etmiştir. O ulu Tek'lik adına havaya savrulan, sadece savrulmayan, daha da kötüsü 40 bin insanın hayatına, 3200 köy ve mezranın boşaltılmasına, o köylerden veya başka kırsal bölgelerden 2 milyon kişinin yerlerinden yurtlarından edilmesine, dağın taşın yakılmasına, o topraklarda otun bile bitmemesine, insanlarla birlikte hayvanların, bitkilerin, doğanın da zarar görmesine neden olmuştur.

Diyanet'in olağanüstü bütçesi de savrulan paralardır. Camilere bakınız, Cuma namazları dışında bomboştur. Buna rağmen Cumadan Cumaya bile camiye gitmeyen on milyonlarca insanın parası imamlara, müezzinlere, Diyanet personeline gitmektedir. Din adamı ancak laik olmayan rejimlerde devletten maaş alır.

Laiklik inanç sahiplerinin kendi din adamlarını kendilerinin finanse etmelerini gerektirir. Bugüne değin, halkın Diyanete savrulan parası sağlığa, eğitime, sosyal kurumlara, bilimsel araştırmalara, alt yapının geliştirmesine harcansaydı toplumumuz sosyal devlette, bilimde, eğitimde kim bilir ne denli ileri gitmiş olurdu.

İşte size Türkleştirmenin çimentosu olan dinsel Tek'leştirmenin ve ibadet masraflarım devlete ödetmenin bu ülkeye kaybettirdikleri. Hatta camilerde Cuma namazı kılanlara da kaybettirdikleri. Türkiye'de 70 bin cami var. Her camide imam yok ama Diyanet personeli 100 bin'i aşıyor. Diyanet bütçesi her yıl arttırılıyor. (2009 bütçesinde yüzde 23.5 artış öngörülmüş.) Devletin camilere yapacağı yardımın sadece eski eser niteliği taşıyan cami ve külliyelerin bakım ve onarımı olmalıdır.

Kurucu İrade laik davranıp Diyanet İşleri'ni kurmasaydı da Cuma namazı kılacak mümin Müslümanlar imamlarını, müezzinlerini kendileri temin ederlerdi.

Laiklik iddiasındaki Kemalistler "Batı, Batı" derler, "muasır medeniyetler"i dillerinden eksik etmezler, ama muasır medeniyetlerdeki laisizmi Türkiye'de öngörmezler, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın lağvedilmesini, dinin inanç sahiplerine (ehl-i iman'a) terkedilmesini tasavvur bile edemezler. Onlar için laisizmin güvencesi Diyanet İşleri Başkanlığı'dır, genç kızların üniversite binasına başı açık girmeleridir.

Tek Parti, Tek Şef, Ebedi Şef, Milli Şef

Kurucu İrade kendisi kurulurken ve devleti kurarken başka Tek'ler de vardı. Günümüz başbakanının saydığı Tek'leri Kurucu'nun yaşadığı ekstra Tek'lerle tamamlayalım: Kurucu İrade'nin parolası Tek Bayrak, Tek Millet, Tek Devlet, Tek Din, Tek Mezhep'in yanı sıra, Tek Parti ve Tek Şef'ti. Hatta başka sayılan ilk Tek'leri sağlamanın yolu bu siyasi Tek'likten geçiyordu.

Kurucu İrade İstiklal Harbi yıllarında Meclis'teki muhalefetin (İkinci Grubun) lideri Ali Şükrü Bey'i Mah'çı eşkıya Osman Ağa'ya temizletmişti. Aynı şaki, yakını Yahya Kâhya ve adamları vasıtasıyla Türkiye Komünist Fırkası kurucusu 15 siyasiyi de öldürtmüştü.

Milli Tek'lik için Karadeniz'de Rum ve Ermeni temizliğinde MAH'ta görev yapan, Koçgiri olayında (1921 Şubat-Haziran) Kürt ve Alevileri temizlemek için (zalimliğiyle tanınan ve ileride Gâvur İzmir'i de yakacak olan) Sakallı Nureddin Paşa'nın emrine koşan Osman Ağa Halk Fırkası için de temizlik yapmıştır. Ama ona siyasetçi temizletenler sonunda onu da temizletmişlerdir.

Derken 1925 Kürt isyanı geldi, ana muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası başta olmak üzere siyasi partiler, sendikalar ve -devletinkiler hariç- bütün cemiyetler yasaklandı. Ertesi yılki İzmir Suikasti fırsat bilinerek potansiyel muhalifler veya hoşlanılmayan şahsiyetler temizlendi. Tek'leştirme kaçınılmaz olarak Tek Parti ve Tek Şef'le tamamlandı.

Bir süre için Fethi Bey'e (Okyar) Serbest Fırka denemesi yaptırıldı, Halk Fırkası'ndan 36 kişi istifa ettirilip bu partiye geçirildi, hatta Reisicumhurun kız kardeşi Makbule Hanım da âzâ kaydedildi. Yeni fırkanın devlet partisi olduğu bilindiği halde seçimlerde gördüğü büyük ilgi hoşa gitmedi, 'kapat' denildi, kapatıldı. Kurucusunun Türkiye'de kalması doğru bulunmadı Londra'ya gönderildi. Kurucu İrade halkın henüz demokrasiyi hazmetmediği, çok partili sisteme hazır olmadığı sonucuna vardı.

Reisicumhur ölünce Kurucu İrade adına ordunun başı Mareşal Fevzi Paşa Meclis'i tanklara kuşattırıp (1,5 yıl önce bütün

aktif görevlerinden alınmış, İstanbul'a gidip hasta yatağında ziyarete çekinecek kadar Reisicumhurla ilişkisi kalmamış, Ankara'da atla gezileri halktan tezahürat gördüğü için yöneticileri rahatsız eder hale gelmiş, Meclis oturumlarına bile katılmaz olmuş) İsmet Paşa'yı o makama seçtirdi.

Birincisi Ebedi Şef'ti, ikinciye Milli Şef denildi. Milli Şef paraların üzerinden Ebedi Şef'in resimlerini kaldırttı, kendininkini koydurttu, fotoğraflarından boy boy onbinlerce bastırarak Devlet dairelerine, mekteplere göndertti.

İkinci Dünya Savaşı bitiminde 1945'te BM kurulurken ABD Tek Parti rejimine "Batı'yla bütünleşmek istiyorsan çok partili olmalısın, en azından görüntüsünü edinmelisin" dediği için başka partilerin kurulmasına izin verildi ve 1950'de DP olağanüstü bir oy patlamasıyla iktidara geldi. Böylece Tek Parti, Tek Şef dönemi bitecek, ama diğer Tek'ler devam edecek, engelli bir demokrasi 60 yıldır sürüp gelecekti.

Tek Millet, Tek Bayrak

Demek ki, Tek-Tek-Tek diye tekbenciliklerini kutsallaştıranlar çeyrek yüzyıl boyunca o Tek'lerin tamamlayıcısının Tek Parti ve Tek Şef olduğunu hatırlarlarsa iyi olur.

O kadar çok Tek ve Tek'çilik hangi rejimde vardı diye düşününce, akla Franco geliyor. Rejim Katalonya'nın, Bask'ın, Andorra'nın vb. federatif bir sistemde kendi kendilerini yönetme talebini reddediyordu. Dindardı, Hıristiyanlıktan başka din, Katoliklikten başka mezhep tanımıyordu. Siyasi yaşamda çok partili demokrasi değil Tek parti Falanj düzeni hakimdi. Faşist diktatörlüğün tepesinde ise Generalissimo oturuyordu. Tek Şef 1975'te öldükten sonra ancak o zaman demokrasi geldi, 1978 Anayasası siyasi ve etnik çoğulculuğu tanıdı. Siyasi haklar arasında özerklik de vardı. Bir bölgeyi oluşturan belediyelerin üçte ikisi birleşerek özerklik ilan edebileceklerdi. Yani mevcut özerk birimleri tek tek adı konmuş olarak tanımakla kalmıyor, federatif bir yapı içinde yer alacak yeni özerk birimlerin oluşturulmasına da özgürlük tanıyordu. Özerk bölgeler kendi yerel parlamentolarını

oluşturdular, seçimle gelen bu kurumlar aracılığıyla kendi kendilerini yönetir oldular.

Özerklik hakkı 1992'de daha da genişletildi. Bugün İspanya'da 17 özerk bölge bulunmaktadır. Özerk bölgeler (ve Adalar) nüfuslarına veya yüzölçümlerine bakılmaksızın senatoda eşit üye sayısıyla (4'er senatörle) temsil edilirler.

Bayrak meselesine gelince: 1992 Barcelona Olimpiyatları'nda Olimpiyat Köyü'nün ana girişinde üç ana bayrak gönderi vardı. Ortadaki en yüksek bayrak Katalonya Bayrağı'ydı, solunda bildiğimiz sarı-kırmızılı İspanya bayrağı, sağında beş kıtayı temsil eden beş halkalı Olimpiyat bayrağı asılıydı. Hiçbir İspanyol, Katalan bayrağına gösterilen ayrıcalığı Tek Vatan'a ihanet saymadı. Bütün dünyadan gelmiş sporcular, izleyiciler, devlet adamları da şaşırmadılar.

Demek ki, 'dostum' dediğiniz Zapatero'nun dostluğunu hak etmek için önce onun devletinin demokrasisini kavramanız lazım, Katalonya, Bask, Andorra, Galicia ya da diğer özerk bölge haklarına da bayraklarına da nasıl saygı gösterdiğini kavramak, örneğin 'ben İspanya'lıyım ama İspanyol değilim, Katalanım' diyene 'çek git' demeyen yurttaşlık ve çağdaşlık bilincini tanımak lazım.

Veya İngiltere bayrağı diye bildiğimiz üç renkli, ortada haç üzerine çapraz çubuklu bayrak İngiliz bayrağı değildir, Birleşik Krallık bayrağıdır. İngiltere'nin bayrağı beyaz zemin üzerine kırmızı haçtır. İngiltere gibi İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'nın da bayrakları vardır. Futbolda Avrupa Uluslar Kupası veya Dünya Kupası maçlarını izlemiş olanlar burada saydıklarımızın ayrı milli takımlarla ve bayraklarla turnuvaya katıldıklarını bilirler.

ÇOĞULCU TOPLUM VE KURUCU İRADE (3)

Türk-Yunan Harbi 4 muharebelik ve 2 yıllık bir savaştı, büyük orduların savaşı değildi. Asıl zorluğu Birinci Dünya Savaşından büyük yıkımlarla çıkmış, bitap düşmüş, toprakları işgal edilmiş ve savaşmak için askere vereceği, silahı, yiyeceği, giysisi nerdeyse kalmamış bir toplumun olağanüstü zor koşullarda bu savaşı vermesiydi. Türk ordusunun İstiklal Harbi'ndeki can zayiatı hayli azdır. Buna karşılık Birinci Dünya Savaşı'nda 1 milyonu asker, bir o kadarı da, Ermeni veya diğer sivil, 2 milyon insanın öldüğünü söylersek 'Harb-i Umumi' (Genel Savaş) ile 'İstiklal Harbi' arasındaki can kaybı farkı ortaya çıkar. Kaldı ki, Birinci Dünya Savaşı Rumların yoğun olduğu İzmir ve havalisinde ya da Ege'de cereyan etmemişti.

Savaş devam ederken ortak yaşamı sürdürmüş olan insanların tanıklıklarını okuyalım, Gayrimüslim ve Müslim çatışması halk arasında değildi.

Balkan Harbi'nde Anadolu'ya göçen insanlardan veya başkalarından MAH nezaretinde kurulan çeteler veya Osmanlı döneminde dağa çıkmış (çoğu hakkında ölüm fermanı çıkartılmış) eşkıyalar olan Efeler Rum ağırlıklı köylere saldırıyorlardı. Rum Çeteleri de aynı şeyi Türklere, Müslümanlara yapıyorlardı. Ama İzmir'in içindeki Rum-Ermeni-Levanten ağırlığı sayılmazsa, Gayrimüslimler Türklere nazaran 5'te 1 azınlıktaydılar. Saldırılardan esas zararlı çıkanlar azınlıklar oluyordu.

Savaşın seyrine, git-gellerine göre bazen Türk çeteleri, bazen Rum çeteleri saldırganlaşıyorlardı. İlginç olan şu ki, bu çeteler birbirlerine karşı savaşmıyorlar, silahsız halka saldırıyorlardı,

çünkü yaptıkları yağma çapul ve sindirme, kaçırtmaydı. Gene ilginç olan diğer bir husus, Güney Ege'de çetelerin şerrinden kaçan Rumların da, Türklerin de güvenlik için İtalya işgalindeki bölgeye sığınmalarıydı.

Bu nedenle devletlerin siyasetleri ve içteki propagandaları halkın hissiyatını belirler. Yukarıdan neyin empoze edildiği önemlidir. Savaştan sonra resmi politikanın yurttaşlığı vurgulaması, etnik kültürel çoğulluğun devamını işlemesi 'hep beraber yeni bir ülke kuracağız, Türkiye'yi yoksulluktan, geri kalmışlıktan birlikte kurtaracağız' diye Türk-Rum, Müslim-Gayrimüslim birliğini, birlikteliğini vurgulaması halinde süreç çok farklı gelişirdi. Ankara tam tersini yaptı. Vecdi Bey'in övündüğü yolu izledi, ırkçı politikalar güttü. Esenliğin yolunu İzmir'i yakmakta ve Mübadelede, etnik temizlemede buldu.

Aksinin mümkün olduğunu Türk-Yunan Harbine ve sonraki ırkçılıklara rağmen 1955'e kadar İstanbullu Türklerin hemşehri azınlıklarla kavga etmeden, yaşamalarında görürüz. [Fakat onlara da sıra gelecekti. Bir kez daha Yukarı'dan gelecekti, 6-7 Eylül'le gelecekti.]

Yukarıdan Ne Verilirse

1914'te Rumların 300.000'den fazlası sürüldüğü halde, Türk-Yunan Harbi'nin Ege'de açtığı yaraları sarmak gene de mümkündü. Mübadelenin ileri sürülen gerekçesi bahaneydi, ekonomik Türkleştirmenin resmi kılıfıydı.

Ayrıca, Lozan Antlaşması karşılıklı olarak azınlıklara haklar ve güvenceler getirmekteydi. Rumlar ve Ermeniler İstanbul'da birlikte yaşamaya devam etmişlerken, Ege'de de yüzyıllardır bir arada yaşamış olanlar niçin beraber yaşamasınlardı?

Ve nihayet Türkiye ile Yunanistan arasındaki düşmanlık savaştaki gibi kalmadı. 1950'lerde Kıbrıs gündeme gelinceye değin iki devlet de ihtilafsız yaşadılar, 12 Ada'nın İtalyanlardan Yunanistan'a geçmesi de Ege'de barışı bozmadı.

Türk-Yunan Harbi yıllarının başbakanı Venizelos birkaç kez devrilip Liberal Parti başkanı olarak tekrar başbakanlığa seçildikten sonra Mustafa Kemal Paşa'nın davetlisi olarak 1930'da

Ankara'yı ziyaret etti. 8–9 yıl öncesinin iki düşman devleti dostluk paktı imzaladılar. Her iki yönetimin de yarattığı yakınlaşma atmosferi Yukarı'dan gelen dostluk ve barış politikasının (veya aksinin) dostluklarda da düşmanlıklarda da ne denli önemli ve etkili olduğunu göstermiştir.

Yunanistan Kralı Paulos ve Kraliçe Frederica'nın 1952'de uzun süren Türkiye ziyaretleri vardır. Konuklar günlerce manşetlerden, radyo haber bültenlerinden düşmediler. Hiç kimse '30 yıl evvel denize döktüğümüz Yunanlıların Türkiye'de ne işi var' demiyordu. Radyo, basın Türk-Yunan dostluğundan söz ediyor, resmi propagandanın da etkisiyle halk konuklara sevgi gösterisinde bulunuyordu.

Ama ne zaman ki Kıbrıs ihtilafı çıktı, içeride ekonomik sorunlarla sıkışmış, DP hükümeti dikkatleri dışa çekmek için Kıbrıs Türktür propagandasına sarıldı, sonra 'kahpe Yunan, alçak palikarya' lumpenliği başımıza bela edildi. Derken Özel Harp Dairesinin utanç verici 6-7 Eylül operasyonu geldi. Kıbrıs için devlet mitinglerinde Kıbrıs Rumlarıyla birlikte Yunanistan'a da küfredildi. Komünistlere dinsiz-imansız diye söven halk bir papazın nasıl komünist olacağını düşünmeden mitinglerde 'Kızıl Papaz' Makarios'u lanetliyor, Moskova'ya gönderiyordu.

İzmir İktisat Kongresi

Bakan Vecdi Gönül "Cumhuriyetin kuruluşunda ulus devletten başka önemli olan diğer hususun İzmir İktisat Kongresi ile şekillenen milli ekonomi politikası olduğunu" söylüyor.

Kongre toplanırken (Şubat 1923) önemli amaçlardan birisi Ankara yönetiminin İstanbul ve İzmir'in Türk ve Müslüman burjuvazisiyle olmayan ilişkilerini başlatmaktı. Yönetici bürokrasi Türkiye'nin yalnızca siyasi yöneticisi olmadığını, ekonomik temsilcisi ve yöneticisi de olduğunu göstermek istiyordu. O sırada İktisat Vekilliği yapan ve ırkçı görüşleriyle sonradan tarihe geçecek olan Mahmut Esat Bey'in Ankara adına organize ettiği Kongre, Osmanlıdan devralınan liberal politikaların değişmeyeceğini, yabancı sermayeye olumsuz davranılamayacağını göster-

mek, Düvel-i Muazzama denilen büyük devletlere güvence vermek de istiyordu.

Genç Türkiye, Cumhuriyet ilan etmeden önce liberal iktisat kararı almış, yüzünü Batı'ya ve kapitalizme, dönmüş, devletin özel sektör yetiştirmesini, burjuvazi yaratmasını öngörmüştü, ama bunu sağlayacak sermaye, eleman ve tecrübe neredeydi?

1914-24 arasında Doğu'dan Ermeni, Batı'dan Rum kitlelerinin gönderilmesi Cumhuriyetin milli bir ekonomi inşa etmesini (bakanın iddiasının aksine) geciktirmiştir. Yarısı Ermeni, yarısı Rum bu ülkenin 3 milyon insanı kalifiye işgücüydü ve sermaye birikiminin nüvesiydi. Türk ve Müslümanlar uzun süre ne ticarette, ne zanaatte, ne imalatta boşluğu doldurabildiler. Türkiye kolay burjuva yetiştiremedi.

Vehbi Koç (Sadun Tanju'ya yazdırdığı anılarında) o yılların Ankara'sında bağ evlerinin azınlıklarda olduğunu yazar ve onların eğlenceli yaşam tarzlarına imrenir. Ama Başkent Ankara uzun yıllar bürokrasinin kenti olarak kalır, Vehbi Koç gibi başka bir burjuva yetiştiremez. Koç da ancak İkinci Dünya Savaşı yıllarında Koç olmaya başlar.

Burjuva Yaratmak

Zaten asker-sivil zümre namevcut bir burjuvazinin burjuva devrim misyonunu üstlenmişti, bu durum o üç milyon insanın yokluğunda daha da olumsuzlaştı. Kemalist bürokrasi devlet memurları içinden aferist yetiştirmeye çalıştı. Anadolu'da ticaret Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın 'antika tefeci-bezirgân' dediği (modern ticarete uzak) Müslümanlara kaldı.

Oysa genç Türkiye'nin üretimi hızla arttırmaya ve ekonomiyi büyük ölçeklerde büyütmeye ihtiyacı vardı. Aktar'ın belirttiğine göre beş yıl süreyle ihracat önceki yıllara göre geriledi. Arkasından gelen 1929-32 dünya bunalımı bu gelişmeye bir başka darbe vurdu.

Üretim, bilgi, tecrübesi ve kalifiye işgücünün yetişmesi açısından (meslek okulları olmadığından) tek eğitim yöntemi çıraklık, kalfalıktı. Herkes bilir ki aileler çocuklarını Ermeni, Rum ustaların (terzi, marangoz, kalaycı, demirci, fırıncı, tamirci, motorcu, kunduracı, kuyumcu, hatta berber vb.) yanına çırak verir-

lerdi, hesap kitap bilen gençler ticarethaneye kâtip ya da ambar memuru olarak girerlerdi. Çocuklar okuyorlarsa bile yaz tatillerinde bir zanaat öğrenirlerdi. Küçük yaştan meslek öğrenmeye başlayan genç ileride kendi dükkanını açardı. Rumların Ermenilerin bu coğrafyadan silinmesi Türk, Kürt veya etnisitesi ne olursa olsun Müslüman gençlerin yetişmesine de ket vurdu. Feodal üretim ilişkilerinin güçlü olduğu bir toplumda kapitalist ekonomi emirle, kararla kurulmaz. Burjuva devletinin yapacağı asıl iş feodaliteyi tasfiye etmektir. Yapılacak en yaşamsal dönüşüm toprak reformudur ve topraklandırılan köylünün diğer küçük üreticilerle birlikte ekonomik bakımdan örgütlenmesinin yolunu açmaktır. Cumhuriyet yönetimi bunu yapamamış veya yapmamıştır. Çünkü siyasi iktidarını feodallerle işbirliği yaparak sürdürmüştür. Feodalitenin çözülmesi ancak yol yapımıyla kırın kente açıldığı, makineli tarıma başlandığı 1950'li yıllara kalmıştır, Prusya modeli denilen kapitalistleşmeyle mümkün olmuştur.

Sosyal Etki Ne Oldu?

Ekonomik etmenleri bir yana koyalım, 3 milyon insanın gönderilmesinin veya yok edilmesinin sosyal etkileri de oldu? Gerek maddi olanaklarıyla, gerekse kozmopolit kültürleriyle azınlıkların yaşam tarzları o dönemlerin dinsel ve geleneksel tutuculuklarının ilerisindeydi, Batı'lıydı, köhnemiş bir toplumda çağdaşlığı temsil ediyordu. İlerici atılımlar yapacaksanız onların enerjisine, modernliğine ihtiyacınız olacaktı. Hem irticaya karşı mücadele edeceksiniz, hem de toplumun modern kesimlerini Mübadeleyle, sindirmeyle tasfiye edeceksiniz. Sonra da memurları her ilde Vilayet ve Garnizon nezaretinde tertiplenen Cumhuriyet Balolarına gitmeye zorlayacaksınız, geleneksel toplumun bürokrasisine valsi, tangoyu, operayı, baleyi öğreteceksiniz.

Cumhuriyete başlarken dinsel irticadan uzak 1,5 milyon Rumun Anadolu'dan gönderilmesiyle, onların kasaba ve köylerde iç içe yaşadıkları Müslümanlarla iletişimleri ve pozitif etkileri kaldırılmış oldu.

Yani Kemalist burjuvazi milli devlet, milli ekonomi için toplumu Türkleştirmek ve Türkçüleştirmek isterken ve Türkleştirmenin

çimentosunu İslamlaştırmakta bulurken (Alevileri de dışlayınca) rejim büyük kentlerin az çok öğrenimli kesimine ve esas olarak bürokrasiye yaslanır oldu. Taşrada dayanak bulamadı.

Ülkenin en geri yörelerini ise feodallere terketti. Oralarda otoriteyi kendine bağladığı aşiretlere bıraktı. Böyle bir burjuvazi elbette toprak reformu yapmazdı, dinci bağnazlık kentlere, kasabalara gelmediği (daha doğrusu su yüzüne çıkmadığı, gizlilikte kaldığı) müddetçe halk hacı hocalara, şıhlara terkedilmiş, pek de önemli değildi. Yeter ki asayiş berkemal olsundu. Tepedeki yöneticiler öyle düşünmeseler bile, altlarındaki bürokrat hiyerarşinin huyudur: Çöpleri halının altına süpürür.

Kurucu İrade bugün, seksen sene sonra ektiklerini biçiyor. Türkleştirmenin çimentosu olarak İslamlaştırma/Sünnileştirme politikasının ceremesini hepimize ödetiyor. Danıştay provokasyonları, 28 Şubat'lar, 27 Nisan'lar, parti kapatma davaları, Anayasa Mahkemesi kararları gibi demokrasi ve hukuk deformasyonlarıyla toplumu sarsıyor.

Ülkenin düşünsel gücü Avrupa'nın 200-250 yıl önce aştıklarıyla meşgul. Yerli gündem çağın gerisinde kalmaya, günümüzün geleceğe dönük konularıyla asla ilgilenmemeye devam ediyor. Bakınız, Türkiye 25 yıldır Kürt sorunundan, irtica tehlikesinden, hatta kadın başını örtmeli mi örtmemeli mi geriliğinden başka bir şey tartışmıyor. TV programları, gazeteler, ev, işyeri, kıraathane, berber dükkanı konuşmaları bu iki konuyla doldu. Geri kalanı da diziler, futbol, magazin.

Mesela ilkokullara din dersi Kurucu İrade'nin Milli Şefi zamanında konulmuş, ilk ve orta öğretimde Din Kültürü ve Ahlâk Dersi adı altında Kurucu İrade'nin Kenan Evren diktası zamanında 1982 anayasasıyla zorunlu kılınmıştı. Devlet okullarında din dersi ister mecburi, ister seçmeli olsun laiklikle bağdaşmaz. Ve o din derslerinde din olarak İslamiyet, mezhep olarak Sünnet öğretilir.

Sonuç olarak, Batı'dan özce pek farklı olmayan bir yerli İslamofobi geldi. Baykal'a ve yüksek makam Kemalistlerine baksanıza: C. Başkanının eşi başörtülü diye resepsiyonlarına gitmiyorlar, resmi karşılama-uğurlama törenlerinde giyimlerinden ötürü kadınları yok sayıyorlar. Devlet insanüstü ve kutsal olduğu için başı örtülü kadınları Yüce Devlet'e yakıştırmıyorlar. Kanlarına dokunuyor.

TÜRK IRKININ VATANI ANADOLU (4)

Türkiye'yi Türkleştirmek ve Türkçüleştirmek politikası Kurucu İradenin temel politikası olmuştur. Bu konudaki yaklaşımı dönemin önce İktisat sonra Adliye Vekili olan Mahmut Esat (Bozkurt) Ağrı isyanından sonra sarahaten ifade ve itiraf etmiştir: "Türk bu milletin yegâne efendisi, yegâne sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette tek hakları vardır, hizmetçi olma hakkı, köle olma hakkı. Dost ve düşman, hatta dağlar bu hakikati böyle bilsinler" (19 Eylül 1930.)

Dağlar taşlar o hakikati bilsinler diye, dağlara taşlara "Ne Mutlu Türküm Diyene" yazdık. Dağları, taşları, ağaçları, çalıları, otları yaktık. Mahmut Esat'tan yarım asır sonra bile, iki yüz bin genci dağlara, hizmetçi, köle retçiliği avına çıkardık. Psikolojik harp ve propagandayla kendilerinin de onlarla aynı sınıftan olduklarını önemsemeden, hatta bilmeden on milyonlarca insanı düşmanlıkla koşullandırdık.

Kemal Atatürk'ün evlatlıklarından Afet İnan'ın Cenevre'deki doktorası kafatasçıydı. Tezinin adı 'Türk Irkının Vatanı Anadolu'ydu. Yatıp kalkıp 'Atam sen kalk, ben yatam' diye tapanlar, tapındıranlar 64 bin yurttaşın kafatasının devlet eliyle kumpasta ölçüldüğü (antropo-matriks yapıldığı) bu tezi bugün yüz binlerce basıp niçin okutmazlar, oysa tam da zamanı değil mi? (Afet İnan. l'Anatolie, le pays de la race turque, Cenevre, 1939.) İnan tarih profesörüydü, arkasında hangi birikimi bıraktı, bugün onun görüşleri hakkında 3 dakika konuşabilecek 300 kişi var mıdır, merak ediyorum. [Diğer manevi evlatlardan Sabiha Gökçen Dersim'e bombardıman için gönderilen iki uçaktan birinin pilotu ol-

duğu için dünyanın ilk kadın savaş pilotu diye ün yaptığından bir hava limanına adı verildiğinden biliniyor, ama Afet İnan'ı kim ne kadar tanıyor bilemem.]

Buna karşılık İnan tezinden daha da irkiltici bir şey yapmış: "Çılgın Türkler"in yazarı Kemalist Turgut Özakman'ın da ikrar ettiği gibi (Kanal D, 32. Gün, 13. 11. 2008), Prof. Afet İnan Türk Tarih Kurumu'ndayken Kemal Atatürk'ün bazı görüşlerini (hangi cüretle bilinmez) sansürlemiş. Onun tarafından evlat edinilmiş olmak bu sahtekârlığı yapma hakkını İnan'a nasıl verebilir? Ne adına, kimin adına Kemal Atatürk'ü sansürlemiştir? Düşüncenin sınırlarını çizerek devletin asli sahibi biziz diyenler adına mı öyle yapmıştır?

Hem 'Ah Atam, Vah Atam' diye Ata'na tapınacaksın, hem de tapındığın kişinin sana uygun gelmeyen fikirlerini sansürleyeceksin. Demek ki, senin ona tapınman bile sahte. Kendinde ondan üstün gördüğün yanlar ve kanılar var ki beğenmediğin, sakıncalı bulduğun sözlerini sansürlüyorsun.

Yani mesele tapınmak değil, tapındırmak. Ülkeye vesayet koymuşların itaat beklentilerine uygun olarak tapındırmak.

Siz olsanız babalığını yasaklayan, görüşlerine sınır koyan, ona hem Türk'ün Atası deyip, hem de Atasını Türk'ten saklayan bu kadına 'hayırsız evlat' demez miydiniz? Sıkı Kemalistseniz demezdiniz. Halk Atatürk'ü babası bilsin, ama görüşlerini babasının ağzından değil, devlet biziz diyenlerin ağzından, onların müsaade ettikleri kadar öğrensin, başkasını bilmesin. Örneğin biz bu ülkede Kemal Atatürk'ün ölümünden otuz yıl sonra bile onun ünlü Bursa Nutku'nu yayınlayan dergiyi toplatan, yayıncıya ağır hapis cezası veren mahkemeler olduğunu hatırlarız.

Kendileri Gitti, Yer Adları Bile Kalmadı Yadigâr

Türk ırkının vatanı nasıl Anadolu olur, bilmiyorum, ama 64 bin kafatası tetkikinin o sonucu verdiğini hiç zannetmiyorum: Kanıtım, binlercesi kendiliğinden veya resmen Türkçeleştiği halde Anadolu'da şehir, kasaba, dağ, tepe, dere, bel, yalı, yar, bük, boyun, hatta kayalık isminin Türkler buraya gelmeden önceki uygarlıklara ait olması.

Hangi birisini sayalım: Yunanca 'polis' (kent) kelimesinden kalma Bolu, Gelibolu, Safranbolu, Tirebolu, İnebolu, Hayrabolu. Veya Herakleia'dan Karadeniz, Marmara, Konya'da birerden üç adet Ereğli (bir tane de Bafa Gölü kıyısında Herakleia antik kenti) var, Hereke ve Erbaa'nın da aynı kökenden geldiğini söyleyen kaynaklar bulunuyor.

Aynı adı taşıyan birden fazla yerleşimleri sayarken birisi Ege'de Adramittium Thebe, diğeri Van Gölü kıyısında kurulmuş iki Edremit kasabası olduğunu hatırlayalım.

Osmanlı'nın ilk iki başkenti Prusa Bursa, Adrianopolis Edirne olmuş. Smyrna/Zimirna/i Zimirna İzmir, İmparator Kenti Caesarea/ Kaiseria Kayseri, Amastris Amasra, Antigoneia/Nikaia İznik, Britanya Kralının isminden kalma Nikomedia İzmit, Tekfur Dağı'nın yanındaki kent Tekirdağ, Amisos Samsun, Amesiea Amasya, Zela Zile, Kerasoius Giresun, Kotyora Ordu, Trapezus Trabzon, Komana Pontika Tokat, Hyspiratis İspir, Kemacha Kemah, Melitene Malatya, Antiokheia Antakya, Ane Mourion Anamur, Magnesia Manisa, Kotiaion Kütahya, Amorion Emirdağ, Sagalassos Ağlusun, Ksentos Kınık, Abydos Biga, Astha Akçay, Pergamon Bergama, Tyrrha Tire, Pyrgion Birgi, Dadia Datça, Keramikhos Gökova, Dydimia Didim, Dorilaion Eskişehir, Kharpet Harput, sütun tepesinde yaşayan çilekeş rahiplere denilen Stilites'ten İstyinye, ilh.

Ya da Anadolu'da bir Sivas, Kuzey Karadeniz'de bir Sivastopol (Sebastopol) var: Bizdekinin adı Sebasteia, oradakinin Sebastopolis imiş. Anadolu'da İskenderun, Mısır'da İskenderiye Aleksandrea'dan kalma. (Antakya ve İskenderun'dan başka Hatay bölgesinin adı Aleksandretta idi.)

Türkçülüğün, ülkücülüğün medar-ı iftiharı Erzurum kelimesindeki 'Rum' acaba nereden geliyor? İmparator II. Theodosios'un adını almış bir şehirken, yakınındaki Arzen şehri Türkmenlere geçince kaçan halk Theodosios'a sığınmış, Türkmenler de oraya Arzen Rum demişler. Erzincan'ın ismi Eriza'dan Arzingân'a dönüşmüş.

Bugün Türkiye'nin en dindar şehirlerinden Konya İkonion ile başlamış, Bizans'ta Likonya Eyaleti olmuş. Ama Konyalı çocuklara okullarda "filanca göçebe Türk boyunun reisi 'buraya kon'

dedi, oraya yerleştiler, adı Konya oldu" denilir yahut içinde Mevlana'nın adı geçen tevatürler anlatılır.

Halen Anadolu'da ismi en eski olan şehirlerden birisi Mardin. 5000 yıl önce Meride'ymiş, Bizans'ta Meridia, Arapça'da Maridin olmuş. Bir diğeri Miletos kolonisi olarak 2800-2900 yıl öncesinde kurulan Sinope. İsimler tabii ki yerleşim birimlerinden ibaret değil. Mesela Marmara denizi, adası, gölü var. Marmara Adası Antikitede Prokonnesos'ken, sonraları mermerleri nedeniyle Marmora olmuş, adı Propontis olan denizin de adını değiştirmiş. Ya da Menderes kelimesi jeomorfolojiye girmiş. Ermenice Ararat Ağrı Dağı, Araks Irmağı Aras, adını ünlü Ermeni hükümdarı Büyük Tigran (Dikran)dan alan nehir Dicle veya Marmara Bölgesinde Appulient (Apolyont) Ulubat Gölü olmuş. [Göl adı kalmamış, ama çevresinde yetişen kiraz Apolyont kirazıymış, zamanla o da kalmamış, halk dilinde Napolyon kirazına dönüşmüş.]

Say say, bitmez: Başkent Yerevan'daki 'van'ın Güneydoğu Anadolu'da da bulunduğuna dikkat edebiliriz: Türkiye'nin en büyük doğal gölünün iki yakasında Van, Tatvan var, D.Bakır'da Silvan, Ş. Urfa'da Hilvan var. Okulda bize başkent Ankara'nın Engürü'den geldiğini öğretmişlerdi, doğru ama eksik bilgi. Engürü köken değil, adın dönüşümünde bir durak. Kelimenin başlangıcı Ankyra, anlamı ise 'deniz çapası'. Batı dillerindeki "anchor" sözcüğü de o demek. [Hani, ABD televizyonculuğundan aktarma olarak bizdeki Birand, Dündar, Kırca gibi orta yaş üstü ana haber sunucularına 'Anchor man' diyorlar ya, o kelimenin ilk menşei işte bu Ankyra.] "Anadolu'nun ortasında deniz çapasının işi ne?" derseniz, biri Bizanslı, diğeri Pers iki ayrı tarihçi kentin çapa adının menşei için farklı şeyler söylüyorlar.

Gelelim göz bebeğimiz İstanbul'a. Selçuk Erez'in 'İstanköy Altı Bodrum' kitabını duymuşsunuzdur. Ege'de Yunanistan'a bağlı Kós isimli adanın adını Türkler (Rum-Türk birleşik kültürünün sonucu) Stankós'tan İstanköy yapmışlar. Demek ki, İstanbul'dan başka 'İstan'lar da varmış: İslambol'dan geliyor dedikleri İstanbul kelimesi ne Türk'tür, ne Müslüman. İstanbul Rumcadır: Stanpolis = Şehre Doğru demektir. Kelimenin özgün anlamı gereği demek ki, İstanbul İslambol'dan değil, aksine, İslambol İstanbul'dan geliyormuş.

Ve nihayet Afet İnan'ın tezinin adı bile savını tekzip ediyor. Türk Irkının Vatanı Anadolu muymuş? 64 bin kafatası öyle mi söylemiş? İnan, Anadolu kelimesinin anlamını araştırmamış olamaz. Anatoli Helenistik bir sözcük ve 'Güneşin doğduğu ülke," yön olarak "doğu" anlamına geliyor. Ülke adı ise Anatolikon.

Türkler bir ara Türkçe'ye uydurup Anatoli'yi Hamideli yapmışlar, neticede isim Anadolu kalmış. (Selçuklular döneminde halk dilinde Anadolu'ya [Bizans hakimiyetinden ötürü] Roma Toprakları anlamında Urumeli denilirdi, zamanla Rumeli ismi şimdiki Rumeli'ye kaydı.) Erkek ismi olarak Anatol Yunan ve Rus Ortodokslarında var, ama yazar Anatole France, yönetmen Anatol Litvak'ta gördüğümüz gibi başka Batı ülkelerinde de var.

10 Yılda 15 Milyon Türk Yarattık

Siyasi emirle tez icat etmiş Güneş Dil teorisyenleri Mezopotya'nın 6500 yıl önceki sakinleri olan Sümerleri Türk'leştirdiler, 4000 yıl önceki Anadolu uygarlığı Hititleri de Eti adıyla Türk ilan ettiler. Hatta devlet iktisadi teşebbüsü olarak kurulan sanayi işletmelerine Sümerbank, gene devletin madencilik işletmelerine de Etibank adını verdiler.

İlk ve orta dereceli okullardaki tarih derslerinde tahtaya asılan -bazı sınıflarda duvarda daimi asılı duran- Göçler Haritası vardı. Bütün insanlık Orta Asya'dan çıkan ve kırmızı oklarla dünyaya dağıldıkları gösterilen Türklerden türemişti. Dünyanın her yanındaki bütün insanlar bizim ırkımızdan geliyorlardı. Anadolu sadece bugün sapına kadar Türk değildi, tarihin başından beri Türk oğlu Türk'tü.

Kısacası, Bakan Gönül'ün 'nation building' için şart gördüğü Türkleştirme ve Türkçüleştirme işinde Tehcir, Mübadele, Güneş Dil Teorisi, Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası, Trakya Sürgünü, Amele Taburları, Varlık Vergisi, Çalışma Kampları, 6-7 Eylül Olayları, 1964 Kararnamesi derken Anadolu'nun bizden önceki sahipleriyle yüzyıllarca birlikte yaşadıktan sonra, 'burası artık bizim, siz gidin' diye onları kovmuşuz, kovamadıklarımızı baskıdan boğmuşuz.

Bu yıl Cumhuriyet'in 85. yılıydı. Aradan 75 yıl geçtikten

sonra bile 10. Yıl Marşı'nı meydanlarda hûşû içinde söyleyenler (yaratıcılıkları donmuş, zihinleri dumura uğramış Kemalizm tapınıcıları) o marşın sözlerini akıl, mantık süzgecinden ve zamanın 75 yıllık tünelinden, sosyal evrimden hiç geçirmemişlerdir. 'On yılda onbeş milyon Türk yarattık her yaştan' tam da Vecdi Gönül'ün söylediği şeydir. Marşın ırkçı güftesini yazanlar Türkiye'nin nüfusunu oluşturan onbeş milyon insanın tamamını Türk saymaktadırlar, Türk olmayanları da Türkleştirmiş olduklarını sanmaktadırlar. Peki, balıkçı Barba, garson Vasili, marangoz Kirkor, kırtasiyeci Mordahay, kadın terzisi Madam Hayganuş kimdi? Türk oğlu Türk, Türk kızı Türk.

Türküm diyene ne mutlu ise, Türküm demeyene kendi yurdunda mutsuzluk kalmaktadır. Çünkü burası onların vatanı sayılmamaktadır. Türk ırkının vatanı Anadolu'ysa, Türkten gayrısına 'burası senin vatanın değil' buyurulmaktadır.

Kültürel Miras İnsan Hayatıdır

Kültürel çoğulluğumuzu insanlar yerine, şehir-kasaba adla siyasi emirle tez icat etmiş Güneş Dil teorisyenleri Mezopotamya'nın 6500 yıl önceki sakinleri Sümerleri Türk, 4000 yıl önceki Hititleri Eti adıyla Türk ilan ettiler, hatta devlet iktisadi teşebbüsü olarak kurulan en büyük sanayi işletmesine Sümerbank, gene devletin madencilik işletmesine de Etibank adını verdiler. Bu kadarı dahi ırkçılara inat ülkemizin bir zamanlar gerçekten de 'Medeniyetler Beşiği' olduğunu gösteriyor.

Anadolu Medeniyetleri Sergisi diye uluslararası çapta arkeolojik bir sergi açarız, anıt, heykel, mozayık, çanak çömlek sergileriz, ama o medeniyetleri kurmuş insanlar nasıl yaşamışlar, ne yapmışlar, ne hissetmişler, onu atlarız. Tarih diye oraları nasıl zaptetmişiz onları anlatırız. Anadolu bizim için Bizans'a karşı Malazgirt'le başlar. [Onu bile Türkleştiririz, Türklerden önce orada var olan, bölgenin yerleşik topluluklarından Kürtlerin savaştaki rolünden resmi tarihte söz etmeyiz.]

'Kültürel miras' diyenlerimiz o kavramdan maalesef insanı ve hayatı anlamıyor. Mirası turistik örenlere, taş duvarlı müzelere sıkıştırmışız, insan söz konusu olduğunda ırkçılığı ortaya salmışız.

En büyük gazetenin logosuyla, bakan-başbakan jargonuyla Türkiye Türklerindir diye geriniyoruz. Ne Mutlu Türküm Diyene'den ya da stadyumlardan apartılmış En Büyük Türk, Başka Büyük Yok bağırtısından başka övünç biçimimiz kalmamış.

Büyük spekülatör, tefeci, 55 milyar dolarlık parababası Soros 'Türk ordusuna uluslararası güvenlik görevi düştüğünü, satacağımız en büyük ihraç ürününün kanımız olduğunu, çünkü Türk askerinin NATO'nun en ucuz askeri olduğunu' söylüyor. Hakaret etmek için söylemiyor, objektif bir saptama yapıyor. Demokrat Parti hükümeti Kore Savaşına tugay tugay asker gönderdiğinde Soğuk Savaş'ın ABD Dışişleri Bakanı John Foster Dulles "Nato'nun en ucuz askeri Türkler. Beheri bize 23 cent'e mal oluyor" demişti. Aradan 60 yıl geçti, o sözler hepimizin onuruna dokunuyor. Çünkü Türk askerinin maliyet hesabının 60 yıl önce de kalmadığını Soros'un sözleri kanıtlıyor.

Kan, kan diyenlere soruyoruz, Soros'un söylediği nesnellik hiç mi kanınıza dokunmuyor? Dokunmuyor. Çünkü 'biz o kanları Kore'de ABD için döktük' diye hâlâ övünüyorsunuz. 'Yoksa bizi NATO'ya almazlardı' diye gerekçe getiriyorsunuz. Soros da işte o aynı NATO için kanımızın en ucuz kan oluğunu söylüyor.

Bizim hâlâ en sevdiğimiz şiirler kahramanlık şiirleri. 'Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır / Vatan eğer uğrunda ölen varsa vatandır' diyen nekrofil lafı çok beğeniyoruz. O kadar beğeniyoruz ki, lise öğrencileri toplanıyorlar, kendi kanlarından bayrak yapıp Genel Kurmay Başkanına götürüyorlar, o da 'böyle şeyler yapmayın çocuklar, bilime inanın, düşünceye inanın, çok okuyun, çok öğrenin' demiyor, çok duygulanıyor, kanlı bayrağı makamından getirtip gözyaşları içinde basın mensuplarına gösteriyor.

'Kanatsız Kuşlar'

Mübadeleyle, Rum göçüyle, savaş yıllarındaki Ege'de Türk-Rum ilişkileriyle ilgili bir romandan söz edeceğim: *'Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini*'nden tanıdığımız İngiliz yazarı Louis de Bernières'in *'Kanatsız Kuşlar'* (Birds Without Wings) isimli eseri 1900 başlarından Mübadele yıllarına kadar, bugünkü adıyla Fethiye, o zamanki adıyla Telmessos (Yunanca ışık saçan demekmiş) kasaba-

sının büyük bir köyündeki (ya da nahiyesindeki) değişik etnilerden, dinlerden insanlar arasındaki ilişkileri anlatıyor.

İmamla papaz dostturlar, köyün önemli olaylarına birlikte el atarlar, sorunları beraber çözerler. Herkes her iki din adamından da çok hoşnuttur. Müslümanlar Kiliselerde azizlere nezir adamakta, dilek tutup dua etmekte, Hıristiyanlar Müslüman Yatırın türbesine çaput asıp, mum dikmektedirler.

Birisi Rum, diğeri Türk, çocukluklarından beri birbirlerinden hiç ayrılmayan iki arkadaş vardır, Hıristiyan kendisine Mehmetçik, Müslüman ise Karatavuk lâkabını almıştır. Köyün en güzel kızı (ismi Tanrının Sevdiği anlamına gelen) Phliothei'yle çoban İbrahim âşıktırlar. [Romanın sonunda Mübadele onları ayıracakken, ölüm onları ayırır, genç kız uçurumdan düşüp ölür, savaştan zaten yarı meczup dönmüş olan delikanlı büsbütün delirir.]

Seferberlikte Karatavuk askere alınmıştır, Çanakkale Cephesi'ne gönderilirken, Mehmetçik Rum olduğu cepheye değil, halkın Amele Taburları dediği İstihkâm Taburlarına sevkedilir. Genç adam ağır işçiliğe ve uğradığı hakarete dayanamayıp dağa çıkar, eşkıya olur.

Savaş nedeniyle dağ taş eşkıya doludur, o da şakilere katılır. Kasabada, köyde bir arada yaşamış Rum ve Türklerin bazıları, dağda da aynı çetede buluşabiliyordur. Kimse, gelip kendilerine katılmak isteyen Rumu 'seni gidi gâvurun dölü' diye temizlemiyor ya da 'bas git, Kefere' demiyor, onunla şakiliği, ekmeği, ganimeti paylaşıyordur. Haydutların yaptığını devletler yapamıyorlardır.

Çanakkale Muharebeleri

Kitap Çanakkale Cephesinde siperlerde uzun aylar kalan, kavurucu yaz sıcağında da, karakış soğuğunda da siperlerde yaşayan her iki tarafın askerlerini de (Osmanlı siperlerinden, Karatavuk'un açısından) anlatıyor. Savunan Cephe Osmanlı askeridir, Peygamberin ve Padişahın neferidir. Saldıran cephe askerinin çoğunluğu ise Avustrayalı ve Yeni Zelandalı Anzak'lardır (ANZAC= Australian and New Zealandese Army Corps.)

Cesetler toplanmadığı için kokmakta, milyonlarca karasinek askerleri canından bezdirmekte, bit ayıklama molaları verilmek-

te, zaman zaman siperler arasında beyaz bayrakla ateşkes yapılarak cesetler toplanmaktadır. Cesetler toplanırken yardımlaşılmaktadır. Tarafların siperleri birbirlerine (Batı'nın uzunluk ölçümüyle yer yer 50 m. olacak kadar) yakındır. Çamaşır yıkamak için de savaşa mola verirler. Düşman tarafların askerleri arasında yiyecek, sigara, ekmek değiş tokuşu yapılır, hatta çukurdan beyaz bayrak uzatıp atış oyunu oynarlar. Atışın isabet kaydedip kaydetmediğini bildirmek için Anzak siperlerinden Missed (karavana) veya Hit (isabet) yazılı tabelalar yükseltilir. (Osmanlı askeri düşman askerinin doğru söylediğine güvenmekte, oyunda attığını vurup vurmadığını ondan öğrenmektedir.)

Karşılıklı siperlerin arasındaki alanda eşeğiyle dolaşıp her iki tarafın askerlerine de su getiren üşütük bir saka yanlışlıkla öldürüldüğünde iki taraf da üzülür, ilh.

Bütün bu anlatılanların hiçbirisi yazarın muhayyilesinden çıkmamıştır. Çanakkale savaşlarına dair anıları, cephe mektuplarını okumuş olanlar karşılıklı olarak anlatılmış olanların romanda yazılanlarla örtüştüğünü, o olayların gerçekten cereyan ettiğini bilirler.

Birbirlerini öldürmek için cepheye gönderilmiş, çukurlara inmiş, sığınaklara girmiş insanların birbirlerine tüfeklerle, topçu bataryalarıyla ateş ederken bile bir süre sonra düşmanlıklarını unutabildiklerini, karşılıklı oyunlar oynayıp eğlenebildiklerini, yiyecek, içecek, sigara alıp verdiklerini okumak insanları daha iyi tanımamızı sağlıyor.

Ölüm o denli olağan hale gelmiştir ki, insanlar artık ölümü kanıksamışlardır. Böyle olunca hisler dumura uğrar, ölüm korkusu ortadan kalkar, yaralıları siperlerin, ateş hattının gerisine nakletme ve yaşatma her zaman başarılamaz. Bu ölüm furyasında ölüme değil yaşama ait gerçekler (bit ayıklamak, çamaşır yıkamak, sineklerden, karıncalardan, ceset kokularından kurtulamamak) askerlerin baş kaygısı olur.

En Büyük Deformasyon

Ölüme böylesine alışınca, arkadaşımızı öldüren, bizi de her an öldürebilecek olan karşı saftaki insana artık başlangıçtaki gibi

bakmaz olacağızdır. Onu öldürmek üzere ateş ederiz ama düşmanlık duygusu kalmamıştır.

Osmanlıysak o bize konserve et verir, imalat malı sigara verir (zira biz ancak tütünü sararak içiyoruzdur), biz de ona taze ekmek veya meyve veririz.

Britanyalıysak, Anzaksak (ANZAC= Australian and New Zealandese Army Corps) cephe gerimiz yoktur, lojistiğimiz gemilerden geliyordur, ama beslenmemiz Osmanlı askerinden çok daha iyidir, kışın kaputumuz, battaniyemiz vardır. Bütün almalar-vermeler ticari bir mübadele tarzında değildir, gönüllüdür, hatta zaman zaman tek taraflıdır.

Böylece ister Müslüman olun ister Hıristiyan, ister Osmanlı olun ister Avustralyalı, Yeni Zelandalı, Britanyalı, savaşın bütün korkunçluğunu ta içinde yaşadığınız halde, onu kanıksıyorsunuz. Neticede insanların birbirlerini öldürdükleri savaş bir oyun haline geliyor. İşte, gerçekten dehşet verici olan budur: Ölmeyi ve öldürmeyi kanıksamaktır. Bu nedenle savaş en büyük insan deformasyonudur. Ve bu yüzden insan savaştan bedenen sağlam dönse bile ruhen ve aklen asla sağlıklı dönemez.

Lise yıllarımda Askerlik derslerini Kore'ye gitmiş gelmiş subaylar verirlerdi, yaşlı komşuların geçmişte kalmış 'Harb-i Umumi hatıralarını' saymazsak, sıcak savaşı yaşamış insanları 16-17 yaşımızda sıcağı sıcağına o subaylarla tanımıştık, savaş manzaralarını canlı belleklerden, birinci ağızdan dinlemiştik, savaşın benliklerinde bıraktığı izleri izlemiştik.

Kanatsız Kuşlar yazarının dedesi Çanakkale'de Britanya ordusunda savaşmış. Romancının o savaşa ve Türkiye'yle Yunanistan'a ilgisi buradan geliyor olmalı. [*Yüzbaşı Corelli* Yunanistan'da geçiyordu.] de Bernières eserini yazarken hem Çanakkale muharebelerini, hem Fethiye yöresindeki sosyal yaşamı, hem de Mustafa Kemal'in çocukluğundan Cumhurbaşkanlığına uzanan biyografisini çok iyi incelemiş, Osmanlı kimliği altında bir arada yaşayan, dini ne olursa olsun, 'Padişah Efendimiz' dediği Sultan'a (ve Halifeye) bağlılık hisseden insanların uluslaşma ve ulus devlet kurma çağında nasıl ayrıştığını, daha doğrusu ayrıştırıldığını iyi betimlemiş.

Romanda sadece Türkler ve Rumlar yok. Ermeni Tehciri çık-

tığında köydeki Ermenileri götürmek için Sultan Hamit'in Hamidiye Alayları'ndan kalma silahlı Kürtler gelirler, Ermenileri alıp götürürler, tabii uzağa gitmeden öldürürler, paralarını, baha eder eşyalarını alıp giderler.

Büyük Taarruz'da Yunan orduları çekilirlerken geçtikleri kasaba ve köyleri yakıp yıktıklarında, kaçabilen Türkler İtalyan bölgesine sığınarak güvenliğe kavuşurlar.

Mübadeleyle Gidenler ve Gelenler

Ve nihayet romanın finali savaşı izleyen Mübadeleyle gelir. Rumlar gönderilirler. Ermeniler zaten Tehcir'de tasfiye edilmişlerdir. Rumların yerlerine Girit'ten Türkler getirilir.

Romandaki ilginç bir saptama şudur: Girit'ten gelen Türk ve Müslümanlar da giden Rumlara benzemektedirler, onların adetlerine, alışkanlıklarına sahiptirler, Türk ve Müslüman alışkanlıklarına uzaktırlar, üstelik giden Rumlar Türkçe bilirlerken, gelen Giritliler Türkçe de bilmemektedir. Köy sakinleri giden Rumlarla anlaşırlarken, gelen Türklerle anlaşamazlar.

Ne var ki, kabahat Giritliler'de değildir, onlar da Mübadele mağdurudurlar. Gidenler gibi onlar da tercihleri hilafına tehcir edilmişlerdir.

Finaldeki en önemli sahnelerden birisi Türk ve Müslüman halkın limana yaya giden Rum kafilesini çiçeklerle ve gözyaşlarıyla Fethiye'ye kadar yolcu etmeleri, onların gemiye binmelerini, geminin uzaklaşmasını gözyaşları içinde izlemeleridir. Çocukların uğurlama töreni olarak gemiye ayna tutarak güneşi yansıtmalarıdır.

Yüzyıllardır dost yaşamış, birbirlerinin törelerine, dinlerine, azizlerine evliyalarına saygı göstermiş, iyisiyle kötüsüyle düşe kalka bir arada geçinip gitmiş farklı dinden, farklı milliyetten, farklı etniden insanlar, Mübadelede, birbirlerini bir daha görmemek üzere ayrılacaklardır.

* * *

93 yıl önce soyu kırılan, 3 yıl önce de babasına kıyılan Arat Dink en doğrusunu söyledi: "Yokluğum Türk varlığına armağan olsun!.."

K. MARAŞ'TA ERMENİ PARMAĞI

Ama TRT'nin K.Maraş olaylarıyla yaptığı belgeselde Ökkeş Kenger Şendiller isimli failin Hrant Dink'in resmi önünde konuşturulduğunu ve olayları Hrant Dink'in solcu arkadaşlarının yaptığını, yedi kişinin sünnetsiz olduğunu söylediğini duydum... (Bakınız *Taraf* gazetesi, 26 Aralık 2008.)

Devlet televizyonu bu adamı böyle nasıl konuşturur demeyin. Adam hem suçludur, hem de güçlüdür. Çünkü devlet onun arkasındadır. O devletin emrindedir. Kenger'in sözleri çok mu irkiltici? Öyleyse olayla ilgili şu paragrafı da okuyun.

"Adana, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Hatay İlleri Sıkıyönetim Komutanı Tuğg. Tayyar Aygur'un "Kahramanmaraş Toplumsal olayları" davasının bir numaralı sanığı Kenger'le görüşmesinde söyledikleri, bu durumun özeti niteliğindedir:

"Oğlum, bu hadiseler sizin boyunuzu aşar, bunu biz de biliyoruz. Soldan her şey elimizde. Silahlar, mermiler, dokümanlar... Hepsini yakaladık. Hatta Ermeni Garbis adında birinin olduğunu tespit ettik. Eğer bu şahıs ölenler arasında değilse, yakında bir vilayetin daha başını yakabilir. İnşallah ölen yedi sünnetsizden birisi budur. Bunları biliyoruz... Peki, bu sağdaki çarıklı Mehmet ağayı kim sokağa döktü, biz bunu arıyoruz" (Bia Haber Merkezi, 16 Aralık 2008.)

Demek ki bu kanaat önce devletin Sıkıyönetim Komutanı tarafından ifade edilmiş. Ökkeş Kenger Şendiller'in adı tuğgeneralin yanında Sarı Çizmeli Memet Ağa kalır. Yani devlet bu adamı televizyonda böyle nasıl konuşturur demeyin.

Ökkeş isimli şahıs aradan 30 yıl geçtikten sonra olayı güncel-

leştirmiş ve Ermeni düşmanlığını suikast kurbanı Hrant Dink'e getirerek Hrant'ın katlini ve katillerini aklar olmuş.

Bütün bunlardan utanç duyuyoruz, 30 yıl evvelki katliamdan olduğu kadar, o katliamın 1. nolu failine devlet televizyonunda Ermeni düşmanlığı ve suikast savunuculuğu yaptırılmasından nefret ediyoruz. Hem K. Maraş olaylarına ait bütün verilerde gösterilen en aşağılık fiilleri yapacaksınız, hem de çıkıp sıkıyönetimiyle, 1 nolu dava sanığıyla, devlet televizyonuyla Ermenilere ve Hrant'a söveceksiniz. Önceki gün Ermenilere yaptıklarınızın aynısını dün Alevilere yapacaksınız, bugünse çıkıp 'Biz yapmadık, Ermeniler yaptı' diyeceksiniz.

Alevi Öldüren Cennete Gider

K.Maraş'a geri dönelim: O akşamdan itibaren şehirdeki ortam gerginleşir, saldırganlar kaza ve köylerden adam toplayıp getirmişlerdir. Bombayı TÖB-DER'li iki öğretmenin attığı iddiası yayılır ve öğretmenler Hacı Çolak ile Mustafa Yüzbaşıoğlu 21 Aralık günü öldürülürler. 22 Cuma günü cenazeleri camiye götüren 5000 kişilik gruba 'Komünistlerin namazı kılınmaz" haykırışlarıyla saldırılır, tabutlar ortada kalır, cenazeleri asker kaldırır. Aynı gün Bağlarbaşı Camii imamı Mustafa Yıldız adlı şahıs Cuma vaazında cemaate kıyam ve kıtal çağrısı yapar: "Oruç tutmak, namaz kılmakla hacı olunmaz, bir Alevi öldüren beş sefer hacca gitmiş gibi sevap kazanır, bütün din kardeşlerimiz hükümete ve komünistlere, dinsizlere karşı ayaklanmalıdır, çevremizdeki Alevileri ve CHP'li Sünni imansızları temizleyeceğiz"

Cuma, cami, cemaat, camia, cemiyet, içtima, mecmu, meclis gibi kelimeler cem olmak (toplanmak) veya cemetmek (toplamak) fiilinden türemiştir. O gün camide cem olanlar kontrgerilla tarafından kıyam için cem edilmişlerdir. Alevilere karşı, solculara karşı cehde, cihada çıkarlar. Gidip çarşıdaki Alevilere ya da CHP'li Sünnilere ait işyerlerini yakıp yıkarlar. Bu arada saldırıya karşı konulduğu için saldırganlardan üç kişi ölür. Aynı gece Sünni mahallelerindeki halk silahlandırılır çevre ilçe ve köylerden gelenlerin de takviyesiyle 23 ve 24 Aralık günleri 'Alevi öldüren cennete gider', Alevileri öldürelim, Memleketi temizleyelim',

'Komünistleri sağ koman' naralarıyla topluca saldırıya geçerler, Alevi yurttaşların yoğun olduğu mahallelerinde bombalama, silahla tarama, kundaklamaya girişirler. Yaralıların hastanelere taşınmasını engellerler. Sünni yoğunluklu semtlerdeki işaretlenmiş Alevi ya da solcu evlerine de saldırırlar. Olaylar iş işten geçtikten katil güruhlar yapacaklarını yaptıktan sonra sona erer.

Cumhuriyet Savcısı Dündar Saner'in hazırladığı raporlara göre, katliamın planlamasını, Alparslan Türkeş'in dünürü olan MİT hukuk müşavirinin de içinde olduğu 4 MİT mensubu ve katliamdan birkaç gün önce Maraş'a giden CIA ajanı Peck birlikte yapmıştı.

K. Maraş katliamı burada kalmaz, Adana'da görülen davaya müdahil olarak katılan üç avukat CHP İl Bşk. Ahmet Albay, TİP camiasının yakından tanıdığı, 2. TİP'in kurucularından ve Adana İl Başkanlarından şair Ceyhun Can ve Halil Sıtkı Güllüoğlu ard arda öldürüldüler.

Benim söyleyeceklerim burada bitiyor. Ama bütün bu sözlerden çok daha önemli olan, başka arşivlerden aşağıya aktaracağım alıntılar.

Tanıklıklar

22 Aralık Cuma akşamı saldırılar Alevi evlerinden işyerlerine sıçramış, tespit edilen tüm Alevi işyerleri tahrip ve talan edilmişti. Olayların meydana geldiği sırada Celal Beşiktepe, kentte genç bir harita mühendisiydi. Aynı zamanda Harita Mühendisleri Odası Başkanıydı. Köylere elektrik projesinde çalışıyordu, 22 Aralık Cuma akşamı yaşanan olayları şöyle anlatıyor: 'İlk kıyamet cuma akşamı koptu. Kentteki Alevi işyerleri yakıldı, yıkıldı ve tahrip edildi. Arkadaşlarla otelden ayrılıp kısa bir kent turu yaptık. Onlarca işyeri parçalanıp dağıtılmıştı. Kent adeta savaş alanına dönüşmüştü. Tabloyu görünce cumartesi günü büyük saldırı olacağı kuşkusuna kapıldım.'

Anonsla katliam daveti: Celal Beşiktepe, 23 Aralık Cumartesi günü arkadaşlarıyla birlikte öldürülen iki öğretmenin cenaze törenine katılmak üzere sabah saat 06.00 da kaldığı otelden ayrıldı. Cenazeleri almak üzere kitle ile birlikte hastaneye yürürken

belediye binası önünde duyduğu anonsla irkildi. Belediye hoparlörlerinden sık sık 'Tüm milliyetçi ve Müslüman kardeşlerimiz hat boyuna' anonsları yapılıyordu. Beşiktepe, aktarıyor: 'Anons irkilticiydi. Daha sonra hat boyuna tabirinin, herkes Alevilerin yoğun yaşadığı mahallelere anlamına geldiğini öğrendim. Hızla otele döndüm. Duyduğum anonsu seher vaktinde çok az yere iletebildim. Gazetelerin santrallerine anonsu ve olaylar olacağı notunu bıraktım. Birkaç gün sonra *Milliyet* gazetesi köşe yazarı Güngör Gönültaş anonsu köşesinde yazdı.'

Celal Beşiktepe otelden çıktığında koca bir kentin silah seslerine boğulduğunu duydu. Manzara irkilticiydi. Eli silahlı, sopalı, demir çubuklu, baltalı 300-400 kişilik gruplar, ellerindeki malzemelerle sağa sola saldırırken ortada tek bir güvenlik görevlisi dahi yoktu. Devlet ve Ülkücülerin organize ettiği katliam, 23 Aralık Cumartesi günü korkunç bir hal aldı. Yörükselim, Mağaralı, Serintepe mahallelerinde evlerinden çıkarılan Aleviler, tek sıra haline getirildikten sonra silahlarla taranıyor, içinde insanlar olduğu halde evler ateşe veriliyor, Serintepe Mahallesi'nde yaşlı bir kadının gözleri şişle çıkarılıyor, küçük yaştaki bir çocuk diri diri sıcak su dolu kazana atılıyor, koca bir kentten insanlığı utandıracak dehşet çığlıkları yükseliyordu.

Olaylar sona erdiğinde resmi verilere göre 111 kişi yaşamını yitirmiş, bin kişi de yaralanmıştı. Ancak gayri resmi verilere göre olaylar sırasında 500 insan yaşamını yitirmiş, 5 bin kişi de yaralanmıştı.

Belge çekmeceden çıktı: Maraş Katliamıyla ilgili olarak Bülent Ecevit'in arşivinden çıkan belgeler, katliamın asıl sorumlularının kimler olduğuna dair açık adresler gösterdi. Ecevit'in 1979'dan beri çekmecesinde sakladığı belgeye göre, katliamı MİT ve Alpaslan Türkeş planladı. Belgede şu ibareler yer aldı: Kahramanmaraş olayı MİT'in müşterek planlamaları ile çıkarılmıştır. Türkeş Maraş olayını rahatlıkla tertip ettirmiştir. MİT olayın içinde olmasaydı Maraş'tan her türlü istihbaratı aylar evvel alır ve olayın zuhur etmesine meydan vermezdi.'

Kim Ne Demişti?

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel: Solculuk Halk Partisi'nin himayesine girdikten sonra Türkiye bu duruma geldi. Bunun aksini söyleyecek kimse yoktur.

Başbakan Bülent Ecevit: Kendi milletine kıyanlar milliyetçi değildir, olamazlar da. Bazı gençler kamplarda soykırım ve katliam için yetiştirilmiştir.

MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş: MHP'yi suçlamaya kalkışmak son derece gülünçtür. Ecevit'i uyarıyoruz. Kin ve düşmanlık saçan konuşmalardan derhal vazgeçiniz. Aksi takdirde ülkeye huzur değil, barış değil savaş getirmeye devam edeceksiniz.

MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan: Maraş'taki kanlı olaylara partimiz katılmadı. Müslüman Türkiye bizim sloganımız değildir. Olaylara katılmadığımız için bazı çevreler bize kızıyorlar. (1mayıs.wordpress.com)

Vahşet, Vahşet, Sadece Vahşet

Maraş Katliamı'nı yaşayan ve canlarını zor kurtaran yurttaşlar, yaşadıkları vahşeti tutanaklara geçen ifadelerinde anlattılar: '... Mağdur Kemal Yıldız'ı bir tepeye çıkarttılar. İşin zevkine varmak ve nişancı olduklarını göstermek için önce bıraktılar, biraz uzaklaşınca arkasından ateş ettiler... Müfettiş Süleyman Metin'i öldürenler, karısının ve çocuklarının cesedin üzerine atılıp ağlamalarına el çırparak, kahkahalar atıyorlardı... Öğleden sonra yeniden geldiler. Benzin şişeleri vardı ellerinde, evlerimize saldırdılar, gazlı bezleri ateşleyerek içeri attılar. Evleri ateşe verdiler. 'Maraş size mezar olur, vatan olmaz; Yaşasın Türkeş, Yaşasın MHP' diye bağırıyorlardı. Ellerindeki uzun menzilli silahlarla evlerimize ateş etmeye başladılar. Korkudan kaçıp kurtulmak isteyenlere arkadan ateş edip öldürüyorlardı... Devlet hastanesine getirilen yaralılara silahla ateş ediyor, öldürüyorlardı. Yaralıları hastaneye taşıyan cankurtaranın şoförünü de silahla öldürdüler. Babam kanlar içinde yerde yatıyordu. Saldırganlar, küçük kız kardeşim Hürriyet'in, babama sarılarak ağlamasıyla alay

ederek gülüşüyorlardı. Sonra evin her tarafına gaz, benzin dökerek ateşe verdiler. Odalar ve salon alev alev yanıyordu. Babamın cesedini yanmaması için dışarı çıkarmaya çalışıyorduk. Saldırganlar ise 'Bırakın kâfir yansın' diye bağırıyorlardı. Sonra cesedi ateşe doğru çektiler. Kocamı, gözlerimin önünde işkence ederek öldürdüler. Öldürülürken kocama sarıldım, üstüm başım hep kan oldu...'

'Aşağıdan evi ateşe verdiler. Taşlarla camları kırarak içeriye ateş ettiler, dinamit attılar. Şişelere gaz doldurup attılar. Evin içi yanmaya başladı. Balkona çıkmak zorunda kaldık. O sırada damın üstünde bulunan Recep Esenceli, 'Gelin sizi kurtaracağım' diyerek Ali Bilmez'i ve beni elimizden tutarak damın üstüne çekti. Ali Bilmez, dama çıkar çıkmaz vuruldu. Ben de yaralandım ve tekrar balkona düştüm. O sırada saldırganlar, 'Siz kadınlar aşağıya inin, erkekleri öldüreceğiz' diye bize bağırdılar. Teyzem Fatma Bilmez, 'Kocamı da öldürdünüz, oğlumu da öldürdünüz, daha ne istiyorsunuz?' diyerek saçını başını yoluyordu. İçerideki ateş biraz sönmüştü, tekrar içeri girdik. O sırada, damda bulunan Hasan Ildırcan'ı da vurdular. Evin içine yine dinamit atmaya başladılar. Saldırı sabahtan akşama kadar devam etti. Mecburen balkona çıktım ve 'Teslim oluyoruz' diye bağırdım. Evde erkek olarak yalnız Hasan Bilmez sağ kalmıştı. Onu da silahla yaraladılar. Teyzem Fatma Bilmez ile Selda Bilmez yaralı olan Hasan'ı dama çıkardılar. Saldırganlar pencereye demir direk dayadılar ve eve bir sürü saldırgan doldu. Birisi beni merdivenlerden yanan odunların üstüne attı. Ağzım ve yüzüm yandı.'

"Oğlum Ali ile afet evlerine doğru kaçmaya başladık. Yolda bir saldırgan grup oğlum Ali'yi yakaladı. Ben Karamaraş'a kaçtım. Öğleden sonra dayanamadım, oğlumu aramaya çıktım. Mahalleye geliyordum, Kalender Toklu ve Hüseyin Toklu'nun cesetlerini evlerinin önünde gördüm. Tüm aramalarıma rağmen oğlumu göremedim. Askerlere sığındım, olaydan dört gün sonra askerlerle birlikte oğlumu aramaya çıktık. Mahalleye geldiğimde oğlum Ali'nin cesedini, Dilber Yılmaz'ın evinin bodrum katında bulunan bir kazan içinde yakılmış bir vaziyette buldum.' (Bayram Balcı, gündem-online.com)

Jandarma Önyüzbaşı Günay Güneri ise saldırganların yakıp yıktığı mahallelerden Yörükselim'de tanık olduğu vahşeti anlatırken, güvenlik görevlilerinin aczini de beraberinde anlatmış oluyordu:

"Bu sırada büyük bir grubun hemen aşağılarında ve Yörükselim Mahallesindeki evlere saldırdığını, içindeki insanları çıkarıp yaktıklarını görerek, erleri tepede bırakarak olay yerine yalnız gittiğini, orada bulunan piyade taburuna ait bir miktar erle beraber havaya ihtar atışı yaparak topluluğun üzerine yürüyüp 50 metre kadar gerilettiklerini; topluluğun hemen hemen hepsinin elinde sopa, demir, nacak gibi şeyler olduğunu; bu toplulukla uğraştığı sırada Yzb. Teoman Saraç'ı da bir kariyerin üzerine çıkmış toplulukları dağıtmaya çalışırken gördüğünü; kariyerlerin gelmesiyle topluluğun saldırılarının o bölgede durduğunu ve topluluğun başka bir yere gittiğini; öğle vakti yolların kapalı ve ateş altında olması nedeniyle, tabur arazisinden geçerek alaya geldiğini; alaya giderken Piyade Tabur Komutanı Bnb. Kemal Gündüz'ün ve yanındakilerin Yörükselim Mahallesinde ateş altında olduklarını, kendilerini gizleyecek birer siper seçtiklerini gördüğünü."

Piyade Yüzbaşı Sedat Kiper'in tanıklığı ise Yörükselim mahallesindeki kıyım tablosuna şunları ekliyordu: "Evlerin yanmakta olduğunu ve bazı sivil şahısların evlerini söndürmeye çalışmakta olduğunu, bir grup insanın toplu olarak kışlaya gelmekte olduklarını; mahallede yanan evlerin bahçelerinde cesetler gördüğünü; saat 19.00'a kadar mahallede görev yaptıklarını; itfaiyenin görev yapmasına engel olmak isteyen grupların olduğunu; dar bir sokak içinde yanmakta olan bir eve karşısındaki elektrik direğinin yatırılmış olduğunu ve bu evi yakanların direği kullanarak içeriye girmiş olduklarını; evin önünde yerde biri kadın ikisi erkek üç ceset olduğunu; bu yangını söndürdüklerini; bazı işyerlerinde büyük Türk bayraklarının asılı olduğunu..."

Yavrularımı gösterin: "Babam, bizi banyoya sokarak saklamaya çalışıyordu. Evin iç kapısını zorluyorlardı ki, babam kapıyı açtı. 'Tamam, ben sizinle geliyorum, çocuklarıma ellemeyin,

ne yapacaksanız bana yapın' dedi. Babamın kollarından tutarak aralarına aldılar. Bize de, 'Anneniz var mı?' diye sordular, 'Yok' dedik. Bize dokunmadılar. Karşımızdaki komşumuz Gülizar bizi evlerine götürdü. 0 sırada saldırganlardan bir kısmı arkadan bize saldırdılar. Gülizar kapıyı zorla örttü. Pencereden baktık; evimizin önünde babamın alnı kan içindeydi. İki saldırganın arasında dışarıya çıkardılar. Babam, 'Yavrularımı, çocuklarımı gösterin' diye bağırıyordu. Dayanamadık ve balkona çıktık, babam bize bakıyor ve ağlıyordu. 0 sırada babamızın kolundan çekerek ileriye doğru götürdüler. Saldırganların hepsinin elinde gaz şişesi, sopa, torbalar, silah vardı. Biz Gülizar'ın evinde hep ağlıyorduk. Akşam karanlığı çöktüğünde babamızı aramaya çıktık. Evimizin 30 metre uzağında bulunan sokakta cesediyle karşılaştık. Göğsünden vurmuşlardı. Kafasının ve yüzünün yaraları daha kötüydü. Korkuyorduk, kaçarak askeri birliklere sığındık. Orası yaralı, çocuk ve kadınlarla doluydu. Babalarını, kardeşlerini ve evlerini kayıp etmişlerdi." (İnci Hekimoğlu, Birgün, TÜMÜ İÇİN BAKINIZ: /php/genel_sayfa.php?KartNo=48165)

Sonuçta ne mi oldu? Katillerin hepsi yargıdan kurtuldular. Anlı şanlı Adliye bula bula adı sanı pek az kimsenin bildiğ "Savaş Yolu" diye bir sol grubu suçlu buldu. Yakınlarda kararı okudum o grubun suçluluğunu ispat etmek için K: Maraş'la ilgisi olmayan bazı eylemlerini sıralamayı ihmal etmemişler. Şaka gibi değil mi? Ama doğru. O kadar çok insanın Alevinin öldürüldüğü büyük bir Kontrgerilla tertibini bir sol grup yapmış. Devlet Radyo ve Televizyonu ise 1. Nolu faiili konuşturuyor o da "Ermeniler yaptı" diyor.

Bugüne Gelirsek

Bütün bunlar 30 yıl öncesinde mi kaldı? Bugün farklı ve aydınlık bir Türkiye'de miyiz? Öyle olmasını çok isterdik, ama bönlüğün anlamı yok. İşte TRT'nin yayını buna bir örnek.

K. Maraş Katliamı 30 yıl önceydi, 15 yıl önce Madımak'la ikinci Sivas Katliamı yaşandı. 30 yıl önce, 15 yıl önce yapılanların bugün tekrarlanmayacağını kimse iddia edemez. Batı illerinde yaşayan Kürtlere karşı aynı katliamların provaları yapılıyor.

Ve sistem Türkiye'yi felakete sürüklüyor. Devlet bunu tabii ki göremez, ama ilericilik adına iyimserlik yapanlarımız da göremiyor.

Ek: AKP'nin Alevi Açılımı'na Bakan kimi çağırdı: K. Maraş Davası'nın 1 nolu sanığı o zamanki soyadıyla Ökkeş Kenger, şimdiki Şendiller'i.

Resmi Propaganda

Trabzonspor'un hakem haksızlığına uğradığını düşünen İstanbul'daki taraftarları toplanmışlar, Federasyon binasının önüne protesto gösterisine gitmişler. Olağandır. Göstericilerin taşıdıkları bir pankartın üstünde "Yasinlerle çıktık yola / Ogünler çok yakında" yazılıymış. Türkiye'nin geldiği noktada bu da olağandır. Devlet televizyonları bir toplu katliamın eli kanlı katilini, öldürülmüş bir Ermeni'nin fotoğrafı önünde "katliamı bu adamın arkadaşları yaptı" demek küstahlığını, yalancılığını, ırkçılığını paylaşıyorsa, o Ermeni'nin öldürülmesinde tetikçilik yapmış olanların hemşehrileri de o katillerle övüneceklerdir. [Federasyon da o tehditlere pabuç bırakacak ve sonraki maça uygun bir hakem gönderecek, o hakem de Trabzon da tehditlerle karşılanacak ve yorumcuların hemen tamamının deyişiyle maçı Trabzonspor'a verecektir.]

Demek ki, Yasinler ve Ogünler artık Trabzon'un sembolü olmuş. Demek ki, taraftarların pankartı o isimlerle iftihar etmekle kalmıyor, aynı zamanda Federasyonu o isimlerle tehdit de ediyor. Ve demek ki, tehdit işe yarıyor Yasinler, Ogünler iş görüyor.

MHP'li Azer Bülbül'le İsmail Türüt adlı kişilerin yaptıkları Yasinli, Ogünlü methiyeye ve Ermenileri tehdide Trabzon'lular tepki göstermeyince, şehirdeki bir futbol maçında binlerce kişi Hrant'ın katilinin beyaz beresinden başına geçirirse, tabii ki Yasin'i, Ogün'ü övmeler, başkalarına o katillerle sövmeler ve gözdağı vermeler de olağan hâle gelecekti.

Arıta Arıta Birgün Kendinizi de Arıtacaksınız

Benzeri tüm faşistlere sormak gerekir: Bugün Solingen'de birileri çıksa da Türkleri öldürenleri kentin manevi sembolü yapsa,

o isimleri Türklere karşı tehdit olarak kullansa ne yaparsınız? Elbette bu ırkçılığa, Türk düşmanlığına çok kızarsınız. İyi ama siz kendinizdeki Türk ırkçılığını, Ermeni düşmanlığını anormal görmüyorsunuz. Oysa Solingen'de hiç kimse çıkıp o katilleri bayraklaştırmıyor. Tersine onlardan utanıyor.

O kentten ve ülkenin pek çok yerinden gelen 1 milyon Almanyalı, evet tam 1 milyon kişi yangını ve cinayeti "Hepimiz Türküz" diye protesto etmişti. Tıpkı İstanbul'da Hrant Dink'in cenazesine katılan 200 bin kişinin "Hepimiz Hrant'ız, Hepimiz Ermeniyiz" dediği gibi.

Siz Türkiye'nin insan severlerinin suikasti protesto etmek için 'Hepimiz Ermeniyiz' demesine pek hiddetlenirsiniz, ama bir milyon Almanın 'Hepimiz Türküz' demelerine bakıp ırkçılığınızdan utanmazsınız.

"Federasyonun önünde toplananlar sorumsuz bir gruptu" diyecek olsak bile, sorumlu bir başkası çıkıyor, C.Başkanının annesi Ermeni'ydi diyor. Böyle diyen kişi sorumsuz biri değil, pek sorumlu biri, CHP'den aday gösterilmiş, milletvekili seçilmiş. Ermeniliği suçlama vesilesi sayıyor.

Bu memlekete Ermeni olmak kabahat, Ermeni kökenli olmak da kabahat, anneniz babanız, ya da büyükanneleriniz, babalarınız Ermeni olsa kabahat. Hem Ermenileri kır, yok et aç, susuz, ilaçsız, yayan Suriye çöllerine göçert, kılıç artıklarını zorla Türk ve Müslüman et ya da 15-16 yaşlarındaki kızları koca koca heriflerin evine kuma et, hem de onlara veya yetimhanelerde yetiştirilerek Türkleştirilmiş Ermenilerin kendilerine, çocuklarına, torunlarına safkan Türk değil diye küfret.

Körükleyen Resmi Propagandadır

Bütün bu koşullanmaların baş müsebbibi resmi politikadır, resmi propagandadır. Yürütülen psikolojik harptir. Çünkü yukarıdan sadece şovenlik, Türkçülük pompalanmaktadır. Bunun birliğe hizmet edeceği sanılmaktadır. Oysa onların birlik dedikleri şey despotik sistemin bekasıdır, değişik fraksiyonların bazen itişip kakışarak, bazen öpüşüp koklaşarak otoritelerini, iktidarlarını devam ettirmeleridir

Sürdürdükleri psikolojik savaşla toplumsal ahengi sağladıklarını sanıyorlar. Yanlış. İlkesiz, kuralsız, egoist ve saldırgan, en önemlisi SEVGİSİZ bireyler yetiştiriyorlar. Şehit cenazeleri propagandasıyla toplumu ölüme alıştırıyorlar. Sahte yurtta sulh, cihanda sulh lafları altında insanlardaki şiddeti yabancı düşmanlığını, İNSAN DÜŞMANLIĞINI körüklüyorlar.

Toplumu yüz yıllardır iyi-kötü bir arada tutmuş bağları, yargıları, yerleşik pozitif değerleri torpilliyorlar. Ve yönetimde olanlar da birbirlerini sevmiyorlar. İşte görüyorsunuz, basit bir belde iptalleri sorununda hukuki değil, sadece ve sadece siyasal nedenlerle bir birlerine giriyorlar. 'Yüce Yargı','Yüce Yargı' dedikleri şey, koca koca hakimler, sırmalı cübbeli hukukçular birbirlerine giriyorlar. Ve Türkiye kim bilir daha nelere gebe? Bir kentin futbol fanatikleri katillerle övünerek gösteri yapıyorsa, Savunma Bakanı, iyi ki Ermenileri gönderdik, Rumları gönderdik, yoksa milli devlet kuramazdık, diyorsa, bir milletvekili Cumhurbaşkanının annesi Ermeniydi diye Ermeni düşmanlığından siyasi prim yapmak istiyorsa, başbakan beğenmeyen çeksin gitsin lafını savunuyor ve pompalı tüfekli lumpene arka çıkıyorsa durum vahimdir. Daha da vahim olanı, bu vahametin fark edilmemesidir.

Tekrar edelim, bu sürüklenişin baş sorumlusu, mevcut siyasi ve psikolojik ortamdır, bu hem şu, hem bu kanadıyla Merkezi Otorite'dir. Onun Türkçülük, milliyetçilik, şovenlik politikasıdır.

Devlet Başkanlarının Anneleri

Cumhurbaşkanının soyunda Ermeni tohumunun bulunduğunu söyleyen CHP milletvekili Canan Arıtman adlı kişiye hatırlatalım, "Cumhurbaşkanımızın annesine Ermeni kökenli dedi' diyerek ona kızanlara da hatırlatalım:

Osmanlı hükümdarları tek hanedana mensuptular. Padişah'ların hepsi aynı aileden geliyorlardı. O padişahların annelerinin çoğu devşirmeydi, esire pazarından alınmış, Saray'a satılmış veya hediye edilmiş, Sultan'a cariye yetiştiren taşra saraylarında, özel konaklarda Padişah ya da şehzadeler için eğitilmiş, sonra da Saray

haremine cariye diye, odalık diye dâhil edilmiş, Sultan'a sunulmuş çoğu gayrimüslim kökenli Türk olmayan genç kızlardı.

1960'lı, 70'li yıllarda sokak faşistleri devrimci gençlere (Prut savaşına dair Baltacı Mehmet Paşa-Çariçe Katerina uydurmasından yola çıkarak) 'Katerina'nın piçleri" derlerdi, o gençler 'Katerina'nın piçleri' değillerdi, fakat öyle diyen ülkücüler dâhil herkes Leh asıllı Yahudi Roxana'nın piçleriydi. Slav güzeli Roxelanne Anastasiya Lisowska 14 yaşında kaçırılır, Kırım Hanı'na satılır, o da Osmanlı Sultanına hediye eder. Osmanlı Sarayı imparatorluğun en kudretli zamanında, en uzun (46 yıl) hükümdarlık yapmış II. Süleyman'ın (Kanuni) baş kadın efendisi Hürrem Sultan'dan daha ünlü, daha dehşetengiz Hanım Sultan görmüş müydü?

Burada sadece Osmanlının en kudretli zamanına dair beş kuşaktan söz edeceğim: Yavuz lakabıyla anılan I. Selim'in Hanım Sultanı (Sultan II. Süleyman'ın annesi) Leh Yahudisi Helga'ydı. Onun oğlu II. Süleyman da bir Leh Yahudisiyle (Hürrem Sultan'la) evlendi. Tahta geçen oğulları (Sarı lakabıyla bilinen) II. Selim'in Yahudi Rachel'den (Nurbanu Sultan'dan) olan oğlu III. Murad'dı. O da Venedik'li bir aristokrat bir Katolik kızı olan Safiye Sultan'ı Hanım Sultan yaptı. [Fransa'da tanıştığım genç bir İtalyan yönetmen Safiye Sultan hakkında film yapmak istiyordu, sinopsis için benden yardım istediğinde ayrıntılı biyografisini okumuştum. Ann Chembarlain'in "*Safiye Sultan*" romanı henüz yayınlanmamıştı.]

Venedikli bir soylunun Sophia Baffo isimli kızıyken deniz yolculuğunda Osmanlı korsanlarınca 14 yaşında kaçırılmış, ertesi yıl İstanbul'un köle pazarından Padişah'ın eşi Nurbanu Sultan tarafından oğlu Murad için satın alınarak iki yıl süreyle eğitilmiş, 17 yaşına geldiğinde Şehzadeyle evlendirilmişti. III. Murad tahta çıkınca ülkenin güçlü kadını olmuştu. Kocası ölünce bu kez oğlu III. Mehmed'in Valide Sultanı olarak gücünü sürdürmüştü. Saray tarihinde adı en fazla rüşvetçiye çıkan Hanım Sultan'dı. Kudreti ancak oğlu III. Murad öldükten sonra yerine geçen I. Ahmed tarafından sona erdirilmişti. Genç Padişah, babaannesini Topkapı'dan uzaklaştırarak eski saraya göndermiştir. Ve I. Ahmed'in annesi Yunanlıdır, üstüne üstlük asıl adı Yunan de-

mektir: Helen, Elen, Elena. I. Ahmed öldüğünde Şehzade Osman küçük olduğundan tahta kardeşi I. Mustafa çıktı, onun annesi ise İspanyalı Katolik Violetta idi. Şehzade Osman büyüyünce II. Osman olarak (Genç Osman) tahta çıktı. Annesi (I. Ahmed'in eşi) Yunanlı Evdoksiya'ydı. Sırayla gidersek, birbirinin oğlu olan padişahlardan II. Süleyman'ın, II. Selim'in, III. Murad'ın, I. Ahmed'in, (kardeşi) I. Mustafa'nın, II. Osman'ın hiçbirisinin annesi Türk ve Müslüman değildi.

Annesi Yunanlı Sırp Despina olan II. Mehmed'in (Fatih) dört eşinin dördü de komşu ülkelerden Hıristiyan hükümdarların kızlarıydı.

Osmanlı Hanedanını baştan sona saymaya gerek yok. Canan Arıtman ve benzerleri hicap duymayacak olsalar bile bu ayrıntıları onlar gibiler için yazdım.

Fakat Arıtman'ın kastettiği daha da kötü, daha ard niyetlidir. Çünkü yaptığı basit bir yabancı düşmanlığı (zenofobi) değildir, düpedüz Ermeni düşmanlığıdır.

Türk Olan ve Olmayan Analarımız

Yukarıdaki ayrıntılar hanedanın dört kuşağına aitti. Anlattıklarımızın o kuşaklarla sınırlı kalmadığını hatırlatmak için Türk ve Müslüman olmayan Padişah annelerinin adlarını sıralamakta yarar var. Bazı padişahların annesi konusunda farklı savlar vardır. Bazılarının da anneleri oğullar tahtı çıkmadan önce öldükleri için Valide Sultan olamamışlardır.

1. I. Murad'ın annesi Bizanslı bir Tekfurun kızı Horofira— Nilüfer Hatun,
2. 1. Bayezid'in (Yıldırım) annesi Bulgar Marya – Gülçiçek Hatun,
3. Çelebi Mehmed'in annesi Bulgar Olga – Devlet Hatun / veya bir iddiaya göre Germiyanoğlu Şah Çelebi'nin kızı
4. II. Murad'ın annesi Veronika veya Dulkadiroğlu Mehmed Bey'in kızı Emine Hatun,
5. II. Mehmed'in (Fatih) annesinin Yunanlı Despina olduğu söylenir, ama doğru değildir. Despina II. Mehmed'in Babası II.

Murad'ın bir başka eşi ve Çandaroğlu Taceddin Bey'in kızı olan Hûma Hatun'dur,

6. II. Bayezid'in annesi Sırp veya Fransız Kornelya – Gülbahar Hatun

7. I. Selim'in (Yavuz) annesi Pontos Rum kökenli Ayşe Hatun / Başka bir rivayete göre Dulkadiroğlu Bozkurt Bey'in kızı,

8. I. Süleyman'ın (Kanuni) annesi Lehistan (Polonya) Yahudisi Helga – Hafza Sultan,

9. II. Selim'in (Sarı Selim) annesi Lehistan Yahudisi Roksalena - Hürrem Sultan,

10. III. Murad'ın annesi 10 yaşında Pera köle tacirlerinden satmalınan Yahudi Raşel – Nurbanu Sultan,

11. III. Mehmed'in annesi Venedikli Sophia Baffo – Safiye Sultan,

12. I. Ahmed'in annesi Yunan Helen – Handan Sultan, Kardeşi I. Mustafa'nın annesi Abhazya'lıydı

13, II. Osman'ın (Genç Osman) annesi Sırp Evdoksiya - Mahfiruz Sultan,

14. IV. Murad ve Sultan İbrahim'in annesi, I. Ahmed'in Hasekisi Bosnalı Anastasya – Mahpeyker (Kösem) Sultan

15. İbrahim'in oğlu IV. Mehmed'in (Avcı) annesi Ukraynalı Nadya - Hatice Turhan Sultan, Kırım atlıları tarafından esir alınıp, Saray'a satılmıştır,

16. Kardeşi II. Süleyman'ın annesi Sırp Katrina – Dilâşub Hatun,

17. Kardeşi II. Ahmed'in annesi Lehistan Yahudisi Eva – Hatice Muazzez Sultan,

18. Avcı Mehmed'in oğlu II. Mustafa'nın annesi Venedikli Evemia – Emetullah Rabia Sultan, çocuk yaşında Girit'te esir alınıp Turhan Sultan'a hediye edilmiştir, o da cariyeyi oğlu IV. Mehmed'le evlendirmiştir,

19. Kardeşi III. Ahmed'de aynı anneden doğmuştu,

20. I. Mahmud'un annesi Galatalı Rum Aleksandra – Saliha Sebkâti Sultan,

21. Kardeşi III. Osman'ın annesi Ukraynalı Mari – Şahsuvar Sultan,

22. Mahmud ile Osman Sultanların amcaoğlu ve III. Ah-

med'in oğlu III. Mustafa'nın annesi Fransız Janet – Mihrişah Sultan,

23. Kardeşi I. Abdülhamid'in annesi Fransız İda – Şermi Sultan,

24. III. Selim'in annesi Cenevizli Agnes – Mihrişah Sultan,

25. IV. Mustafa'nın annesi Bulgar Sonya – Sîneperver Sultan,

26. II. Mahmud'un annesi Fransız Rivery – Nakşidîl Sultan,

27. I. Abdülmecid'in annesi Rusya Yahudisi Suzi – Bezmiâlem Valide Sultan,

28. I. Abdülaziz'in annesi Romanyalı Bessie veya Besime – Pertevniyal Sultan,

29. V. Mehmed'in annesi Fransız Vilma – Şevkefza Sultan,

30. II. Abdülhamid'in annesi Ermeni Virjin – Tîrimüjgân Sultan,

31. Mehmed Reşad'ın annesi Arnavut Ortodoks Sofi – Gülcemal Sultan,

32. Mehmed Vahididdin'in annesi Çerkez Hanrietta – Gülistan Sultan,

Bu kadar ayrıntının gereği var mı? Yukarıda anlattığımız nedenle var.

Kemal Atatürk Oguz Soyundanmış

19 Mayıs 2009'da Ankara 19 Mayıs Stadı'ndan canlı gösterileri nakleden spiker bir yandan da hazır bir metni okuyordu. Metinde Kemal Atatürk'ün hayatı anlatılırken, babası Ali Rıza Efendi'nin babasının köyünde yaşayanların tamamının Türk olduğu, oraya göçmüş Türkmenlerin köyü olduğu, Ulu Önder Atatürk'ün Oğuz Türklerinden geldiği söyleniyordu. Babasının anne tarafının köyünün de Türk köyü olduğu vurgulanıyordu. [Ne ilginç rastlantı: Kemal Atatürk de Oğuz boyundan geldiğine göre, biraz zorlasak onu da aynı boyun Kayı Aşiretinden Ertuğrul, Osman ve Orhan Gazi soyuyla başlayan hanedana dahil edebilirdik.]

Kemal Atatürk'ün safkan Türk olduğunu kanıtlamaya çalışmak ırkçılıktır. Babasının baba ve anne tarafının ırki kökeni için söylenenler doğru olsa bile, "Atatürk Türk soyundan geliyordu"

demek ırkçılıktır. Şayet resmi söylem Kemal Atatürk'ün bile öz be öz Türk olduğunu ispat etmeye çalışıyorsa, bu memlekete yazıktır. 19 Mayıs 1919'dan 90 yıl sonra bile onun soy olarak ne kadar Türk olduğunu ispatlamak gereğinin duyulmasında vahim bir çarpıklık vardır.

Şayet yüz yıllık Türkleşme ve Türkleştirme tarihinde tek bir isim söylenecek olursa, o tereddütsüz Kemal Atatürk olur. Kendisinin Türklüğe yaptıkları ve kattıkları ortadayken, Osmanlı toplumundan Türk uluslaşmasına geçiş için bu denli çaba göstermiş bir siyasi lider Türk asıllı olmuş, olmamış, şeceresindeki herkes Türkmüş, değilmiş, hiç ama hiç önem taşımaz. Bir insan soyunun sopunun safkan Türk olmasıyla değil, Türk toplumuna kattıklarıyla değerlendirilir.

Yok, eğer ırkçıların, gericilerin, dincilerin, faşistlerin, sosyal faşistlerin Selanikli düşmanlığına yanıt veriliyorsa, bir ırkçılığa karşı gene ırkçılıkla mukabele ediliyor demektir. Kemal Atatürk'ü Selanikli (yani Yahudi dönmesi, Sabetay Sevi'ci, gizli Yahudi) diye suçlayan mürteciler, dinciler, Adsızcı ülkücüler önce övündükleri Padişahların annelerinin ırklarına, etnik ve dinsel köklerine baksınlar. Bizim için onların hangi soydan ve dinden geldikleri asla önem taşımaz, tarihteki ve günümüzdeki her bireyi etnik veya dinsel özellikleriyle değil sahip oldukları artı ve eksilerle unique insan (her bireyin kendine özgü olduğunu) kabul ederiz.

Tarihe Osmanlı'nın en büyük üç padişahından ikisi olarak geçmiş, Sultan II. Süleyman'ın ve –babası- I. Selim'in annelerinin Türk olup olmamalarının hiç önemi yoktur. Kaldı ki o padişahların hizmeti Osmanlı'yaydı, Kemal Paşa ise Osmanlı'dan bir Türk ulusu yaratmak için Türk'ün damalarındaki kanın asil olduğunu söylemek, Türk olmayı mutluluk ilan etmek -bir ara Güneş Dil Teorisini bile ortaya atarak insanlığın Orta Asya'da Türklerle başladığını iddia etmek, manevi kızlarında Afet İnan'a "Türk Irkının Vatanı Anadolu" tezini yaptırmak için 60 bini aşkın kişinin kafatasını devlet eliyle ölçtürmek- dahil elinden gelen her çabayı göstermiştir. Türklüğe ve Türkçülüğe bu kadar hizmet etmiş olan Kemal Atatürk'ün bile Türklüğü soyuyla açıklanıyorsa –böyle bir diskura ihtiyaç duyuluyorsa- tepeden tırnağa ırkçıyız, hem de ne yaman ırkçıyız demektir.

Arapları Küçümseyen Türklerin Peygamberi Araptı

Arapları küçümsemek Türk milletinin iliğine işlemiş bir ırkçılık. Dilde "Arap saçı"ndan "Arabın derdi kırmızı çorap" lafına, "Arabın yalellisi" diye müziğini, "Arapça değil mi, uydur uydur söyle" diye dilini küçümsemeye varana kadar Arapları aşağılayan deyimler vardır. Sadece halkta mı, Türkiye'nin en büyük iki gazetesinden birisi "Ne Şamın Şekeri.." diye manşet atacak kadar küstahtır. [Ama bir o kadar da cahildir: Zira o lafın devamı sanıldığı gibi "... Ne Arabın Yüzü' değildir, Irkçı deyişin aslı "Ne Şamın şekeri, ne Arabın zekeri"dir. (Erkek kelimesi erkeklik organı demek olan "zeker"den gelir.)]

'Türkiye'nin yüzde 99'u Müslüman'dır" diye övünülür, Arap küçümsenir, ama o yüzde 99 denilen insanların peygamberlerinin Arap olduğu kimsenin aklına gelmez. [Gelse de ırkçı olarak gelir, örneğin "Necib Türk milletinin bir çöl bedevisinden öğrenecek bir şeyi yoktur" sözü Nihal Adsız'a atfedilir.]

Eğer başka uluslar, etniler küçümsenmeye kalkılırsa, sonu gelmez. Başkaları da sizi küçümser. Mesela ister ülkücü, ister Kemalist, ister dinci olsun Türk milliyetçileri Suudi Arabistan aristokrasisinin Türkleri ne kadar küçümsediklerini, hakir gördüklerini bilseydiler çok kızarlardı. İyi ama, Türk milliyetçileri de Türk milletinin bir ferdi olarak Suudi Arapları "yalın ayakbaşı kabak medeniyetsiz Fellahlar, Çöl Bedevileri" diye hor görürler. Ödeşmiş olurlar!

Milletler milletleri küçümsemeye görsünler, Avrupalı Türkü küçümser, Türk Arabı, Arap Pakistanlıyı, Pakistanlı Afganistanlıyı, Afganlı Beluciyi, Beluci Nepalliyi, hepsi birden Çingeneleri, ilh.

Horlanan Çingeneler

Çingeneler dünyanın birçok yöresinde itilip kakılmış, dışlanmış, ulus olmanın, hatta milliyet olmanın koşullarına sahip bulunmadıkları için yaşadıkları toplumun milliyetinin, dilinin ve kültürünün yörüngesinde kalmış, ama kendilerinin kültürel özellikleriyle o ülkenin kültürünü zenginleştirmiş topluluklardır. Çingene kelimesi Türkçede öylesine küfür haline getirilmiş ki,

Çingeneler "bize Roman deyin" diyorlar. Osmanlıca'da Kıpti derlermiş. (Kıpti, Gipsy, Çingene, Çigan, Gitane, Gitanno, Zigeuner hep aynı kelime.)

Batı'da Çingenelere Çingene denilmesi hakaret değil. Mesela Türkçe'ye de girmiş Macaristan kökenli "Çigan müziği" var, Fransa'da "Gitanne Sigarası" var, ABD'li ünlü bir müzik grubunun adı Gipsy Kings, Hitler ve Nazizim yok olalı beri "Zigeuner" olmak suç da değil, ayıp da değil, onlara öyle hitap etmek hakaret değil, tersine Çingeneler devletin sosyal himayesi altında.

Çingenelerin uluslararası kültüre en fazla girmiş ülkesi İspanya. İspanyol müziği diye bildiğimiz hüzünlü, yanık, folklorik müzik onlara ait. Andalusia (Endülüs) kaynaklı Flamengo İspanya'nın değişik ulus ve etnilerinin ortak ulusal dansı haline gelmiş.

Rusya Çingenelerinin dünyada çokça bilinen folklorik şarkıları var. O müzik de Rus ve Slav müziğinin izlerini taşıyor. Örneğin "Oçi Çorniya" (Siyah Gözler) Çingene müziğine ait, ilh.

Bizde sonradan Karagöz'le yaygınlaşacak "Hayali" denilen gölge oyununu ilk oynatanlar Hindistan kökenli Mısır Çingeneleriymiş. İstanbul'a Mısır Seferi'nde I. Selim tarafından getirilmişler.

Başbakanın "Roman açılımı"na kulak asmayınız. Sayılarının 2,5 milyon olduğu söylenen (ama bir kısmının nüfus cüzdanı bile bulunmadığı da belirtilen) topluluğun oylarını almaya dönük bir politik atraksiyondur yaptığı..

Irkçılık

Ceddimiz dediğimiz Osmanlı Sarayı kendisini Türk saymazdı, Osmanlı sayardı. Türklere "etrak-i bî idrak" derdi. Türkiye kelimesi bile zaten Türkçe değildir, İtalyanca'dan alınmadır. "Turchia" Türkiye olmuştur. [Eski devlet adamları (örneğin İsmet İnönü, Celal Bayar) o zamanlardan kalma alışkanlıkla "Türkiya" derlerdi.] 19. yüzyılın Avrupa metinlerinde bu ülkenin adı Türkiye diye geçer. (Turquie, Turkey, Türkei, Turchia, ilh.) Osmanlı devrimcilerine de Genç Türkler diyen gene Avrupa'ydı.

Dikkat edilirse "ia" ile biten Rusya, Romanya, İtalya, Sibirya, Yugoslovya, Slovakya, Makedonya gibi 'Turchia' da Batı'lı bir kelimedir. Ülkenin Osmanlıcadaki adı Türkiye değildi, Me-

malik-i Osmani, devletinki ise Devlet-i li-i Osmani (Yüce Osmanlı Devleti) idi. Böyle olması da gerekirdi, çünkü orası bir imparatorluktu. Türklerden ibaret değildi.

Bitmedi: Kendilerinden bir tanesini dünyaya bedel gören Türkler başka Türkleri de beğenmezler: Rumeli'den, Bulgaristan'dan, eski Yugoslavya'dan gelenler "tüyü bozuk"tur. Kırk yıldır "Kıbrıs, Kıbrıs" derler, Kıbrıs'm yerlisi olan Türkleri sevmezler. Selanikliler ise Yahudi dönmesidir.

Türk Milleti için Kürtler 'kuyruklu'dur, Acemler palavracı, Araplar Fellah, Afrikalılar Yamyam, bilemediniz dadı, Çerkesler odalık, Arnavutlar bahçıvan, Yunanlılar palikarya, Hintliler parya.

Sadece Pakistanlılar dost ve kardeş! Hele General Ziya-ül Hak hakiki kardeş. General Kenan Evren'in kardeşi. İkisi de diktatör, ikisi de darbeci cunta şefi. İkisi de ABD himmetiyle ve silahın marifetiyle devletin tepesine konmuşlar. [Pakistan diktatörü uçak kazasında suikaste kurban gittiğinde Türk meslektaşı Pakistan'a yolladığı baş sağlığı mesajında "Azizi Kardeşim" dediği Ziya-ül Hak'ın "elim kaybından duyduğu üzüntüyü" dile getirmişti. Aziz Nesin de Kenan Evren'e telgraf çakip, "üzülmeyiniz Azizi kardeşiniz hayatta, sağ ve salimdir" demişti.]

Gelgelelim, Pakistan'a kardeş dedik bağrımıza bastık, nankörler bize kelek yaptılar. KKTC adlı 17. Türk Devletini tanımadılar.

Azerileri mi seviyoruz? Yalan. Büyük kentlerde binlercesini yatılı hizmetçi olarak çalıştırıyoruz. Bir zamanların "esir Türkleri kurtarma" heveslileri Azerbaycan Devleti kurulunca oraya yığışıp küçük işletmeler açarak, mafyalara karışarak, vurdu kırdılı işlere girerek kendilerini kurtarmaya kalktılar. O da yetmedi, darbe yapıp ülküdaşları Elcibey'i iktidara getirmeye kalktılar. Ezanlı, bayraklı bacımız onlara maddi manevi yardım bile yaptı.

Tek tek bireyler olarak şu veya bu kişiyi beğenmeyebiliriz, onu menfi olan (veya bize öyle gelen) özelliklerinden ötürü küçümseyebiliriz, ama o kişiyi ırkından, milliyetinden, ait olduğu etnisiteden ya da inanç grubundan dolayı küçümseyemeyiz. Bir ırkı, milliyeti, milleti, etniyi, dini, mezhebi küçümsemek, hakir görmek ırkçılıktır. Yani ırkçılık sadece Ari ırkını yücelten –bizde de bir dönem taklit edilen- kafatasçılık değildir. Senden değil diye başka milli ve dini toplulukları küçümsemektir.

Tekrarlayalım: İnsan grupları ırk, milliyet, etni, din, mezhep özelliklerinden dolayı birbirlerini küçümserlerse, pek olağandır ki, küçümseyeni de küçümseyenler çıkacaktır. Başka milli grupları küçümseyenler, başkalarının da kendilerini küçümsemelerine kızamazlar.

Türkçülük ve Ulusal Birlik

Çetin Altan 'Türke Türklük' propagandası diye çok zeki bir saptama yaptı. Kuşkusuz ki o propaganda ulusa gaz vermek, moralini yükseltmek gibi masum sayılabilecek bir tutum değil. Milli birlik, beraberlik propagandası devletin siyasi otoritesi içindir. A) Emekçi sınıf mücadelesine karşı burjuvazinin başlıca ideolojik ve demagojik silahı milliyetçilik ve milli birliktir. B) Çok uluslu ülkelerde ise devletin milli birlik politikası ezen ulus egemenliğinin idamesi içindir.

6-7 Eylülü de mi Ermeniler Yaptı?

K. Maraş katliamını bizzat yapıp sonra başkalarının üstüne yıkmak tekil ya da atipik olay da değil. 1955 Eylülünde Selanik'te Atatürk'ün evine bombayı koydurtmadı mı? Olaydan hemen sonra MİT'çi Mithat ve Cevdet Perin biraderlerin gazetesi *İstanbul Express* önceki günden ve geceden basılmış gazete nüshalarını Son Baskı diye İstanbul'a yaydı, Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin genel sekreteri (sonradan CHP'li politikacı) Milli Emniyetçi Orhan Birgit olayların elebaşlarından değil miydi? O sabah Adapazarı'ndan, Kocaeli'nden, Trakya'dan hükümet partisi teşkilatlarınca kamyonlara bindirilen yağma ve çapul güruhları yaksın, yıksın, öldürsün, ırza geçsin diye Taksim'e indirilmedi mi? Bu konudaki mahkeme hükmünü veren Yassıada Adalet Divanı'nı hukuken meşru saymayabiliriz, ama bugün Türkiye'de 6-7 Eylül olaylarının Devlet tertibi olmadığını iddia eden hiç kimse yok. Tam tersine muhteşem diye övünen var. Özel Harp Dairesi kumandanlarından Yirmibeşoğlu gerine gerine ve övüne övüne "6-7 Eylül bir operasyondu ve biz yaptık' diyor.

Oysa –kapattım, yasakladım gibi kelimelerle biten bildirile-

rinden ötürü İstanbul halkının hemencecik "Dım Paşa" lâkabını taktığı- Örfi İdare Komutanı komünist tevkifatı yaptırıp olaylardan sorumlu tuttuğu komünistleri "Eminönü Yeni Cami önünde salkım salkım asıldıklarını görmek istediğini" emrindeki askeri mahkeme yetkililerine söylemişti.

Başta Reisicumhur Celal Bayar olmak üzere devlet ricali ve devlet radyosu hadiseleri beynelmilel komünizmin çıkardığını buyurmuştu. Bütün olan biteni planla, kuvveden fiile çıkar, sonra da 'komünistler yaptı' de. Tıpkı Alman Parlamento binası Reichstag'ı yaktırıp sonra komünist tevkifatı başlatmış, Berlin'de yaşayan Dimitrov'u 'komplonun başı' diye tutuklayıp mahkemeye çıkarmış Nazi Führerinin yaptığı gibi.

Benzer şekilde, 1978'de K. Maraş'ta Alevi katliamını planlat, uygulat, sonra da sıkıyönetim komutanına 'biliyoruz, bu olayları Ermeniler yaptı, zaten cesetlerin yedi tanesi sünnetsizdi' dedirt, otuz yıl sonra da aynı sözleri vahşetin elebaşısına devlet televizyonundan tekrarlattır.

Mütareke basınının İngiliz muhibbi Ali Kemal'e 'Artin Kemal' sıfatıyla küfredersiniz. Güvenilmez bulduğunuz kişinin iflah olmazlığını söylemek için 'Kırk yıllık Yani, olur mu Kâni" diye Yunanlıya söversiniz. Çıfıt kelimesini hakaret, Çıfıt Çarşısı'nı aşağılama olarak kullanırsınız. TV dizilerinde bozuşmak, kavga etmek anlamında "papaz olmak" o kadar çok kullanılıyor ki, kimse çıkıp uyarmıyor. Diyalog yazarları birbirlerinden öğreniyorlar, papaz olmak tabiri yayılıp gidiyor. Onlara sormak lazım:

Gençlerbirliğinin antrenörü eski milli futbolculardan Samet Aybaba Mısır'lı oyuncusu El Saka'dan söz ederken 'Türk taraftarlar beni Arap'a tercih ettiler' der. Trabzonspor'un eski başkanlarından M.Ali Yılmaz'ın İngiltereli santrfor Campbell'dan "Yamyam" diye söz ettiği de hatırlardadır. M.Ali Yılmaz İTÜ mezunu, uzun yıllar milletvekilliği ve bakanlık yapmış birisiydi.

'Eşkiyanın Bu Gece Ne Yapacağı Belli Olmaz'

Hrant Dink öldürüldüğünde "bu cinayet Ermeni soykırımı diyenlerin elini güçlendirecek, ABD Kongresindeki yasa tasarısını kolaylaştıracak, Türkiye'ye çok zarar verecek" deniliyordu, cena-

ze töreniyle derin bir nefes alındı, 23 Ocak'a geniş bir kitlenin katılmasının "Türkiye'nin onurunu kurtardığı, hoşgörü toplumunu kanıtladığı" söylendi. Dedikleri onur kurtuldu mu, kurtulmadı mı, pek çok insanın cenaze törenine gelmesi, "Hepimiz Hrant Dink'iz, Hepimiz Ermeniyiz" demesi, demokrasiyi, çoğulculuğu ve farklı etnilerin, dinlerin, kültürlerin kardeşliğini benimsediğini ifade etmesi Türkiye Ermenilerinin gayrı resmi bir sözcüsünün öldürüldüğü olayın üzerine çıktı mı, çıkmadı mı bilmiyorum. Ama katil yakalandığında gördüğü kahraman muamelesi soruyu yanıtladı. Fail İstanbul'dan kaçarken suç ortağı kendisine bir bayrak vermiş, belli ki yakalanırsa bayraklı katil olsun istenmiş. Öyle olmuş, elinde o bayrak, arkasında bir başka bayrak, bir de Atatürk cümlesi poz poz resmi çekilmiş. Yakalanan kişi bir hırsız veya kapkaççı değil, siyasi katil (zanlı) olduğuna, bayrak da siyasi milli sembol olduğuna göre sanık "milli katil" muamelesi görmüş. Eğer sanık gasp yaparken adam öldürseydi 'âdi katil' olurdu, bayrak ona asla yakıştırılmazdı ama bir Ermeniyi milli duygularla öldürünce tabii ki bayrakla taçlanacaktı, hatıra resimlerine poz verecekti. Katile bu bakışın yerel ve atipik olduğu sanılmasın, devletin asli sahipleri (mesela Vilayet makamında Dink'i tehdit edenler) de öyle bakarlar: Hrant Dink gayrı millidir, "Ermeni dölüdür", katili Türk dölüdür, bizim çocuktur. Millidir.

Bir Hayat Söndürülmüştür

Ortada bir ölüm vardır. Bir insan ölmüştür. Her ölüm bir yok oluştur, fakat Hrant Dink hastalık ya da trafik kazasından ölmemiştir. Öldürülmüştür. Siyasi nedenlerle öldürülmüştür. Haksızlık her şeyden ve herkesten önce ona yapılmıştır. Dink pek çok haksızlığa uğramıştı, davalar, kovuşturmalar, Türkçülerin ithamları, tehditleri, siyasi linçler, duruşmalardaki güruhların fiili linç girişimleri ilh. hepsi onun Ermeni kimliğinden ve fikirlerini ifade etmesinden dolayı uğradığı haksızlıklardı: Ama bir insana yapılabilecek en büyük haksızlık onun yaşama HAKKINI elinden almaktır. Hrant Dink de işte haksızlıkların en büyüğüne uğramıştır.

Haksızlık ikinci olarak onun en yakınlarına yapılmış kötülüktür. Eşi, çocukları, kardeşleri, torunları, diğer yakınları onsuz bı-

rakılmıştır. Hrant Dink'ten sonra en büyük haksızlığa onlar maruz kalmışlardır. Hrant Dink'in ölümü bir suikast olduğu için elbette siyasidir ve olayın boyutları, nedenleri, asli failleri üzerinde durulmuştur, durulacaktır. Ama söylenen ve söyleyeceğimiz hiçbir söz en büyük kötülüğün Hrant Dink'e ve yakınlarına yapıldığı gerçeğinden daha önemli olamaz. Hiçbir şey bir canlının hayatından daha değerli değildir. Bu siyasi olay da çok geçmeden gündemden düşer, yeni olaylar öne çıkar, köşe yazılarında, yorumlarda, TV söyleşilerinde suikastten söz edilmez olur, *Agos*, Etyen Mahçupyan yönetiminde yayınına devam eder... Hrant Dink adı da kontrgerillacı, Türkçü, dinci, bilmem neci faşistlerin kurbanlarının listesine eklenmiş bir isim haline gelir. Giden bir daha geri gelmez ve bunun acısını da herkesten daha fazla yakınları hissederler. Türkiye'nin ve bütün Ermenilerin böyle bir beyni ve yüreği yitirmiş olmaları elbette içeride ve dışarıda büyük bir kayıptır, fakat onsuzluğun en büyük acısı ailesinin acısıdır. Ateş düştüğü yeri yakar.

Milat mı?

Büyük bir kitlenin ne yaptığını, ne istediğini bilerek Hrant Dink'e ve onun da benimsemiş olduğu değerlere sahip çıktığını göstermesi toplumun çağdaş ve gelişkin kesimlerinde büyük bir iyimserliğe yol açtı, hatta bunu milat (doğum) olarak yorumlayanlar oldu. İyimser olmak kuşkusuz ki, karamsar olmaktan iyidir, ama gerçekçi olmak daha iyidir. Bardağın dolu tarafını ya da boş tarafını görmekten birisini seçmek yerine, her iki tarafını da görmek daha doğrudur. İyimserliği hayalciliğe götürmek kaçınılmaz olarak hayal kırıklığı getiriyor. Bu nedenle, umutlu olmayı iyimserlikle karıştırmamakta yarar var.

Örneğin, 3 Kasım 1996'da Susurluk kazasıyla çeşitli gerçekler ortaya serildiğinde (aslında gerçekler daha önce bir MİT raporuyla kamuoyuna yansımış, ama aldıran çıkmamıştı) gazetelere verilen tam sayfa ilanlarda "Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak"tı. Ortaya çıkan karanlık ilişkilere başbakan Erbakan, "Fasa fiso" demişti. Fasa fiso muydu, değil miydi, bunu -koltuğunu yitirerek- bizzat kendisi gördü. Susurluk vesilesiyle "devlet-çeteler-politika-

cı" yumağına karşı başlatılan "Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık" eylemi devlet tarafından ustalıkla hükümete ve onun başındaki Erbakan'a yönlendirildi, 28 Şubat'la sonuçlanan sürece dönüştürüldü. Hükümet devrildi, devlet ebed müddet baki kaldı. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak denildikten 1,5 yıl sonra 12 Mayıs 1998'de Akın Birdal'a suikast girişimi oldu. Mehmet Eymür'ün eşi Janset Eymür, Birdal suikasti sanıklarının elebaşlarından Semih Tufan Gülaltay, Mehmet Cemal Kulaksızoğlu'nun MİT'çi Yavuz Ataç'ın çok yakın adamı olduğunu belirtti... Kulaksızoğlu, Birdal suikastinin azmettiricisi olarak polisçe aranmasına rağmen bir türlü yakalanmıyor. Kulaksızoğlu'nun sevgilisi Oya Kaya, Birdal soruşturması sırasında polise ifadesinde, kendisini suikastçi subay Cem Ersever ile Kulaksızoğlu'nun tanıştırdığını belirtti." (*Hürriyet, Gündem.* 24. 08. 1998.)

9 Kasım 2005'te Şemdinli'de iki astsubay, bir itirafçı ölümle sonuçlanan bombalama eyleminde suçüstü yakalandı, arabalarından bombalar, kalaşnikoflar, ölüm listeleri, krokiler çıktı; zamanın Kara Kuv. Kom. bombacı astsubay için "ben onu tanırım, böyle bir şey yapmaz" dedi. Sanıklara emekli subay bir avukat Ankara'dan tutuldu, Van havaalanından Şemdinli'ye askeri helikopterle götürüldü. Sonuç olarak, olay üç kişinin üzerine kaldı. CHP dahil milliyetçiler sanıklara sahip çıktılar. Eski Hakkâri Dağ Tugayı Komutanı bir emekli Korgeneral kendisinin de hakimlerin ve savcıların konutlarının bulunduğu yere bomba attırdığını, Şemdinli'dekilerin ise beceriksiz çıktığını söyledi. Sanıklar mahkemede hüküm giydiler, Yargıtay'daki duruşmada avukatlar hükmün kesinleşmesinin teröre karşı mücadeleyi zayıflatacağını, güvenlik güçlerine moral vermek için müvekkillerinin beraatını istediler. Demek ki, o hukukçulara göre teröre karşı mücadele devlet teröristi olup oraya buraya bomba koyarak adam öldürmekti.

17 Mayıs 2006'da Danıştay binasında –türban aleyhine karar vermiş dairenin- bir hakimi öldürüldü, her ne hikmetse güvenlik kamerası bir gün önce bozulmuş ve onarılmamıştı. Faile daha önce *Cumhuriyet* gazetesine bomba attırılmış, saldırıya anti-laik süsü verilmek istenmişti. Laik duygular galeyana getirildi. Cenaze töreni hükümete ve bakanlara karşı sloganlı, saldırılı gösteri-

ye dönüştü. Ama cinayetle istenilen sonuç elde edilemedi, olay İslamcıların üzerine yıkılamadı, çünkü altından bir takım özel harpçi emekli subaylar, Kıbrıs'a gönderilmiş yeraltı elemanları, finansman kaynağı meçhul acayip dernekler, Em. Tuğg. Veli Küçük'le çekilmiş resimler çıktı, cinayet bireyselmiş gibi tahkikat kapatıldı, olay âlelâde adli sürece indirgendi. Olan bîçâre Bülent Ecevit'e oldu. Laiklik âvâzelerine kapılıp o haliyle törene katılması ölümüne yol açtı. Geçmişte sık sık kontrgerilladan şikayet etmiş, Mayıs 1977'de İzmir Çiğli'deki suikast tertibinden kurtulmuş, ama kontrgerillaya karşı hiçbir şey yapmamış, birkaç kez hükümet olmuş fakat asla iktidar (kudret sahibi) olamamış Ecevit nereden bilecekti ki, siyasi hayatı bittikten sonra kontrgerillanın düzenlediği bir başka kanlı olaya kurban gideceğini.

1992 Musa Anter, 1998 Akın Birdal, 2007 Hrant Dink

19 Ocak 2007'de Hrant Dink öldürüldü. 2.5 yıl önceki tehdidin gereği yerine getirilmişti. Dink'in avukatı Doğan maktulün Veli Küçük'çe tehdit edildiğini, en çekindiği tehlikenin oradan geldiğini düşündüğünü söyledi. Failler için önce "Trabzon çetesi" denildi, bir takım amatörlerin bu cürümü işleyeceğine inananlar (veya öyle inanmak-inandırmak isteyenler) inandılar, ama çok geçmeden o "çete"nin içinden devlete çalışan elemanlar çıktı, çıkmayanlar da "derin devlet" diye soyut ve müphem bir terimin içinde kayboldular. Oysa –başbakanlık Yüksek Teftiş Kurulu raporunda devletçe yapıldığı belirtilen, MİT müsteşarınca "pardon cinayeti" diye anılan, AİHM'de davalı Türk tarafınca sorumluluğu kabul edilen (Sesonline.net 1.2.2006 BKNZ. Katiller Vadisi) Kürt aydını Musa Anter suikastini, Türk aydını Akın Birdal'a saldırıyı hatırlamazsak, Ermeni aydını Hrant Dink cinayetini Trabzon'a bağlayıp göç, işsizlik gibi sosyolojik, psikolojik tahlillerle işin içinden çıkarız. Başbakan Erdoğan "derin devlet"in bulunduğunu, ama dibine inilemediğini söyledi. Danıştay cinayetinde bakan Şahin Meclis'te "sürprizle karşılaşabilirsiniz" demişti, aynı bakan Dink cinayeti konusunda "çok şaşırabilirsiniz" dedi (*Cumhuriyet*, 1.2.2007) TBMM Başkanı Arınç; "Şemdinli olayının üzerine gidilemeyerek bir fırsat kaçırıldığını" söy-

ledi. Erdoğan "derin devlet"i devlet organları içinde çeteleşme diye tanımlıyor. Yapılan örgütlenmenin ve fiillerinin yasa dışı olması açısından çeteleşme deyimi doğrudur, ama bu kelime daha ziyade devlet dışı birilerini çağrıştırmaktadır. Oysa, çeteler hukuk dışı olmakla birlikte, kamu yönetimi dışında değildirler, "Sauna çetesi"nden farklıdırlar, birtakım kamu organlarına bağlıdırlar ve mensupları resmi kurumların elemanlarıdırlar. Akın Birdal resmi bir belgeyle (Andıçla) işaret edildikten sonra suikast girişimine uğramıştı. Şırnak'ta devletin demirbaş sayımında bulunamayan silahlarının Hizbullah'a verildiği söylendiğinde Cumhurbaşkanı Demirel "devletin rutin dışı işlerinin olabileceğini" söylemişti. Demek ki bu tür olaylar hiç de çete işi değildi.

Dink'in öldürülmesine gösterilen tepkinin uyandırdığı yankı bu yapılanmayı değiştirmez ve ortadan kaldırmaz. Cinayetler kırk yıldır süregelmektedir, ama arkası gelmemektedir. Ve cenaze törenine katılımın nitel ve nicelik düzeyi kendi kendine bir milat oluşturmaz. Kendiliğinden gelme hareketler siyasi alanda ifadesini bulmadıkça, spontane olmaktan çıkıp iradi hale gelmedikçe bir milattan söz etmek iyimserlik olur. Aslolan o kendiliğindenliği aşabilmektir.

Birden Fazla Türkiye

'Hepimiz Ermeniyiz' bir kardeşlik sloganıydı, ama siyasiler, bazı medya kuruluşları, köşe yazarları Ermeni aleyhtarlığıyla ona karşı çıktılar, arkasından ırkçı sokak hareketleri, tribün saldırganlıkları geldi: Alsancak'taki Karşıyaka-Diyarbakır maçında konuk seyirciye "PKK Dışarı" diye bağırıldı, Elazığlılar Malatyalılara -Dink Malatyalı olduğundan- "Ermeni Malatya" diye haykırdılar, Trabzonlular katil zanlısının 'beyaz başlığından' edindiler... Türkçülüğün siyasi niteliği -Ermeni, Kürt, Rum vb. düşmanlığı- kim bilir kaçıncı kez sergilendi. Buna karşılık taa, Bergama'dan kızıl karanfillerle, ak güvercinlerle *Agos* gazetesine gelen ve 'susma, sustukça sıra sana gelecek' diyen köylüler de bu ülkenin insanlarıdır. Hrant Dink'in öldürülmesine karşı yükselen onurlu, uygar ve barışçı ses kuşkusuz ki Türkiye'ye aittir, ama farklı farklı, hatta karşı karşıya birden fazla Türki-

ye'nin bulunduğu da gerçektir. 23 Ocak 2007 İstanbul'uyla iftihar ediyoruz, çünkü Türkiye'nin ve tarihinin aydınlık yüzüdür, toplumun vicdanıdır...

Bozkurtlar Vadisi

Hrant Dink suikastinin yankıları sürerken ve bu vesileyle medyada yoğun şekilde milliyetçilik konuşulurken bozkurtlar tekrar vadiye indiler. Hem de eskisine rahmet okutacak bir politik içerikle: Terör konusu görünümü altında Kürt düşmanlığı yapmaya, teröre karşı mücadele lafzına sığınıp Türkçülüğü ve onun terörizmini kışkırtmaya başladılar.

Katil Olma Özentisi

Hrant Dink'in cinayet failinin beyaz berelerinden giyen, onu kahraman gibi gören, yani "Ben de katilim, ben de onun gibi bir Ermeni, bir Rum, bir Kürt öldürerek vatan için cani olmaya can atıyorum" diyen pek çok kişinin ortada dolaştığı bir ortamda sanal alemdeki bu kışkırtma hiç de sanal değildir, çok reeldir ve hiçbir demokratik, uygar bilincin kabul edemeyeceği boyutlardadır. Ancak psikopat ve paranoyaklar kendilerini ekrandaki kahramanla özdeşleştirebilirler, kendi benliklerini ancak başkalarına düşmanlık üzerine kuran hastalıklı zihinler ve ruhlar öyle tatmin olabilirler. Şehit sömürüsü başta olmak üzere yolcu otobüsünden öğretmeni, mühendisi, polis babasını, izinden dönen eri indirip kurşuna dizme sahnelerine, buna karşılık kar üstünde ve ateş hattında bir yöre kadınına doğum yaptırma gösterilerine kadar her türlü duygu sömürüsünü pervasızca yapan sahneler ve daha başkaları sadece düzeysizlik olsaydı, aldırmayıp geçebilirdik, ama bütün o sahneler kışkırtmadır, tahriktir, PROVOKASYONDUR...

Eş anlamlı bu üç sözcüğü ard arda haykırmak yetmez, çok daha vahimdir. "Efendim, biz Kürtle teröristi birbirinden ayırdık" gibilerinden savunma geçerli değildir. Çünkü samimiyetsizliktir. Siz resmen ve fiilen Kürt düşmanlığı yapıyorsunuz. Hepinizin düşman olduğu DEHAP 2002'de tam 1 milyon oy almıştı, bölgede nüfusun gençliği (çocuk sayısının çokluğu) göz önüne

alınırsa bu rakam 4-5 milyon insana tekabül eder. Siz işte o kitleyi düşman ilan ediyorsunuz. Bölücülükse, bölücülük budur.

Meta Haline Gelen Türkçülük

Meseleyi yalnızca sanal alemden ibaret ve ticari nitelikte göremeyiz. Kâr gayesi güdenler ülkemizde çağdaş ve demokratik yaşama karşı yürütülen gayrı nizami ve psikolojik harbin gereğini yapmaktadırlar. Türkçülüğün, tahrikçiliğin geçer akçe olması, kelimenin mecazi değil, somut anlamında akçe getirmesi, milliyetçiliğin nasıl da meta haline gelebilen bir nesne olduğunu göstermektedir. Ona bu kadar ticari - parasal değer atfeden ortamın sorumlusu yukarıdan aşağıya doğru bu ortamı yaratan merkezi otoritedir. Bu yurdun insanına gelişkin bir yaşam standardı sunamayan, uygar bir toplumsal düzeyi ve çağdaş hayatı gerçekleştiremeyen merkezi otorite; Türkçülüğü kışkırtarak, bir ve birkaç "öteki" yaratıp, onlara düşmanlık üzerinde iğreti ve geçici bir milli birlik sağlamaya çalışarak ateşle oynamaktadır. Mevcut siyasal yapılarıyla pek iyi tanıdığımız, her ikisi de Türkçü, milliyetçi olarak nam salmış, ünlü ülkücüler yetiştirmiş iki kentin futbol takımı taraflarından birisinin diğerine "Ermeni Malatya", diğerinin ise ötekine "PKK Dışarı" diye bağırması, daha da önemlisi tarafların bu şekilde hazırlanmış pankartlarla, dövizlerle (hazırlanarak) maça gelmeleri Türkçülük tahrikçiliğinin, Ermeni, Kürt düşmanlığının vardığı kitlesel boyutların vahametini işaret etmektedir. Türkçüler Türkçülere Ermeni ve Kürt diye küfrediyorlarsa, varın vahametin boyutlarını siz hesap edin.

Sabiha Gökçen Olayı

Tekrar edelim: Varılan nokta yukarıdan aşağıya doğru empoze edilmiştir, tırmandırılmıştır ve var güçle körüklenmektedir. Bu kapsamda suçlular himaye edilmiştir, Hrant Dink'i vurduğunu söyleyen kişi için emniyet müdürü failin milliyetçi duygularla o fiili işlediğini söyleyebilmiştir. Hrant Dink, Orhan Pamuk ve diğer bazı gazetecilerin adliyedeki duruşmalarına gelen, onlara fiilen saldıran, yumurta atan, dövmeye kalkan ya da yargıcı

tehdit eden şahıslar ve fiilleri himaye görmüştür. Saldırıya uğrayanlar korunmamış, saldıranlar korunmuştur. Bu rezalet yabancı konuklar, gözlemciler ve TV kameraları (dünyanın gözleri) önünde cereyan etmiştir. Saldırganlığın yukarıdan başladığının gözden kaçırılan şu kanıtına dikkat çekmek isterim: Hrant Dink niçin Vilayet makamına çağrılıp iki esrarengiz kişi tarafından tehdit edilmiştir? Hangi olaydan sonra bu davet ve tehdit vuku bulmuştur? 6 Şubat 2004 tarihli *Agos* gazetesi Sabiha Gökçen'in Ermeni kökenli olduğunu söyleyen yayın yaptıktan sonra? Yani, yukarının tepkisini çeken olay gazetenin Ermeniliğinden çok, Sabiha Gökçen için yaptığı yayındır. Sabiha Gökçen kimdir? Kemal Atatürk'ün manevi kızıdır. Cumhuriyetin ilk kadın pilotudur. İşte, merkezi otoriteyi kızdıran buydu.

"*Agos*'ta Hrant Dink imzasıyla yayınlanan haberde Gökçen'in Ermenistan'daki akrabaları konuşuyordu ve "Gökçen yetimhaneden alınmış bir Ermeni yetimdi" diyorlardı...

Hürriyet 21 Şubat'ta *Agos*'un bu haberini manşetinden verince Genelkurmay bir bildiri yayınladı ve "Böyle bir sembolü amacı ne olursa olsun tartışmaya açmak, milli bütünlüğe ve toplumsal barışa karşı bir cürümdür" denildi. Dink'e göre, eski İstanbul Ülkü Ocakları İl Başkanı Levent Temiz'in arkadaşları ile birlikte 26 Şubat'ta *Agos* gazetesinin kapısına gelerek "Hrant Dink, bundan sonra bütün öfkemizin ve nefretimizin hedefidir" diye slogan atmaları bir rastlantı değildi. Aynı şekilde "Asılsız Ermeni İddiaları ile Mücadele Federasyonu" adını kullanan grubun *Agos* önüne gelip gösteri yapması da; ardından Avukat Kemal Kerinçsiz ve arkadaşlarının Şişli Adliyesi'ne gidip kendisi hakkında suç duyurusunda bulunması da bir rastlantı değildi. (*Aksiyon*, 29.01.2007)

Tahammülsüzlüğün boyutlarına bakınız: Kemal Atatürk'ü putlaştıranlar, onu insan olmaktan çıkarıp insan üstü hale getirenler ve onun ölüsünün -kabrinin ardına- sığınarak siyaset yapanlar, ellerindeki otoriteye Atatürk kalkanı geçirenler, tüm fiillerini ve sözlerini 70 yıldır hayatta olmayan kurucunun adına icra edenler öylesine bir tapınma ve taptırma içindedirler ki, Sabiha Gökçen, Ermeni yetimiydi denilmesine bile asla tahammül edememektedirler. Tahammül edemeyebilirsiniz, ama yapacağı-

nız şey iddia varit değilse, elinizdeki arşivlerle, belgelerle aksini söylemektir, TRT'yle, başka kanallar ve gazeteciler ile yayın yapmaktır. Veya "evet kökeni öyleydi, ama Gökçen Türklüğe hizmet etmiştir" dersiniz. Bunların hiçbirini yapmayıp, savın sahibi gazetenin genel yayın yönetmenine "sus, bu konuda konuşma, yoksa başına iş gelir" demek merkezin niteliğini ortaya koymuyor mu? Üstelik, sizin elinizde koca bir medya var, onun karşısında 6-8 sayfalık ve haftalık *Agos*'un eti nedir, budu nedir ki, bu kadar rahatsız oluyorsunuz?

Ermeni Olmayı Ayıp Sayanlar

Ne Ermeni olmak kabahattir, ne de eskiden Ermeni olup, sonra İslamiyeti kabul etmek veya her hangi bir dini yadsımak ya da Türkleşmek ve kendisini Türk hissetmek ayıptır. Hiç kimse niçin asimile oldun diye suçlanamaz. İddialardan hoşlanmıyorsanız, çıkarsınız bunları söylersiniz, "önce Ermeniydi, Ulu Önder onu 12 yaşında evlat edindi, çocuk ergenliğe Türk olarak, Müslüman olarak girdi" dersiniz', hatta "Dersim isyanında harekâta savaş pilotu olarak katılacak, Kürt köylerini bombalayacak kadar Türktü" diyerek övünebilirsiniz de, böylesi bir söylem Türkçü propagandaya daha çok hizmet eder.

Ama söze sözle karşılık vermeyip, konuşanı susturuyorsanız, Kemal Atatürk'ün manevi kızının Ermeni kökenli olduğunun bilinmesine, konuşulmasına bile tahammül edemiyorsanız, sık sık yinelediğiniz "Atatürk milliyetçiliği kökeni ne olursa olsun kendisini Türk sayan herkesi kapsar" sözünün samimiyetsizliği ortaya çıkar. Bir insan kendisini hangi ulusa, etnisiteye, dine, kültüre ait hissediyorsa mensubiyeti odur. Kimse kalkıp size Türkçülüğün esaslarını vazetmiş olan, Turan ülküsünün ve Kızıl Elma'nın müdafii Ziya Gökalp aslen Çermikliydi, Meclis-i Mebusan'a Ergani Sancağı'nın, BMM'ne Diyarbekir'in mebusu olarak girmişti diye Kürtlükle niteliyor mu?

Ama siz "Ermeni dölü" diye küfür eden bir kültürün ve bakışın yönetimi iseniz, tabii ki birisinin çıkıp Atatürk'ün manevi kızının da Ermeni dölü olduğunu söylemesine tahammül edemez-

siniz. Eğer Ermeni olmayı küfür vesilesi yapmasaydınız, buna da kızmazdınız.

Ermeniliğini Gizlediler

Ermeniliği kamudan gizlenen sadece Sabih Gökçen değil. Gökçen asimile olduğu için gizlenen sadece onun ana-babasının milliyeti ve diniydi. Fakat başka bazı kimselerin asimile olmamış olanların Ermeniliğini onlar öldükten sonar öğrendik.

Türkçe'nin büyük bilgini Agop Martanyan Dilaçar'ın Ermeni kimliğinin kurucusu olduğu Türk Dil Kurumu, Devlet radyo ve televizyonu ile haber ajansı tarafınan öldükten sonar da gizlendiğini yeterince yazmıştım. (...)

Sami Hazinses'in Ermeni, adının isa Samuel Uluç olduğunu o ölünce öğrendik.

Asu Maralman'ın da Ermeniliği bilinmiyormuş. Asıl adı Silvia Anait Bursalıoğlu. Terzi İstapan Bursalıoğlu'yla savaş sırasında bir İngiliz yetimhanesinde büyütülmüş ve milliyeti. Taabiyeti ve dini bilinmeyen dine ait bir annenin üçüncü çocuğuymuş Silvia adı tutmaz diye sanatçı olarak ismi Asu Maralman yapılmış. Fakat asıl önemlisi 1977 yılında bir gazete onun Ermeni olduğunu yazınca sanatçının ne hissettiği: "O an kendimi suçlu gibi hissettim" diyor Silvia Bursalıoğlu..

Bir yurttaşa bu hissi vermek ne demektir, düşünebiliyor musunuz? Bir zamanların unutulmaz halk türküleri yorumcusu Zehra Bilir'in Ermeniliği Haziran 2007'de huzurevinde ölünce ortaya çıktı

1912'de Arapgir'de doğan Eliz Surhantakyan'ın babası Savaşa gider ve bir haber alınamaz. O sırada Tehcir fırtınası da başlamıştır. Annesi Küçük Eliz'e de babalaık yapacak bir Türkle evlenir. Sonra o da ölünce annesi kızını alıp İstanbul'a gelir. Genç kız önce işçilik yapar, sonra Darülbedayi'ye balerin olarak girer. 1943'te İstanbul Radyosu'nda türkü söyler, bugünkü Dolmabahçe Stadının yanındaki ünlü Küçük Çiftlik açıkhava Gazinosunda sahneye çıkar. Herkes onu Zehra Bilir beller.

Örnekleri çoğaltmayalım: Ermeniler, Rumlar, Süryaniler Yahudiler'in bu ruh halinde ve korku içinde yaşamaları paranoya

değildir. O korkunun nedeni azınlıklara uygalanan soykırımcı, pogromcu ve tehditkâr politikadır. O olaylar 1910'larda kalmamıştır. 1934'teki Trakya Yahudi tehciri nedir? 1942-43'teki Varlık Vergisi ve Aşkale Deportasyonu nedir? 6-7 Eylül 1955 olayları nedir? Sonradan hukuken de kanıtlandığı gibi devlet tertibidir. Amaç sermeyenin Türkleştirilmesini sürdürmektir.

İşte Türkçülük budur. Türk olmak, kendini Türklüğe ait hissetmek ile Türkçü olmak arasındaki fark budur. Yani mesele şu veya bu partiden, şu ya da bu gazeteciden veya gazeteden ibaret değildir. Tabii ki, Hrant Dink'ten sonra şimdi de Etyen Mahçupyan'ı hedef seçen, onun da Türk düşmanlığı yaptığını öne süren Ertuğrul Özkök, Hasan Pulur benzeri gazetecilerin rolü vardır, ama asıl yönlendirme yukarıdan gelmektedir. Türk, Atatürk, Türkçülük, Atatürkçülük siyasi bir alaşım haline getirilip, resmi ideolojiye dönüştürülmüştür. Temel milli politika yapılmıştır. Yoksa, hiçbir vali muavini makamında Hrant Dink'i –yukarıdan gelmiş birilerine- tehdit ettirmezdi. Hiçbir gazeteci eline tutuşturulan Mahçupyan'ın Ekim 2006 başında yazdığı bir yazıyı veya Dink'in ölümü üzerine kaleme aldığı bir başkasını çarpıtıp diline dolayarak Türkçülüğü kışkırtmazdı. Nitekim hangi parti seçim ortamında vadiye reklamlarla inecek diye medya sormazdı.

Genel seçim yılındayız. Milliyetçilik ve Türkçülük tahrikleri merkezden başlasa bile siyaset pazarındadır, 2007 ortamında en öndeki yarış bu olacaktır. Ve tırmanış yeni saldırganlıkları getirecek, linç kültürünü körükleyecek boyutlardadır... Oysa aslolan insan olmaktır. En değerli aidiyetimiz insaniyettir.

19 Ocak'ta Agos'ta

Hrant Dink'in birinci ölüm yıldönümünde öldürüldüğü yerde, *Agos* gazetesinin önünde kitle gösterisi düzenlendi. Pek çok konuyu saptırmakta, özünü boşaltmakta veya sulandırmakta mahir olan medyanın bazı organları haberi "Hrant'ı sevenler *Agos* önünde toplanıyorlar" diye verdi.

Sanki ölen trafik kazasında ölmüştü veya hastalığa yenilmişti de sevenleri yıldönümünde bir araya gelip onu anacaklar, sevgilerini dile getirecekler, anılarını anlatacaklardı.

Birisini sevmek veya sevmemek kişisel bir olgu. Hrant Dink'in ölümü ise başlı başına siyasi bir olay. Türkiye'nin yüz yıllık siyasi tarihinin en önemli suikastlerinden birisi. Onu sevsek de, sevmesek de ölümü cinayettir. Ama onun katledilmesinden daha önemli olan öldürenlerin kim olduklarının ortaya çıkarılmaması, çıkarılmayacağıdır. Cinayet birkaç deklase tipin, gelir kaynağı belirsiz, kimisi polis muhbiri sefilin katil diye ortaya çıkartılarak suçun sırf onlara yıkılmasıdır, bundan önceki benzer suikastler gibi örtbas edilmesidir. *Agos* önünde toplanmanın asıl nedeni cinayetin gerçeklerini örtbas edilmesini lanetlemekti. Katillerin üzerine gidemeyen AKP hükümeti de aynı derece sorumluydu. AKP iki kişiden birinin oyunu aldım, şöyle güçlüyüm, böyle güçlüyüm diye gerinedursun, iktidar (kudret sahibi) olmadığını cinayetin üzerine gitmeyerek göstermiştir.

Cinayet Faili Mechuldür

Adliyeye çıkarılanlara "tetikçi" deniliyor. Kelime yanlış olmasa bile yetersiz; onlara "infazcı" demek daha doğru. Birileri Hrant Dink'i ortadan kaldırmaya karar vermişler ve infaz görevini ifa edecek birilerini bulmuşlar. Bu tür tipler her yerde bol bol vardır, devletin elinin altında vardır, Mafya'nın elinin altında vardır, faşistlerin elinin altında da. Adli bakımdan katil zanlıları onlar olurlar. Ama asıl katiller başka yerdedirler, ellerini oğuşturarak bakarlar ve Hrant Dink olayında olduğu gibi bir yıldır tek parmak ilerlemeyen kovuşturmanın hiçbir yere gidemeyeceğini bilirler. Oysa bu şahıslar "katil zanlısı" değiller, "katilin kendisi"dirler.

Öldürtmenin siyaset veya istihbarat literatüründeki karşılığına kibarca "fiziki likidasyon" deniliyor. Devlet-i âli'nin âli çıkarları için birisini fiziken ortadan kaldırmaya karar verirseniz, yaptığınız şey insan öldürmek olmaz, sadece "fiziki likidasyon" olur. Ne kadar masumca değil mi? İki tane yabancı kökenli kelimeden bir tane yerli cinayet türetmiş olursunuz. Üstelik de o işi vatan millet, devlet ebed müddet adına yapmaktan şeref duyarsınız. Devletin bekası için öyle gerekmiştir, yapmışsınızdır, yaptırmışsınızdır. Ne demişti Tansu Çiller, "devlet için kurşun yiyen de bir, kurşun atan da" dememiş miydi? Kendisi siyasi merhume olup tarihe karıştı ama cinayetler

devam ediyor. "Öldür" diye infaz emri verdikleriniz yakalanırlarsa katil onlar olurlar, yakalanmazlarsa Emniyet'te cinayet faili meçhuller tasnifine girer. Hrant Dink'i öldürme emrini ifa edenler yakalandıkları için Emniyet ve Yargı suikasti "faili meçhul" saymıyor. Oysa Hrant Dink suikasti diğerleri gibi "faili meçhullere" karışmıştır. Halkın mistisizminde "kırklara karışmak" diye bir tabir vardır. Halkın içinde kırklara karışan kaç kişidir bilemeyiz, ama bu ülkede meçhullere karışan fail pek çoktur. Bu kez de öyle oldu. İsimlerini burada anarak bu web-sayfasını kirletmek istemediğim (o zilleti faşist müzikçilere bırakıyorum) tipler birer infazcıdan başka bir şey değillerdi. Suikast o kadar önemliydi ki, o tiplerin yakalanmamaları değil, yakalanmaları öngörülmüştü. Zira o tipin cebine bayrağı kim koydu? Yakalandığı zaman cebinden Türk bayrağı çıkarsa cinayet birkaç maceraperest fanatiğin işi olacaktı.

Yakalanmamaları halinde kamuoyunda şüpheler başka yere çevrilecekti. "Yakaladılar" demek bile doğru değil, açığa çıkan bilgilerden anlaşılıyor ki, eli bayraklı katil müsveddesi zaten kontrol altındaydı, aldığı talimata uyarak otobüse bindi, yolu daha önce çevrilmedi, Samsun'a kadar beklendi, vesaire. ["Katil müsveddesi" dedik, çünkü yukarıda söylendiği gibi o bir müsveddeydi, aslı ise otobüste değil, başka yerdeydi.]

Olayın hemen ardından hükümet büyükleri büyük büyük laflar ettiler, ama cinayet her zamanki gibi infazcıların üstünde kaldı, hiçbir şey ortaya çıkmadı. Olayın üzerine gidilmediği gibi, tam tersine deliller karartıldı. Örneğin faillerin cep telefonu kayıtlarının önemli bir bölümü savcılığa verilmediği gibi verilmeyenlerin silindiği anlaşıldı, yani artık savcı istese bile onlara ulaşamayacaktı, hadiseye adı karışanlar soruşturulmadı. Kovuşturmalar geçiştirildi. Suikastın yapılacağından Trabzon ve İstanbul Emniyeti'nin ve Ankara'da Genel Müdürlüğünün bir yıl önceden haberleri olduğu ortaya çıktı. Tekrar edelim, ortaya çıkmayanlar, çıkanlardan çok daha fazla. Birkaç cümleyle özetlediğimiz karanlık noktalarla ilgili olarak günlük gazetelerde yeterince verilen ayrıntıları burada tekrarlamaya gerek yok. Apaçık olan, en somut şu ki, aradan bir yıl geçtiği halde sadece tetikçiler yargıdadır. Bu kadar önemli bir olayın üç - beş katilin işi olmadığı bellidir.

Aydınlığın Taşıyıcıları

Türkiye'nin üzerindeki bulutlar gitgide yoğunlaşıyor. Savaş ortamı yaratılmıştır ve ne kadar süreceği belli değildir. Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır, toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır diyen hamasi şairin dizeleri bir nekromani halinde, kâbus gibi üzerimize çullanmıştır. Linç kültürü gelişmekte, şiddet hayatın her alanında olağan hale gelmektedir. Baştakiler bu kadar şiddet yanlısı, haşmetli ve dehşetli olurlarsa toplum da elbet onları izleyecektir. AKP koca koca laflar ederek bir hayal dünyası yaymaktadır. Oysa bütün bu uygulamalar ve politikalar ülkemizin sadece bugününü değil, ufkunu da karartmaktadır. Dünya ekonomisine fazlasıyla, çok fazlasıyla bağımlı hale gelen ekonomi uluslararası alandaki bir dalgalanmadan, resesyondan en fazla ekilenecek ülkelerden birisidir. Eğer öyle koşullar doğar doğmaz AKP'nin bütün fiyakası sona erecek, ama yerine de demokratik, özgürlükçü bir Türkiye gelmeyecektir. Bu süreçte ülkemizin demokrasi güçlerine, aydınlık kuvvetlerine yarına taşıyıcılık görevi asıl o zaman öne çıkacaktır. Hrant Dink'in cenaze töreni bunca gericiliğe, ırkçılığa, fanatikliğe ülkemizin ileri güçlerinin hiç de zayıf olmadığını ortaya koymuştur.

Tayyip Erdoğan "bir'den fazla Türkiye var" lafına çok hiddetleniyor. Ama şu veya bu kişinin olguları kabul etmesi, etmemesi gerçeklerin niteliğini değiştirmez. Olgular acaba Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı, Genel Kurmay Başkanı (şu anda Türkiye'yi o ikisi yönetiyor) ne diyecekler diye vuku bulmaz, kişilerin ve kurumların öznel değerlendirmeleri vakaların ve vakıaların nesnelliğini değiştirmez.

Türkiye'de "bir'den fazla Türkiye"nin var olduğunu Hrant Dink'in 23 Ocak 2007 Salı günü yapılan cenaze töreni göstermiştir. Bu cenaze töreni Türkiye tarihinin en büyük törenlerinden ve en uzun mesafeli kitle yürüyüşlerinden birisi olmuştur. İki yüz bini aşkın kişi Şişli'den Kumkapı'ya kadar yürümüştür. "Hepimiz Hrant Dink'iz", "Hepimiz Ermeniyiz" diye pankart taşımıştır. Orada yürüyenler Hrant Dink'i sevdikleri için mi yürümüşlerdir, yoksa bir kez daha faili meçhul kalacağı belli olan cinayetin arkasındakileri protesto etmek için mi? "Biz böyle bir

Türkiye istemiyoruz, bu ülkede milliyeti, etnik karakteri, dini, dili ne olursa olsun bir arada ONURUMUZLA yaşamak istiyoruz" demek için mi yürümüşlerdir? Suikastlerin, karanlık cinayetlerin devam etmesini, bir takım mercilerin, makamların böyle cürümler işlemesini ve Adaletin de yakalarına yapışmamasını protesto etmek için mi?

O yürüyüş Türkiye'nin aydınlık yüzüdür. Geleceğe dönük ümididir. Ülkemizin övüncüdür, şerefidir. Bu bir Türkiye'dir.

Ama başka Türkiye'ler de var. "Hepimiz Ermeniyiz" diyerek öldürülen bir Ermeni'nin ardından Ermenilerle kardeş olduklarını tüm dünyaya haykıran ve tüm dünya ajanslarında baş haber verilerek dünya kamuoyunda saygı uyandıran insanlar başka bir takım kesimleri çok rahatsız etmiştir. CHP dahil bütün gericiler, faşistler, ırkçılar o slogana karşı çıkmışlardır. Bu da bir başka Türkiye'dir. Bazı güvenlik mensupları infazcıyla resim çektirmişler, ona kahraman muamelesi yapmışlardır. Kentin stadyumuna gelen binlerce ikişi katilin cinayet günü kafasına geçirdiği beyaz bereden takmışlardır. O kadar bin beyaz bereyi bile bulmak bir organizasyonu gerektirir. Trabzon'a 3 bin, 5 bin beyaz bere getirilip satılmıştır veya bedava dağıtılmıştır. İşte bu da başka bir Türkiye'dir. O cenaze töreninde yürüyen barış ve kardeşlik kitlelerine "Bırakın çan çalmayı, Ermenici olmayı" diye tehdit yağdıran ve Hrant Dink'i kastederek öyle bir kişinin "anında işinin biteceğini" söyleyip başka Hrant Dink olaylarını işaret ederek göz dağı veren ve infazcıları kahraman ilan eden ya da o parçayı radyolarda çalan, dinleyen, satın alan, klibi bilgisayarına kaydeden geniş bir kesim de var. Şimdi Tayyip Erdoğan cinayeti lanetleyen ve asıl katiller çıkarılmadı diyen insanlar ile cinayeti övenleri, başkalarını da öldürürüz diye tehdit savuranları nasıl aynı görebilir?

Bir yıl önce suikast haberi duyulduğu an daha Hrant Dink'in ölüsü kaldırımdayken ilk yarım saatte yüzlerce kişi koşup gelmişti, derken bir iki saatte o yüzler binler oldu, gece sabahlara kadar nöbet tutuldu, on binden fazla insan gece Taksim'e yürüdü. Binler, cenaze töreninde iki yüz bine ulaştılar. İnsanlar olayı orada bırakmadılar, duruşma günlerinde Beşiktaş Meydanını doldurdular. Cinayetin birinci yıldönümü nedeniyle aym 19'una kadar her gün anma niteliğinde kültürel etkinlikler düzenlediler,

Sarı Gelin'i birkaç dilden söylediler, Ermenilere özgü enstrüman olan dudukla çaldılar. 19'unda da *Agos* gazetesi önünde toplandılar. Daha sonra başka eylemler de yapacaklar. Bu suikastın takipçisi olduklarını ve olmaya devam edeceklerini ilan etmek için öyle davranacaklar.

Böyle cenaze törenlerinde veya anmalarda o kişinin adını vererek onların "Ölmeyeceğini" söylemek adet olmuş. Bu kullanış ilk kez 1975'te üniversite öğrencisi Şahin Aydın İstanbul'da öldürüldüğünde "Şahinler Ölmez" şeklinde telaffuz edilmişti. [Şahin Aydın G. Antep'liydi ve adı o kent için sembolik öneme sahipti. Ayıntab'lı Şahin Bey Fransız işgaline karşı topladığı milis kuvvetleriyle direnirken (Miladi takvime göre) 28 Mart 1920'de ölmüştü. Adına nice ağıtlar ve türküler düzülmüş, ilçelere, semtlere, okullara ismi verilmişti, o zamanlardan başlayarak "Şahinler Ölmez" Gaziantep'e ve Şahin Bey'e özgü bir söz olmuştu. Daha sonra Şahin Aydın için tekrarlandı, derken başkaları için de söylenir oldu.]

Şahinler de ölür, Denizler de, Hrantlar da. Onların ölmeyeceklerini söylemek mücadelenin ölmediğini, kavganın devam ettiğini, edeceğini vurgulamak içindir. Şairin dediği gibi, "onlar ölmüşlerdir, güneşe gömülmüşlerdir" ama güneşe doğru akınımız sürmektedir. Bu mücadele öldürülenlerden önce vardı, sıraları geldi katıldılar, onlardan sonra da mücadele var olacak. Bu uğraş, hem Türkiye, hem de dünya halklarının mücadelesidir, hem yereldir, hem evrenseldir: Sembolleşmiş Spartakus'tan beri insanın haksızlığa, insanın adaletsizliğe başkaldırısıdır, hem birey olarak hem toplum olarak insanlığın bütün halinde özgürleşme kavgasıdır.

'Kânunisaniyi Unutma'

Siyasi tarihimizin Ocak ayı suikastlerinden ilki ve en büyüğü Trabzon'da en yenisi ise geçen yıl İstanbul'da işlenmişti.

Aşağıda yazılanlar bilinse de, olayın güncelliği nedeniyle anımsatmak istiyorum: 10 Eylül 1920'de Bakû'da Türkiye Komünist Fırkası kurulur. Partinin önde gelen ismi (1883 Giresun doğumlu) Mustafa Suphi İdadi'yi (liseyi) Erzurum'da okumuş,

İstanbul'daki hukuk öğreniminden sonra Sorbonne Siyasal Bilimler Fakültesi'nden Ziraat Bankası üzerine yazdığı başarılı bir tezle lisans üstü diploması almış, bu arada Fransız sosyalist partisinin ünlü ismi (emperyalist savaşa karşı çıktığı için öldürülecek olan) Jaurès'le tanışmıştır. Yurda dönünce gazetecilik, Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'nde muallimlik yapar, Yüksek Ticaret ve Tarih Mektebi'nde Siyasi İktisat dersleri verir. Önceleri İttihatçı ve milliyetçidir, sonra İttihatçıların aleyhine döner. 1912'de Bahr-i Cedid vapuruyla Sinop'a gönderilir, bir ara İstanbula gelmesine izin verilirse de, tekrar Sinop Kalesine "nefyedilir." 1914'te kaçarak deniz yoluyla Sivastopol'a geçer. Osmanlı Rusya'yla savaşa girince, Türk olduğu için Urallar'a Kazan Türkleri arasına gönderilir, Bolşevikleri tanır. 1917'den sonra Müslüman Türkler arasında siyasi faaliyetlerde bulunur ve 10 Eylül 1920 günü anavatandan gelmiş değişik gruplarla ve Rusya topraklarındaki Türkiyeli solcularla Bakü'de toplanan Kongre'de Türkiye Komünist Fırkası'nı kurarlar. Komintern'in uyarılarına rağmen hareketin önde gelen diğer kişisi Ethem Nejat'la ve arkadaşlarıyla birlikte Anadolu'ya gitmek ister. Heyet 28 Aralık'ta Kars'a gelir.

Teşkilat-ı Mahsusa (MAH) her uğradıkları şehirde İslamı kullanarak kışkırtmalarla karşı gösteriler düzenler. (Bu metot daha sonraki zamanlarda sola karşı hep uygulanmış, nice insan o şekilde öldürülmüştür.)

Heyet sonuçta Erzurum'a ulaşır, burada daha geniş çaplı olaylar organize edilir, grup -taraftarlarının daha fazla bulunduğu- Trabzon'a gitmek ister. 16 kişi olarak Trabzon'a gelirler, ama kente sokulmadan doğruca limana götürülürler, "Batum'a gönderilecekleri" söylenir.

Gaspçı, Soyguncu, Irz Düşmanı, Ama Vatanperver!

Bu işi yapmakla görevli olanlar kayıkçılar kahyası Yahya ve çetesidir. Yahya heyettekilerin silahlarını, para, saat ve diğer kıymetli eşyalarını alır, Mustafa Suphi'nin eşini alıkoyar, 15 kişiyi bir tekneye bindirirler. Karadenizli Suphi teknenin ahşap aksamlı olduğunu (uzun yol teknesi olmadığını) görünce başlarına ge-

lecekleri anlar, karşı koymaya kalkarlarsa da, Yahya'nın zorbaları baskın gelir. Tekne denize açılır, katiller arkadan başka bir tekneyle yetişerek hepsini kurşunlayıp, süngüleyip denize atarlar. Hadise 1921 yılı Ocak (Kânunisani) ayı 28'i 29' bağlayan gece vukubulmuştur. Ankara ölümleri deniz kazası diye açıklar. [Olayla ilgili hep toplu cinayet üzerinde durulur, ama Mustafa Suphi'nin eşi hakkında yeterli bir bilgi yoktur. Bazı kaynaklarda Meryem (Maria) bazılarında ise Semiramis adıyla anılan talihsiz kadın önce kahyanın zorla 'kapatması' yapılır, sonra kentin eşrafından bir erkeğe devredilir, oradan da kabadayılara verilir, oturak alemlerine zorlanır, bir âlem sırasında ölür. Kadına reva görülen aşağılık muamele siyasi suikasti yaptıranların ne gibi süfli adamları kullandıkları, maço toplumun, maço şeflerinin maço katillerinin tıynetlerini ortaya koymaktadır. Adamların karakteri siyasi caniliğin yanısıra, gaspçılık, çapulculuk ve ırza geçmekle yüklüdür. Bunun da adı vatan-millet-devlet menfaatidir.]

Haydut Osman'ın Yükselişi ve Düşüşü

Trabzon çetesi olan Yahya Kahya'ya bu cürmü Ankara'yla yakın irtibatlı Giresunlu MAH'çı Topal Osman'a sipariş etmiştir. Topal Osman gözü kanlı, eli kanlı bir katildir. İlk ününü Balkan Harbi'nde Rum köylerini basarak, kadın erkek, çocuk, yaşlı öldürerek ve Rumları bölgeden kaçırtarak elde etmiştir. 1915-16'da Tehcir'de aynı gücünü Ermenilere, 1920'de ise Koçgiri'de Kürtlere karşı kullanmıştır.

Ermeni Tehciri'ndeki suçlarından dolayı hakkında arama emri çıkartılmışsa da, Kazım Karabekir tarafından asker kaçaklarını yakalamak için görevlendirilmiş, tecziye edileceğine taltif edilmiştir. Zira Osman yakaladıklarını çetesine katarak zorbalık gücünü hayli arttıracaktır.

Nitekim Kemal Paşa bu gücü kendisine resmi muhafız gücü yapar. Çete Ankara'ya gelmeden bölgede o kadar soygun, gasp, haydutluk yapmıştı ki, haydutluklarından bizar olan halk ve eşraf Kemal Paşa'ya sık sık Osman'ı şikayet etmişlerdir.

Yahya Kahya'nın oğlu *"Türkiye'de Sol Akımlar"* kitabını yazan (ve genel kanaatin aksine, Mustafa Kemal'in Onbeşler cina-

yetinde dahli olmadığını zanettiğini söyleyen) Mete Tunçay'a gönderdiği mektupta babasının "o zamanki koşullara göre vatani vazifesini yaptığını ve asıl katilin bugün tapınılan bir kişi olduğunun bir gün mutlaka anlaşılacağına" inandığını yazar. Tuncay kitabın sonraki baskısında bu mektuptan söz eder.

Böyle olayların belgesi olmaz. Sadece hadise hakkında akıl yürütmeyle bulgulara varılır. Ama tarihçi Halil Berktay'ın dedesi (Solun tanıdığı Erdoğan, İlhan ve Alpaslan Berktay'ın babaları, Ayşe ve Ali Berktay'ın dedeleri) Halil N. Berktay olayın Ankara'dan gelen şifreli bir telgrafla emredildiğini ve şifreyi çözmüş subayla sonraları tesadüfen tanıştığını söyler.

Ayrıca, Kahya 1922 tarihinde bazı yolsuzluklar nedeniyle Sivas'ta yargılanır. Temyiz Mahkemesi Ceza Dairesi Reisi Hasan Fehmi Bey, akrabası E. H. Tepeyran'a (Oktay Akbal'ın dedesidir) yazdığı mektupta suçluluğuna inandığı Yahya'yı birtakım "nüfuzlu" kişilerin himaye etmesi nedeniyle serbest bırakmak zorunda kaldığını teessürle belirtir.

Esasen bu gibi hayati bir kararı Karabekir'in tek başına verebileceğini sanmak Ankara-Erzurum arasındaki hiyerarşik ilişkiyi bilmemek olur. Yahya Kaptan yanında birkaç avenesiyle 3 Temmuz 1922 akşamı öldürülür. Öldürenler Topal Osman'ın adamlarıdır. Olaydan karanlıkta kaçarak kurtulan Aslan Efe adlı kişinin çok sonradan yanına gelip giderek olayı soran Trabzonlu sosyalistlere anlattığına göre, ateş edenlerin ayaklarında ordu malı potinler vardır. Bu sözler, cinayeti işleyen adamların Ankara'dan Muhafız Taburu'ndan geldiği kanısını güçlendirmektedir. Ama Ankara'dan da gelseler, Giresun'dan da gelseler, adamlar Osman vasıtasıyla devletin emrindeydiler.

Katiller katilleri temizlemişlerdir. Yahya'nın 15'ler cinayeti konusunda atıp tuttuğu, "kafamı kızdırmasınlar, yoksa konuşurum" gibi sözler ettiği için öldürüldüğü söylenir. Bir başka iddia da kayıkçılar reisinin Kemal Paşa karşıtı İttihatçılarla ilişkiye girdiğidir.

Ali Şükrü Cinayeti ve Fedainin Sonu

Derken, Mahafiz Taburu Kumandanı Eşkiya Osman 26 Mart

1923 akşamı Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey'i evine yemeğe davet eder ve orada öldürtür. Ali Şükrü Meclis'te 2. Grup diye adlandırılan muhalif grubun lideridir. O sırada Meclis başkanı olan Ali Fuat Paşa'nın (Cebesoy'un) anılarında anlattığına göre, o günlerde yapılan bir gizli oturumda Ali Sükrü kürsünün önüne gelerek Gazi Paşa ile laf atışmasına girer, Gazi "bu memlekete kötülük yapıyorsun" diyerek eli cebinde kürsüden inerek muhalifinin üzerine yürür, her ikisinin de eli cebindedir (silaha davranmaya hazırdırlar.) Sadece onlar değil, iki grubun mensupları birbirlerine girmek üzeredirler, Ali Fuat Paşa elindeki çanı iki grubun arasına atarak kavgayı önler.

Ali Şükrü'nün ortadan kaybolması üzerine muhalifler Meclis'te olayın üzerine giderler, birkaç gün sonra cesedi tarlada bulunur. Osman'ın bağ evi kuşatılır. İddiaya göre önce Çankaya'yı basacağın söyler, sonra teslim olur, ama ateş edilir, ertesi gün ölür.

Böylece 15'leri Yahya Kahya, Yahya'yı Topal Osman, Osman'ı da jandarma öldürünce 15'ler cinayeti de faili meçhul!! kalır. Osman Ağa'nın kabri bir süre sonra memleketine naklolunur. Anıt mezarla anısı ebedileştirilir. Adnan Menderes başvekilken gidip haydudun kabrini tavaf eden ilk yüksek devlet yöneticisi olacaktır.

MAH'a bağlı ve Ankara'nın gözdesi kanlı katil, gaspçı, soyguncu bir haydut olan Topal Osman'ın öyküsü ve fedailik hizmetleri İttahat ve Terakki Cemiyeti'yle başlayan ama sonra da devam eden yöntemlerin kamusal niteliğini ortaya koymaktadır.

Konunun günümüzle ne ilgisi mi var?

Ergenekon çetesi zanlılarından ünlü tutuklu Veli Küçük paşa Topal Osman'ın heykelini yaptırıp Giresun'a hediye eden kişidir. Ama iki olay arasındaki asıl ortak yön onların çete olmaları değil, her ikisinin vatan için adam öldürdükleri de değil... Onbeşler suikastiyle Hrant Dink cinayeti arasındaki ortak noktanın her iki olayda da tetikçilerin Trabzon'lu olmaları da değil.

Asıl müşterek yanları her iki çetenin de hikmetinin kendilerinden menkul olmadığı, yüksek yüksek mercilerden sadır olduğudur.

Nazım Hikmet Onbeşler için şöyle demişti:

"1921 / Kanunisani 28 / Karadeniz / Burjuvazi / Biz / Onbeş kasap çengelinde sallanan / Onbeş kesik baş / Onbeş arkadaş /

Yoldaş / Bunların sen isimlerini aklında tutma / fakat / 28 Kanunisaniyi unutma..."

Nasıl unutalım ki, aradan doksan yıl geçti, cürümler aynı, mücrimler aynı. Adları değişiyor, makamları değişiyor, tıynetleri değişmiyor. Ne fiiller tarih oluyor, ne failler...

19 Ocak, 14.30'da Agos'ta

Hrant Dink'in 3. Ölüm yıldönümüyle Abdi İpekçi'nin katilinin serbest kalması üst üste geldi. Ama medyayadaki Ağca yoğunluğu bu ülkenin aydınlık insanlarının Dink'i anmalarına ve "Hrant İçin Adalet" (Türkiye İçin Adalet) sesini yükseltmelerine engel değil. Tam tersine bir katile -kiralık katile- gösterilen adeta bağışlayıcı ilginin protesto edilmesiyle İpekçi suikastiyle Dink cinayeti arasındaki illiyetin teşhiri gerekli: Öldür emrinin ita mercii aynı, Alperen, ülkücü, bilmemneci kiralık katiller aynı, himaye aynı, adaletin tecelli etmemesi aynı.

Dink'in ölüm yıldönümü öldürülmesinden bu yana geçen üç yıl içinde adalet için tek bir adım atılmadı. Cinayet sanığı olarak yargının önüne çıkartılmış kişiler adaletin yerine getirilmesi anlamına gelmez. Onlar sadece tetikçilerdir. Tetikçinin yakalanması asli failin yakalanması değildir. Çünkü Hrant Dink'in öldürülmesi herhangi bir cinayet değildir, suikasttir. Bir iş cinayeti ya da mafya cinayeti de değildir: Suikasttir. Nedeni siyasaldır.

Suikastlerde tetiği çekenlerin önemi olmaz, asli faillere sıradan cinayetlerde olduğu gibi "azmettiren" bile denilemez. Aynı şekilde, Hrant Dink cinayetinde öldürme emrini verenler azmettirici değil, esas faildirler. "Üç yıl boşa geçti" derken asıl katiller konusunda hiçbir şey yapılmadığını söylemek istiyorum.

Bu tür suikastler cinayeti işleyen tetikçiler yakalansalar bile, "faili meçhul cinayetler"dir. İşte, Abdi İpekçi'nin öldürülmesi. 1 Şubat 2010'da o cinayetten bu yana 31 yıl geçmiş olacak. Asli failler hâlâ meçhul. Emri verenler hiç bilinmemişler, bulunmamışlar, tarihin karanlıklarına karışmışlar asla da bulunmayacaklar. Aralarından bazıları muhtemelen hayatta değil. Fakat karar mercileri, makamları o zaman da, bu zaman da iş başında.

Kaldı ki, tetikçilerden M. Ali Ağca'nın yakalanmış ve suçunu

itiraf etmiş olması (Haziran 1979) -o çerçevede bile- hiçbir şey ifade etmemiştir. Sonradan 12 Eylül cunta konseyinin genel sekreterliğine, bilahare Gen. Kur. Bşk.lığına getirilecek olan o zamanki 1. Or. ve İst. Sıkıyönetim Kom. Necdet Üruğ, Ağca'nın sorgusu tamamlanmadan "bu kadarı yeter" diyerek (sorgulamayı yöneten İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'e bile emir vererek -çünkü vesayet rejiminde bir ordu komutanı dahi İçişleri Bakanının üstündedir) Ağca'yı Emniyet'ten almış, sıkıyönetim mahkemesine sevkedip Maltepe Askeri Cezaevine koydurmuştur.

Kasım 1979'da sanık, "kaçtı" görünümü altında askeri birliğin içindeki cezaevinden çıkartılmıştır. Elini kolunu sallaya sallaya dolaşmış, "Papayı öldüreceğim" diye *Milliyet*'e el yazısıyla mektup göndermiş, iddiaya göre kendisini ihbar eden kişiyi ülkücülerin Beyazıt'taki kıraathanesinden alıp kent dışına götürerek öldürmüş, yurt dışına gitmiş ve Mayıs 1981'de Roma'nın San Pietro Meydanında ortaya çıkmıştır. Eğer Papa II. Jean Paul'e suikaste kalkışmasaydı o da tetikçi suç ortaklarından Yalçın Özbey, Mehmet Şener, Oral Çelik gibi suçunun cezasını görmemiş olacaktı. O zamanki İst. Em. Müd. Kozakçıoğlu da "Ağca hapisten kaçmadı, kaçırıldı, bir yerlerden himaye gördüğü açıktı." Silahı veren ve suikastten sonra teslim alan Mehmet Şener de yurt dışına kaçırıldı. Ağca gece yarısından sonra kaçtığı halde firar olayı bize çok geç bildirildi, Sıkıyönetim ertesi akşama doğru haber verdi. Bu zaman sanığın saklanması için önemli bir zaman süresidir" diyor. Gazeteci Belma Akçura konuyla ilgili kitabında Ağca'nın arkadaşı ve avukatı Doğan Yıldırım'ın Ağca Ocak 2006'da tahliye olduğunda Veli Küçük ve arkadaşlarının bir hafta süreyle onu sakladığını söylediğini belirtiyor. Aynı avukat katıldığı NTV'deki programda o bir hafta içinde Ağca'nın istihbaratçılarla (derin devletle) birlikte olduğunu söylüyor. (NTV, 13 ve 18.01.2010, Haber Türk, 18.10.2010.)

Ağca 29 yıl cezaevinde kalmışsa bu cezanın içinde Abdi İpekçi'yi öldürmesine ait olanı azdır. Tetikçi, İpekçi cinayetinden başlangıçta kısa bir süre hapiste kalmıştır. İtalya'dan Türkiye'ye şartlı gönderilen katil hakkında İpekçi davasından kesinleşmiş idam cezasının dönüştürülmüş biçimi olan "ömür boyu ağırlaştırılmış hapis cezası" cezada yapılan düzenlemeyle on yıla

indirilmiş, gasp suçlarından verilen (ve Rahşan affından inen) cezalarla birlikte bugüne kadar hapiste kalmıştır. Kısacası toplam 29 yılı aşkın süre hapiste kalan katilin İpekçi suikastinden çektiği ceza ceza sayılmaz. Tetikçinin suç ortaklarından hiç yakalanmayan da vardır, yakalandığı halde serbest kalan da. Sonuçta Abdi İpekçi'nin katilleri emir verenden emri icra edene kadar suçlarının cezasını çekmemişlerdir.

Kontrgerilla konusunu araştıran Ankara Başsavcısı Doğan Öz'ü öldüren İbrahim Çiftçi dört defa idama mahkûm olduğu halde Askeri Yargıtay tarafından dört kez beraat ettirilmiştir. Demek ki, emir mercii gibi tetikçi de bu kadar üst seviyeden korunabilmektedir.

Örnek olarak bir paralellik kurarsak, Martin Luther King'in, Malcolm X'in, John Lennon'ın katilleri o tetikçiler miydi? Ya da Kasım 1963'te Başkan Kennedy'yi Dallas'ta Lee Harvey Oswald mı öldürdü? O öldürdüyse, Jack Ruby adlı gangester onca FBI ajanı, eyalet polisi ve gazeteci arasında Oswald'ı öldürdükten sonra Kennedy suikastinin 12 görgü tanığını bir yıl içinde kim ortadan kaldırdı? Kanser hücresi aşılayarak Ruby'yi kim öldürdü? Haziran 1968'de Los Angeles'ta otelin holünde Başkan adayı Bobby Kennedy'yi Filistinli Sirhan Sirhan mı öldürdü diyeceğiz?

Özel Harpçi Emekli Olmaz

İpekçi ve sonraki benzer suikastlerin katilleri yakalanan veya yakalanmayan tetikçiler midir? Tabii ki, değil. Asıl katiller - Kontrgerilla, Özel Harp, Paralel Devlet, Türk Gladio'su... her ne derseniz deyin- görevi başındadırlar. 19 Ocak 2007 günü de Hrant Dink'i öldürmüşlerdir. Ondan sekiz ay önceki Danıştay yargıcı Mustafa Yücel Özbilgin cinayetinin asli faili nasıl ki yakalanan avukat değildiyse, Dink suikastininki de şimdi yargılananlar değildir. Her ikisinin de asıl faili meçhuldür.

Bir yıl sonraki C. Başkanlığı seçimlerini hedef alan Danıştay cinayetinin Özel Harp'le ne ilgisi mi var? O olay psikolojik harbin parçasıydı ve faillerinden (Kıbrıs'ta da görev yapmış) emekli yüzbaşı ile sağ kolu emekli astsubay Özel Harp'çidirler. MKE yapımı TSK bombaları da Ümraniye'de astsubayın zulasından çıktı.

Veli Küçük isimli deşifre olmuş, ipliği pazara çıkmış Özel Harpçi'nin tetikçi avukatla İsveç'te çekilmiş resimleri de ortaya çıktı. [Özel Harpçilerin ekranlarda övünerek telaffuz ettikleri gibi "bir özel harpçi hiçbir zaman emekli olmaz."]

Tetikçiler, tertipçiler yakalanırlar veya yakalanmazlar, ama kararı veren mercii, makamı yönetenlere hiçbir şey olmaz. Emekli general Yirmibeşoğlu övüne gerine "6-7 Eylül muhteşem bir Özel Harp operasyonuydu" dedi de ne oldu? Zaman aşımı ya da hukuki bir kıymeti olmayan Yassıada Mahkemelerinde davanın görülmüş olması gibi bir neden de olsa, generali "Gel bakalım, olayı anlat" diyen bir savcı çıktı mı?

Hiçbir Şey Yapılmadı

Hrant Dink davasında Emniyet ve Adliye 2-3 tane anti-sosyal kişilikli tipi mahkemeye çıkarmış olmakla asla görevini yapmış olmaz. Paralel devlet mercileri gizlidir, onları biryana bırakalım, Trabzon ve İstanbul Emniyet müdürlükleri ile Emniyet Genel Md.lüğü yetkilileri suikastin yapılacağından haberdar oldukları halde görevlerini yapmamışlardır. Onlar Yargının önüne çıkarılmadıkları gibi, haklarında herhangi bir idari işlem de yapılmamıştır. Suikasti önceden haber alan Trabzon Jandarma Alay Komutanı da istihbaratı kendisine getiren astsubayı susturmuştur. Askeri disiplini tanıyanlar bilirler ki, ihbarı alan albayın bunu Ankara'ya üstlerine bildirmemiş olması imkansızdır. Zaten öyle olsaydı Jandarma Genel Komutanlığının "üstlerine niçin haber vermedin" diyerek en azından idari bakımdan albayı cezalandırması gerekirdi. Oysa albay hakkında hiçbir işlem yapılmamış, Bursa'ya tayin edilmiştir. Jandarma Genel Komutanlığının istihbarattan mutlaka haberi olmuştur ve bu bilgiyi Genel Kurmay'a bildirmemiş olması da akla yatkın bir olasılık değildir..

Yani Genel Kurmayıyla, Jandarma Genel Komutanlığıyla, Emniyet Genel Müdürüyle güvenlik güçlerinin tepeleri cinayetin işleneceğinden haberdardı. Kısacası Hrant Dink göz göre göre öldürülmüştür. Üç senedir duruşmalar yapılmakta, sanıklar konuşmakta, tanıklar dinlenmekte... havanda su dövülmektedir.

Geçen yıldan bu yana suikastle ilgili en önemli gelişme Ka-

fes belgesini hazırlayanların cinayeti üstlendiklerinin belgeyle birlikte ortaya çıkmasıdır. Belge istikrarsızlaştırma amacıyla "Hrant Dink operasyonu" gibi benzer operasyonların tekrarlanmasını öngörmektedir. Suikast davasına bakan mahkemenin bu konuda her hangi bir girişimi olmamıştır.

Buradaki kısa hatırlatmaları daha da uzatmanın gereği yok. Hepimiz olayları biliyoruz ve izliyoruz. Gene de belleğimizi tamamlamak bakımından www.19ocak.org sitesine göz atmamızda gene de yarar var kanısındayım.

Kemalist-Ülkücü Beraberliği

O gizli kapaklı ilişkiler bugün alenen de vardır. Talat Paşa Komisyonunda Kemalistlerle ülkücüler işbirliği yapmışlardır, Ergenekon'da da beraberdirler. Daha daha: Kemalistlerin piri İlhan Selçuk Ağca'nın suç ortağı Oral Çelik'le 500.000 dolarlık bir meseleyi görüşmesine dair Selçuk'un el yazısıyla bir pusula da ortaya çıkmıştır.

Bitmedi: Bugün Kemalist CHP'nin işlevi MHP'ye yataklık yapmaktır. AKP'den kayan oylar ülkücü MHP'ye yolu açmaktadır. MHP'nin siyaset sahnesindeki rolünün günden güne daha da arttığı görülmektedir. Özellikle son kamuoyu yoklamaları genç nüfus arasında MHP yandaşlığının şaşılacak derecede arttığını ortaya koymaktadır.

Şu halde CHP'nin işlevi MHP'yi iktidara taşımaktır. Zaten temel konularda iki parti arasında fark kalmamıştır. Bu durumu Deniz Baykal'a ve ekibine bağlamak sosyal bir olayı kişilere indirgemek olur. Aslolan Kemalizmle Ülkücülüğün yakınlaşmasıdır. CHP'nin yüzde 25 dolayındaki seçmen kitlesinin çoğunluğunun -her türlü demokratikleşmenin karşısında olmak, Ermeni ve Kürt düşmanlığı yapmak başta olmak üzere- MHP'lileşmesidir. Tek Parti rejiminin Güneş Dil Teorisi zamanlarında olduğu gibi ideolojiler iyice yakınlaşmışlardır. Ama Ülkücüler Kemalistlere yaklaşmamışlar, Kemalistler Ülkjücülerin yanma gitmişlerdir.

(...)

Din budur. Tartışılmaz, sorgulanmaz klişeler, tabular yığınıdır. Çünkü kutsaldır. Kutsallar ise dokunulmazdır. Bu kutsallık hem o naslardadır, hem de dinin kurucusu da kişi olarak kutsaldır. O insan değildir, insan üstüdür. Can Dündar liderin insani yanlarını, yalnızlığını, rakı ve sigarasını gösterince hemen kıyameti koparırsınız. Zülfü Livaneli onu tekzip etmek için bir belgesel yapar. "Osman Ağa'nın adamları Çankaya'yı basınca Kemal Paşa çarşaf giyip kadın kılığında kaçtı" diyen yazara kızarsınız. Maçoluğunuza dokunur. İpek Çalışlar'ın *Latife* kitabında çiftin aile yaşamına ilişkin bazı değinmelerine tahammül edemezsiniz. Eğer Ulu Önder toplumun gözünde insan üstü kalırsa bundan yararlanacak olan sizin toplum üzerindeki otoritenizdir.

Tekrar edelim, peygamber haline getirip kutsal kıldığınız şahsın bir Ermeni yetimini evlat edinmesi niçin ayıptır? Onun ayıp saymadığı şeyi siz ayıp, kabahat, kusur haline getiriyorsunuz ki açıklanan gerçeğin üstünü örtmek istiyorsunuz.

Demek ki, Kemalizm ona değil size lazımmış. Toplumu kendisine tapındırmanıza onun ihtiyacı yok. Siz olsanız da, olmasanız da o tarihteki yerini almıştır. Ve hayat maddidir, bir liderin yüceltilmesi, heykellerinin dikilmesi, büstlerinin yapılması, her yere resimlerinin asılması ona sağlığında lazımdır. Çünkü tüm o tapındırmalar onun karizmasını arttırır, onun kişi kültünü güçlendirir, somutta otoritesine hizmet eder. İktidarını pekiştirir.

Oysa heykeller, büstler, insanüstüleştirmeler, ideolojik ya da maddi tapınç araçları hayatta olmayan bir politik lidere yaramaz, size yarar.

Kemalizm iktidarınıza, otoriterliğinize, vasiliğinize, toplum mühendisliğinize hizmet etsin diye kullandığınız -bu amaçla mistikleştirdiğiniz- bir araçtır. Sizde olmayan meziyeti, fazileti, mahareti Kemal Atatürk'ün kişiliği üzerinden kendinize ve grubunuza, kurumunuza vehmetmiş olursunuz, onun tarihsel kişiliği ardına sığınıp siyaset yaparsınız. Harp Okulu öğrencilerini, hatta Kuleli Askeri liselileri "Hepiniz bir Mustafa Kemalsiniz" diye yetiştirirsiniz. Tabii ki değildirler. Ama rütbe yükseldikçe aralarından ileride kendisine onu vehmedenler çıkar. Mesela bir genel kurmay

başkanı çıkar (Cemal Tural) "Atatürk'e benzeyen liderler çıkınca" diye kendisini resmi bildiride tarif eder. Ya da Ergenekon sanıklarından Özel Harpçi Muzaffer Tekin gibi tipler ve hizmetliler yetiştirirsiniz, adam kalkar kendi resmini Kemal Atatürk'ünküyle kolaj yaptırıp, çifter çifter bürosuna, derneğine asar.

Daha önce de söylemiştim: "Ulu Önder" deyip deyip hoşunuza gitmeyen sözlerini yasakladınız. Bursa Nutku'nu yayınlayanı yargılayıp hapse attınız. El yazısını taklit ederek "Bu milletin en büyük düşmanı komünizmdir, başı her gördüğü yerde ezilmelidir" cümlesini on yıllar boyu topluma yutturdunuz. (Kendisi anti-komünistti ama o cümle ona ait değildi. El yazısını taklit eden şahsın ismi de sonradan ortaya çıktı. Atatürkçü Metin Toker bile "Sovyetler birliğinden savaşta ve sonrasında yardım alan, onlara fabrikalar kurduran Atatürk böyle bir cümleyi söylemezdi" demiştir. Niçin o cümleyi yazdırdınız: Tabii ki kendi sınıf ve zümre iktidarınız için. Yani "onun ölüsünü bile otoriteniz için kullanıyorsunuz" sözünün kanıtlarından birisi bu sahte el yazısıdır.

Dahasını da hatırlatalım: Ulu Önder Atatürk'ün sistem başındakilerin işine gelmeyen sözlerini yasaklayanların, sansürleyenlerin arasında Cenevre'ye doktora yapmaya gönderdiği evlatlığı da vardı. Afet İnan bu suçu -bizzat babasının kurduğu- Türk Tarih Kurumu'nun başındayken işlemişti

Üç Yılın Ortaya Koyduğu

Türkiye toplumunun bir çürüme yaşadığını pek çok çevre kabul ediyor. Pek çok şey kötüye gidiyor. Fakat Hrant Dink suikasti başka bir gerçeği ortaya koydu: Bu kadar çürüme, yozlaşma içinde çürümeyen, kokuşmayan, eğilip bükülmeyen, deforme olmayan, tersine dipdiri, capcanlı duran bir tözün bulunduğu görüldü.

Öldürülmesinin medyaya yansımasından sonraki ilk 10 dakikadan başlayarak *Agos* azetesi binasına en yakın olanlarımızdan başlayarak İstanbul'daki binlerce kişi Osmanbey'e koştu. 19 – 23 Ocak günleri arasında İstanbul'dan on binlerce insan suikast mahalline geldiler, gündüzlü-geceli nöbet tuttular. 23 Ocak günü Türkiye'nin çeşitli yerlerinden gelmiş 200 bin insan Şişli'den

Yenikapı'ya, Kumkapı'ya kadar yürüdü. Hava fotoğraflarına bakınız, sıkışık yürüyen kortejin sonu henüz Şişhane'deyken, başı Aksaray'a varmıştı.

Aradan geçen üç yıl bu yüksek duyarlılığın ilk güne ait bir heyecan ve ilgiden ibaret kalmadığını gösterdi. Yıllar geçti insanların dikkati, ilgisi, adalet talebi dinmedi. Her duruşma gününde kışın soğuğu, yazın sıcağı demeden binlerce kişi Beşiktaş iskele meydanında saatlerce beklediler.

Yürüyüşlerle, anma toplantılarıyla, belgesel filmlerle, yazılı veya görsel yayınlarla, İnternet iletileriyle ilgilerinden, duyarlılıklarından hiçbir şey eksilmediğini ortaya koydular.

O kadar ki, 19 Ocak 2007'nin üçüncü yıldönümünde "*Agos* önünde toplanalım" mesajını daha geniş kitleye duyurmak için 16 Ocak günü ellerinde Türkçe ve Ermenice pankartlarla yürüyüş yaptılar. Aralarında sanatçıların, yazarların, gazetecilerin, öğretim üyelerinin de bulunduğu geniş bir halk topluluğu yürüyüşe katıldılar.

Suikast işlemeye pek alışık mihraklar bundan öncekilerde olduğu gibi bu cinayetin de aydınlık kamuoyunda belli bir heyecan yaratacağını, sonra da ilginin tavsayacağını, tepkilerin kanıksanacağını sanmışlardı. Örneğin Uğur Mumcu gibi, Ahmet Taner Kışlalı gibi Kemalist gizli odaklar tarafından öldürüldüğüne inanılan ünlü Kemalistlere bizzat Kemalist kitlenin bile ilgisi tavsamıştı. Ergenekoncular tarafından öldürüldüğü Ergenekon belgeleriyle, bombalarıyla kesin olan Kemalist Hablemitoğlu'nu ise Kemalistler daha da çabuk unuttular, fakat biz unutmadık.

Hrant Dink suikasti sonrasının kanıtladığı ülkemiz açısından sevindirici ve gururlandırıcı olay ise farklı: Türkiye'nin aydınlık güçleri, çağdaş, evrensel insanlık değerlerine ne denli sahip çıktıklarını üç yıl boyunca ısrarla, sabırla gösterdiler. Bu seçkin Ermeni aydının, bu büyük hümanistin öldürülmesi karşısında gösterilen duyarlılık halkların kardeşliği için duyulan duyarlılıktır, insanların etnik, dinsel özelliklerinden dolayı kıyımlara, kırımlara, ayrımcılığa uğratılmış olmalarına karşı gösterilen duyarlılıktır.

Türkçü, bayrakçı, milliyetçi histerinin kaygı verici bir biçimde tırmanmakta olduğu, Kürtlere yönelik saldırıların, linç kalkışmalarının orada burada yaygınlaştığı bir ortamda bu duyarlılığın

önemi çok büyüktür. Bu puslu ortamda eğer yarına dair umutlar yeşerecekse, öyle bir yarının nüvesi ne AKP'dedir, ne Kemalist-Ülkücü ortaklığında.

Ülkenin haysiyetini en yüksek düzlemde temsil eden sözünü ettiğimiz Hrant Dink duyarlılığındadır. Bu duyarlılık "milli hassasiyet" denilen her türlü küflü ve süfli ırkçılığın, gericiliğin, linççiliğin tam karşısındadır, ülkenin ufkunu karartan karanlığa karşılık aydınlık umududur.

Hrant Dink cinayeti bir suikast olmayı aşmış, yukarıda özetlediğimiz kitlesel ilgi ve heyecanla siyasal ve kültürel bir toplum olayı haline gelmiştir, toplumun vicdanını yani en üst mertebedeki bilinçliliğini temsil eden bir ışığa dönüşmüştür.

2010'DA TEHCİR TEHDİDİ

Başbakan Erdoğan Londra ziyaretinde Birleşik Krallık Başbakanı Gordon Brown'la yaptığı basın toplantısında (Adalet Bakanı Jack Straw da oradayken) Ermeni soykırımı karar tasarılarının parlamentolardan geçmesi konusunda "Türkiye'de 170.000 Ermeni var, bunların 100 bini Ermenistan vatandaşı ve kaçak işçi olarak çalışıyorlar, böyle giderse ne yapacağım ben, gerekirse bu yüz bine hadi memleketinize diyeceğim" dedi. Erdoğan'ın sözlerini AKP ve MHP ile bazı CHP milletvekilleri desteklediler, Deniz Baykal karşı çıktı. Türkçüler o Ermenilerin Türklerin işini aldığını söylediler. Birincisi onlar kalifiye işgücüdür, ikincisi sayıları tahminen topu topu 15.000 kimisine göre en fazla 30.000'dir.

Çalışma Bakanı yaptığı açıklamada sayı konusunda kesin rakamlar bulunmadığını, verilen rakamın (100 binin) abartılı olduğunu söyledi. Bir araştırmacı ise Türkiye'de çalışan Ermeni yurttaşlarının ancak 30.000 olduğunu, Erdoğan'ın bu rakamı geçen yıl 40.000 olarak verdiğini, sonra 80.000'e çıkardığım şimdi ise 100.000 yaptığını belirtti (Abbas Güçlüyle Genç Bakış, Kanal D.,17. 03. 2010.) Bir başka araştırmacı Alin Ozinyan ise kayıtsız Ermeni göçmenlerin 13.000 -15.000 olduğunu söylüyor. Ben sözü edilen emekçilere başbakan gibi "kaçak" demeyeceğim, "kayıtsız yabancı" diyeceğim. [Fransa'da "kâğıtsız" (sans papiers) diyorlar.]

O durumda olan 1 milyondan fazla yabancı var. Çoğu Moldovya, Azerbaycan, Türkmenistan vb. gibi eski Sovyet Cumhu-

riyetlerinden ve İran'dan, azı Pakistan'dan, Bangladeş'ten ya da Afrika'dan gelmişler.

Hemen belirtelim ki büyük çoğunluğu turist vizeleriyle geliyorlar. Vize statülerine göre yılda 2 kez ve azami 3'er ay vize almak mümkün, ilk vizenin hitamında çıkmaları zorunlu. Genellikle çalıştıkları ailelere 3 aylığına başka bir arkadaşlarını yolluyorlar, ikinci 3 ay dolunca tekrar geliyorlar, 3'cü 3 ay bitiminde gidiyorlar. Böylece 6 ay yasal olarak oturabiliyorlar. Onlara "kaçak" denilmesi sadece çalışma izinlerinin bulunmamasından ileri geliyor. Eğer burada evlenen olursa turist olmaktan çıkıp oturma ve çalışma izni alabiliyorlar. Vize süresi dolduğu halde Türkiye'de ayrılmayanların durumu izinsiz ikamet oluyor. Ermenistanlılara ise genellikle 1'er aylık vize veriliyormuş.

Kahvehane Konuşması Gibi

Tayyip Erdoğan Ermenistanlılardan onlara göz yumuyoruz, göndermiyoruz şeklinde yani dolaylı tehdit ve şantaj niteliğinde bahsetmişti. Bu kez ise tehdit dolaylı değil, doğrudan.

Bir arkadaşının Erdoğan'a söylemesi lazım: Kendisi mahalle kahvesinde dünyaya nizamat veren bir geveze değil, bir ülkenin başbakanı. Öyle uluorta konuşamaz, söylediği sözlerin bir bedeli vardır ve ceremeyi o değil, halk öder.

Türk başbakanı bu sözleri nerede söylüyor? Dünyanın en eski göç ülkelerinden birisinin başkentinde. Londra, Manchester, Liverpool gibi İngiltere sanayi şehirlerinde, Glascow ve Edinburg gibi İskoçya merkezlerinde Hindistanlı, Pakistanlı ya da Afrikalı çok sayıda göçmenin yaşadığını derilerinin renginden anlarsınız.

Bugün Akdeniz ülkeleri ve eski sosyalist ülkeler sayılmazsa AB ülkeleri göç almaya devam eden ülkelerdir, göçmen ve kaçak işçi sorunu o ülkelerde gündemin en öndeki konuları arasındadır.

Bu konuda AB'de ve üye ülkelerin ilgili bürolarında toplamı yüz binlerce sayfa tutan raporlar, kamuoyu yoklamaları, araştırma sonuçları, lisans üstü tezleri durmaktadır. Erdoğan'ın o lafları göçmen sorunlarının uzmanı bir başbakanın ve başkent gazetecilerinin önünde söylemesi haddini bilmediğini göstermektedir.

Sadece Avrupa'da değil Kuzey Amerika'da 3 milyon kadar ka-

yıtsız işçi ve oturma izinsiz yabancı olduğu ileri sürülüyor. Orta ve Güney Amerika'dan gelen ve ABD nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturan – genellikle ABD'lilerin beğenmedikleri işlerde çalışan Hispanik'lerin bir kısmı izinsiz yabancılar arasında.

Başbakanın zengin ülkelerde ciddi bir sorun olan göçmenler, izinsiz yabancılar konusunda o ülkelerin siyasi liderlerinden ve kamuoylarından çok daha az bilgili olduğu anlaşılıyor.

Çünkü bütün insan hakları savunucuları, komünist, çevreci ve sosyalist partiler, bizde STK Batı'da NGO denilen devlet dışı yurttaş örgütleri ve Kiliseler o insanların yasal sorunlarını çözmek, kayıtsız ya da izinsiz olan yabancıların statülerini yasallaştırmak için uğraş vermektedirler. Denilebilir ki, o ülkelerde insan hakları mücadelesi içinde göçmenler ve kayıtsız yabancılar sorunu birinci sırayı alır. Hatta bazen sınır dışı edilmek istenen bir göçmen ailesinin sınır dışı edilmesi günlerce olay olur, Kiliseye sığınan o aileye kamuoyu sahip çıkar. Sonuçta idari makamlar dize getirilir.

3,5 Milyon Türkiyeli

Türkiye'nin başbakanı "100.000 Ermenistan yurttaşını sınır dışı" ederim derken bu ülkenin yurttaşı olarak utandım. Otuz yıla yakın zamandır göçmenler sorununu yakından tanıyan, konunun çeşitli boyutlarında bilgi sahibi ve F. Almanya, Fransa, Britanya, Benelux ve İskandinavya ülkelerinde ne kadar çok tartışıldığını, sayısız seminer, panel, TV tartışmasında konuşulduğunu bilen birisi olarak hicap duydum.

Niçin biliyor musunuz? Hangi nedenle olursa olsun, izinsiz yabancı işçilerin kitle halinde sınır dışı edilmesini Fransızların Nasyonal Cephe (FN), Almanya'nın Cumhuriyetçiler (Republikaner) gibi neo-faşist ve neo-Nazi partileri istiyorlar. Londra'da Erdoğan Britanya Başbakanı ve salondaki diğer kimseler önünde o lafları ederken ona bir Üçüncü Dünya ülkesinin lideri gibi baktıklarına eminim. Zira Erdoğan yaptığına ırkçılık olarak bakılacağının farkında bile değil.

Ayrıca yurt dışında 3,5 milyon Türkiyeli var. Bunlar arasında kayıtsızlar da bulunuyor. Onların uğradıkları ayırımcılık besbelli

ortadayken, başbakanları kalkmış kendisi ayırımcılık tehdidinde bulunuyor. Ama hiç kimse kalkıp bunu yüzüne söyleyemiyor. Başbakanın o laflarından Hariciye'nin rahatsız olduğunu tahmin etmek zor değil, fakat eski Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış bile başbakanına hak verdi. Oysa eski diplomat Yakış hem Avrupalı diplomatların, hem de kamuoyunun o sözlere nasıl bakacaklarını çok iyi bilir.

Türkiye'den göçmen alınmıyor, sadece evlenince aile birleştirmesi yoluyla göçmen kabul ediliyor. Fakat aile birleştirmesi de eskisi kadar kolay değil. Belli bir bekleme süresi dışında mesela Almanya evlenilen eşin dil bilmesini mecburi kılıyor. Türkiye'deki Goethe Enstitüsü'nün dil kurlarına gitmek ve yeterlik sınavından geçmek zorunda.

Oysa evlenip eşinin yanma gitmek için dil bilmeyi zorunlu kılmak insan haklarına aykırı. Hiç kimse bir yabancı ülkede oturma izni almak için o ülkenin dilini bilmek zorunda değil. Ve bu mecburiyet Türkiyeliler ya da benzeri ülkelerden gelenler için kullanılıyor. Mesela bir ABD'li Almanla evlenince ondan Almanca bilmesi istenmiyor. Ona böyle yaptırımlar uygulanmıyor. Başbakan Erdoğan bunlarla uğraşacağına, yabacıların kendi yurttaşlarına ayrımcılık uygulamaları, onları sınır dışı etmeleri gibi vakıalara eğileceğine, Ermenistan yurttaşlarını sınır dışı etmenin yolunu arıyor.

Üçüncü Dünya Ülkesi Olmak

Erdoğan Ermenistan yurttaşlarını geri göndermekle tehdit ederken a) O emekçileri, b) 3,5 milyon nüfuslu Ermenistan Cumhuriyetini tehdit etmektedir. (Bu rakam resmi rakamdır, Ermenistan yurttaşlarının 2 milyona yakını Rusya başta olmak üzere yurt dışındadır.) Başbakan Türkiye'de çalışan ve sayılarının 100.000 olduğunu sandığı kişilerin gelirlerinin Ermenistan'a döviz olarak girmesi nedeniyle bu paranın önemli bir miktar olduğunu zannediyor..

Böyle düşünmek ancak iptidai politikacılara yakışır. İnsana "Senin elindeki son koz bu mudur, bu kadar acze mi düştün?" diye sorarlar.

15.000 kişinin memleketine gönderdiği para Ermenistan'ı âbâd etmez. Olan çoğu deprem bölgesinden gelen o insanlara olur. O yüzde 96'sı kadın olan insanları Ermenistan'a ya da Diyasporaya karşı rehine olarak görmek soykırım tasarıları karşısında Ankara'nın elinde hiçbir koz olmadığını gösteren bir çaresizlik göstergesidir.

Son olarak ABD ve İsveç parlamentolarından çıkan soykırım kararları ilk değil. Bugüne değin 20'yi aşkın ülkenin böyle kararları var. O karaların alınmasında rol oynayan Diyaspora imiş gibi gösteriliyor. Oysa ABD, Rusya ve Fransa sayılmazsa o ülkelerde Ermeni kökenlilerin herhangi bir siyasi önemi yoktur.

72 milyon nüfuslu bir ülkenin devleti 15.000 emekçinin gelirini yedi düvele karşı şantaj konusu yaparsa ulusal onuru dik tutmuş olmaz, tersine ayaklar altına almış olur. Bütün dünyaya karşı o ülkenin insanını lekeler. 1915'te İttihatçı canilerin ve onların Özel Teşkilatı MAH'çıların alnımıza sürdüğü lekeyi 100 yıl sonra tekrar sürer.

ABD Temsilciler Meclisi komisyonunda karar 23'e karşı 22 oyla geçtir. Karara karşı oy kullanan parlamenterlerin Türkiye'yi sevdiğini mi sanıyorsunuz. Dünyanın parasını döktüğünüz lobileriniz kimilerini parayla satın alırlar (mesela bir eski diplomat ABD'deki Büyükelçilik ve Konsoloslukların bütçelerinin yarısının lobi faaliyetine gittiğini söylüyor.) Komisyonda sizden yana oy kullanan diğerleri "Türkiye aleyhinde oy kullanırsak o ülkeyle ilişkilerimiz zedelenir, bu da ABD'nin çıkarlarına uymaz" derler. Ve komisyonda ya da kulislerde sizi en fazla kimler savunur biliyor musunuz? ABD silah tekellerinin, komisyoncuların adamları, Pentagon'la, asker-sanayi kompleksiyle doğrudan ilişkili olan politikacılar.

Yani o milletvekillerinin hiçbiri Osmanlının 1915'te soykırım yapmadığı kanısında değildi. Şimdi siz o oylardan şeref mi duyuyorsunuz? Bu karar çıkarsa Türkler bizden silah almazlar veya Başkanın politika alanı daralır diye oy kullananları sizden mi sanıyorsunuz? Eli kanlı silah fabrikatörleri, tüccarları sizi tutmuş, bundan utanmıyor musunuz? Onların oylarının soykırımla ilgisi yoktur, sizin selefleriniz olan İttihatçıları o insanlık suçundan dolayı mazur görüyor değillerdir.

Irkçılık, Jenosit, Deportasyon

Yukarıda yazdık, Türkiye'de değişik uluslardan 1 milyondan fazla kayıtsız işçi var. Bunlar arasında Ermenileri seçip gönderme tehdidinde bulunmak ırkçılıktır.

Belli bir ulusu, etnisiteyi seçip hedef almanın uluslararası literatürdeki tanımının başka adı yoktur. Örnek verelim: Almanya'daki yabancı düşmanlığı bütün yabancılara karşı değildir, örneğin Polonyalılar Çarlık dönemlerinden beri Almanya'ya göç etmişlerdir. 1980'li yıllarda da. O ülkedeki yabancı düşmanlığı Türkiyelilere karşıdır. Fransa'ya gelince oradaki ırkçı hedef esas olarak Araplardır.

Şayet siz Ermenistanlı işçileri hedef seçerseniz ve onları Ermenistan'a karşı şantaj unsuru olarak kullanırsanız, "eğer parlamentolar benzer kararlar almaya devam ederlerse Türkiye'deki Ermenistanlıları gönderirim" derseniz bütün dünya bunu ırkçılık olarak niteler.

Niteler, çünkü ülkenizin bu konuda nakısası vardır, sabıkası vardır. 1915-17 arasında 1,5 milyon kadar Osmanlı vatandaşı Ermeni'yi tehcir ve tenkil ettiniz.

O insanlık suçunu Cumhuriyet hükümeti işlememişti, ama inkâr ederek o suçu dolaylı yoldan üstlenmiş oldu. Aradan yüz yıl geçti, o suç dünya kamuoyu tarafından yüzünüze vuruluyor. 1915'te soykırım terimi yoktu, Milletler Birliği'nde (o zamanki Osmanlıca adıyla Cemiyet-i Akvam'da da) yoktu, ama Birleşmiş Milletler kurulduktan sonra terim benimsendi. Bugün ise Türkiye Cumhuriyeti'nin de imzaladığı BM soykırım sözleşmesinde 500'den fazla insanın etnik nedenlerle öldürüldüğü her temizlik soykırım diye kabul edilmektedir.

Bu antlaşma ve terim geriye doğru işletilmez diyebilirsiniz, ama 1915-17 arasında kaç 500, kaç 5000, kaç 150.000 kişi öldürülmüştür. Tehcir kelimesine gelince, onun uluslararası literatürdeki adı olan "deportasyon" da insanlık suçudur. Tekrar hatırlatalım, gazeteci Murat Bardakçı Talat Paşa'nın cep defterinde vilayet vilayet deporte edilen Ermeni sayılarının kendi el yazısıyla yazılı olan sayfaları *Hürriyet*'te yayınlamıştı. Oradaki toplam 978.000'di, Bardakçı bu rakamın takriben 1 milyon 250 bin ol-

duğunu söylüyordu. 1913 nüfus sayımları ve Cumhuriyetteki ilk sayım göz önün alındığında sayının 1,5 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Tabii ki onların hepsi öldürülmemiştir. Ama Osmanlı Hükümetinin kabul ettiği sayı (O zamanki Dahiliye Nazırının bir Fransız Gazetesine verdiği rakam Tehcir'de 800.000 kişinin öldüğüdür.)

Türk resmi sözcülerinin yukarıdaki rakamların hiçbirisini kabul etmezler. Tehcire Van İsyanını bahane gösterirler. (Katliamcıların yargılandığı 1919'da Yozgat Mahkemesinin Müddeiumumisinin bu konudaki sözleri tarihi niteliktedir: Devlet Bir hadiseyi bahane ederek kendi vatandaşlarından intikam alamaz.)

Veya İttihat cürümlerinin müdafileri Tehcire gerekçe olarak Eremenilerin Rus Ordusunda çarpıştıklarını söylerler. Rus ordularına olsa olsa bir-iki bin kişi katılmıştır. Peki, 1,5 milyon insanın ne kabahati vardır? Yüz binlerce kadın ve çocuğun siyasal yaşamdaki payı nedir? Ya da Kocaeli'ndeki, Balıkesir'deki, Orta Anadolu'daki Ege kent ve kasabalarındaki Ermeniler de mi Rus ordularına katılmışlardı?

Ve sık sık değindiğim gibi, Ermeni kıyımı sadece İttihatçı çetenin işi değildir. Balkan Harbi yenilgisinden sonra Babıâli Baskınıyla iktidarı ele geçiren İttihatçılar 1913 Ekiminde Almanya'da yaptıkları ve sonunda mutabık kaldıkları görüşmede ülkeyi Alman Genel Kurmayına teslim etmişler, ayrıca başlayacak savaşta Almanya'nın yanında girecekleri Cihan harbinden önce Doğu'da Ermenileri, Batı'da Rumları temizleme kararı almışlardır. Savaştan önceki Rum tehciri ve sonra gelen Mübadele bu plana uygundu. Ermenilerin başına gelenler ise 95 yıldır Türkiye'nin önündedir.

Ülkelerin tarihlerinde böyle olaylar yok değildir: ABD'lilerin J, Kuzey, İspanyolların Orta Amerika yerlilerine uyguladıkları bugünkü terimle soykırımdır. Fransızlar Sahra'da ve Hindiçini'de, Britanyalılar Afrika, Asya, Avustralya sömürgelerinde aynı suçları işlemişlerdir.

Ters Teper

Şimdi Tayyip Erdoğan Ermenistan yurttaşlarını sınır dışı

ederse, bütün dünya 100 yıl öncesini şimdikinden daha güçlü olarak Türkiye'nin önüne koyacaktır. Dün yaptığınızı bugün 2010'ların koşullarında tekrarlıyorsunuz diyecektir.

Daha öyle yapmadan da Türkiye aynı damgayı yemiştir.

Başbakan sözlerinin üzerinde durulmayacağını mı sanıyor, uluslararası topluluğun bu denli duyarlı olduğu ırkçılık konusunda ileri geri konuşmanın bedeli olmayacağını düşünmek basiretsizlikten de öte bilgisizliktir. Açılım açılım görüntüleri altında gerçek kimliğini faş etmektir.

Başbakan Ermeni soykırım tasarılarının parlamentolardan geçmesi konusunda itidalli olmalıdır. Türkiye'nin bugüne değin izlediği politikalarla ve "Sizden silah satın almam" şantajlarıyla bir yere gidilemez. Elçi çekmek de içe dönük manevradır. ABD Dışişleri Bak. Yrd. Philip Gordon Ankara'nın tutumundan yönetimin etkilenmediğini ortaya koymuştur. Büyükelçiyi çekmenin Türkiye'nin aleyhine olduğunu söylemiş ve tasarıyı Kongreye götürmemek gibi bir kararlarının bulunmadığını belirtmiştir.

Önümüzdeki 5 yıl -yani 100. Yıldönümü öncesindeki yıllar- birçok parlamentonun benzer kararları geçireceği yıllar olacaktır. Başbakan bütün o ülkeleri boykot mu edecektir. Türkiye'yi tecrite mahkûm mu edecektir?

İzlediği tutum Türk toplumunun hoşuna gidebilir? Şartlandırılmış kitlelerden "helal olsun" alabilir. Zaten kendisi de genel seçimlere bir yıl kala konuyu iç siyaset meselesi yapmıştır. Oysa çok uzun olmayan erimde bu tutum ters teper. Türkiye bundan zarar görür. Halkın koşullanmaları devam ettikçe, o önyargılara ve "Ermeniler bizi kesti" yalanına dayalı politikalar tarihle yüzleşmek değil, yalanı sürdürmektir. Ne var ki, gerçeklerden hiç kimse kaçamamıştır. Siz de kaçamazsınız.

"Müslüman Cinayet İşlemez"

Erdoğan soykırım nitelendirmesine yanıt olarak "Bana Müslümanlar cinayet işliyor dedirtemezsiniz. Benim atalarım cinayet işlememiştir" dedi. Bu sözler bize Erdoğan'ın seleflerinden tıpa tıp Demirel'i hatırlattı. O da ülkücülerin cinayet işlediklerini söyleyen gazetecilere "Bana milliyetçiler cinayet işliyor dedirte-

mezsiniz" diyordu. O öyle diyedursun milliyetçi Ağca Abdi İpekçiyi öldürdü. Münferit cinayetler dışında, K. Maraş, Sivas, Çorum toplu cinayetleri oldu.

Müslümanlar adam öldürmezlermiş: Müslümanlar 3 Temmuz 1993'te Madımak'ta 37 kişiyi diri diri yaktılar.

Müslümanlar cinayet işlemezlermiş: 11 Eylül'de ondokuz Al Kaida fedaisi İkiz Kulelerde 3500 kişiyi öldürerek Bush'un ekmeğine yağ sürdüler.

Atalarımız cinayet işlememişlermiş: Yavuz lakaplı I. Selim'den başlayarak Osmanlı orduları ve onlara yardım eden - Nakşi Şeyhi İdris Bitlisi'nin yönlendirdiği- Kürt aşiretleri on binlerce Türkmen'i öldürdüler.

Atalarımız cinayet işlemezlermiş: II. Mehmed'den (Fatih) başlayarak bir dizi Padişah devletin selameti diyerek erkek kardeşini öldürttü.

Müslümanlar cinayet işlemezlermiş: Irak'taki Şii - Sünni çatışmalarında bombalamalarında 1 milyondan fazla insan öldü.

O kitlesel katliamların 13,5 asır öncesine gittiğinizde dört halifeden üçü (Osman, Ömer ve Ali) Müslümanlar tarafından öldürüldü. Peygamberin son zevcesi Aişa ve Emeviler ile damadı Ali arasındaki kavgada (Cemel Savaşı, 656) cinayetler işlendi. Aişa'yı tutan Sahabeden Talha ve Zübeyr de öldürüldü.

Kavga bitmedi: Peygamberin torunu İmam Hüseyin Yezid tarafından tuzağa düşürüldü ve askerleriyle birlikte öldürüldü (680.) Derken Ali'nin oğullarından Hüseyin'in kardeşi İmam Hasan'ın torunu Cafer Sadık Caferilik mezhebini başlattı. Asırlar sürecek kanlı Caferi ve Sünni savaşları o zamanlar başladı. 1980'lerde Irak ve İranlı Müslümanlar birbirlerinden 1 milyon kişiyi öldürdüler. Bir o kadarını da bugün Iraklı Şiiler ve Sünniler.

Ve nihayet, bizzat Erdoğan'ın kendisi Dersim faciasını katliam olarak nitelemedi mi? O katliamı işleyen birliklerin askerleri Müslüman değilmiydiler?

Bir başbakan nasıl olur da sayısız tarihsel vaka ortadayken "Müslümanlar cinayet işliyor, demem" diyebilir. Politikacının tribüne oynamasını anlarız ama Ermeni katliamında yaşananlar kuşaktan kuşağa aktarılmıştır ve halkın toplu belleğinden çıkmamıştır.

Aradaki fark "katliamı haklı görmektir, onlar hak etmişlerdi,

çünkü bizi arkadan vurdular" demektir. Yüz binlerce kadın, çocuk ve yaşlı insan kimi nasıl arkadan vurmuşlar, şartlanmış yığınlar bunu düşünmez. Ve aynı halk Müslüman Arapların da bizi arkadan vurdukları kanaatindedir. Çünkü Türkün Türkten başka dostu yoktur. Bizi kıskanırlar: Bir Türkün dünyaya bedel olmasını çekemezler. Bakın mesela, "Bir millet iki devlet"ten Azerbaycan bile KKTC'yi tanımamıştır.

MİSSAK MANUKYAN

Aras Yayınevi 1944'te Naziler tarafından kurşuna dizilen Direniş Hareketinden Missak Manukyan için ölüm yıldönümü olan 21 Şubat 2010'da İstanbul'da Fransız Kültür Merkezi'nde anma toplantısı düzenledi. İsmi Fransızca'da Michel Manouchian olarak da geçen Manukyan'ın yaşam öyküsü şöyle:

1906'da Adıyaman'da doğmuştu. 1914'te Osmanlı Devleti savaşa girince babası askere alandı ve cephede öldü. Çok geçmeden İttihat ve Terakki hükümeti Ermeni tehcirini başlatır, annesi açlıktan ölür, akrabaları da Tehcir listesinde olduğundan bir Kürt ailesi ona ve kardeşi Karabet'e sahip çıkar, çocukları ölmekten kurtarır. Çünkü soykırımcılar soyu tüketmek için özellikle erkek çocukları öldürmekte, kız çocuklarını ise Müslüman ailelere vermekte, kızlar buluğ çağına gelince kuma yapılmaktaydılar.

Çocuklar savaştan sonra artık Fransa'nın olan Suriye'ye kaçırılarak –bugün Lübnan sınırları dahilinde olan- barınabilecekleri ve meslek okuluna gidebilecekleri bir yetimhaneye yerleştirilirler. 1925'de Marsilya'ya giderler. İşçi olarak çalışmaya başlarlar. Karabet hastalanıp ölür, Missak tanınmış Fransız şairlerinin şiirlerini çevirerek kendisinin kurduğu Ermenice dergilerde yayınlar. Sorbonne'da edebiyat ve felsefe derslerine devam eder. Ermenice iki dergi çıkartır. Komünist Partisine katılır. Hem işçi, hem şair ve heykelcidir. (Bazı şiirlerinin Türkçesi, 1984'te De Yaymevince yayınlanan "Red Türküleri" isimli kitapta yer almaktadır.)

İspanya Savaşı sırasında –o sırada komünist olan- yazar And-

ré Malraux'nun kurduğu "Cumhuriyetçilere Yardım Komitesi'nde görev alır. İstanbul doğumlu Ermeni yoldaşı Hanri Karayan'ın belirttiğine göre İspanya Savaşı başladığında Uluslararası Tugaylara katılmak ister, ama partisi ona izin vermez.

Savaş patlak verdikten kısa süre sonra Direniş Hareketinin Komünist-Sosyalist silahlı kolu olan France Tireurs et Partisans (FTP= Fransa Nişancılar ve Partizanlar) örgütüne katılır. 1939 ve 1941'de tutuklanıp Nazi mahkemelerinde yargılandıysa da serbest bırakıldı. Bir süre sonra bu örgütün göçmenler seksiyonu olan FTP-MOI'nin (Göçmen Kol İşçileri) seksiyonunun liderleri arasına girer, sonra da başkanı olur. Rezistans'ta "Kumandan Charles" ismiyle ünlenir. Manukyan'ın illegalitede bu ismi almasının nedeni Bulgar komünisti Giorgi Dimitrov'dur. Berlin'de sürgünde yaşayan Dimitrov 1933'te Naziler tarafından kundaklanan Reichstag yangını nedeniyle tutuklanmış ve Leipzig Duruşmaları diye adlandırılan Nazi Mahkemesi karşısında başını dik tutmasıyla tanınır. O sırada Nazi partisi (NSDP) henüz iktidarda yeni olduğundan uluslararası kampanya karşısında geri adım atacak ve Dimitrov'u serbest bırakacaktır. Dimitrov 1935 Komintern 7. Dünya Kongre'sinde Genel Sekreterliğe seçilir.

[FTP-MOI'nin ilk başkanı olan Joseph Epstein Polonyalı Yahudidir. Fransa'da Hukuk okurken İspanya Savaşına gider ve Uluslararası Tugaylara katılır. Savaştan sonra öğrenimine geri döner. Fransa işgal edilince bu kez Rezistans'a girer ve Albay Gilles adıyla göçmen grubunun başına geçer. Sonra yerini Manouchian'a bırakırsa da onun yakalanması üzerine tekrar görevi alır. Ama o da yakalanır, 1 Nisan 1944'te kurşuna dizilir.]

Uluslararası devrimcilerden oluşan grup Manukyan'ın başkanlığından sonra aralarındaki iki Ermeni'den birinin adıyla "Manochian Grubu" diye anılmaya başlar. Grup Ağustos 1943'te bir Nazi generaline suikast düzenler, generalin otomobilinin içinde oturan şahsın kucağına bombayı atarlar, fakat arabadaki şahıs generalin arabasını ödünç alarak gezintiye çıkmış biridir, Fransa'dan Almanya fabrikalarına işçi göndermekle görevli üst düzey bir Nazi yetkilisidir.

Manouchian grubundan 23 kişi aynı yıl Kasım ayında tutuklanır. Aralarında tek kadın olan Romanyalı Olga Bancic Stutt-

gart'a gönderilir, orada giyotinle idam edilir. Diğer 22 kişi 21 Şubat 1944'te Fresnes Cezaevinde kuşuna dizilir. Manouchian'ın eşi Melinée'ye yazdığı son mektubu Kasım 1985 tarihli Düşün Dergisi'nde ve aynı yıl De Yayınevi'den (şimdi Pencere yayınlarından) *"Hayatı Seviyorlardı"* isimli kitapta yayınlanmıştır. Eşinin onun hakkında yazdığı kitap ise Türkçe'de Ekim 2009 tarihinde Aras Yayınevi tarafından basıldı. (***Manuşyan, Bir Özgürlük Tutsağı,*** Mélinée Manauchian) Léo Ferré sonradan bu mektubu şarkılaştırmıştır. Mektup şöyle:

Fresnes, 21 Şubat 1944

Çok sevgili Melinéem, zavallı küçük yetimem:

Birkaç saat sonra bu dünyada olmayacağım. Öğleden sonra üçte kurşuna dizileceğiz. Bu bana yaşamımdaki herhangi bir kaza gibi geliyor, her ne kadar öyle olmasa da gerçek olan şu: Seni bir daha hiç göremeyeceğim.

Sana ne yazabilirim? Her şey karmakarışık kafamın içinde, aynı zamanda o kadar da aydınlık. Gönüllü asker olarak Kurtuluş Ordusu'na yazılmıştı, şimdi bu amaç ve zafer uğruna can veriyorum. Bizi belleklerinde yaşatacak olanlara, yarının özgürlüğünün ve barışının tadına varacak olanlara mutluluklar. Fransız halkının ve tüm özgürlük savaşçılarının anımızı layık olduğunca yücelteceklerine inanıyorum.

Ölüm anında, açıkça söylüyorum ki, Alman halkına ya da başka herhangi bir kimseye nefret beslemediğimi duyuruyorum; herkes layık olduğu yere gelecektir, suçluysa cezasını çekecektir. Alman halkı ve diğer halklar, artık fazla sürmeyecek olan savaştan sonra barış ve özgürlük içinde yaşacaklardır. Herkese mutluluklar... Sadece seni yeterince mutlu edememiş olmaktan dolayı derin bir üzüntü duyuyorum; senin de her zaman arzu ettiğin gibi sana bir çocuk verebilmeyi o denli isterdim ki. Bu yüzden, savaştan sonra mutlaka evlenmeni ve benim mutluluğum için bir çocuk sahibi olmanı ve son isteğimi yerine getirmek üzere, seni mutlu edecek biriyle evlenmeni istiyorum. Seni mutlu edecek biriyle evlen lütfen. Sahip olduğum bütün eşyamı ve diğer maddi varlığımı sana, kız kardeşime ve yeğenlerime bırakıyorum. Fran-

sa Kurtuluş Ordusunun bir neferi olarak öldüğüme göre, savaştan sonra benim eşim sıfatıyla savaş emekliliği ödeneği hakkını talep edebilirsin, bunu iyi değerlendir.

Beni onurlandırmak isteyen dostların yardımıyla, okunmaya değer şiirlerimi ve yazılarımı yayımlatabilirsin. Mümkünse eşyalarımdan bazılarını Ermenistan'daki akrabalarıma iletmelisiniz. Az sonra 23 yoldaşımla birlikte, ama hiçbir kötülük yapmadığım ya da yaptıysam da kin duyarak yapmadığım için gözümü kırpmadan ve vicdanı rahat bir insanın huzuru içindeyim. Hava güneşli bugün. Güneşe ve doğanın o çok sevdiğim güzelliklerine bakarken veda edeceğim hayata sevgili karım ve sevgili dostlarım. Bana kötülük yapan ya da yapmayı istemiş olan herkesi bağışlıyorum; ancak canını kurtarmak için bize ihanet edenleri ve bizi satanları asla bağışlamayacağım. Seni, kız kardeşini ve uzak yakın tüm dostları sımsıkı kucaklıyorum; hepinizi kalbimin bir köşesine yerleştiriyorum. Elveda. Dostun, arkadaşın ve kocan...

Manouchian Michel

Not: Rue de Plaisance'deki valizimde 15,000 frangım var. Onu alabilirsen borçlarımın hepsini öde ve geri kalanını Armen'e ver. MM

Adıyaman'da sekiz yaşında bir köylü çocuğu olarak soykırımda kurtulan Ermeni Missak Manukyan'ın yolu Nazilerin soykırımmdan kurtulmuş Yahudilerle, İspanya'da Falanjist ordularına karşı savaşmış İspanyalı özgürlükçülerle, İtalya'da Mussolini'ye karşı mücadele etmiş İtalyan anti-faşistleriyle -hepsinin doğdukları ülkelerden başka bir ülkede- kesişecekti. [Uluslararası devrimci harekette hayatını kaybeden bir başka Ermeni komünist 1936'da İspanya Savaşında Cumhuriyetçi saflara katılmış Aşot Artiesyan'dır.]

Missak'ın ve mücadele arkadaşlarının şahsında özgürlükçülüğün ve enternasyonalizmin seçkin bir örneğini görmekteyiz. Bu tür özverilerin ve adanmışlıkların küçümsendiği, artık geride ve çağdışı kaldığı şeklindeki iddialara sıkça rastladığımız günümüzde Manouchian Grubunun özgürlükçülerini unutmamak ve unutturmamak gerekir. O insanların idam edildiklerinde kaç ya-

şında olduklarına ve milliyetlerine bakınız, işgal altındaki Fransa'da özgürlük mücadelesine niçin katıldıklarını düşününüz. Bu bize olsa olsa anti-faşist mücadelenin de özgürlükçü insanlar için evrensel karakterini gösterir.

Onlar İspanya Savaşındaki Enternasyonal Tugaylarda da vardılar, Fransa'nın Direniş Hareketinde de. Arjantinli varlıklı bir ailenin çocuğu Che Guevara tek değildi. Aşağıdaki isimlerin hepsi da birer Che idi. Che onların simgesi oldu, kendi adında hepsini ölümsüzleştirdi.

Celestino Alfonso (27, İspanyol), Olga Bancic (32, Romanyalı), Joseph Boczov, (38, Macaristanlı), Georges Cloarec (20, Fransız), Rino Della Negra (19, İtalyan), Thomas Elek (18, Macaristanlı), Maurice Fingercwejc (18, Polonyalı), Spartaco Fontana (22, İtalyan), Emeric Glasz, (42, Macaristan), Jonas Geduldig (26, Polonyalı), Leon Goldberg (19, Polonyalı), Szlama Gryzwacs (34, Polonyalı), Stanislas Kubacki (34, Polonyalı), Arpen Tavitian (44, Ermeni), Cesare Luccarini (22, İtalyan), Missak Manuchian (38, Ermeni), Marcel Rayman (22, Polonyalı), Roger Rauxel (18, Fransız), Antonio Salvadori (43, İtalyan), Willi Szapiro (29, Polonyalı), Amadeo Usseglio (32, İtalyan), Wolf Wejsbrot (18, Polonyalı), Robert Witchitz (18, Fransız.)

EKLER

Kurtulanların anlattıkları

Tehcirle ilgili sayısız tanıklılar var. Aşağıdaki linkleri tıkladığınız takdirde onlardan bazılarının öykülerini bulacaksınız.

Yeğyazar Karapetyan, 1886, Taron [Muş], Sasun Doğumlu

Khaçik Grigor Khaçatıryan, 1900, Sasun, Şenik Köyü Doğumlu

Hakob Manuk Grigoryan, 1903, Sasun, Talvorik Doğumlu

Arakel Karapet Davtyan, 1904, Sasun, Arivdem Köyü Doğumlu

Muşeğ Hovhannes Hovhannisyan, 1908, Sasun, Talvorik Bölgesi, Karavank Köyü Doğumlu

Rehan Manuk Manukyan, 1910, Taron [Muş] Uratsın Köyü Doğumlu

Tonakan Abraham Tonoyan, 1893, Muş, Bulanık, Hamzaşeyh Köyü Doğumlu

Şoğer Abraham Tonoyan, 1901, Muş, Vardenis Köyü Doğumlu

Sedrak Abraham Harutyunyan, 1904, Muş, Arınckus Köyü Doğumlu

Satenik Nazar Petrosyan, 1908, Muş, Gümgüm Köyü Doğumlu

Arşak Stepanyan, 1908, Muş Doğumlu

Hrant Hovhannes Gasparyan, 1908, Muş Doğumlu

Hıraç Yeğyazar Hovhannisyan, 1915, Muş, Havatorik Köyü Doğumlu

Khaçatur Harutyun Ğukasyan, 1898, Bitlis, Havarik Köyü Doğumlu

Taguhi Antonyan, 1900, Bitlis Doğumlu

Sokrat Hake Mıkırtıçyan, 1901, Bitlis Vilayeti, Khılat[Ahlat] Bölgesi, Pırkhus Köyü Doğumlu

Hımayak Boyacıyan, 1902, Bitlis, Khaltik Köyü Doğumlu

Ağavni Mıkırtiç Mıkırtıçyan, 1909, Bitlis Doğumlu

Sırbuhi Mıkırtiç Muradyan, 1911 Bitlis Vilayeti, Khizan Bölgesi, Surb Khaç Köyü Doğumlu

Nıvard Mıkırtiç Muradyan, 1912, Bitlis Doğumlu

Hakob Murad Muradyan, 1903, Siirt Sancağı, Fındık Köyü Doğumlu

Andreas Yesayi Gülanyan, 1905 Şatakh [Çatak] Doğumlu

Hayrik Manuk Muradyan, 1905, Şatakh, Cınuk Köyü Doğumlu

Edvard Margar Daştoyan, 1907, Şatakh Doğumlu

Sahak Mirzo Bazyan, 1913, Şatakh, Cınuk Köyü Doğumlu

Tovik Tovmas Bağdasaryan, 1901, Van, Hayots Dzor, Hındıstan Köyü Doğumlu

Manvel Marutyan, 1901, Van, Berdaşen Köyü Doğumlu

Ağasi Garegin Kankanyan, 1904, Van Doğumlu

Sımbat Davit Davıtyan, 1905, Van, Narek Köyü Doğumlu

Sirak Mesrop Manasyan, 1905, Van Doğumlu

Varsik Abraham Abrahamyan, 1905, Van Doğumlu
Siranuş Simon Tütüncüyan, 1906, Van Doğumlu
Patrik Avetis Saroyan, 1906, Van Doğumlu
Makruhi Mihran Sahakyan, 1907, Van, Bıjınkert Köyü Doğumlu
Artsrun Martiros Harutyunyan, 1907, Van Doğumlu
Yervand Simon Şirakyan, 1907, Van Doğumlu
Ğazar Ğazar Gevorgyan, 1907, Van, Hayots Dzor, Hındıstan Köyü Doğumlu
Nışan Sukyas Abrahamyan, 1908, Van, Alcavaz (Artske) Bölgesi, Ziraklu Köyü Doğumlu
Azniv Aslanyan, 1908, Van, Arcak Bölgesi, Kharakonis Köyü Doğumlu
Kacberuhi Avetis Şahinyan, 1908 Van Doğumlu
Silva Hovhannes Büzandyan, 1908, Van Doğumlu
Sargis Badalyan, 1909, Van, Vospitak Köyü Doğumlu
Varazdat Martiros Harutyunyan, 1909, Van Doğumlu
Artsvik Galust Terziyan, 1910, Van Doğumlu
Lusik Sahak Balasanyan, 1910, Van Doğumlu
Vardges Melik Aleksanyan, 1911, Van Doğumlu
Ağavni Barseğyan, 1911, Van, Aralez Köyü Doğumlu
Şoğik Hovnan Mıkırtıçyan, 1911, Van, Intsak Köyü Doğumlu
Varduhi Margar Potikyan, 1912, Van Doğumlu
Derenik Avetis Saroyan, 1912, Van Doğumlu
Armik Galust Terziyan, 1912, Van Doğumlu
Ğukas Abro Karapetyan, 1901, Mokk Bölgesi, Arnabat Köyü Doğumlu
Kamsar Harutyun Khaçatıryan, 1898, Bayazet Doğumlu
Evelina Hakob Kanayan, 1909, Iğdır Doğumlu
Tsağik Gevorg Çinimyan, 1910, Iğdır, Koğb Köyü Doğumlu
Hrant Geğam Khondkaryan, 1911, Iğdır Doğumlu
Andranik Aziz Simonyan, 1902, Alaşkert, Karakilisa Doğumlu
Paruyr Gevorg Khaçatıryan, 1908, Alaşkert, Yerets Köyü Doğumlu
Lusik Arşak Martirosyan, 1909, Alaşkert Doğumlu
Mihran Hakob Bağdasaryan, 1909, Alaşkert Doğumlu

Nıvard Avetis Gevorgyan, 1910, Alaşkert Doğumlu
Varduş Hovhannes Kirakosyan, 1911, Alaşkert Doğumlu
Gurgen Abgar Muradyan, 1914, Alaşkert, Gülzetkan Köyü Doğumlu
Natalya Avetis Barseğyan, 1909, Kars, Tsıpni Köyü Doğumlu
Annıman Hambardzum Arakelyan, 1903, Kars, Tsıpni Köyü Doğumlu
Peprone Andranik Tumasyan, 1910, Kars Doğumlu
Siranuş Lazar Petrosyan, 1910, Kars Doğumlu
Armenuhi Balabek Yeğikyan, 1910, Kars Doğumlu
Parandzem Kostan Ter-Hakobyan, 1912, Kars Doğumlu
Khanuma Cındi Calil, 1912, Kars, Gızılğula Köyü Doğumlu
Ağasi Arşak Karoyan, 1913, Kars, Tsıpni Köyü Doğumlu
Emma Harutyun Asatıryan, 1914, Kars Doğumlu
Stepan Martiros Hovakimyan, 1910, Ardvin, Tandzot Köyü Doğumlu
Nektar Hovnan Gasparyan, 1910, Ardvin, Tandzot Köyü Doğumlu
Arşaluys Küreğ Ter-Nazaretyan, 1905, Baberd, Lusonk Köyü Doğumlu
Masis Nikoğos Kocoyan, 1910, Baberd Doğumlu
Mıkırtiç Khaçatıryan, 1907, Şebinkarahisar Doğumlu
Hakob Terziyan, 1910, Şebinkarahisar Doğumlu
Hambardzum Karapet Sahakyan, 1898, Sebastia Doğumlu
Suren Sargısyan, 1902, Sebastia Doğumlu
Karapet Sahak Faraşyan, 1906, Palu Doğumlu
Sargis Grigor Saroyan, 1911, Palu, Piran Köyü Doğumlu
Arşaluys Taşçıyan, 1908, Malatya Doğumlu
Mari Stepan Vardanyan, 1905, Malatya Doğumlu
Vergine Ruben Nacaryan, 1910, Malatya Doğumlu
Grigor Ekizyan, 1921, Malatya Doğumlu
Hovhannes Köroğluyan, 1904, Tigranakert [Diyarbakır] Doğumlu
Karapet Mıkırtıçyan, 1910, Tigranakert Doğumlu
Yeva Topalyan, 1909, Merdin, Derik Köyü Doğumlu
Maryam Akhoyan, 1909, Merdin, Derik Köyü Doğumlu
Maryam Karacyan, 1903, Adıyaman Doğumlu

Khaçer Hakob Ablaputyan, 1893, Yedesya [Urfa], Kamurc Köyü Doğumlu
Khoren Ablaputyan, 1893, Yedesya [Urfa] Doğumlu
Nıvard Petros Ablaputyan, 1903, Yedesya [Urfa] Doğumlu
Haykanuş Ter Petrosyan, 1910, Yedesya [Urfa] Doğumlu
Nıvard Şirinyan, 1909, Yevdokya [Tokat] Doğumlu
Gürci Harutyun Keşişyan, 1900, Zeytun Doğumlu
Hovsep Bıştikyan, 1903, Zeytun Doğumlu
Karapet Tozluyan, 1903, Zeytun Doğumlu
Yeva Manuk Çulyan, 1903, Zeytun Doğumlu
Sedrak Gaybakyan, 1903, Zeytun Doğumlu
Samvel Sarkis Arcikyan, 1907, Zeytun Doğumlu
Gayane Aturyan, 1909, Zeytun Doğumlu
Harutyun Alboyacıyan, 1904, Fındıcak Doğumlu
Aharon Mankıryan, 1903, Hacın Doğumlu
Yervand Karamyan, 1903, Hacın Doğumlu
Yebruhi Sargis Cırdıkhyan, 1906, Hacın Doğumlu
Vergine Mayikyan, 1898, Maraş Doğumlu
Makruhi Halacyan, 1900, Maraş Doğumlu
Levon Sargis Evrengecyan, 1908, Maraş Doğumlu
Aram Momcıyan, 1909, Maraş Doğumlu
Gevorg Yeğya Karamanukyan, 1900, Ayntap Doğumlu
Hakob Cırcıyan, 1900, Ayntap Doğumlu
Nuritsa Kürkçüyan, 1903, Ayntap Doğumlu
Karapet Karamanukyan, 1907, Ayntap Doğumlu
Movses Panosyan, 1885, Musa Dağ Doğumlu
Movses Balabanyan, 1891, Musa Dağ Doğumlu
Hovhannes İprecyan, 1896, Musa Dağ Doğumlu
Tonik Gabriyel Tonikyan, 1898, Musa Dağ Doğumlu
Asatur Sahak Supukyan, 1901, Musa Dağ Doğumlu